

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
“Academic Journal for the Humanities and Social Sciences
Dhonburi Rajabhat University”

วัตถุประสงค์	1. เพื่อส่งเสริมให้คณาจารย์ นักวิชาการ และนักวิจัย ใช้เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและผลงานวิจัย โดยมุ่งเน้นในสาขามนุษยศาสตร์ ภาษาและวรรณคดี ศิลปกรรม นาฏศิลป์และการละคร และสาขาสังคมศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และการจัดการชุมชน 2. เพื่อพัฒนาศักยภาพทางวิชาการและส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ในด้านวิชาการและงานวิจัยของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกของมหาวิทยาลัย
กำหนดเผยแพร่	3 ฉบับ ต่อปี ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม
การเผยแพร่	มอบให้ห้องสมุดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศและต่างประเทศที่เป็นเครือข่ายของมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ห้องสมุดหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ห้องสมุดของสื่อมวลชน และโรงเรียนเครือข่าย
สถานที่ติดต่อ	สำนักงานกองบรรณาธิการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ถนนอิสรภาพ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600 โทรศัพท์ 0 2890 1801 ต่อ 21460 โทรสาร 0 2890 2294 e-mail: journal.human@dru.ac.th https://so02.tci-thaijo.org/index.php/human_dru
จัดพิมพ์โดย	ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์ทันใจ 1053/20 ถนนเอกชัย แขวงบางบอน เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร 10150 โทร. 0 2415 4944-5

- บทความในวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี เป็นความคิดของผู้เขียน ไม่ใช่ความคิดของกองบรรณาธิการ และไม่ใช่วรรณกรรมของกองบรรณาธิการและ/หรือของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
- กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา
- บทความที่ได้รับตีพิมพ์จะมีการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง (peer review) จำนวน 3 คน โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะไม่ทราบผู้ต้นฉบับ และผู้ต้นฉบับไม่ทราบชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (double-blind peer review)

บทบรรณาธิการ

เนื่องในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ไทย ประจำปีพุทธศักราช 2569 ขออำนวยการให้ทุกท่านประสบแต่ความสุข ความเจริญ มีสุขภาพแข็งแรง อุดมด้วยทรัพย์สินศฤงคารอันเป็นยอดปรารถนาทั้งปวง

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีฉบับนี้ เป็นปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2569) ซึ่งได้รวบรวมบทความทางภาษาศาสตร์ วรรณกรรม สังคมวิทยา ศิลปศาสตร์ ศิลปกรรม นาฏศิลป์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 10 บทความ แบ่งเป็นบทความวิจัย 8 บทความ และบทความวิชาการ 2 บทความ บทความทุกชิ้นล้วนมีประโยชน์ และทรงคุณค่าในเชิงวิชาการ นำเสนอทฤษฎีและการวิเคราะห์ทางภาษาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศิลปกรรม นาฏศิลป์ และรัฐประศาสนศาสตร์ ไว้อย่างน่าสนใจ บทความวิจัย ได้แก่ บทความเรื่อง กลวิธีการใช้ภาษาในวัฒนธรรมเพื่อสร้างอารมณ์ขันของคนไทย ในบริบทข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา ที่ปรากฏในสื่อออนไลน์ ของ ราตรี แจ่มนิยม บทความเรื่อง ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและการเติบโตของความเป็นเมืองที่มีอิทธิพลต่ออาชญากรรมความรุนแรง: การศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มประเทศรายได้ปานกลางระดับสูง ของ ตติยะพจน์ ศรีกาญจนาภาส และภิญโญ มีเปี่ยม บทความเรื่อง รูปแบบการจัดการพื้นที่การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของชนเผ่าหิเลในมณฑลไต้หวันที่บูรณาการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้กับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของ หวาง ชวน และ ทองเจือ เขียดทอง บทความเรื่อง การออกเสียงชื่อสถานที่ท่องเที่ยวภาษาไทยของชาวจีน: ใช้วิธีการถ่ายถอดอักษรโรมันตามหลักเกณฑ์การถอดอักษรไทย เป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียงของราชบัณฑิตยสถาน ของ อทิตา อมรลักษณานนท์ และปวีรพรต นาครักษา บทความเรื่อง นวัตกรรมมีส่วนร่วมของผู้สูงวัยผ่านศิลปะชุมชนบนฐานทุนวัฒนธรรมในพื้นที่คู้บางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ของ นิศากร เพ็ญสมบุรณ์, ญัฐพล บุญเผือก และองอาจ มากสิน บทความเรื่อง รูปแบบและเนื้อหาของการสื่อสารทางการเมืองบนเฟซบุ๊ก: กรณีศึกษาพรรคภูมิใจไทย ของ กชพรรณ ขำอนันต์ และภาวิดา รังสี บทความเรื่อง แนวทางการพัฒนาการตรวจสอบที่เกิดเหตุคดีอุบัติเหตุจราจรของพนักงานสอบสวนในจังหวัดนครราชสีมา ของ กนกนภัส แก้วสารพัฒน์, ภิญโญ มีเปี่ยม และ อัครวัฒน์ แสงทองดี บทความเรื่อง การพัฒนานวัตกรรมการผลิตเครื่องศิราภรณ์และถนิมพิมพาภรณ์ไทยจากผักตบชวา ของ ชนิตา จันทรงาม บทความวิชาการ ได้แก่ บทความเรื่อง การต่อสู้ของความคิดทางการเมืองแบบช่วงวัย การเป็นชายขอบทางการเมือง และการเอาตัวรอดในสังคมการเมือง หลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2557 ของ วัชรพล ยงวิชัย และศิริกุล บัวแก้ว บทความเรื่อง วรรณคดีในนาฏศิลป์ไทย: การตีความเชิงศิลปวัฒนธรรมในบริบทปัจจุบัน ของ ญัฐนันท์ ชุ่มสุวรรณ และสุริยา อินทจันทร์

กองบรรณาธิการฯ ขอขอบคุณคณาจารย์ นักวิชาการ และนักวิจัยทุกท่านที่สร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบบทความวิจัยและบทความวิชาการทั้ง 10 เรื่องนี้ขึ้น อันเป็นประโยชน์ยิ่งต่อวงวิชาการ ผู้อ่านทั้งนักวิชาการ นักศึกษา และผู้สนใจ วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ยินดีรับบทความวิจัยและบทความวิชาการของท่านเข้าสู่กระบวนการพิจารณานำลงตีพิมพ์ในวารสารฯ หากมีข้อเสนอแนะใดอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กองบรรณาธิการฯ ขอน้อมรับด้วยความยินดีและขอบคุณยิ่ง

รองศาสตราจารย์ ดร.รสริน ดิษฐบรรจง

บรรณาธิการบริหาร

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Faculty of Humanities and Social Sciences

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

เจ้าของ

สำนักงานกองบรรณาธิการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์

รองศาสตราจารย์ ดร.ปนัดดา

รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญวรรณ

ยิ้มสกุล

กำคำ

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ภา

ดร.วัชรพล

อาจารย์กฤติญา

อาจารย์ศรีณีย์

เพ็ญนาเรนทร์

ยงวณิชย์

ภักสิทธิ์จินดา

สรรพศิริ

คณะดำเนินงาน

อาจารย์กมลชนก

อาจารย์วิลดา

อาจารย์กัลยรัตน์

อาจารย์พิชามญชุ์

ธรรมมิกะ

ศรีทองกุล

กลินสุวรรณ

บุญช่วย

บรรณาธิการบริหาร

รองศาสตราจารย์ ดร.สรสิน

ดิษฐบรรจง

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ณัฐชยา

ศาสตราจารย์ ดร.วรงค์

รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ

รองศาสตราจารย์ ดร.จิรศักดิ์

เฉลยทรัพย์

จันทร์สร

ชนิษฐนันท์

รอดจันทร์

สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์

ราชบัณฑิตยสถาน

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

(เกษียณอายุ)

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏ

บ้านสมเด็จเจ้าพระยา

มหาวิทยาลัยหัวเฉียว

เฉลิมพระเกียรติ

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ปกและรูปเล่ม

อาจารย์พงศ์พิณิจ

พินิจคำ

ฝ่ายเผยแพร่ทางอิเล็กทรอนิกส์

นางสาวอลิสสา

อรุณธนศิริณ

ฝ่ายประสานงาน

นางสาวจิตติมา

สรวยโชค

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นริศ

วศินานนท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผดุง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ

ดร.พฤกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพันธ์

ดร.พิมพ์วิภา

พรมมูล

เวชกามา

ดอกกุหลาบ

พรมฉลวย

บุรวิวัฒน์

Academic Journal for the Humanities and Social Sciences Dhonburi Rajabhat University

Owner Faculty of Humanities and Social Sciences Dhonburi Rajabhat University
Editorial Office Faculty of Humanities and Social Sciences Dhonburi Rajabhat University

Honorary advisors

Assoc.Prof.Dr. Panadda Yimsakul
Assoc.Prof.Dr. Tayawan Kakham

Editorial Advisors

Asst.Prof.Dr. Pimpanga Phangnaren
Dr.Vatcharapon Yongvanichaya
Miss Krittya Paksirijinda
Mr. Sarun Sanpasiri

Editorial Editor

Assoc.Prof.Dr. Rodsarin Dittabanjong

Editorial Board

Prof.Dr. Natchaya Chalaysap
Prof.Dr. Woradech Chantasorn
Assoc.Prof.Dr. Wilaiwan Khantitanan
Assoc.Prof.Dr. Jirasak Rodchan
Assoc.Prof.Dr. Thongchue Khatthong
Assoc.Prof.Dr. Chollada Pongpattanayothin

Asst.Prof.Dr. Naris Wasinanon
Asst.Prof.Dr. Phadung Prommoon
Asst.Prof.Dr. Sombat Watchkama
Dr. Prueksa Dokkularb
Asst.Prof.Dr. Jakkapan Promchaluay
Dr. Phimwipa Berawat

National Institute of Development Administration
Royal Society of Thailand
Thammasat University
Dhurakij Pundit University (Retired)
Bangkokthonburi University
Bansomdejchaopraya Rajabhat University
Huachiew Chalermprakiet University
SuanDusit University
Uttaradit Rajabhat University
Phetchaburi Rajabhat University
Dhonburi Rajabhat University
Dhonburi Rajabhat University

Managing Committee

Miss Kamonchanok Thammika
Mrs. Wilada Srihongkul
Miss Kanyarat Klinuwan
Miss Pichamon Boonchuay

Designer

Mr. Pongpinij Pinijdam

Electronic Distribution

Miss Alisa Aloontanahirun

Coordinator

Miss Jittima Sruiayphok

สารบัญ

บทความวิจัย

กลวิธีการใช้ภาษาในวาทกรรมเพื่อสร้างอารมณ์ขันของคนไทย ในบริบทข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา ที่ปรากฏในสื่อออนไลน์

Linguistic Strategies in Humorous Speech Acts among Thai People in the Context of the Thai Cambodian Border Dispute Represented in Online Media

ราตรี แจ่มนิยม

(Ratree Chamniyom) A1

ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและการเติบโตของความเป็นเมืองที่มีอิทธิพลต่ออาชญากรรมความรุนแรง: การศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มประเทศรายได้ปานกลางระดับสูง

Economic Inequality and Urban Growth Influencing Violent Crime: A Comparative Study of Upper-Middle-Income Countries

ตติยะพจน์ ศรีกาญจนากาศ และปิยโย มีเปี่ยม

(Tatiyapot Srikarnchanakas and Pinyo Meephiam) A16

รูปแบบการจัดการพื้นที่การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของชนเผ่าหลีในมณฑลไห่หนานที่บูรณาการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ กับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Management Model for the Creative Learning Space of Hainan's Li Tribe Integrating Intangible Cultural Heritage with Cultural Tourism

หวาง ซวน และทองเจือ เขียดทอง

(Wang Xuan and Thongchue Khiatthong) A31

การออกเสียงชื่อสถานที่ท่องเที่ยวภาษาไทยของชาวจีน: ใช้วิธีการถอดถอดอักษรโรมันตามหลักเกณฑ์การถอดอักษรไทย เป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียงของราชบัณฑิตยสถาน

The Pronunciation of Thai Tourist Attraction Names by Chinese People: Using the Romanization Method According to the Royal Institute's Thai to Roman Transcription System

อทิตา อมรลักษณานนท์ และปวีรรต นาครักษา

(Atita Amornlaksananon and Pariwat Narkrugsas) A44

นวัตกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงวัย ผ่านศิลปะชุมชนบนฐานทุนวัฒนธรรมในพื้นที่คุ้งบางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

Participatory Innovation of the Elderly Through Community Art Based on Cultural Capital in the Khung Bang Krachao Area. Phra Pradaeng District Samut Prakan Province

นิศากร เพ็ญสมบุรณ์, ณัฐพล บุญเผือก และองอาจ มากสิน

(Nisakorn Pensomboon, Nutthapol Boonpueak and Ong-Ard Maksin) A59

บทความวิจัย (ต่อ)

รูปแบบและเนื้อหาของการสื่อสารทางการเมืองบนเฟซบุ๊ก: กรณีศึกษาพรรคภูมิใจไทย

Patterns and Content of Political Communication on Facebook: A Case Study of the Bhumjaithai Party

กชพรรณ ขำอนันต์ และภาวิดา รังสี

(Kodchaphan Khamanan and Pawida Rungsee) A73

แนวทางการพัฒนาการตรวจสถานที่เกิดเหตุคดีอุบัติเหตุจราจรของพนักงานสอบสวนในจังหวัดนครราชสีมา

Guidelines for Improving Traffic Accident Scene Investigation by Inquiry Officers in Nakhon Ratchasima Province

กนกนภัส แก้วสารพัฒน์, ภิญโญ มีเปี่ยม และอัศวินุต แสงทองดี

(Kanoknapat Kaewsarapatnuek, Pinyo Meephiam and Usanut Sangtongdee)

..... A89

การพัฒนานวัตกรรมการผลิตเครื่องศิราภรณ์และถนิมพิมพาภรณ์ไทยจากผักตบชวา

The Development of Innovation in Producing Thai Headdress and Thanimpimpaporn from water Hyacinth

ชนิดา จันทร้งาม

(Chanida Janngam) A100

บทความวิชาการ

การต่อสู้ของความคิดทางการเมืองแบบช่วงวัย การเป็นชายขอบทางการเมือง และการเอาตัวรอดในสังคมการเมือง หลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2557

Generational Ideological Struggles, Social Marginalization, and Political Survival in Post-2014 Coup Thailand

วัชรพล ยงวนิชย์ และศิริกุล บัวแก้ว

(Vatcharapon Yongvanichaya and Sirikun Buakaew) B1

วรรณคดีในนาฏศิลป์ไทย: การตีความเชิงศิลปวัฒนธรรมในบริบทปัจจุบัน

Literary Works in Thai Performing Arts: A Cultural-Artistic Interpretation in Contemporary Contexts

ณัฐนันท์ ชุ่มสุวรรณ และสุริยา อินทจันท

(Nattanan Chumsuwan and Suriya Intajanta) B16

กลวิธีการใช้ภาษาในวัจนกรรมเพื่อสร้างอารมณ์ขันของคนไทย
ในบริบทข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา ที่ปรากฏในสื่อออนไลน์
Linguistic Strategies in Humorous Speech Acts among Thai
People in the Context of the Thai Cambodian Border Dispute
Represented in Online Media

วันที่รับบทความ: 27 ตุลาคม 2568

ราตรี แจ่มนิยม^{1*}

วันที่แก้ไขบทความ: 13 ธันวาคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ: 26 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาในวัจนกรรม (speech acts) เพื่อสร้างอารมณ์ขันของคนไทยในบริบทข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา ที่ปรากฏในสื่อออนไลน์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลถ้อยคำที่สื่ออารมณ์ขันจากแพลตฟอร์มยูทูบ ที่เผยแพร่ในช่วงเดือน กรกฎาคม-ตุลาคม 2568 จำนวน 60 ข้อความ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบบันทึกข้อมูลวัจนกรรมประเภทต่าง ๆ ผลการวิจัย พบกลวิธีการใช้ภาษาในวัจนกรรมเพื่อสร้างอารมณ์ขันของคนไทย จำนวน 6 กลวิธี ได้แก่ 1) วัจนกรรมโอ้อวด (boasting) 2) วัจนกรรมดูถูก (expressing condescension) 3) วัจนกรรมตำหนิ (blaming) 4) วัจนกรรมข่มขู่ (threatening) 5) วัจนกรรมเย้าแหย่ (teasing) และ 6) วัจนกรรมเสียดสี (satire) ซึ่งแต่ละกลวิธีสะท้อนให้เห็นทั้งการสื่อสารเชิงอารมณ์ขันและการวิพากษ์วิจารณ์เชิงสังคมการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีลักษณะร่วมคือ “การใช้ภาษาสองชั้น” ทั้งความหมายตรงและความหมายแฝง เพื่อสร้างความตลกขบขันให้ผู้รับสารเกิดรอยยิ้ม และเสียงหัวเราะ ขณะเดียวกันก็ทำให้ผู้รับสารได้รับรู้ทัศนะทางสังคมและการเมืองที่แอบแฝงอยู่ในสถานการณ์ต่อนั้น วัจนกรรมแห่งอารมณ์ขันในบริบทข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา ไม่เพียงให้ความบันเทิงเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สะท้อนอัตลักษณ์ความเป็นไทยและความคิดทางการเมืองของคนไทยในโลกดิจิทัล โดยใช้เสียงหัวเราะเพื่อคลี่คลายความขัดแย้งและยืนยันความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ

คำสำคัญ: กลวิธีการใช้ภาษา วัจนกรรมสร้างอารมณ์ขัน ข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา สื่อออนไลน์

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

* ผู้ประสานงานหลัก e-mail: aob_2549@hotmail.com

Linguistic Strategies in Humorous Speech Acts among Thai People in the Context of the Thai Cambodian Border Dispute Represented in Online Media

Received: October 27, 2025

Ratree Chamniyom ^{1*}

Revised: December 13, 2025

Accepted: December 26, 2025

Abstract

This article aims to analyze the linguistic strategies in humorous speech acts among Thai people in the context of the Thai–Cambodian border dispute, as represented in online media. The data comprise 60 humorous utterances collected from YouTube videos published between July and October 2025. A qualitative research approach was adopted. The research instrument was a data record form designed to categorize different types of speech acts. The results reveal six linguistic strategies in humorous speech acts among Thai people: 1) boasting, 2) expressing condescension, 3) blaming, 4) threatening, 5) teasing, and 6) satire. Each of these strategies demonstrates both humorous communication and sociopolitical criticism. These strategies share a common characteristic: the use of ambiguous language, which contains both literal and implied meanings in order to create humor, elicit smiles and laughter from recipients, and allow them to understand the underlying social and political perspectives of the current situation. Humorous speech acts in the context of the Thai–Cambodian border dispute not only provide entertainment but also serve as a communicative tool that reflects Thai identity and political thought in the digital world, using laughter to resolve conflicts and reaffirm national unity.

Keywords: Linguistic Strategies, Humorous Speech Acts, Thai–Cambodian Border Dispute, Online Media

¹ Asst. Prof. Dr., Program in Thai as a Foreign Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Kanchanaburi Rajabhat University

* Corresponding author, e-mail: aob_2549@hotmail.com

บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีอารมณ์ขันโดยแสดงออกมาให้เห็นได้หลากหลายรูปแบบ อาทิ การเล่าเรื่องตลกการเลียนแบบสื่อที่มีอยู่แล้ว การใช้โทนเสียงและน้ำเสียง การใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ การแสดงออกทางอาการการล้อเลียน ภาพวาดการ์ตูนล้อเลียน ฯลฯ (วิภาพร กล้าวิทย์กิจ, 2548, หน้า 1) ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใดก็ตาม ล้วนทำให้เกิดอารมณ์ขันได้ทั้งสิ้น สอดคล้องกับที่ รัชฎวณ อินทรกำแหง (2518, หน้า 147) ได้กล่าวไว้ว่า “คนไทยมีธรรมชาติที่มีอารมณ์ขัน รักสนุกและความเพลิดเพลิน ไม่ว่าจะอยู่ในสภาพแวดล้อมใด ๆ ก็ตาม” คนไทยก็ยังมีอารมณ์ขันอยู่เสมอ

การใช้อารมณ์ขันในบริบทสังคมไทยถือเป็นลักษณะเด่นที่ปรากฏทั้งในชีวิตประจำวันและในพื้นที่สาธารณะ เพื่อสร้างความรู้สึกล้อคลายในท่ามกลางสถานการณ์ที่ตึงเครียด หรือหลีกเลี่ยงความขัดแย้งโดยตรง ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างนุ่มนวล เช่น เมื่อเกิดสถานการณ์ความขัดแย้งที่มีความซับซ้อนหลายแง่มุม เช่น กรณีข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา การใช้วัฒนธรรมเพื่อสื่ออารมณ์ขันของคนไทยในสื่อออนไลน์จึงเป็นทั้งการสื่อสารเพื่อความบันเทิง และการแสดงความคิดเห็นเชิงวิพากษ์วิจารณ์ของผู้เกี่ยวข้องต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แสดงให้เห็นถึงบทบาทของภาษาในฐานะที่เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงความขัดแย้งกับการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชาที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด 7 จังหวัด ได้แก่ ตราด จันทบุรี สระแก้ว บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี ถือเป็นกรณีศึกษาที่สำคัญ (Editor Tag, 2568) ประเด็นดังกล่าวจึงได้รับความสนใจจากประชาชนชาวไทยอย่างกว้างขวาง และถูกนำเสนอผ่านสื่อออนไลน์ ในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะการสร้างข้อความเชิงล้อเลียน เสียดสี และประชดประชันที่สร้างอารมณ์ขันให้แก่ผู้รับสารได้เกิดรอยยิ้มและเสียงหัวเราะแต่แฝงด้วยมิติทางการเมือง การวิพากษ์วิจารณ์และความรู้สึกที่เป็นชาตินิยม

การใช้สื่อออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ทวิตเตอร์ (X) และ ยูทูบ (YouTube) โดยเฉพาะยูทูบเป็นสื่อมัลติมีเดียที่ผสานภาพ เสียง และข้อความเข้าด้วยกัน ทำให้การสื่อสารมีพลังและเข้าถึงได้ง่าย นอกจากนี้ แพลตฟอร์มยูทูบยังทำงานร่วมกับ AI ผ่านระบบอัลกอริทึมที่คัดเลือกและแนะนำวิดีโอที่คนให้ผู้ชม ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการรับชมและความนิยมของเนื้อหา ก่อให้เกิดกระแสสังคมในวงกว้าง ทำให้การสื่อสารแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว และสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้รับสารได้เป็นจำนวนมาก ข้อความล้อเลียนต่าง ๆ ที่มาจากผู้เกี่ยวข้อง เช่น ประชาชนคนไทย ทหารไทยได้กลายเป็นกลยุทธ์สำคัญในการถ่ายทอดมุมมองทางความคิดที่มีต่อข้อพิพาทโดยใช้ทั้งอวัจนภาษา และวัจนภาษาสะท้อนความจริงทางสังคมและการเมืองไทยผ่านสื่อออนไลน์ ชวนให้ผู้รับสารต่างตีความอย่างมีอิสระทางความคิดอันหลากหลายแง่มุม

งานวิจัยที่ผ่านมาได้มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีทางภาษาที่สื่ออารมณ์ขัน อาทิ ชนัญญา ไยล่อ (2544) ศึกษาเรื่อง การสื่ออารมณ์ขันของนักแสดงตลก “รายการโทรทัศน์ก่อนบ่ายคลายเครียด” ดุษฎี กองสมบัติ (2546) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงตลกอีสาน วรรณรินทร์ วิจิกิจเจริญ (2547) ศึกษาเรื่อง การใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันในเพลงตลกคำเมือง: การศึกษาตามแนวอรรถศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์ จันทิมา หวังสมโชค (2549) ศึกษาเรื่อง กลวิธีสื่ออารมณ์ขันในละครตลกสถานการณ์ของไทย สิริระ สุวรรณพันธุ์ (2550) ศึกษาเรื่อง ทักษะคติของผู้ชมที่มีต่อโฆษณาแฝงในละครตลกตามสถานการณ์ (ซีทคอม): กรณีศึกษาละครในเครือข่ายบริษัทเอ็กแซ็กท์จำกัด อุมารณ สักขมาน (2559)

ศึกษาเรื่อง กลวิธีทางภาษาในวัจนกรรมเสียดสีเพื่อสร้างความตลกขบขันของไทย งานวิจัยเหล่านี้ได้มุ่งศึกษา กลวิธีทางภาษาที่สื่ออารมณ์ขันจากสื่อต่าง ๆ ได้อย่างน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

จากงานวิจัยที่กล่าวถึงข้างต้น ส่วนใหญ่เป็นการวิเคราะห์การสื่ออารมณ์ขันผ่านละคร การแสดง และเพลงเท่านั้น ยังไม่มีผู้ใดศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีทางภาษาที่ใช้วัจนกรรมเพื่อสื่ออารมณ์ขันในสื่อออนไลน์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาต่อยอดโดยมุ่งวิเคราะห์วัจนกรรมที่สื่ออารมณ์ขันของคนไทยในบริบทข้อพิพาท ชายแดนไทย-กัมพูชา ที่ปรากฏในสื่อออนไลน์ เพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษา อารมณ์ขัน และการสื่อสารทางการเมืองในสังคมไทย และเพื่อชี้ให้เห็นบทบาทของภาษาในฐานะกลไกสำคัญที่เชื่อมโยง กับเหตุการณ์ทางการเมืองเกี่ยวกับข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาในวัจนกรรม (speech acts) เพื่อสร้างอารมณ์ขันของคนไทย ในบริบทข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา ที่ปรากฏในยูทูบ

ขอบเขตการวิจัย

การวิเคราะห์ครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะวัจนภาษาที่เป็นบทสนทนา หรือบทพูด และในบางกรณี อาจจำเป็นต้องอ้างอิงถึงอวัจนภาษา เช่น การใช้สีหน้า อากัปกิริยาท่าทาง น้ำเสียง ที่ปรากฏในยูทูบ ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม-ตุลาคม 2568

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยเลือกใช้ คือ ข้อมูลวัจนกรรมเกี่ยวกับการสร้างอารมณ์ขันที่ปรากฏ บนแพลตฟอร์มยูทูบ เกี่ยวกับการสร้างอารมณ์ขันที่มีประเด็นเกี่ยวกับข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) เลือกเก็บข้อมูลบน แพลตฟอร์มยูทูบที่มีลักษณะเป็นคลิปวิดีโอแบบสั้น (YouTube Shorts) นำเสนอเฉพาะวัจนกรรม การสร้างอารมณ์ขันเฉพาะที่เจ้าของเพจเป็นผู้โพสต์เท่านั้น ไม่เก็บข้อมูลผู้อ่านที่มาร่วมแสดงความคิดเห็น เก็บข้อมูลระยะเวลา 3 เดือน ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม-ตุลาคม 2568 ได้จำนวนข้อมูลวัจนกรรมการสื่อ อารมณ์ขันทั้งสิ้น 60 ข้อความ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างแบบเก็บข้อมูลกลวิธีการใช้ภาษาในวัจนกรรมการสร้างอารมณ์ขันของคนไทย ในบริบทข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา ที่ปรากฏในยูทูบในลักษณะตารางเก็บข้อมูล เพื่อใช้เป็นเครื่องมือ สำหรับการวิเคราะห์ประเภทของวัจนกรรม ได้แบบเก็บข้อมูลจำนวน 5 แบบ ประกอบด้วยแบบเก็บ ข้อมูลวัจนกรรมโอ้อวด แบบเก็บข้อมูลวัจนกรรมตลก แบบเก็บข้อมูลวัจนกรรมตำหนิ แบบเก็บข้อมูล วัจนกรรมชมเชย แบบเก็บข้อมูลวัจนกรรมเข้าหา และแบบเก็บข้อมูลวัจนกรรมเสียดสี

เมื่อเก็บข้อมูลกลวิธีการใช้ภาษาในวัจนกรรมเพื่อสร้างอารมณ์ขันของคนไทยเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บได้มาวิเคราะห์ประเภทของวัจนกรรมอย่างละเอียด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยอ่านวิเคราะห์ข้อมูลในวัจนกรรมการสร้างอารมณ์ขันของคนไทยที่ปรากฏในยูทูบ แล้วบันทึกผลการวิเคราะห์ในแบบเก็บข้อมูลตามที่กำหนดไว้โดยพิจารณาข้อมูลที่เป็นวัจนภาษาเป็นหลัก ระยะเวลาตั้งแต่ กรกฎาคม-ตุลาคม 2568 เก็บข้อมูลทุกข้อความวัจนกรรมที่แสดงถึง วัจนกรรมสื่ออารมณ์ขันของคนไทยในบริบทข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา ตั้งแต่เวลา 00.00–24.00 น. ของทุกวัน รวมเป็นระยะเวลา 3 เดือน หลังจากนั้นจึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยอ่านและวิเคราะห์วัจนกรรมการใช้ภาษาในวัจนกรรมการสร้างอารมณ์ขันของคนไทยในบริบทข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา ที่ปรากฏในยูทูบ ทั้งหมดแล้วจึงแยกประเด็นบันทึกลงในแบบเก็บข้อมูลกลวิธีการใช้ภาษาที่สร้างขึ้น

4.2 การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยเน้นการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ในวัจนกรรมที่แสดงถึงบริบทข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา จากยูทูบ เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีกลวิธีการใช้ภาษาอย่างไรในวัจนกรรมการสร้างอารมณ์ขันของคนไทย ในบริบทข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา

4.3 ผู้วิจัยประยุกต์ใช้เกณฑ์การวิเคราะห์วัจนกรรมประเภทต่าง ๆ จาก จันธิมา หวังสมโชค (2549, หน้า 45–89) และทฤษฎีวัจนกรรมจาก Austin (1962) และ Searle (1969)

4.4 ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

เพื่อให้เข้าใจกลวิธีการใช้ภาษาในวัจนกรรมการสร้างอารมณ์ขันของคนไทย ขอสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากยูทูบทั้ง 60 ข้อความ โดยจัดประเภทของวัจนกรรมออกเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการใช้ภาษาในวัจนกรรมการสร้างอารมณ์ขันของคนไทยในบริบทข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชาที่ปรากฏในยูทูบปรากฏข้อมูลทั้งสิ้น 60 ข้อความ ผลการวิจัยพบ วัจนกรรมที่สื่ออารมณ์ขันของคนไทยจากข้อมูลในยูทูบ แบ่งออกเป็น 6 ประเภท ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 วัจนกรรมโอ้อวด

โอ้อวด คือ พูดยกตัว พุดอวดความรู้ความสามารถหรือความมั่งมี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 1440) วัจนกรรมการโอ้อวด (boasting) หมายถึง การบอกกล่าวแก่ผู้ฟังอย่างจริงจังว่าตนมีความสามารถในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยมีจุดประสงค์ที่มุ่งเน้นแสดงให้เห็นว่าตนเหนือกว่าผู้ฟังหรือคนทั่วไป ส่วนมากมักจะเป็นการพูดที่เกินกว่าความเป็นจริง (จันธิมา หวังสมโชค, 2549, หน้า 45) เช่น “สมบัติของผมนี่ได้มีแค่รถหรู 10 คัน เท่านั้นนะ ยังมีอสังหาริมทรัพย์อีกมากมาย ชาตินี้ก็ใช้ไม่หมด” ผลการศึกษาพบวัจนกรรมโอ้อวดที่ช่วยสร้างอารมณ์ขัน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1 สถานการณ์: นักข่าวไปสัมภาษณ์เด็กน้อยที่กำลังนอนป่วยอยู่ที่โรงพยาบาล

นักข่าว: ความฝันตอนโตคืออะไรคะ

เด็กน้อย: หนูอยากเป็นนายก จะได้สั่ง F-16 ไปโปรยไข่ที่บ้านวันเส้นให้จบ ๆ

(F&P FAMILY, 2568)

จากตัวอย่างที่ 1 ผู้พูดกล่าวถ้อยคำที่เป็นประโยคคำถามที่ต้องการคำตอบ และคำตอบของผู้ฟังแสดงถึงวัจนกรรมโอ้อวดที่แสดงความรู้สึกที่ต้องการแสดงถึงความมีอำนาจสั่งการให้ศัตรูได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิต ถ้าพิจารณาความหมายของถ้อยคำที่ขีดเส้นใต้จะเห็นได้ว่าผู้พูดทราบดีว่าเป็นไปไม่ได้ ส่วนคำพูดของผู้ฟังนั้นก็ยังเป็นไปไม่ได้เลย เนื่องจากยังเป็นเด็กน้อยพูดถึงอนาคตที่เกินความจริง คำว่า “โปรยไข่” ในข้อความนี้เป็นสำนวน หมายถึง วางระเบิด เป็นปฏิบัติการทางทหารที่กองทัพอากาศร่วมกับกองทัพบก ส่งเครื่องบินขับไล่ F-16 จากกองทัพอากาศไทยโจมตีฐานบัญชาการทหารกัมพูชาใกล้ปราสาทตาเมือนธม (บุรพาไม่แพ้, 2568) ถ้อยคำนี้จึงทำให้ผู้ชมสื่อความรู้สึกตลกขบขันได้

ตัวอย่างที่ 2 สถานการณ์: ชาวบ้านเขมรพูดทักท้วงทหารไทย

ชาวบ้านเขมร: ฮะ! พวกแกจะปักธงไทยไว้ภูม๊ะเขือไม่ได้

ทหารไทย: เดี๋ยวจะเอาไปปักที่กรุงพนมเปญแทน

(สายลำ พาลุย, 2568)

จากตัวอย่างที่ 2 ผู้พูดกล่าวถ้อยคำที่เป็นประโยคคำสั่งที่ผู้พูดห้ามผู้ฟังมิให้ปักธงไทยไว้ที่ภูม๊ะเขือซึ่งการปักธงไทยไว้ที่ภูม๊ะเขือได้นั้น หมายความว่า พื้นที่บริเวณนั้นฝ่ายไทยเป็นผู้ครอบครองได้ ส่วนผู้ฟังซึ่งเป็นทหารไทยได้พูดโต้ตอบกับชาวบ้านเขมรเป็นประโยคบอกเล่าที่แสดงถึงวัจนกรรมโอ้อวดแสดงถึงความมีพลังอำนาจอันดุดันทางด้านการรบที่เกินคาดและเหนือกว่าฝ่ายเขมร แม้ว่าในความเป็นจริงนั้นทำไม่ได้ ถ้อยคำนี้จึงทำให้ผู้ชมสื่อความรู้สึกตลกขบขันได้

1.2 วัจนกรรมดูถูก

วัจนกรรมดูถูก (expressing condescension) หมายถึง การพูดที่แสดงอาการดูหมิ่นดูแคลนหรือเหยียดหยามผู้อื่นที่รู้สึกว่าคุณค่าหรือความสามารถ (จันทิมา หวังสมโชค, 2549, หน้า 48) การแสดงเจตนาดูหมิ่นหรือเหยียดหยามผู้อื่นนั้นมักมาจากความรู้สึกที่เหนือกว่าของผู้พูดในเรื่องต่าง ๆ อาทิ เก่งกว่า รวยกว่า ฉลาดกว่า สวยกว่า เจริญกว่า ฯลฯ และประเมินผู้ฟังว่าด้อยกว่าตน ความรู้สึกเหล่านี้ทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกขบขันขึ้นได้ ผลการศึกษาพบวัจนกรรมดูถูกที่ช่วยสร้างอารมณ์ขัน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1 สถานการณ์: นักข่าวไทยสัมภาษณ์ชาวบ้านคนหนึ่ง

นักข่าว: กองทัพแจ้งว่า หากถูกยั่วยุก็พร้อมจะไม่คบคนพาลเป็นเพื่อนบ้าน

ชาวบ้าน: อย่าง ชะ-เหม็น ไม่น่าคบเป็นเพื่อนบ้าน เป็นแค่ปรสิตของอาเซียน

(Ai ไทแท้, 2568)

จากตัวอย่างที่ 1 ผู้พูดกล่าวถ้อยคำที่เป็นประโยคบอกเล่าที่ต้องการให้ผู้ฟังแสดงความคิดเห็นผู้ฟังได้กล่าวถ้อยคำที่แสดงถึงวัจนกรรมดูถูก อย่างมีนัยว่าไม่นับว่าชาวเขมรเป็นเพื่อนบ้าน แต่เปรียบเป็น ปรสิตของอาเซียน ซึ่งคำว่า “ปรสิต” เป็นสิ่งมีชีวิตที่ดำรงชีวิตด้วยการอาศัยและแพร่พันธุ์อยู่ในสิ่งมีชีวิตชนิดอื่นหรือที่เรียกว่า โฮสต์ (Host) หากปราศจากโฮสต์ก็จะไม่สามารถดำรง

อยู่ได้ ด้วยเหตุนี้ปริสติจึงไม่ทำลายโฮสต์ แต่มันสามารถเจริญเติบโต แพร่กระจายโรค และก่อให้เกิดความเสียหายต่อโฮสต์ได้ (พรณพร กะตะจิตต์, 2563) เป็นถ้อยคำที่ผู้ฟังกล่าวต่อว่าชาวเขมรในลักษณะที่ต่ำต้อยไร้ความสามารถต้องพึ่งพาประเทศในอาเซียนอยู่ตลอดเวลา และหากใครให้ความช่วยเหลือ ก็จะนำภัยพิบัติมาให้ผู้ที่ช่วยเหลือด้วย ด้วยเหตุนี้ จึงไม่ควรที่จะนับเป็นเพื่อนบ้าน ถ้อยคำนี้จึงทำให้ผู้ชมสื่อความรู้สึกตกหล่นได้

ตัวอย่างที่ 2 สถานการณ์: ชาวบ้านเขมรกำลังดูข่าวในโทรทัศน์ออกอากาศว่า วันเส้นกำลังโทรศัพท์สั่งการรัฐบาล

วันเส้น: มึงรีบไปบอกให้ประชาชนใช้เงินเรียลงดใช้เงินของเสียมเพราะถือเป็นภัยคุกคามของเรา

ชาวบ้านเขมรคนที่ 1: มึงเห็นข่าวไอ้ที่วันเส้นมันบอกให้เราใช้เงินเรียลงวะ

ชาวบ้านเขมรคนที่ 2: ไอ้เหี้ย! อดตายท่า 1,000 เรียลงยังซื้อไม่ได้เลยใช้เงินเสียมอะดิอยู่แล้ว

(LOL WITE AI, 2568ก)

จากตัวอย่างที่ 2 ผู้พูดกล่าวถ้อยคำที่เป็นประโยคคำถามที่ต้องการคำตอบจากผู้ฟัง ผู้ฟังได้กล่าวถ้อยคำที่แสดงถึงวัจนกรรมดูถูกอย่างชัดเจนว่า ค่าเงินของเขมนั้นน้อยกว่าไทยอย่างมาก ๆ โดยเทียบให้เห็นว่าแค่บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ตรามามา 1 ซอง มีเงิน 1,000 เรียลงยังซื้อไม่ได้ ซึ่งในความจริงอัตราแลกเปลี่ยนสกุลเงินสำหรับบาทไทยและเรียลงกัมพูชา คือ 1 บาทไทย (THB) มีค่าเท่ากับ 122.81 เรียลง (KHR) (EXCHANGE-RATES.ORG, 2568) แสดงให้เห็นว่า ในช่วง 1-2 เดือนข้างหน้าเงินเรียลงเขมร (KHR) มีแนวโน้มหรือโอกาสที่จะอ่อนค่าลงเมื่อเทียบกับเงินบาทไทย แต่ถ้ากัมพูชามีปัจจัยบวกเข้ามา เช่น การฟื้นตัวของการท่องเที่ยว การลงทุนจากต่างประเทศ หรือการส่งออกเพิ่มขึ้น อาจหนุนเงินเรียลงให้แข็งขึ้นได้

1.3 วัจนกรรมตำหนิ

ตำหนิ คือ ตีว่าบกพร่อง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 498) วัจนกรรมตำหนิ (blaming) หมายถึง การใช้ถ้อยคำกล่าวติเตียนผู้ฟังด้วยอารมณ์โกรธ เนื่องจากผู้ฟังทำให้ผู้พูดรู้สึกไม่พอใจ ผู้ฟังไม่ปฏิบัติตามในสิ่งที่ผู้พูดต้องการหรือผู้พูดพิจารณาเห็นว่าความคิด การกระทำ หรืออุปนิสัยบางอย่างของผู้ฟังไม่ถูกต้องและเหมาะสม (จันทิมา หวังสมโชค, 2549, หน้า 51) ผลการศึกษาพบวัจนกรรมตำหนิที่ช่วยสร้างอารมณ์ขัน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง สถานการณ์: ทหารไทยกำลังนั่งดื่มกาแฟและคุยกับเพื่อนทหารด้วยกันที่ร้านเป่าซ่อมยาง

ทหารไทยคนที่ 1: มึงว่าพวกกูไม่มีมนุษยธรรมหรอ ยิงต่อไปเลยเพื่อน เดี่ยวกูยิงให้หัวแตกแล้วถ่ายคลิปลงด้วย 5555

ทหารไทยคนที่ 2: ไอ้เหี้ย ข้างบ้านมันดัน มันโวยวายวะ หาว่าพวกเราไม่ให้เกียรติที่ไปยิงเป่ารูปหน้ามัน

ทหารไทยคนที่ 1: แล้วจำเป็นต้องให้เกียรติคนที่ยิงโรงพยาบาลหรอ 55555

(LOL WITE AI, 2568ข)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้พูดกล่าวถ้อยคำเป็นประโยคบอกเล่าที่แสดงถึงวาทกรรมดำเนินด้วยอารมณ์โกรธที่ถูกฝ่ายเขมรได้กล่าวหาว่าไทยไม่มีมนุษยธรรม และไม่ให้เกิดเกียรติ โดยนำรูปของฮุนเซนไปเป็นเป้าซ้อมยิง เรื่องราวนี้ฝ่ายเขมรโดย “คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนกัมพูชา (CHRC)” ได้ยื่นเรื่องฉุกเฉินถึงองค์การสหประชาชาติ ระบุว่า ไทยใช้เสียง เช่น เสียงยืนยันลักษณะ “เสียงผี” และเสียงเครื่องบิน เป็นการข่มขู่ขู่จิตใจแก่ประชาชนชายแดนกัมพูชา ฝ่ายเขมรอ้างว่าเสียงเหล่านี้รบกวนจิตใจ ทำให้ประชาชนโดยเฉพาะผู้หญิง เด็ก คนชรา ผู้ป่วยเกิดความวิตกกังวล รบกวนการนอนหลับ ถือเป็นการปฏิบัติที่ “ไร้มนุษยธรรม” (Freshnewsasia, 2025) อย่างไรก็ตาม ผู้พูดก็ยังยืนยันว่าจะทำต่อไปด้วยความโกรธฝ่ายเขมรที่ยังโรงพยาบาลฝั่งไทย ซึ่งตามข่าวได้รายงานไว้ว่า เหตุการณ์เกิดเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2568 ทหารกัมพูชาใช้จรวด BM-21 ยิงใส่โรงพยาบาลพนมดงรัก จังหวัดศรีสะเกษ โรงพยาบาลได้รับความเสียหายและมีผู้บาดเจ็บ นอกจากนี้ยังยิงจรวดหลายลำกล้อง BM-21 โจมตีชุมชนชาวบ้านในพื้นที่เขตอำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ (ข่าวสดออนไลน์, 2568) ไทยถือว่าเป็นการละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศและเรียกให้ประชาคมโลกจับตา ถ้อยคำที่เกิดขึ้นในคลิปนี้เป็นวาทกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อล้อเลียนกับข่าวที่เกิดขึ้นในช่วงนั้น จึงทำให้ผู้ชมสื่อความรู้สึกตกชกขบขันได้

1.4 วาทกรรมข่มขู่

ข่มขู่ คือ ทำให้กลัว ทำให้เสียขวัญ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 169) วาทกรรมข่มขู่ (threatening) หมายถึง การใช้วาจาเพื่อบ่งบอกเจตนาว่าจะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งในอนาคต ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ฟัง (จันทิมา หวังสมโชค, 2549, หน้า 55) เช่น การทำร้ายร่างกาย การทำให้เสียทรัพย์สิน หรืออื่น ๆ ถ้าผู้ฟังไม่ปฏิบัติตามสิ่งที่ผู้พูดปรารถนา ผลการศึกษาพบ วาทกรรมข่มขู่ที่ช่วยสร้างอารมณ์ขัน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง สถานการณ์: ชาวบ้านคนไทยกล่าวประกาศบอก

“ همین! มึงกล้าดียังไง เอลวดหนามของไทยออกไป เตียวมึงเจอพวกกูมึงจะได้ همین สมชื่อ 555 เอาไปแดกให้อมมะพวกมึง นี่กูตุนไว้ตั้งแต่เมื่อคืน เก็บไว้แช่เย็นได้นะ อย่าไปฟ้องศาลโลกละ”
(แว่นดำ, 2568)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้พูดกล่าวถ้อยคำเป็นประโยคบอกเล่าที่แสดงวาทกรรมข่มขู่ฝ่ายเขมรเชิงเสียดสีหรือเล่นมุขในทำนองว่า หากยังไม่หยุดขโมยรั้วลวดหนามของไทยไปอีก ฝ่ายไทยก็จะตอบโต้โดยใช้รถดุดส้อมฟันสิ่งปลูกสร้างให้เขมรกิน อย่างไรก็ตาม การกล่าวถ้อยคำข่มขู่นี้เป็นเพียงกุศโลบายของฝ่ายไทยที่ต้องการให้ฝ่ายเขมรหยุดการกระทำดังกล่าว ซึ่งเป็นวิธีที่ไม่ทำให้ผู้ใดได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต ถ้อยคำดังกล่าว จึงเป็นวาทกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้ชมสื่อความรู้สึกตกชกขบขันได้

1.5 วาทกรรมเย้าแหย่

วาทกรรมเย้าแหย่ (teasing) หมายถึง การพูดกระเซ้า โดยมีท่าทางจริงจังหรือล้อเล่นก็ได้ คำพูดเย้าแหย่นั้น ส่วนใหญ่มักจะทำให้ผู้ที่ถูกล้อนั้นรู้สึกอับอายหรืออึดอัดใจ (จันทิมา หวังสมโชค, 2549, หน้า 64) ผลการศึกษาพบวาทกรรมเย้าแหย่ที่ช่วยสร้างอารมณ์ขัน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง สถานการณ์: ทหารเขมรกำลังรายงานให้นักข่าวทราบเกี่ยวกับของกินที่ชาวบ้านเขมรบริจาคให้หน่วยลาดตระเวนชายแดน

ทหารเชมรคนที่ 1: วันนี้มีชาวบ้านเชมรบริจาคของมาเยอะแยะเลย มีทั้งปลากระป๋อง
ตราสามแม่ครัว แล้วก็ยังมีน้ำปลาแท้ตราพิภพธรส มีหน่อไม้ทรายายแป้ว แล้วก็มีการเทียม หอมแดงซื้อมา
จากร้านป่าจิม

ทหารเชมรคนที่ 2: แล้วก็ยังมีน้ำดีวัวของลุงเปี้ยกนะครับ เอาไว้ใส่ก้อยขม แล้วก็ชอยจูนะครับ
นักข่าว : ไหนว่าแบน (banned) สินค้าไทยงะคะ

ทหารเชมรคนที่ 2: ก็นี่ไง

ทหารเชมรคนที่ 1: แบรนด์ (brand) สินค้าไทยไม่มีแบรนด์อื่นเลย ผมพูดผิดตรงไหนเนี่ย
(K MOS, 2568)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้พูดกล่าวถ้อยคำที่เป็นประโยคบอกเล่าที่แสดงวาทกรรมเข้าหาเหย่
โดยกล่าวถ้อยคำเกี่ยวกับรายการสิ่งของที่ชาวบ้านเชมรนำมาบริจาคให้แก่ทหารเชมร ซึ่งเป็นรายการ
สินค้าที่ผลิตในประเทศไทยทั้งหมด ทั้ง ๆ ที่ในช่วงเวลานั้น ประเทศกัมพูชาสั่งห้ามสินค้าไทยทุกชนิด ดังที่
ปรากฏในข่าวว่า กัมพูชาได้ประกาศแบนการนำเข้าสินค้าบางประเภทจากไทย ได้แก่ ผัก ผลไม้ น้ำมัน
เชื้อเพลิง เช่น เบนซิน ดีเซล แอลพีจี นอกจากนี้ กัมพูชายังสั่งห้ามภาพยนตร์ ซีรีส์ และสื่อจากไทย
รวมทั้งตัดการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตข้ามชายแดนกับไทย (Visapra, 2025) การเผชิญหน้าทางเศรษฐกิจกับ
การเมืองในครั้งนี้ถูกมองว่าเป็นจุดเปลี่ยนในความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา ซึ่งอาจบั่นทอนความร่วมมือใน
ระยะยาวหากไม่หาทางคลี่คลายได้เร็ว อย่างไรก็ตามผู้พูดยังได้กล่าวถ้อยคำยืนยันอย่างชัดเจนว่ายังคงมี
แบรนด์สินค้าไทยหลายรายการที่ยังเป็นที่ต้องการของทหารเชมร โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับสินค้าบริโภค เช่น
น้ำปลา ปลากระป๋อง หน่อไม้ กระเทียม หอมแดง ถ้อยคำที่เกิดในคลิปนี้เป็นวาทกรรมที่สร้างขึ้น
เพื่อล้อเลียนสถานการณ์ดังกล่าว จึงทำให้ผู้ชมสื่อความรู้สึกตลกขบขันได้

1.6 วาทกรรมเสียดสี

เสียดสี เป็นการพูดกระทบกระเทียบเหน็บแนม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 1265)
วาทกรรมเสียดสี (satire) หมายถึง การกล่าววิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่นให้ดูประหนึ่งเป็นเรื่องที่น่าขัน โดยผู้พูด
มีเจตนาต้องการบ่งชี้ความผิดพลาด ข้อบกพร่อง หรือจุดอ่อนของผู้นั้น (จินทิมา หวังสมโชค, 2549,
หน้า 70) ผลการศึกษาพบวาทกรรมเสียดสีที่ช่วยสร้างอารมณ์ขัน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1 สถานการณ์: ทหารเชมรกำลังสนทนากันเรื่องหลุมกระสุนปืนใหญ่

ทหารเชมรคนที่ 1: เฮ้ย! พวกแกมาดูนี่สิ หลุมกระสุนปืนใหญ่ที่พวกสยามยิงใส่เรา

ทหารเชมรคนที่ 2: มันใหญ่ขนาดนี้เลยหรอ มันยังมาจากไหนวะ

ทหารเชมรคนที่ 3: ไอ้เหี้ย นี่มันหลุมปลักควาย จะโกหกอะไรให้มันเนียนหน่อยนะ
พวกเสียมมันจับได้หมดแล้ว

(LOL WITE AI., 2568ค)

จากตัวอย่างที่ 1 ผู้พูดกล่าวถ้อยคำที่เป็นประโยคคำสั่งที่ต้องการให้ผู้ฟังมาร่วมพิจารณา
ดูหลุมกระสุนปืนใหญ่ ทันทีที่เห็นหลุมกระสุนปืนใหญ่ ผู้ฟังก็เกิดความสงสัยขึ้นมาทันที ในที่สุด ก็ตัดสินใจได้

ว่าไม่ใช่หลุมกระสุนปืนใหญ่ แต่เป็นหลุมปลักควาย ผู้ฟังเลยจับโกหกได้ จึงเตือนผู้พูดให้ระวังเรื่องการสร้างหลักฐานเท็จ ซึ่งตามข่าวในช่วงนั้นได้รายงานว่า ฝ่ายกัมพูชา โดย ผอ. CMAC (เฮง รัตนา) กล่าวหาว่า “ทหารไทยยิงปืนใหญ่” เข้าไปในเขตแดนกัมพูชา เมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2568 และได้นำเสนอภาพ “หลุมระเบิด” ขนาดใหญ่เป็นหลักฐานประกอบคำกล่าวหา โดยอ้างว่ารูปแบบหลุมและรัศมีการกระจายของเศษกระสุนสอดคล้องกับการยิงปืนใหญ่จากฝั่งไทย ฝ่ายไทย โดยกองทัพบกสวนกลับว่า ข้อกล่าวหาดังกล่าวเป็นการจัดฉากและบิดเบือนข้อมูลเพื่อสร้างภาพว่าไทยเป็นฝ่ายรุกราน (ไทยรัฐออนไลน์, 2568) ถ้อยคำที่เกิดในคลิปนี้เป็นวาทกรรมเสียดสีที่สร้างขึ้นเพื่อล้อเลียนตามสถานการณ์จริงดังกล่าว จึงทำให้ผู้ชมสื่อความรู้สึกตลกขบขันได้

ตัวอย่างที่ 2 สถานการณ์: ชาวบ้านคนไทยถามแม่ทัพภาคที่ 1

ชาวบ้านคนไทย: แม่ทัพภาคที่ 1 ครับ ผมอยากรู้ว่า แม่ทัพภาคที่ 2 เขาพูดถึงใคร แต่คงไม่ใช่ท่านหรอกไปฟังกัน...”

คลิปเสียงของแม่ทัพภาคที่ 2: “มนุษย์ถ้าไม่มีศีลธรรมในจิตใจ มันก็ไม่ค่อยมีค่าสักเท่าไรไม่มีจิตสำนึกของความรักชาติ รักแผ่นดิน ความเสียสละ ประเทศชาติก็จวนวาย ล่มสลาย มีแต่กอบโกยเอาผลประโยชน์ เห็นแก่ตัว เห็นแก่พวกพ้อง เห็นเงินเป็นใหญ่”

ชาวบ้านคนไทย: แต่คงไม่ใช่ท่านแน่นอน ผมมั่นใจ

(บุญชูอีสานบ้านส่วย, 2568)

จากตัวอย่างที่ 2 ผู้พูดกล่าวถ้อยคำที่เป็นประโยคคำถามที่ต้องการให้ผู้ฟังตอบ หลังจากฟังคลิปเสียงแล้ว แต่ความจริงผู้ฟังไม่ได้ตอบ ผู้พูดได้พยายามตอบคำถามแทนผู้ฟังทางอ้อม เป็นการแสดงถึงวาทกรรมเสียดสี โดยผู้พูดมีมุมมองว่าแม่ทัพภาคที่ 1 คือ พลโท อมฤต บุญสุยา มีพฤติกรรมที่ไม่เป็นไปตามที่ระบุไว้ในคลิปเสียงของแม่ทัพภาคที่ 2 คือ พลโท บุญสิน พาดกลาง (ปฏิบัติราชการถึงวันที่ 30 กันยายน 2568) แต่ถ้าแม่ทัพภาคที่ 1 มีพฤติกรรมตรงข้ามกับคลิปเสียงของแม่ทัพภาคที่ 2 ประเทศไทยก็คงเจริญก้าวหน้ามากกว่านี้ ถ้อยคำที่เกิดในคลิปนี้เป็นวาทกรรมเสียดสีที่สร้างขึ้นเพื่อล้อเลียนจึงทำให้ผู้ชมสื่อความรู้สึกตลกขบขันได้

ตัวอย่างที่ 3 สถานการณ์: ทหารไทยกำลังรายงานการปฏิบัติหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา

ทหารไทย: บัดนี้เรานำลวดหนามล้อมปราสาทตาเมือนธม ตาเมือนโติด และตาควายเรียบร้อยแล้วครับท่าน มีแต่ปราสาทตาภูมิธรรมเอาใจดีครับท่าน

ผู้บังคับบัญชา: มีด้วยหรือ ช่างมันเถอะ ปล่อยให้ همینเอาไป

(สงคราม Ai Ai War, 2568)

จากตัวอย่างที่ 3 ผู้พูดกล่าวถ้อยคำที่เป็นประโยคคำถามที่ต้องการให้ผู้ฟังตอบ เมื่อผู้ฟังได้ยินทหารไทยรายงานว่า ได้ดำเนินการล้อมลวดหนามที่บริเวณปราสาทตาเมือนธม ปราสาทตาเมือนโติด และปราสาทตาควาย ส่วน “ปราสาทตาภูมิธรรม” รอให้ผู้ฟังพิจารณาสั่งการ ผู้ฟังจึงได้สั่งการไปว่า

“ปราสาททฤษฎีธรรม” ไม่ต้องล้อมลวดหนามปล่อยให้เขมรยึดเอาไป แสดงให้เห็นว่าถ้อยคำที่เกิดในคลิบนี้เป็นวัจนกรรมเสียดื้อผู้นำฝ่ายไทย คือ นายภูมิธรรม เวชยชัย ซึ่งดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ในช่วงเวลานั้น ซึ่งฝ่ายทหารไทยมองว่า นายภูมิธรรม เวชยชัย มิได้ช่วยจัดการปัญหาข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชาให้เด็ดขาดลงไป ปล่อยให้ปัญหารื้อรังไปเรื่อย ๆ ในอนาคตอาจส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านความมั่นคง เศรษฐกิจและการค้า การเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศการท่องเที่ยวและภาพลักษณ์ของประเทศ ดังนั้นฝ่ายทหารไทยจึงได้สะท้อนความคิดออกมาว่าไม่ต้องการที่จะมีผู้นำแบบนี้

2. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาทฤษฎีการใช้ภาษาในวัจนกรรมเพื่อสร้างอารมณ์ขันของคนไทยในบริบทข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชาที่ปรากฏในสื่อออนไลน์พบว่าอารมณ์ขันมิได้จำกัดอยู่เพียงการสร้างความเป็นตลกเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็นกลไกทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนมุมมองทางการเมืองและอัตลักษณ์ชาติ การอภิปรายผลการวิจัยนี้แบ่งตามประเด็นสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ อารมณ์ขันทางสังคม วัฒนธรรมและค่านิยม การสะท้อนอัตลักษณ์ชาติและการเสียดสีทางการเมือง และบทบาทของผู้ส่งสาร-ผู้รับสารในกระบวนการสื่อสาร ดังนี้

2.1 ด้านอารมณ์ขันทางสังคม จากการศึกษาทฤษฎีการใช้ภาษาในวัจนกรรมเพื่อสร้างอารมณ์ขันของคนไทยในบริบทข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา ที่ปรากฏในสื่อออนไลน์ยูทูบ พบทฤษฎีการใช้ภาษาในวัจนกรรมเพื่อสร้างอารมณ์ขันของคนไทย 6 ทฤษฎี ได้สะท้อนให้เห็นว่า อารมณ์ขันของคนไทยมิได้จำกัดอยู่ที่การสร้างความเป็นตลก แต่ยังทำหน้าที่เป็นกลไกทางสังคมในการคลี่คลายความตึงเครียด สร้างการวิพากษ์สังคม และสะท้อนมุมมองทางการเมืองได้อย่างแยบยล สอดคล้องกับแนวคิดของ Halliday (1978) ที่มองว่าภาษาเป็นระบบสัญลักษณ์ซึ่งทำหน้าที่สื่อสารอัตลักษณ์ ความเชื่อ และโครงสร้างอำนาจในสังคม

2.2 ด้านวัฒนธรรมและค่านิยม การใช้ภาษาเป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรม การที่คนไทยเลือกใช้ถ้อยคำเสียดสี ล้อเลียน และอารมณ์ขันแทนการพูดตรง แสดงถึงค่านิยมทางวัฒนธรรมที่หลีกเลี่ยงความขัดแย้งโดยตรง แต่ยังคงไว้ซึ่งการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาพร กล้าวิทย์กิจ (2548) ซึ่งได้ชี้ให้เห็นว่าภาษาในวัจนกรรมการล้ออารมณ์ขันมักจะปรับเปลี่ยนรูปแบบเนื้อหาไปตามบริบททางสังคม และมีข้อสังเกตที่ชัดเจนว่าในโลกยุคดิจิทัลนี้ ยูทูบได้ใช้ปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI (artificial intelligence) มาช่วยสร้างสื่อในทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การสร้างเนื้อหา (content) การตัดต่อ การทำบทบรรยาย (subtitle) การสร้างรูปภาพ และการวิเคราะห์เนื้อหา ส่งผลทำให้การสื่อสารมีพลังสื่อความหมายได้หลากหลายแง่มุมและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

2.3 การสะท้อนอัตลักษณ์ชาติและการเสียดสีทางการเมือง วัจนกรรมโอ้อวดและดูถูกในฐานะการสร้างอัตลักษณ์ชาติ วัจนกรรมโอ้อวดและดูถูกเป็นทฤษฎีทางภาษาที่พบโดดเด่น มักใช้เพื่อยืนยันความเหนือกว่าของไทย เช่น การพูดเชิงโอ้อวดพลังทางทหาร หรือการดูถูกค่าเงินเรียลของกัมพูชา แม้เป็นถ้อยคำล้อเล่น แต่แฝงอัตลักษณ์ทางชาตินิยม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Austin (1962) และ Searle (1969) ที่มองว่า “คำพูดคือการกระทำ” (words as acts) การโอ้อวดหรือดูถูกจึงมิใช่เพียงคำพูด

แต่เป็นการกระทำเชิงสัญลักษณ์ที่สร้างพลังทางอัตลักษณ์และขอบเขตความเป็นชาติเพื่อสร้างความหมายร่วม ทำให้เกิดความผูกพันทางใจ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน

วาทกรรมเสียดสีทางการเมืองถือเป็นลักษณะเด่นที่สุด เพราะแสดงถึง “ความจริงในความขบขัน” เช่น การพูดถึง “ปราสาททากุมิธรรม” หรือ “หลุมปลักควาย” ที่ล้อเลียนข่าวจริง วาทกรรมประเภทนี้สะท้อนการใช้ภาษาเป็นอาวุธทางสังคม โดยแฝงการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ผู้นำ และสื่อ สอดคล้องกับงานของ อุมารณ์ สังฆาน (2559) ที่ศึกษาวาทกรรมการเสียดสีในรายการ “คุณพระช่วย” ได้พบว่าภาษาที่เสียดสีแต่มีพื้นฐานจากความจริงจะช่วยสร้างอารมณ์ขันที่มีพลังทางการสื่อสารมากที่สุด

2.5 ด้านบทบาทของผู้ส่งสาร-ผู้รับสารในกระบวนการสื่อสาร การศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในวาทกรรมเพื่อสร้างอารมณ์ขันของคนไทยในบริบทข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา แม้ว่าเกี่ยวข้องกับการเมืองเป็นหลัก แต่ก็ยังพบการใช้กลวิธีทางภาษาในการสร้างอารมณ์ขันอย่างหลากหลาย ที่ผู้ส่งสารต้องการสื่อความหมายถึงผู้รับสาร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทของแหล่งข้อมูล และเนื่องจากอารมณ์ขันสร้างขึ้นมาเพื่อให้ความบันเทิง ดังนั้นจึงขึ้นอยู่กับผู้ส่งสารที่จะสรรหากลวิธีทางภาษา หรือการเลือกนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจโดยอาศัยหลักการสร้างอารมณ์ขัน คือ การนำเสนอเรื่องจริงให้ผิดเพี้ยนไปจากสิ่งที่ควรจะเป็น นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับผู้ชมที่ต้องทำความเข้าใจความหมายของบริบทนั้น ๆ ด้วย (รุ่งรัตน์ ทองสกุล, และสุชาติ กล้ามาศ, 2567, หน้า 472) ดังนั้นทั้งผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสารจึงเป็นองค์ประกอบที่มีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการสื่อสาร โดยเฉพาะบทบาทของผู้ส่งสาร ต้องเป็นผู้มีเทคนิควิธีทางภาษานำเสนอเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการของผู้รับสารได้

กลวิธีการใช้ภาษาในวาทกรรมเพื่อสร้างอารมณ์ขันของคนไทยในบริบทข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชาแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของการสื่อสารที่สะท้อนอัตลักษณ์ชาติ ค่านิยมทางวัฒนธรรม และมุมมองทางการเมือง อารมณ์ขันในที่นี้มีใช้เพียงเพื่อความบันเทิง แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการคลี่คลายความตึงเครียด วิพากษ์สังคม และสร้างการมีส่วนร่วมของผู้รับสาร ผลการวิจัยนี้ช่วยยืนยันว่าภาษาเป็นทั้งสัญลักษณ์ทางสังคมและกลไกสำคัญในการสื่อความหมายที่ซับซ้อนในโลกดิจิทัล

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ในการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดอารมณ์ขัน รวมทั้งปรับใช้เพื่อสร้างสรรค์วรรณกรรมที่ก่อให้เกิดอารมณ์ขันในบริบทต่าง ๆ แก่ผู้รับสาร

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาในเชิงเปรียบเทียบกับสื่อของประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้เข้าใจ “อารมณ์ขันข้ามวัฒนธรรม” และศึกษาบทบาทของอารมณ์ขันในการคลี่คลายความขัดแย้งทางการเมืองอย่างสันติ

รายการอ้างอิง

- ข่าวสดออนไลน์. (2568, 24 กรกฎาคม). ด่วน ทหารกัมพูชา ยิงจรวดหลายลำกล้อง BM-21 โจมตี
โรงพยาบาลพนมดงรัก ชุมชนใน อ.กาบเชิง มีคนบาดเจ็บ เร่งอพยพผู้ป่วยออกจาก รพ. แล้ว.
ข่าวสดออนไลน์. [https://www.khaosod.co.th/breaking-news/news_9862472?
utm_source=chatgpt.com](https://www.khaosod.co.th/breaking-news/news_9862472?utm_source=chatgpt.com)
- จันทิมา หวังสมโชค. (2549). *กลวิธีสื่อสารอารมณ์ขันในละครตลกสถานการณ์ของไทย*. [วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชนัญญา ไยล่อ. (2544). *การสื่อสารอารมณ์ขันของนักแสดงตลก “รายการโทรทัศน์ก่อนบ่ายคลาย
เครียด”*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดุขฎี กองสมบัติ. (2546). *การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงตลกอีสาน*.
[วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2568, 28 กันยายน). ทบ.โต้กลับ “กัมพูชา” รับบทเหยื่อ กล่าวหาไทยยิงปืนใหญ่ใส่
จัดฉากฆ่า-ปิดเบือนข้อมูล. ไทยรัฐออนไลน์. [https://www.thairath.co.th/news/local/
2885726](https://www.thairath.co.th/news/local/2885726)
- บุญชูอีสานบ้านส่วย. (2568, 18 กันยายน). *ข้า ๆ คลายเครียด*. [Video]. YouTube.
<https://youtube.com/shorts/HNlfm7WHbe4?si>
- บุรพาไม่แพ้. (2568, 24 กรกฎาคม). *ปฏิบัติการนี้ชื่อว่า “วางไข่” เป็นคำสุภาพ หมายถึง “ระเบิด”*.
[Image attached]. Facebook. <https://www.facebook.com/share/1758i2VEqq/>
- พรรณพร กะตะจิตต์. (2563). *ทำความเข้าใจกับประวัติกันให้มากขึ้น*. คลังความรู้ SciMath.
<https://www.scimath.org/article-biology/item/11203-2019-12-19-04-12-07>
- รัฐจวน อินทรกำแหง. (2518). *วรรณกรรมวิจารณ์ (ตอนที่ 2)*. ดวงกลม.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554* (พิมพ์ครั้งที่ 2).
นานมีบุ๊คส์.
- รุ่งรัตน์ ทองสกุล และสุชาดา กล้ามาศ. (2567). *กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันจากบทสนทนาในตีกต็อก
“คุณพระ”*. ใน *การประชุมสัมมนาทางวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 3 ด้านบริหารธุรกิจและ
สังคมศาสตร์ สู่สังคมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนในยุคดิจิทัล สถาบันเทคโนโลยีการบินและอวกาศ*
(หน้า 461-473). สถาบันเทคโนโลยีการบินและอวกาศ.
- วรรณรินทร์ วินิจกิจเจริญ. (2547). *การใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันในเพลงตลกคำเมือง: การศึกษาตาม
แนววรรณคดีและวัจนปฏิบัติศาสตร์*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์].
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิภาพร กล้าวิทย์กิจ. (2548). *อารมณ์ขันในข้อความสั้นสำเร็จรูป*. [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตไม่ได้
ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- แวนดำ. (2568, 28 สิงหาคม). *ตัวตึงปะทะเขมร*. [Video]. YouTube. <https://youtube.com/shorts/lodJiNFX8DM?si=VMCbyNzKmlqO3SZz>
- สงคราม Ai Ai War. (2568, 19 สิงหาคม). *รายงานลวดหนาม ปราสาท*. [Video]. YouTube <https://youtube.com/shorts/sX0vzsTXxhU?si>
- สายล่า พาลุย. (2568, 8 สิงหาคม). *คุณไม่รู้เรื่องเดียวจะย้ายที่ปัก*. [Video]. YouTube. <https://youtube.com/shorts/q4rzG2z3ezY?>
- สิระ สุวรรณพันธ์. (2550). *ทัศนคติของผู้ชมที่มีต่อโฆษณาแฝงในละครตลกตามสถานการณ์ (ซีทคอม): กรณีศึกษาละครในเครือบริษัทแอ็กแซ็กท์จำกัด*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุมาภรณ์ สังขมาน. (2559). กลวิธีทางภาษาในวัฒนธรรมเสียดสีเพื่อสร้างความตลกขบขันของไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ*, 23(1), หน้า 154-178.
- Ai ไทแท้. (2568, 22 สิงหาคม). *ถ้าช่วยบ่อย ๆ ก็พร้อมจะไม่คบ*. [Video]. YouTube. <https://youtube.com/shorts/5g5AkS-Dyt0?>
- Austin, J. L. (1962). *How to Do Things with Words*. Clarendon Press.
- Editor Tag. (2568, 6 มิถุนายน). *กางแผนที่! พื้นที่พิพาท “ไทย-กัมพูชา” ปี 2568-อยู่จังหวัดไหนบ้าง? อัปเดตล่าสุดทุกจุด. มหาชนออนไลน์*. <https://www.mahachon.net/41841>
- EXCHANGE-RATES.ORG. (2568, 11 ตุลาคม). *เรีลกัมพูชาเป็นบาทไทย*. <https://www.exchange-rates.org/th/converter/khr-thb>
- F&P FAMILY. (2568, 16 สิงหาคม). *หนูอยากเป็นนายก*. [Video]. YouTube. <https://youtube.com/shorts/uD-prFnln4?si=UGJWjNea1vg4j1d3>
- K MOS. (2568, 1 ตุลาคม). *มันคนละแบบมั๊ย?*. [Video]. YouTube. <https://youtube.com/shorts/wdHQZ0miPtU?si>
- LOL WITE AI. (2568ก, 10 ตุลาคม). *ดูค่าเงินก่อนจะงด*. [Video]. YouTube. https://youtube.com/shorts/_l_rTpuljs08?si
- LOL WITE AI. (2568ข, 8 ตุลาคม). *ข้างบ้านโวยวายเธอ*. [Video]. YouTube. <https://youtube.com/shorts/9jqskfbJWm0?si>
- LOL WITE AI. (2568ค, 8 ตุลาคม). *นี่มันหลุมปลั๊กควาย*. [Video]. YouTube. <https://youtube.com/shorts/3F0Aqn3gwig?si>
- Freshnewsasia. (2025, October 12). *Cambodian Human Rights Committee Urgently Appeals to UN over Thai Armed Forces’ Psychological Intimidation along Border*. <https://m.en.freshnewsasia.com/index.php/en/localnews/64404-2025-10-12-06-41-57.html>
- Halliday, M. A. K. (1978). *Language as social semiotic: The social interpretation of language and meaning*. Edward Arnold.

Searle, J. R. (1969). *Speech Acts: An Essays in the Philosophy of Language*. Cambridge University Press.

Visapra, P. (2025). *Cambodia Bans Thai Imports Amid Escalating Border Tensions*. Laotian Time. <https://laotiantimes.com/2025/07/17/cambodia-bans-thai-imports-amid-escalating-border-tensions/>

ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและการเติบโตของความเป็นเมืองที่มีอิทธิพลต่อ
อาชญากรรมความรุนแรง: การศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มประเทศรายได้ปานกลาง
ระดับสูง

Economic Inequality and Urban Growth Influencing Violent Crime:
A Comparative Study of Upper-Middle-Income Countries

วันที่รับบทความ: 7 มกราคม 2569

ตติยะพจน์ ศรีกาญจนากาศ¹

วันที่แก้ไขบทความ: 3 กุมภาพันธ์ 2569

ปิยณัฐ มีเปี่ยม^{2*}

วันที่ตอบรับบทความ: 9 กุมภาพันธ์ 2569

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มุ่งตรวจสอบผลกระทบของปัจจัยทางเศรษฐกิจมหภาคและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมต่ออาชญากรรมความรุนแรง โดยเฉพาะความเหลื่อมล้ำทางรายได้ เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ (อัตราเงินเฟ้อและการว่างงาน) และการขยายตัวของเมือง งานวิจัยนี้วิเคราะห์ข้อมูลแบบ Panel Data จำนวน 132 ค่าสังเกต ระหว่างปี ค.ศ. 2011–2021 จากประเทศรายได้ปานกลางระดับสูง 12 ประเทศ ด้วยแบบจำลอง Fixed Effects พร้อมปรับค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานแบบ HAC (Heteroskedasticity and Autocorrelation Consistent) เพื่อควบคุมความแตกต่างเฉพาะของแต่ละประเทศ ผลการศึกษาพบหลักฐานเชิงบ่งชี้ว่า การขยายตัวของเมืองมีความสัมพันธ์ในทิศทางลบกับอัตราอาชญากรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับขอบเขต (marginally significant) ที่ระดับ 0.10 ($\beta = -0.51$) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด “ปัจจัยปกป้อง” ที่อธิบายว่าเมืองช่วยลดความสูญเสียชีวิตได้ผ่านการเข้าถึงทรัพยากรระบบการเฝ้าระวังสาธารณะและการแพทย์ฉุกเฉินที่ดีกว่า อย่างไรก็ตาม ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติในตัวแปรความเหลื่อมล้ำทางรายได้ การว่างงาน และอัตราเงินเฟ้อ เนื่องจากแบบจำลองมุ่งวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงระยะสั้น ในขณะที่ความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่เปลี่ยนแปลงช้า ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า ปัจจัยเฉพาะตัวของแต่ละประเทศ บริบททางวัฒนธรรม และความแข็งแกร่งของสถาบันทางสังคม มีบทบาทกำหนดระดับความรุนแรงมากกว่าความผันผวนทางเศรษฐกิจในระยะสั้น ($R^2 = 0.96$) ดังนั้น ข้อเสนอเชิงนโยบายจึงควรเน้นการวางผังเมืองเพื่อความปลอดภัยควบคู่ไปกับการปฏิรูปโครงสร้างทางสังคมในระยะยาว เพื่อสร้างกลไกการป้องกันอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: อาชญากรรมความรุนแรง ความเป็นเมือง ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ กลุ่มประเทศรายได้ปานกลางระดับสูง แบบจำลองอิทธิพลคงที่

¹ พันตำรวจตรี อาจารย์ คณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

e-mail: tatiyapot.sri@rpca.ac.th

² พันตำรวจโท อาจารย์ ดร. คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

* ผู้ประสานงานหลัก e-mail: pinyo@rpca.ac.th

Economic Inequality and Urban Growth Influencing Violent Crime: A Comparative Study of Upper-Middle-Income Countries

Received: January 7, 2026

Revised: February 3, 2026

Accepted: February 9, 2026

Tatiyapot Srikanchanakas ¹

Pinyo Meephiam ^{2*}

Abstract

This study investigates the impact of macroeconomic factors and social structural changes on violent crime, with a specific focus on income inequality, economic stability (inflation and unemployment), and urbanization. Utilizing panel data from 2011 to 2021 across 12 upper-middle-income countries (132 observations), the research employs a fixed effects model with HAC (Heteroskedasticity and Autocorrelation Consistent) robust standard errors to control for country-specific heterogeneity. The findings provide suggestive evidence of a marginally significant negative association between urbanization and homicide rates ($\beta=-0.51$, $p<0.10$), supporting the “protective factor” hypothesis which suggests that urban environments mitigate loss of life through superior access to public surveillance infrastructure and emergency medical services. However, no statistical significance is observed for income inequality, unemployment, or inflation; this is attributed to the model’s focus on short-term variations, whereas inequality represents a slow-changing structural issue. The study concludes that country-specific effects, including cultural context and the strength of social institutions, play a more pivotal role in determining levels of violence than short-term economic fluctuations ($R^2=0.96$). Consequently, policy recommendations should prioritize safety-oriented urban planning alongside long-term social structural reforms for sustainable crime-prevention measures.

Keywords: Violent Crime, Urbanization, Income Inequality, Upper-Middle-Income Countries, Fixed Effects Model

¹ Lecturer, Faculty of Police Science, Royal Police Cadet Academy
e-mail: tatiyapot.sri@rpca.ac.th

² Lecturer, Faculty of Forensic Science, Royal Police Cadet Academy

* Corresponding author, e-mail: pinyo@rpca.ac.th

บทนำ

อาชญากรรมความรุนแรง โดยเฉพาะการฆาตกรรม เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตของผู้คน โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศรายได้ปานกลางระดับสูงที่กำลังเผชิญการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว รายงานล่าสุดจาก Bisca et al. (2024, p. 17) ของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund หรือ IMF) ชี้ให้เห็นว่า ความไม่มั่นคงในชีวิตมีรากเหง้ามาจากความเปราะบางทางเศรษฐกิจมหภาคและการขาดประสิทธิภาพของสถาบันสังคม ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ United Nations Office on Drugs and Crime (2019, p. 9) ที่ระบุว่าระดับความรุนแรงในแต่ละภูมิภาคเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับระดับการพัฒนาและบริบทเฉพาะของพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุของอาชญากรรมในโลกยุคปัจจุบันยังมีความซับซ้อน โดยเฉพาะบทบาทของความเหลื่อมล้ำและการขยายตัวของเมืองที่ยังเป็นประเด็นถกเถียงในแวดวงวิชาการ

ที่มาของการศึกษาที่น่าสนใจมาจากการค้นพบที่ยังคงขัดแย้งกันเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงทางอาชญากรรม แม้งานวิจัยในอดีตส่วนใหญ่จะชี้ว่าความเหลื่อมล้ำทางรายได้เป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดความรุนแรง เช่น งานวิจัยของธนาคารโลกโดย Enamorado, López-Calva, Rodríguez-Castelán, and Winkler (2014, p. 17) ที่พบว่าความเหลื่อมล้ำทางรายได้ส่งผลชัดเจนต่อการเพิ่มขึ้นของอาชญากรรมที่ก่อให้เกิดความรุนแรงในภูมิภาคละตินอเมริกา ซึ่งมีหลักฐานเชิงประจักษ์จากการวิเคราะห์ข้อมูลในช่วงปี ค.ศ. 2006-2010 ว่าการเพิ่มขึ้นของค่าสัมประสิทธิ์ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ (Gini coefficient) ที่เพิ่มขึ้นเพียง 1 จุด จะส่งผลต่อปริมาณคดีฆาตกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดสูงถึง 10 คดีต่อประชากรแสนคน แต่งานวิจัยในระยะหลังพบว่าคุณภาพของสถาบัน (institutional quality) ซึ่งครอบคลุมถึง กฎกติกาทางสังคม การบังคับใช้กฎหมาย หลักนิติธรรม และกระบวนการยุติธรรม มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางดังกล่าว ดังที่ Goh, Kaliappan, and Ishak (2018, p. 488) พบว่า ในพื้นที่ที่สถาบันขาดคุณภาพมักมีความเหลื่อมล้ำทางรายได้และอัตราการว่างงานที่จะส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของอาชญากรรมอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งในทางกลับกัน ตัวแปรด้านคุณภาพของสถาบันแปรผกผันกับจำนวนอาชญากรรม ซึ่งก็หมายความว่า การเพิ่มคุณภาพของสถาบันถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการลดอาชญากรรมมากกว่าการเพิ่มรายได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Goh and Law (2023, p. 745) ที่พบว่าผลกระทบดังกล่าวมีลักษณะไม่สมมาตร (asymmetric impact) ในภูมิภาคละตินอเมริกา กล่าวคือ ผู้วิจัยพบว่าแม้ว่าดัชนีความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของภูมิภาคละตินอเมริกาจะมีแนวโน้มลดลงตั้งแต่ปี ค.ศ. 2019 แต่สถิติคดีอาชญากรรมที่มีความรุนแรง โดยเฉพาะการฆาตกรรมนั้นยังคงสูงอยู่เช่นเดิมและยังไม่มีแนวโน้มที่จะลดลง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของโครงสร้างทางสังคมที่มีความซับซ้อนมากกว่าเพียงปัจจัยทางรายได้

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาปัจจัยด้าน “ความเป็นเมือง” (urbanization) กลับพบความซับซ้อนยิ่งกว่า จากเดิมที่เชื่อกันว่าเมืองเป็นแหล่งรวมปัญหาสังคม แต่รายงานของ United Nations Office on Drugs and Crime (2019, p. 12) ได้นำเสนอมุมมองใหม่ว่าเมืองใหญ่อาจมีความปลอดภัยมากกว่าชนบท เนื่องจากการเข้าถึงทรัพยากรและระบบเฝ้าระวังที่มีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้าม งานวิจัยล่าสุดของ de Soysa (2025, p. 793) กลับมีข้อโต้แย้งว่า แม้การพัฒนาเศรษฐกิจจะช่วยลดอัตราการ

มาตรการ แต่การขยายตัวของความเป็นเมืองยังคงมีความสัมพันธ์กับระดับความรุนแรงที่เพิ่มขึ้น ความย้อนแย้งของข้อมูลเหล่านี้จึงนำมาสู่ความจำเป็นในการตรวจสอบบทบาทของความเป็นเมืองให้ชัดเจน โดยเฉพาะในบริบทของกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา

กรอบแนวคิดทฤษฎีที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษานี้ ประกอบด้วย ทฤษฎีความกดดันทางโครงสร้างสังคม (general strain theory) ที่อธิบายว่าความเหลื่อมล้ำและการขาดโอกาสทางเศรษฐกิจสร้างแรงกดดันให้คนหันไปก่ออาชญากรรม ผสมกับแนวคิดดัชนีความทุกข์ยาก (misery index) ที่ Açı and Çuhadar (2021, pp. 187-188, 194-195) อธิบายว่าเงินเฟ้อและการว่างงานส่งผลต่อแรงจูงใจในการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังนำแนวคิด “ปัจจัยปกป้อง” (protective factors) จาก United Nations Office on Drugs and Crime (2019, p. 12) มาทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความเป็นเมือง เพื่อท้าทายทฤษฎีความไร้ระเบียบในสังคม (social disorganization theory) แบบดั้งเดิม โดยมุ่งวิเคราะห์ว่าการกระจุกตัวของคนในเมืองส่งผลให้อัตราการฆาตกรรมเพิ่มขึ้นหรือลดลง

แม้การศึกษาที่ผ่านมาจะชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลของความเหลื่อมล้ำและสภาพทางเศรษฐกิจต่ออาชญากรรม แต่กลับพบความย้อนแย้งที่สำคัญในประเด็นด้านความเป็นเมือง ซึ่งถูกตีความทั้งในแง่ของปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยปกป้องในเวลาเดียวกัน นอกจากนี้ งานวิจัยส่วนใหญ่มักจำกัดขอบเขตอยู่ในภูมิภาคเดียวหรือประเทศที่พัฒนาแล้ว ทำให้ขาดความเข้าใจเชิงโครงสร้างในกลุ่มประเทศรายได้ปานกลางระดับสูงซึ่งมีความเปราะบางเชิงสถาบันที่แตกต่างออกไป การศึกษานี้จึงมุ่งปิดช่องว่างดังกล่าวด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลพาเนลจาก 12 ประเทศในกลุ่มรายได้ปานกลางระดับสูง เพื่อระบุว่า ในระยะยาวแล้วปัจจัยเชิงโครงสร้างเฉพาะประเทศหรือความผันผวนทางเศรษฐกิจจะยะสั้นที่เป็นตัวกำหนดระดับความรุนแรงที่แท้จริง ทั้งนี้ ปัจจุบันกลุ่มประเทศรายได้ปานกลางระดับสูงประกอบด้วยประเทศและเขตเศรษฐกิจทั้งหมด 55 แห่ง ตามเกณฑ์ของธนาคารโลก (ปีงบประมาณ 2026) โดยกำหนดเกณฑ์รายได้ประชากรต่อหัวระหว่าง 4,496 ถึง 13,935 ดอลลาร์สหรัฐ การเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 12 ประเทศในการศึกษานี้ (คิดเป็นร้อยละ 22 ของประชากรทั้งหมดในกลุ่ม) ได้แก่ แอลเบเนีย บราซิล บัลแกเรีย โคลอมเบีย สาธารณรัฐโดมินิกัน เอกวาดอร์ คาซัคสถาน มาเลเซีย เม็กซิโก เปรู ไทย และตุรกี จึงทำโดยอ้างอิงความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลในระยะยาวเป็นหลัก เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความแม่นยำและสามารถเป็นตัวแทนเชิงสถิติที่สะท้อนบริบทด้านความหลากหลายทางภูมิศาสตร์ทั้งในภูมิภาคเอเชีย ละตินอเมริกา และยุโรปตะวันออก ตลอดจนกลุ่มตัวอย่างประเทศเหล่านี้ครอบคลุมช่วงความแปรปรวนของตัวแปรในเชิงสถิติ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ดีต้องมีค่าตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่กว้างพอเพื่อให้แบบจำลอง Fixed Effects ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีปัจจัยในการคัดเลือก 2 ประการ ได้แก่ อัตราการฆาตกรรม ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่ประเทศที่มีอัตราความรุนแรงสูงมาก (เช่น บราซิล เม็กซิโก) ไปจนถึงประเทศที่มีอัตราความรุนแรงระดับต่ำถึงปานกลาง (เช่น ไทย บัลแกเรีย) และ ระดับความเป็นเมือง มีตั้งแต่ประเทศที่มีความเป็นเมืองสูงมากไปจนถึงประเทศที่กำลังขยายตัว เพื่อทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับปัจจัยปกป้องได้ในหลายระดับบริบท ทั้งนี้ แม้ผู้วิจัยจะเลือกมาเพียง 12 ประเทศ แต่เมื่อวิเคราะห์แบบข้อมูลพาเนลครอบคลุมระยะเวลา 11 ปี ทำให้มีจำนวนค่าสังเกตถึง 132 ค่าสังเกต อนึ่ง สำหรับข้อมูลความเหลื่อมล้ำ (Gini index) ที่พบการขาดหายไปเพียงเล็กน้อยในบางปี ผู้วิจัยใช้วิธี Last Observation

Carried Forward (LOCF) เพื่อรักษาความต่อเนื่องของอนุกรมเวลา แม้ในทางทฤษฎีวิธีการนี้อาจมีความเสี่ยงต่อการประเมินความผันผวนต่ำกว่าความเป็นจริง แต่เนื่องจากสัดส่วนข้อมูลที่ขาดหายไปมีจำนวนจำกัดและดัชนีความเหลื่อมล้ำเป็นตัวแปรเชิงโครงสร้างที่เปลี่ยนแปลงช้า ผลกระทบต่อความคลาดเคลื่อนจึงอยู่ในระดับที่ต่ำมาก และยังคงความเหมาะสม (robustness) สำหรับการใช้แบบจำลอง Fixed Effects พร้อมปรับค่า HAC เพื่อควบคุมความแตกต่างเฉพาะตัวของแต่ละประเทศ

ดังนั้น การศึกษานี้จึงมุ่งตรวจสอบอิทธิพลของความเหลื่อมล้ำทางรายได้ เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ (เงินเฟ้อและการว่างงาน) และการเติบโตของความเป็นเมือง ที่มีต่ออัตราการขาดการคุ้มครอง โดยใช้ข้อมูลพาเนล (panel data) ระหว่างปี ค.ศ. 2011-2021 จาก 12 ประเทศในกลุ่มรายได้ปานกลางระดับสูง ได้แก่ แอลเบเนีย บราซิล บัลแกเรีย โคลอมเบีย สาธารณรัฐโดมินิกัน เอกวาดอร์ คาซัคสถาน มาเลเซีย เม็กซิโก เปรู ไทย และตุรกี โดยผู้วิจัยใช้แบบจำลอง Fixed Effects เพื่อควบคุมปัจจัยเฉพาะทางวัฒนธรรมและสังคมของแต่ละประเทศ ซึ่งผลการศึกษาคือช่วยยืนยันความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างและนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการความปลอดภัยของเมืองที่เหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ปัจจัยเสถียรภาพทางเศรษฐกิจมหภาค (เงินเฟ้อและการว่างงาน) และการเติบโตของความเป็นเมือง ที่มีต่ออัตราการขาดการคุ้มครองในกลุ่มประเทศรายได้ปานกลางระดับสูง
2. เพื่อวิเคราะห์ทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างทางสังคมกับระดับความรุนแรง และนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการลดปัญหาอาชญากรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพาเนล ซึ่งผนวกข้อมูลภาคตัดขวางและอนุกรมเวลาเข้าด้วยกัน เพื่อศึกษาอิทธิพลของความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ปัจจัยเสถียรภาพทางเศรษฐกิจมหภาค และความเป็นเมือง ที่ส่งผลต่ออาชญากรรมความรุนแรง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาคือกลุ่มประเทศรายได้ปานกลางระดับสูงตามการจัดลำดับของธนาคารโลก ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยพิจารณาจากเกณฑ์ความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลอนุกรมเวลาในตัวแปรหลัก ส่งผลให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 12 ประเทศ ได้แก่ แอลเบเนีย บราซิล บัลแกเรีย โคลอมเบีย สาธารณรัฐโดมินิกัน เอกวาดอร์ คาซัคสถาน มาเลเซีย เม็กซิโก เปรู ไทย และตุรกี ทั้งนี้ เนื่องจากการศึกษานี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิระดับมหภาค จึงไม่มีผู้ให้ข้อมูลหรือกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคคล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้คือแบบบันทึกข้อมูลทุติยภูมิ โดยผู้วิจัยกำหนดตัวแปรตามมาตรฐานสากล ดังนี้

1. ตัวแปรตาม ได้แก่ อัตราการฆาตกรรม (homicide rate) วัดจากจำนวนผู้เสียชีวิตต่อประชากร 100,000 คน อ้างอิงฐานข้อมูลจากองค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2022)
2. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ประกอบด้วย
 - 2.1 ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ (Gini index) ซึ่งเป็นดัชนีชี้วัดการกระจายรายได้ (มีค่าระหว่าง 0 ถึง 100) จากฐานข้อมูล SWIID (Solt, 2020)
 - 2.2 อัตราการว่างงาน (unemployment) วัดเป็นร้อยละของกำลังแรงงานรวม
 - 2.3 อัตราเงินเฟ้อ (inflation) วัดจากการเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI) ต่อปี
 - 2.4 ความเป็นเมือง (urban population) วัดจากสัดส่วนประชากรในเขตเมืองต่อประชากรทั้งหมด (ร้อยละ)

โดยข้อมูลตัวแปรเศรษฐกิจและสังคมเหล่านี้อ้างอิงจากฐานข้อมูล World Bank Open Data (World Bank Group, 2022)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิแบบอนุกรมเวลาครอบคลุมระยะเวลา 11 ปี ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2011 ถึง 2021 รวมทั้งหมด 132 ค่าสังเกต ในขั้นตอนการจัดการข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการบูรณาการข้อมูลจาก 3 แหล่งหลัก และดำเนินการจัดการข้อมูลสูญหายในส่วนของตัวแปร Gini Index ของประเทศแอลเบเนียในปี 2021 ด้วยวิธีการแทนค่าด้วยข้อมูลล่าสุด หรือที่เรียกว่า Last Observation Carried Forward (LOCF) เนื่องจากเป็นตัวแปรเชิงโครงสร้างที่มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างช้า

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของข้อมูล และสถิติเชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) สำหรับข้อมูลพาเนล โดยได้ทำการทดสอบการเลือกแบบจำลอง (hausman test) และผลการทดสอบสนับสนุนให้เลือกใช้แบบจำลองอิทธิพลคงที่ (fixed effects model) เพื่อควบคุมปัจจัยเฉพาะทางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศที่ไม่เปลี่ยนแปลงตามเวลา นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ทำการปรับแก้ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานแบบ Robust Standard Errors (HAC) เพื่อแก้ไขปัญหาความแปรปรวนที่ไม่คงที่ (heteroskedasticity) และสหสัมพันธ์ภายในกลุ่ม (autocorrelation) เพื่อให้ผลการทดสอบทางสถิติมีความน่าเชื่อถือสูงสุด โดยประมวลผลผ่านโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ Gnu Regression, Econometrics and Time-series Library (Gretl) ตามสมการรูปทั่วไป ดังนี้

$$Homicide_{it} = \beta_0 + \beta_1 GINI_{it} - \beta_2 UNEMP_{it} + \beta_3 INF_{it} - \beta_4 URBAN_{it} + \alpha_i + \mu_{it}$$

โดยที่

$Homicide_{it}$	แทน	อัตราการฆาตกรรม (จำนวนผู้เสียชีวิตต่อแสนประชากร)
$GINI_{it}$	แทน	ความเหลื่อมล้ำทางรายได้
$UNEMP_{it}$	แทน	อัตราการว่างงาน
INF_{it}	แทน	อัตราเงินเฟ้อ

$URBAN_{it}$	แทน	ความเป็นเมือง
β_0	แทน	ค่าคงที่ (Constant)
$\beta_1-\beta_4$	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ
α_i	แทน	อิทธิพลเฉพาะตัวของแต่ละประเทศ (country fixed effects)
μ_{it}	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อน
i	แทน	ลำดับของประเทศ (12 ประเทศ)
t	แทน	ช่วงเวลา (ปี ค.ศ. 2011-2021)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาอิทธิพลของความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและปัจจัยทางสังคมที่มีต่ออาชญากรรม ความรุนแรงในกลุ่มประเทศรายได้ปานกลางระดับสูง จำนวน 12 ประเทศ ระหว่างปี ค.ศ. 2011-2021 โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณด้วยแบบจำลอง Fixed Effects ปรากฏผลดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีอิทธิพลต่ออัตราการฆาตกรรม

ตัวแปรอิสระ (independent variables)	ค่าสัมประสิทธิ์ (coefficient)	ความคลาดเคลื่อน (std. error)	t-ratio	p-value	95% Conf. Interval
ค่าคงที่ (constant)	46.9472	28.1018	1.671	0.123	[-14.90, 108.80]
ความเหลื่อมล้ำ (Gini index)	0.0893	0.519	0.1721	0.8665	[-1.05, 1.23]
การว่างงาน (unemployment)	-0.2539	0.2527	-1.005	0.3366	[-0.81, 0.30]
เงินเฟ้อ (inflation)	0.2254	0.155	1.454	0.1738	[-0.12, 0.57]
ความเป็นเมือง (urban population)	-0.5095	0.2381	-2.139	0.0557 *	[-1.03, 0.01]

ข้อมูลสถิติของแบบจำลอง

- จำนวนค่าสังเกต: 132
- จำนวนกลุ่มตัวอย่าง: 12
- Within R-squared: 0.1364
- F-statistic (4, 11): 1.83 (P-value = 0.1932)
- LSDV R-squared: 0.9599

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 (marginally significant)

จากผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 1 สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ตามแบบจำลอง Fixed Effects โดยแทนค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จากการคำนวณ ดังนี้

$$Homicide_{it} = 46.95 + 0.09(GINI)_{it} - 0.25(UNEMP)_{it} + 0.23(INF)_{it} - 0.51(URBAN)_{it} + \alpha_i$$

จากสมการพบว่า ค่าคงที่ (constant) อยู่ที่ 46.95 ซึ่งสะท้อนระดับพื้นฐานของอัตราการฆาตกรรมเมื่อกำหนดให้ตัวแปรอื่นเป็นศูนย์ อย่างไรก็ตาม จุดที่น่าสนใจคือตัวแปร ความเป็นเมือง (URBAN) มีค่าสัมประสิทธิ์เป็น -0.51 หมายความว่าเมื่อสัดส่วนประชากรในเมืองเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้อัตราการฆาตกรรมลดลงเฉลี่ย 0.51 ต่อแสนประชากร (ภายใต้ระดับนัยสำคัญ 0.10) ในขณะที่เทอม α_i หรือ Country-Specific Effects ในสมการนี้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากค่า R^2 ของแบบจำลองสูงถึง 0.96 แสดงให้เห็นว่าความผันแปรของอาชญากรรมส่วนใหญ่ถูกดูดซับเข้าไปอยู่ในค่าเฉพาะตัวของแต่ละประเทศ เช่น วัฒนธรรม หรือระบบยุติธรรม มากกว่าที่จะถูกกำหนดโดยตัวแปรทางเศรษฐกิจในสมการ

จากตารางที่ 1 ผลการวิจัยสามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้ 2 ข้อดังนี้

1.1 อิทธิพลของปัจจัยทางเศรษฐกิจและความเป็นเมือง จากการวิเคราะห์พบว่า ความเป็นเมือง (urbanization) เป็นปัจจัยเดียวที่ส่งผลต่อการฆาตกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 ($p\text{-value}=0.0557$) ในขณะที่ตัวแปรทางเศรษฐกิจอื่น ๆ อย่างความเหลื่อมล้ำทางรายได้และการว่างงาน ไม่แสดงนัยสำคัญทางสถิติในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอาชญากรรมในช่วงที่ศึกษา สำหรับอัตราเงินเฟ้อนั้น แม้จะไม่พบนัยสำคัญตามเกณฑ์ที่กำหนด แต่มีค่า $p\text{-value}$ อยู่ที่ 0.1738 ซึ่งบ่งบอกถึงแนวโน้มความสัมพันธ์เชิงบวกต่อระดับความรุนแรง

1.2 ทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างสังคมกับระดับความรุนแรง ผลการศึกษาชี้ให้เห็นทิศทางความสัมพันธ์ที่สำคัญ ดังนี้

1.2.1 ความเป็นเมืองมีความสัมพันธ์ในทิศทางลบกับอาชญากรรม ค่าสัมประสิทธิ์ -0.5095 บ่งชี้ว่า เมื่อสัดส่วนประชากรในเขตเมืองเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 อัตราการฆาตกรรมจะลดลงเฉลี่ย 0.51 คนต่อประชากรแสนคน ซึ่งสะท้อนให้เห็นบทบาทของเมืองในฐานะปัจจัยปกป้อง (protective factor)

1.2.2 บทบาทของปัจจัยเฉพาะรายประเทศ ค่า LSDV R-squared ที่สูงถึง 0.9599 แสดงให้เห็นว่า ความผันแปรของอาชญากรรมส่วนใหญ่ถูกกำหนดโดยปัจจัยเฉพาะตัวของแต่ละประเทศ (country-specific effects) ที่ไม่เปลี่ยนแปลงตามเวลา เช่น วัฒนธรรมและโครงสร้างทางกฎหมาย มากกว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจมหภาคที่มีการเปลี่ยนแปลงในระยะสั้น

1.2.3 เหมาะสมของแบบจำลอง Fixed Effects Model ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าตัดแกนพหุนัยสำคัญทางสถิติในระดับสูง ($p\text{-value} < 0.001$) ซึ่งเป็นการยืนยันเชิงประจักษ์ว่า แต่ละประเทศมีค่าพื้นฐานของความรุนแรงที่แตกต่างกันจริง และสนับสนุนความเหมาะสมของการเลือกใช้แบบจำลอง Fixed Effects ในการศึกษา

2. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่ออาชญากรรมความรุนแรงในกลุ่มประเทศรายได้ปานกลางระดับสูง ผลการวิจัยให้ประเด็นสำคัญที่สามารถเชื่อมโยงกับแนวคิดและสถานการณ์จริงได้ 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

2.1 ความเป็นเมืองกับความปลอดภัยในบริบทสมัยใหม่ ผลการวิจัยพบความสัมพันธ์เชิงลบระหว่างความเป็นเมืองกับอัตราการฆาตกรรม (coefficient=-0.5095, $p<0.10$) ข้อค้นพบนี้ท้าทายทฤษฎีดั้งเดิม แต่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ United Nations Office on Drugs and Crime (2019, p. 12) ที่เสนอว่าเมืองในยุคใหม่ทำหน้าที่เป็น “ปัจจัยปกป้อง” ปรากฏการณ์นี้อาจมีความโดดเด่นเฉพาะในบริบทของ “กลุ่มประเทศรายได้ปานกลางระดับสูง” เนื่องจากเป็นกลุ่มประเทศที่รัฐกำลังระดมทรัพยากรเพื่อยกระดับโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีความปลอดภัยลงสู่เขตเมืองเป็นลำดับแรก ทำให้เกิดช่องว่างด้านความปลอดภัยระหว่างเมืองกับชนบทที่ชัดเจนกว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งมีมาตรฐานความปลอดภัยกระจายตัวสม่ำเสมอ หรือประเทศยากจนที่เขตเมืองยังขาดแคลนระบบสาธารณสุขปลอดภัยพื้นฐาน แม้งานวิจัยนี้จะไม่ได้ทดสอบตัวแปรด้านสาธารณสุขโดยตรง แต่วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องได้อธิบายกลไกที่เป็นไปได้ของปรากฏการณ์นี้ไว้ 2 ประการ คือ

ประการแรก สมมติฐานด้านการแทรกแซงทางการแพทย์ (medical intervention hypothesis) งานศึกษาก่อนหน้านี้นับชี้ว่า ความหนาแน่นของโรงพยาบาลและระบบกู้ชีพในเขตเมืองช่วยเพิ่มโอกาสรอดชีวิตของผู้ถูกทำร้าย ทำให้สถิติการตาย (lethality) ลดลง แม้ว่าการก่อเหตุอาจยังคงเกิดขึ้นอยู่

ประการที่สอง สมมติฐานด้านการเฝ้าระวัง (surveillance hypothesis) ได้แก่สภาพแวดล้อมของเมืองที่มีโครงสร้างพื้นฐานและระบบรักษาความปลอดภัยที่ครอบคลุมกว่า อาจช่วยป้องปรามอาชญากรรมในพื้นที่สาธารณะได้ดีกว่า

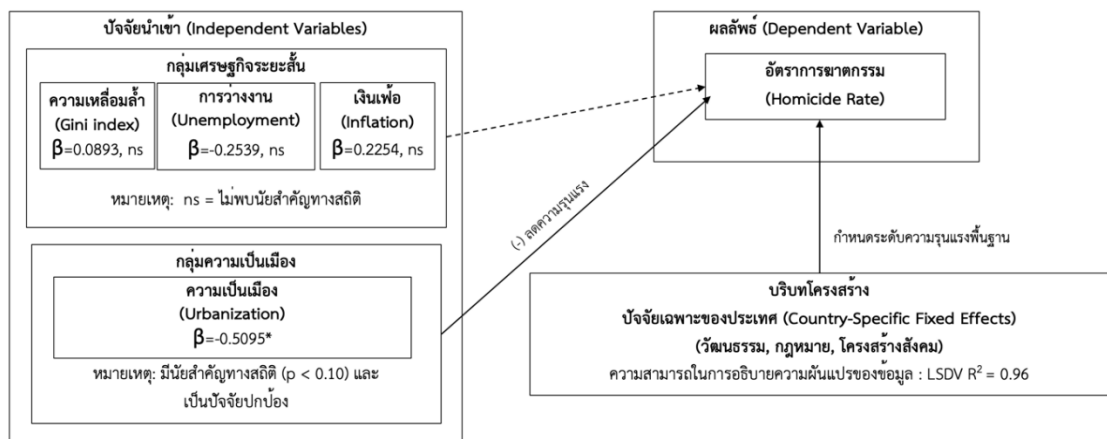
2.2 อิทธิพลของโครงสร้างสังคมเหนือความผันผวนทางเศรษฐกิจ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นสิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่ง ได้แก่ ตัวแปรทางเศรษฐกิจระยะสั้น เช่น ความเหลื่อมล้ำ และอัตราการว่างงาน ไม่แสดงนัยสำคัญทางสถิติ แต่ในขณะเดียวกัน แบบจำลองของผู้วิจัยกลับมีค่าความสามารถในการอธิบายความผันแปรของข้อมูล (LSDV R-squared) สูงถึงร้อยละ 96 สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ระดับความรุนแรงของแต่ละประเทศนั้นถูกกำหนดโดย “ปัจจัยเฉพาะตัวเชิงโครงสร้าง” (country-specific effects) ที่ฝังรากลึกและเปลี่ยนแปลงได้ช้ามาก เช่น วัฒนธรรมความรุนแรงที่สืบทอดมา ประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม หรือเครือข่ายอาชญากรรมที่ดำรงกรากมานานในพื้นที่ มากกว่าที่จะถูกกำหนดจากการแกว่งตัวของตัวเลขทางเศรษฐกิจหรือระดับความเหลื่อมล้ำในแต่ละปี

ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Bisca et al. (2024, pp. vi, 35) ที่ระบุไว้ว่าปัญหาอาชญากรรมในภูมิภาคนี้มีความสัมพันธ์กับความเปราะบางของสถาบันทางสังคมมากกว่าที่จะขึ้นอยู่กับงบประมาณหรือตัวเลขทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว กล่าวคือ การแก้ปัญหาอาชญากรรมต้องเริ่มจากการปฏิรูประบบและสถาบันอย่างจริงจัง ไม่ใช่เพียงแค่การสูบน้ำเงินเข้าสู่ระบบเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงทางอาชญากรรมด้านเศรษฐกิจ

2.3 ข้อสังเกตเกี่ยวกับแรงกดดันจากค่าครองชีพ แม้ตัวแปรด้านอัตราเงินเฟ้อ จะไม่พบนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.10$) แต่ทิศทางของค่าสัมประสิทธิ์ที่เป็นบวก (coefficient=0.2254) แสดงให้

เห็นแนวโน้มที่สอดคล้องกับบทบาทของแรงกดดันจากค่าครองชีพหรือภาวะข้าวยากหมากแพง ที่อาจกระตุ้นความเครียดในสังคม (social strain) ในลักษณะที่กว้างขวางกว่าการว่างงาน เพราะเงินเพื่อส่งผลกระทบต่อกำลังซื้อของประชากรทุกกลุ่มทันที ความสอดคล้องในเชิงทิศทางนี้สนับสนุน กลไกของดัชนีความทุกข์ยาก (misery index) ที่ Açı and Çuhadar (2021, pp. 188, 195) อธิบายว่าการลดลงของรายได้ที่แท้จริงเป็นแรงจูงใจสำคัญในการก่ออาชญากรรมเพื่อความอยู่รอด จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจสำหรับการศึกษาในอนาคตที่อาจต้องพิจารณาตัวแปรด้านค่าครองชีพในมิติที่ละเอียดขึ้น

2.4 การสังเคราะห์กรอบแนวคิดกลไกความปลอดภัยจากข้อค้นพบเชิงประจักษ์ เพื่อให้เห็นภาพรวมเชิงประจักษ์ที่ชัดเจนก่อนเข้าสู่การอธิบายกลไกเชิงทฤษฎี ผู้วิจัยได้สรุปผลการพิสูจน์ทราบสมมติฐานจากตารางที่ 1 เพื่อแสดงน้ำหนักของปัจจัยทางเศรษฐกิจเทียบกับปัจจัยเชิงโครงสร้างที่มีต่ออัตราการฆาตกรรม ดังแสดงใน ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบผลการศึกษาเชิงประจักษ์ของปัจจัยที่กำหนดอัตราการฆาตกรรม
ที่มา: ผู้วิจัย

จากภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์ยืนยันข้อค้นพบสำคัญว่า “ความเป็นเมือง” เป็นเพียงปัจจัยพลวัตเดียว ท่ามกลางตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาคที่ทำการศึกษา ที่ช่วยลดความรุนแรงได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 ($\beta=-0.5095$) ภายใต้อิทธิพลของโครงสร้างสังคมพื้นฐานที่กำหนดระดับความรุนแรงส่วนใหญ่ ($R^2=0.96$) ซึ่งขัดแย้งกับความเชื่อดั้งเดิมที่ว่าเมืองคือแหล่งรวมอาชญากรรม ข้อค้นพบเชิงประจักษ์นี้นำไปสู่คำถามสำคัญว่า “เมืองทำหน้าที่ลดความรุนแรงได้อย่างไร” ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่เพื่ออธิบายกลไกดังกล่าวในรูปแบบ กลไกความปลอดภัยในเขตเมืองภายใต้บริบทโครงสร้างเฉพาะ ดังแสดงใน ภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กลไกความปลอดภัยในเขตเมืองภายใต้บริบทโครงสร้างเฉพาะ
ที่มา: ผู้วิจัย

จากภาพที่ 2 อธิบายได้ว่า ปัจจัยนำเข้าคือ การขยายตัวของเมือง (urbanization) ไม่ได้นำไปสู่ความไร้ระเบียบทางสังคมเสมอไป แต่ในบริบทปัจจุบัน ผลการศึกษา ชี้ให้เห็นความเป็นไปได้ว่าเมืองอาจทำหน้าที่เปลี่ยนสภาพแวดล้อมให้เป็น ปัจจัยปกป้อง (protective factors) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด เรื่องกลไกหลัก 2 ประการ ได้แก่

1) กลไกการแทรกแซงทางการแพทย์ (medical intervention)

ความพร้อมของระบบการแพทย์ฉุกเฉินในเขตเมืองช่วยลดอัตราการเสียชีวิตจากการถูกทำร้าย ทำให้คดีฆาตกรรมกลายเป็นเพียงคดีทำร้ายร่างกาย ซึ่งกลไกนี้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาระบบสาธารณสุขในกลุ่มประเทศรายได้ปานกลางระดับสูงที่มุ่งเน้นการขยายโอกาสเข้าถึงบริการในเขตเมือง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดชัดเจนในบริบทของประเทศไทย (หนึ่งในประเทศกลุ่มตัวอย่าง) คือการขับเคลื่อนของ สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ (สพฉ.) และกระทรวงสาธารณสุข ภายใต้แผนหลักการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญในการลดอัตราการสูญเสียชีวิตด้วยการพัฒนาระบบการให้บริการการแพทย์ฉุกเฉินให้มีมาตรฐานสากล รวดเร็ว และทั่วถึงในพื้นที่ชุมชนเมือง ซึ่งถือเป็นปัจจัยเชิงโครงสร้างที่ช่วยเปลี่ยนสภาพแวดล้อมของเมืองให้เป็นปัจจัยปกป้องชีวิตได้จริง

2) กลไกการเฝ้าระวังและโอกาส (surveillance & opportunity)

ระบบสาธารณสุขและระบบความปลอดภัยที่เข้มข้นกว่าชนบทของเมืองทำหน้าที่ป้องปรามการก่อเหตุ ซึ่งกลไกนี้เชื่อมโยงโดยตรงกับแนวคิดการพัฒนา “เมืองอัจฉริยะ” (smart city) ที่หลายประเทศในกลุ่มตัวอย่างกำลังผลักดัน สำหรับการนำไปปฏิบัติในบริบทของประเทศไทยนั้น สะท้อนผ่าน แผนการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองอัจฉริยะที่บูรณาการร่วมกับกลไกเฝ้าระวังของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เช่น โครงการ Smart Safety Zone 4.0 ซึ่งเป็นการพัฒนารูปแบบการป้องกันอาชญากรรมเชิงรุกโดยใช้นวัตกรรม เช่น การติดตั้งกล้องวงจรปิดอัจฉริยะ (AI CCTV) เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมเสี่ยงและจัดระบบแสงสว่างในพื้นที่สาธารณะ เครื่องมือเหล่านี้ทำหน้าที่ลดช่องโอกาสในการก่อ

เหตุ (opportunity reduction) และเพิ่มความเข้มแข็งในการป้องกันอาชญากรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าความเป็นเมืองช่วยลดความรุนแรงได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับขอบเขต

อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพของกลไกเหล่านี้จะถูกกำกับโดย “ปัจจัยเฉพาะของประเทศ” (country fixed effects) ซึ่งเปรียบเสมือนรากฐาน (baseline) ที่กำหนดระดับความรุนแรงพื้นฐานของแต่ละสังคม ได้แก่ วัฒนธรรม กฎหมาย และโครงสร้างสังคมที่ฝังลึก ซึ่งผลการวิจัยนี้ยืนยันว่ามีอิทธิพลมากกว่าความผันผวนทางเศรษฐกิจระยะสั้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การเปลี่ยนเมืองให้มีระบบนิเวศด้านความปลอดภัยอัจฉริยะ

เนื่องจากผลการวิจัยค้นพบข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ว่า “ความเป็นเมือง” มีความสัมพันธ์กับการลดลงของความรุนแรง และเมื่อพิจารณาพร้อมกับกรอบแนวคิดปัจจัยปกป้องที่อธิบายว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวเกิดจากกลไกการเข้าถึงทรัพยากรและการเฝ้าระวัง รัฐบาลในกลุ่มประเทศรายได้ปานกลางระดับสูงจึงควรลงทุนพัฒนาระบบความปลอดภัยของเมืองใน 2 มิติควบคู่กัน ดังนี้

1.1 มิติด้านการเฝ้าระวัง รัฐบาลควรนำแนวคิดเมืองอัจฉริยะด้านความปลอดภัยมาใช้ในย่านชุมชนเมือง โดยติดตั้งระบบไฟฟ้าส่องสว่างและกล้องวงจรปิดอัจฉริยะ (AI-CCTV) ที่สามารถแจ้งเตือนเหตุได้ทันที เพื่อทำหน้าที่เฝ้าระวังแทนกำลังพลที่มีจำกัด ดังเช่นโมเดลการบูรณาการเทคโนโลยีของโครงการ Smart Safety Zone 4.0 ในประเทศไทยที่ช่วยลดช่องโอกาสในการก่อเหตุได้อย่างเป็นรูปธรรม

1.2 มิติด้านการกู้ชีพ เพื่อให้สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่าเมืองช่วยลดอัตราการเสียชีวิต รัฐบาลต้องผลักดันให้มีการเชื่อมโยงศูนย์สั่งการระหว่าง ตำรวจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระบบการแพทย์ฉุกเฉิน เข้าด้วยกัน เพื่อให้เมื่อเกิดเหตุวิกฤต การระงับเหตุและการส่งทีมแพทย์เข้าช่วยเหลือผู้บาดเจ็บจะสามารถทำได้พร้อมกันอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการลดความสูญเสีย

2. การปฏิรูปโครงสร้างสถาบันทางสังคมแบบองค์รวม

ผลการวิจัยเชิงประจักษ์ชี้ชัดว่า ความผันแปรของอาชญากรรมความรุนแรงในกลุ่มประเทศรายได้ปานกลางระดับสูงถูกกำหนดโดย ปัจจัยเฉพาะตัวเชิงโครงสร้าง (country-specific effects) มากกว่าความผันผวนทางเศรษฐกิจระยะสั้น โดยแบบจำลองมีค่าความสามารถในการอธิบายความผันแปรของข้อมูลสูงถึงร้อยละ 96 ($R^2=0.96$) ซึ่งสอดคล้องกับการทบทวนวรรณกรรมที่อธิบายว่าปัจจัยเหล่านี้สะท้อนถึงโครงสร้างพื้นฐานทางสถาบันและวัฒนธรรม ดังนั้น เพื่อจัดการกับปัจจัยเชิงโครงสร้างดังกล่าว รัฐบาลควรยกระดับการบริหารจัดการโครงสร้างสังคมใน 2 มิติสำคัญ ดังนี้

2.1 ด้านความยุติธรรมที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ รัฐบาลต้องมุ่งสร้างความเชื่อมั่น ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของสังคม โดยการนำเทคโนโลยีกระบวนการยุติธรรมดิจิทัลมาใช้เพื่อลดการใช้ดุลพินิจส่วนบุคคลในขั้นตอนการจับกุมและสอบสวน ควบคู่ไปกับการยกระดับมาตรฐานนิติวิทยาศาสตร์ให้เป็นสากลเพื่อลดข้อครหาเรื่องการบีบบังคับและการเลือกปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยลดความหวาดระแวงระหว่างรัฐกับประชาชนอันเป็นรากฐานของความรุนแรงในสังคม

2.2 ด้านสวัสดิการสังคมเชิงรุกด้วยการเชื่อมฐานข้อมูล เนื่องจากการวิจัยพบว่า ปัจจัยเศรษฐกิจมหภาค เช่น การว่างงานและเงินเฟ้อในภาพรวมไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่แรงกดดันทางโครงสร้างยังคงอยู่ ดังนั้น การใช้นโยบายหว่านงบประมาณทั่วไปจึงอาจไม่เกิดผล รัฐบาลจึงควรกำหนดนโยบายแบบมุ่งเป้า โดยบูรณาการฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (big data) ร่วมกันระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายและหน่วยงานอื่น เช่น กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ธนาคารแห่งประเทศไทย และกระทรวงสาธารณสุข โดยนำข้อมูลจุดเสี่ยงอาชญากรรมมาซ้อนทับกับข้อมูลความเปราะบางทางเศรษฐกิจในระดับพื้นที่ เพื่อให้รัฐสามารถส่งสวัสดิการและความช่วยเหลือเข้าไปตัดวงจรความกดดันทางโครงสร้างสังคม (structural strain) ในกลุ่มเปราะบางเฉพาะจุดได้อย่างแม่นยำและตรงจุดก่อนที่จะพัฒนาไปสู่การก่ออาชญากรรม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาตัวแปรด้านคุณภาพของสถาบันทางสังคม

จากที่งานวิจัยนี้พบว่าปัจจัยเฉพาะตัวของแต่ละประเทศ (fixed effects) มีอิทธิพลต่อระดับอาชญากรรมสูงถึงร้อยละ 96 การวิจัยต่อไปควรลองนำตัวแปรเชิงคุณภาพมาทดสอบในแบบจำลองโดยตรง อย่างเช่น ดัชนีหลักนิติธรรม ดัชนีการรับรู้การทุจริต หรือความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม เพื่อทำความเข้าใจให้ลึกขึ้นว่า “ปัจจัยเชิงโครงสร้าง” ด้านใดส่งผลต่อการลดอาชญากรรมมากที่สุด ซึ่งน่าจะช่วยยืนยันสิ่งที่ Goh, Kaliappan, and Ishak (2018, p. 488) และ Bisca et al. (2024, p. 34) พบไว้ให้ชัดเจนมากขึ้น

2. การเปรียบเทียบกับอาชญากรรมประเภทอื่น

งานวิจัยนี้เน้นไปที่อาชญากรรมความรุนแรง (การฆาตกรรม) โดยเฉพาะ และพบว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจจะสะท้อนอย่างการว่างงานไม่ได้ส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญ งานวิจัยต่อไปอาจศึกษาขยายไปถึงอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่น การลักทรัพย์หรือการปล้นทรัพย์ เนื่องจากการวิจัยของ United Nations Office on Drugs and Crime (2011, pp. 35-36) ระบุไว้ว่า แม้ปัญหาการว่างงานอาจส่งผลกระทบต่ออาชญากรรมความรุนแรง แต่จะส่งผลอย่างชัดเจนโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่ออาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือการกระทำความผิดเพื่อความอยู่รอด ซึ่งอาจตอบสนองต่อแรงจูงใจทางเศรษฐกิจได้รวดเร็วกว่า

3. การเจาะลึกประเด็นภาวะเงินเฟ้อและค่าครองชีพ

เนื่องจากผลการวิจัยนี้พบค่าสัมประสิทธิ์ที่เป็นบวกของอัตราเงินเฟ้อ (coefficient=0.2254) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีแรงกดดันจากค่าครองชีพ แม้ว่าจะยังไม่พบนัยสำคัญทางสถิติในการศึกษานี้ (p-value=0.1738) แต่งานวิจัยในอนาคตน่าจะลองพิจารณาศึกษาในช่วงเวลาที่มีวิกฤตเงินเฟ้อรุนแรงหรือใช้ตัวแปร “ดัชนีความทุกข์ยาก” (misery index) ที่รวมผลกระทบของเงินเฟ้อและการว่างงานเข้าด้วยกัน ตามแนวทางของ Açı and Çuhadar (2021, pp. 188, 197-198) เพื่อตรวจสอบยืนยันบทบาทของแรงกดดันทางเศรษฐกิจให้ชัดเจนขึ้น

รายการอ้างอิง

- Aççi, R. C., & Çuhadar, P. (2021). Unemployment or Inflation? What Does the Misery Index Say about the Causes of Crime?. *METU Studies in Development*, 48(December), pp. 185-200.
- Bisca, P. M., Chau, V., Dudine, P., Espinoza, R., Fournier, J.-M., Guérin, P., Hansen, N.-J., & Salas, J. (2024). *Violent crime and insecurity in Latin America and the Caribbean: A macroeconomic perspective* (Departmental Paper No. DP/2024/009). International Monetary Fund. <https://www.imf.org/en/-/media/files/publications/dp/2024/english/vcilacea.pdf>
- de Soysa, I. (2025). Democracy, egalitarianism and the homicide rate: An empirical test of a variety of democracies, 1990-2019. *The British Journal of Criminology*, 65(4), pp. 780-801.
- Enamorado, T., López-Calva, L. F., Rodríguez-Castelán, C., & Winkler, H. (2014). *Income Inequality and Violent Crime*. World Bank Group. <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/8fec5a96-253c-5999-8173-5497a1f87d00/content>
- Goh, L. T., Kaliappan, S. R., & Ishak, S. (2018). Income Inequality and Crime: Evidence from a Dynamic Panel Data Approach. *International Journal of Economics and Management*, 12(S2), pp. 479-490.
- Goh, L. T., & Law, S. H. (2023). The crime rate of five Latin American countries: Does income inequality matter?. *International Review of Economics and Finance*, 86, pp. 745-763.
- Solt, F. (2020). Measuring Income Inequality Across Countries and Over Time: The Standardized World Income Inequality Database. *Social Science Quarterly*, 101(3), pp. 1183-1199.
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2011). *2011 Global Study on Homicide: Trends, Contexts, Data*. https://www.unodc.org/documents/congress/background-information/Crime_Statistics/Global_Study_on_Homicide_2011.pdf
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2019). *Global study on homicide 2019: Homicide, development and the Sustainable Development Goals*. https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/gsh/Booklet_4.pdf
- World Bank Group. (2022). *Data Bank: World Development Indicators*. <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>

World Health Organization. (2022). *Global Health Observatory data repository: Homicide estimates*. <https://www.who.int/data/gho/data/indicators/indicator-details/GHO/estimates-of-rates-of-homicides-per-100-000-population>

รูปแบบการจัดการพื้นที่การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของชนเผ่าหลีในมณฑลไห่หนาน
ที่บูรณาการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้
กับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
Management Model for the Creative Learning Space of Hainan's
Li Tribe Integrating Intangible Cultural Heritage with
Cultural Tourism

วันที่รับบทความ: 29 มกราคม 2569

หวาง ขวน ¹

วันที่แก้ไขบทความ: 28 กุมภาพันธ์ 2569

ทองเจือ เขียดทอง ^{2*}

วันที่ตอบรับบทความ: 4 มีนาคม 2569

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ปัญหาการสืบทอด และความต้องการพัฒนามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชนเผ่าหลี 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการจัดการพื้นที่การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเหล่านั้น และ 3) เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการพื้นที่การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์บูรณาการมรดกภูมิปัญญาวัฒนธรรมของชนเผ่าหลีกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม งานวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม 665 ชุด และการสัมภาษณ์เชิงลึก 7 ราย ซึ่งประกอบด้วยผู้สืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม นักวิชาการ เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้บริหารภาคธุรกิจ และชาวบ้านในชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์สังเคราะห์แบบจำลองพบว่า มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชนเผ่าหลีเผชิญกับความท้าทายสำคัญในการสืบทอด ได้แก่ ช่องว่างระหว่างวัย การแสดงออกทางวัฒนธรรมที่ไม่ชัดเจน และการบูรณาการให้เข้ากับการศึกษาอย่างไม่เพียงพอ ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพื้นที่การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์จัดแบ่งออกเป็นห้าระบบ ได้แก่ เนื้อหาองค์ความรู้ ทรัพยากรมนุษย์ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี การกำกับดูแลความร่วมมือ และการสนับสนุนเชิงนโยบาย จากผลการวิจัยดังกล่าว จึงได้นำเสนอรูปแบบการจัดการแบบบูรณาการ “ICCT” (มรดกภูมิปัญญาวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ พื้นที่การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม) ซึ่งเน้นเป้าหมายสองประการ ได้แก่ การถ่ายทอดวัฒนธรรมและการสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยว ได้รับการสนับสนุนจากทั้งห้าระบบดังกล่าวและกลไกป้อนกลับแบบพลวัต การศึกษานี้เสนอ

¹ นักศึกษาปริญญาเอก คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ สถาบันหนานไห่ มหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์ไห่โจว
e-mail: 1833221551@qq.com

² รองศาสตราจารย์ ดร.ทองเจือ เขียดทอง อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

* ผู้ประสานงานหลัก e-mail: thongchue.khi@bkkthon.ac.th

กรอบแนวคิดเป็นระบบ ยั่งยืนสำหรับบูรณาการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาวัฒนธรรม นวัตกรรมการศึกษา
และพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ชาติพันธุ์

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการ พื้นที่การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ชนเผ่าหลิ่นมณฑลไห่หนาน
มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Management Model for the Creative Learning Space of Hainan's Li Tribe Integrating Intangible Cultural Heritage with Cultural Tourism

Received: January 29, 2026

Revised: February 28, 2026

Accepted: March 4, 2026

Wang Xuan ¹

Thongchue Khiatthong ^{2*}

Abstract

This study has three objectives: 1) to study and analyze the current state of cultural tourism, the problems of cultural transmission, and the need for development of the intangible cultural heritage of the Li ethnic group; 2) to analyze the key factors influencing the management model of creative learning spaces, including the relationships among these factors; and 3) to develop a management model for creative learning spaces through the integration of the Li ethnic group's intangible cultural heritage with cultural tourism. This research used a mixed-methods approach, collecting data from 665 questionnaires and seven in-depth interviews with intangible cultural heritage inheritors, academics, government officials, business executives, and local villagers. Descriptive statistics were used to analyze the data. The analysis and synthesis of the model reveal that the intangible cultural heritage of the Li ethnic group faces significant challenges in cultural transmission, including generation gaps, unclear cultural expressions, and insufficient integration of cultural knowledge into formal education. Key factors influencing creative learning spaces are categorized into five systems: knowledge content, human resources, technology application, collaborative oversight, and policy support. Based on these findings, an integrated management model, "ICCT" (Intangible Cultural Heritage, Creative Learning Spaces, and Cultural Tourism), is proposed. This model emphasizes two goals: cultural transmission and the creation of tourism experiences, supported by the five systems and a dynamic feedback mechanism. This study presents a systematic and sustainable framework for integrating

¹ Doctoral student, Faculty of Fine and Applied Arts, Bangkokthonburi University
Lecturer, Faculty of NanHai Academy of Art, Haikou University of Economics
e-mail: 1833221551@qq.com

² Assoc.Prof.Dr., Faculty of Fine and Applied Arts, Bangkokthonburi University

* Corresponding author, e-mail: thongchue.khi@bkkthon.ac.th

intangible cultural heritage conservation, educational innovation, and tourism development in ethnic minority areas.

Keywords: Management Model, Creative Learning Space, Li Tribe in Hainan,
Intangible Cultural Heritage, Cultural Tourism

Introduction

Intangible cultural heritage (ICH) represents living cultural practices, knowledge systems, and skills that communities recognize as integral to their cultural identity (UNESCO, 2003, pp. 7-10). In China, the safeguarding and revitalization of ICH have been increasingly incorporated into national strategies for cultural sustainability and the integrated development of culture and tourism. Within this context, ethnic minority heritage has received growing attention as both a cultural resource and a foundation for regional development.

The Li Tribe of Hainan Island possesses a distinctive and rich system of intangible cultural heritage, including Li brocade weaving, traditional dances, festivals, oral narratives, and ecological knowledge. Among these, Li textile techniques, including spinning, dyeing, weaving, and embroidering, have been inscribed on UNESCO's List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding, reflecting their outstanding cultural value and endangered transmission status (UNESCO, 2009, pp. 8-9). Despite this recognition, Li ICH currently faces serious challenges.

At the same time, cultural tourism has emerged as an important channel for heritage dissemination and local economic development. However, existing integration practices often emphasize display and performance rather than learning and participation, resulting in simplified expressions of cultural content. This situation highlights the need for innovative mechanisms that can support cultural transmission while enhancing the quality of tourism experiences.

Creative learning spaces provide a promising approach to addressing this challenge. Rather than functioning as static exhibition venues, such spaces emphasize participation, experiential learning, and interaction. By combining education, cultural practice, and visitor engagement, creative learning spaces can transform intangible heritage into an active learning process and create meaningful connections between communities and visitors. UNESCO emphasizes safeguarding intangible cultural heritage as essential for sustaining cultural diversity and community identity. The 2003 Convention identifies transmission, community participation, and education as key safeguarding measures. The inscription of Li textile techniques on the Urgent Safeguarding List highlights both their outstanding cultural value and vulnerability. These policy frameworks reinforce the urgency of establishing sustainable learning environments to ensure the continuity of living heritage (UNESCO, 2006, pp. 14-16).

Despite growing interest in creative learning spaces, existing studies rarely propose integrated management models tailored to ethnic cultural contexts. In particular, there is a lack of empirically grounded frameworks that clarify key operational factors and governance mechanisms for integrating ICH protection with cultural tourism. This study seeks to address this gap by examining the Li Tribe of Hainan as a case and proposing a structured management model for creative learning spaces.

Research Objectives

1. To study and analyze the status quo, inheritance dilemma and development needs of Li cultural heritage in Hainan, so as to provide theoretical basis for model construction.
2. To synthesize and analyze the integration of key factors influencing the spatial management model of creative learning and analyze the interrelationships between these factors to support model creation.
3. To create a management model for creative learning spaces that integrates Li intangible cultural heritage with cultural tourism in Hainan.

Guiding Propositions

1. Existing transmission challenges of Li ICH suggest constraints on its sustainable development and integration with cultural tourism.
2. Factors such as educational content, human resources, community participation, technology application, and policy support are closely associated with the effective management of creative learning spaces.
3. A management model based on creative learning spaces shows potential to support cultural transmission and enhance tourism experiences through coordinated organizational and governance mechanisms.

Literature Review

1. Intangible Cultural Heritage and the Li Tribe of Hainan

ICH is characterized by its living and dynamic nature, relying on continuous practice and intergenerational transmission (UNESCO, 2006, pp. 14–16.). For ethnic communities, ICH embodies cultural identity, social memory, and local knowledge. The Li Tribe represents one of the earliest indigenous groups in Hainan, with an ICH system that reflects historical adaptation to the island's ecological and social environment.

However, modernization and socio-economic transformation have disrupted traditional transmission paths, making innovative dissemination mechanisms increasingly necessary.

2. Creative Learning Spaces

Creative learning spaces are environments designed to support participatory and experiential learning. Emphasizing “learning by doing,” they encourage interaction, collaboration, and knowledge construction (Oblinger, 2006). When applied to cultural heritage contexts, creative learning spaces enable participants to engage directly with cultural practices through hands-on and experiential activities, thereby shifting heritage transmission from passive observation toward active involvement and co-learning processes (Oblinger, 2006; Richards, 2018, pp. 12–21). This approach aligns with the concept of “living heritage” by embedding learning within practice.

3. Cultural Tourism and Integrated Management

Cultural tourism focuses on experiential engagement with cultural resources and has become an important driver for heritage-based development (UNWTO, 2018). While tourism can provide economic incentives for heritage protection, it also raises concerns regarding commodification and authenticity. Effective integration therefore requires management models that balance cultural stewardship with sustainable operation. From the perspectives of systems theory and cultural tourism management, complex cultural initiatives require multi-stakeholder collaboration and coordinated resource management, as cultural spaces function as interdependent systems composed of content, actors, institutions, and operational mechanisms (Von Bertalanffy, 1968; McKercher & du Cros, 2002).

The ICCT model was designed as an integrated management framework synthesizing content knowledge, human resources, technology application, governance collaboration, and policy support. Guided by systems theory and co-creation principles, the model promotes interaction among stakeholders and operational components. It emphasizes experiential learning, authenticity protection, and sustainable cultural tourism development. By structuring interdependent subsystems, the ICCT model provides a practical mechanism for transforming intangible cultural heritage into participatory learning experiences (Prahalad & Ramaswamy, 2004, pp. 5-14).

4. Research Gap

Although existing studies have examined intangible cultural heritage protection, creative learning environments, and cultural tourism development from different perspectives, these dimensions are often discussed in isolation, and empirically

grounded integrated management models tailored to ethnic creative learning spaces remain limited (Beghetto, 2016, pp. 6–23; Richards, 2018, pp. 12–21). This study contributes by developing an empirically informed framework that synthesizes these dimensions within the context of the Li Tribe of Hainan.

Methodology

A mixed-methods approach was adopted. Quantitative data were collected through 665 valid questionnaires using a five-point Likert scale. Qualitative data were obtained from seven in-depth interviews with key stakeholders, including ICH inheritors, scholars, government officials, enterprise managers, and community residents. Data analysis involved descriptive statistics for survey data and thematic analysis for interview transcripts. Findings from both methods were synthesized to support model construction.

Table 1: Demographic characteristics of respondents

Characteristic	Category	Frequency	Percentage	Analyze data
Gender	Male	300	45.11%	Gender distribution is balanced (54.89% female, 45.11% male). Most respondents are under 30 (57.89%), followed by ages 31–50 (31.58%), showing strong youth and working-age participation. The low share of older participants suggests a need to strengthen intergenerational engagement.
	Female	365	54.89%	
Age	Under 20	197	29.62%	
	21-30	188	28.27%	
	31-40	140	21.05%	
	41-50	70	10.53%	
	51-60	42	6.32%	
	Over 60	28	4.21%	

Results

Status Quo and Inheritance Dilemmas. Survey results indicate strong consensus regarding inheritance challenges, declining youth engagement, and insufficient educational platforms.

Table 2: Descriptive Statistics of Perception of Li ICH Status and Needs (N=665)

Item	Strongly Agree	Agree	Neutral	Disagree	Strongly Disagree	Agreement Rate (5+4)
1. Facing inheritance difficulties	35.94%	42.26%	19.40%	1.20%	1.20%	78.20%

Table 2: Descriptive Statistics of Perception of Li ICH Status and Needs (N=665) (Cont.)

Item	Strongly Agree	Agree	Neutral	Disagree	Strongly Disagree	Agreement Rate (5+4)
2. Younger generations losing interest	35.49%	35.79%	23.01%	2.26%	3.46%	71.28%
3. Insufficient government/societal support	32.93%	40.60%	23.61%	2.11%	0.75%	73.53%
4. Need more education/dissemination platforms	37.59%	38.80%	20.75%	1.80%	1.05%	76.39%
5. Have participated in ICH activities	34.14%	32.93%	25.56%	4.21%	3.16%	67.07%

Interview data further identified four major dilemmas: fragile inheritance chains, simplified cultural expression in tourism, weak educational integration, and fragmented management of existing ICH spaces.

Table 3: Summary of inheritance dilemmas based on interview data

Core Dilemma	Description (Illustrative Quote)	Implication for Model Design
1. Fragile Inheritance Chain	“Skills survive with the person, die with the person.”–Inheritor	Need for systematic mentor systems and youth engagement programs.
2. Simplification of Expression	Cultural festivals reduced to scheduled tourist shows. Government Official	Must design experiences that restore cultural con-text and community role.
3. Weak Educational Integration	“ICH in Schools” activities are often one-off, lacking depth.– University Professor	Requires development of standardized, continuous curriculum modules.
4. Fragmented Space Management	ICH workshops suffer from homogeneous competition and weak profitability. – Enterprise Manager	Demands a sustainable business and governance model for spaces.

Key Influencing Factors

Quantitative results show high public recognition of factors such as quality educational content, inheritor participation, technology application, community involvement, and collaborative governance.

Table 4: Public Recognition of Key Factors for Creative Learning Space Success

Dimension	Category	Agreement Rate (Agree+Strongly Agree)	Mean (S.D.)
Space Construction	6. Helpful for transmission/promotion	77.75%	4.15 (0.89)
	7. Should be located In culturally rich places	73.08%	4.05 (0.92)
Core Operation	8. Quality courses & inheritors are key	78.20%	4.18 (0.87)
	9. Technology enhances attractiveness	75.34%	4.12 (0.90)
	10. Community participation is crucial	77.59%	4.16 (0.88)
	11. Have clear expectations for the space	73.68%	4.03 (0.93)
Integrated Management	12. Integration enhances dual value	75.49%	4.10 (0.91)
	13. Need collaborative management system	72.48%	4.00 (0.94)
	14. Need to control commercialization carefully	73.99%	4.08 (0.92)
	15. Willing to participate/support	77.14%	4.14 (0.89)
	16. Concerned commercialization may cause distortion	75.04%	4.06 (0.91)

Qualitative analysis reveals that community participation functions as a central stabilizing factor, linking authenticity protection with sustainable operation.

ICCT Management Model Construction

Based on the findings, an integrated “ICCT” management model was developed, consisting of five interrelated systems: Content Knowledge, Human Resources, Technology Application, Governance and Collaboration, and Policy Support. Survey results suggest broad social acceptance and perceived feasibility of the model, supporting its potential applicability.

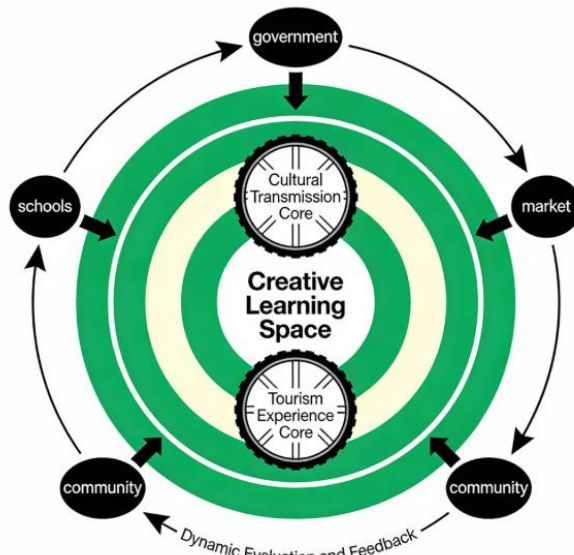

Figure 1: Conceptual framework of the ICCT model

Source: Authors

Table 5: Preliminary Validation of the “ICCT” Management Model

Validation Aspect	Supporting Data Indicator	Result/Agreement Rate	Implication for Model Feasibility
Social Acceptability	Willingness to participate/support (Item 15)	77.14%	Strong potential user/base and social foundation.
Validation Aspect	Supporting Data Indicator	Result/Agreement Rate	Implication for Model Feasibility
Demand Clarity	Clear expectations for space (Item 11)	73.68%	Model design can be target-oriented.
Element Support	Recognition of Core Elements (Items 8,9,10,13)	72.48%-78.20%	Model’s five support systems align with public cognition.

Table 5: Preliminary Validation of the “ICCT” Management Model (Cont.)

Validation Aspect	Supporting Data	Result/	Implication for Model
	Indicator	Agreement Rate	Feasibility
Risk Consensus	Concern about co-commercialization distortion (Items 14,16)	73.99%-75.04%	Confirms the need for an embedded authenticity protection mechanism.

Discussions & Conclusion

Li ICH faces structural transmission challenges despite strong demand for participatory learning. The ICCT model integrates creative learning with cultural tourism through community participation and collaborative governance to ensure authenticity and sustainability. Consistent with systems theory, effective operation relies on coordinated interaction among content, actors, technology, and governance. Survey results show 78.20% report inheritance difficulties and 71.28% declining youth interest, confirming structural barriers. Aging inheritors, fragmented mechanisms, and limited educational integration threaten continuity. The ICCT model offers a structured framework linking Li intangible cultural heritage with tourism to support transmission and education. Pilot implementation and longitudinal evaluation are needed to assess long-term impacts, with future research focusing on comparative, digital, cross-cultural, and governance aspects.

References

- Beghetto, R. A. (2016). Creative learning: A fresh look. *Journal of Cognitive Education and Psychology*, 15(1), pp. 6–23.
- McKercher, B., & du Cros, H. (2002). *Cultural tourism: The partnership between tourism and cultural heritage management*. Routledge.
- Oblinger, D. G. (Ed.). (2006). *Learning spaces*. EDUCAUSE.
- Prahalad, C. K., & Ramaswamy, V. (2004). *Co-creation experiences: The next practice in value creation*. *Journal of Interactive Marketing*, 18(3), pp. 5–14.
- Richards, G. (2018). Cultural tourism: A review of recent research and trends. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 36, pp. 12–21.
- UNESCO. (2003). *Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage*. UNESCO, pp. 7–10.
- UNESCO. (2006). *Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage: Operational directives*. UNESCO, pp. 14–16.
- UNESCO. (2009). *Traditional Li textile techniques: Spinning, dyeing, weaving and embroidering* (Inscribed on the List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding). UNESCO, pp. 8–9.
- UNWTO. (2018). *Tourism definitions*. World Tourism Organization.
- Von Bertalanffy, L. (1968). *General system theory: Foundations, development, applications*. George Braziller.

การออกเสียงชื่อสถานที่ท่องเที่ยวภาษาไทยของชาวจีน:
ใช้วิธีการถอดอักษรโรมันตามหลักเกณฑ์การถอดอักษรไทย
เป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียงของราชบัณฑิตยสถาน

The Pronunciation of Thai Tourist Attraction Names
by Chinese People: Using the Romanization Method According to
the Royal Institute's Thai to Roman Transcription System

วันที่รับบทความ: 13 กุมภาพันธ์ 2569

อติตา อมรลักษณานนท์ ^{1*}

วันที่แก้ไขบทความ: 16 มีนาคม 2569

ปวีวรรณ นาครักษา ²

วันที่ตอบรับบทความ: 23 มีนาคม 2569

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการออกเสียงชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยที่เขียนด้วยหลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันตามหลักเกณฑ์ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 เก็บข้อมูลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวไทยที่ชาวจีนนิยมมาท่องเที่ยว 250 ชื่อจากแพลตฟอร์มเสี่ยวหงซู (Xiaohongshu) นำมาแปลงเป็นอักษรโรมันตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้วนำไปสร้างแบบทดสอบอ่านและแบบทดสอบฟัง ทดสอบการออกเสียงอักษรโรมันกับกลุ่มตัวอย่างชาวจีน 3 กลุ่ม คือ ชาวจีนฮั่นเหนือ ชาวจีนฮั่นใต้ และชนกลุ่มน้อย ที่ไม่เคยเรียนภาษาไทย จากนั้นประเมินความถูกต้องของการออกเสียงโดยอาจารย์ผู้สอนภาษาไทย ผลการศึกษาพบว่าเนื่องจากความแตกต่างของระบบเสียงภาษาไทย-จีน ชาวจีนส่วนใหญ่มีก้องเสียงตามรูปแบบสัทอักษรพินอินเป็นหลัก รวมทั้งมีอิทธิพลการออกเสียงภาษาอังกฤษและภาษาท้องถิ่นร่วมด้วยบ้าง ทำให้ออกเสียงอักษรโรมันได้ทั้งถูกต้องและคลาดเคลื่อน ชาวจีนจะออกเสียงอักษรโรมันได้ถูกต้องหากเป็นหน่วยเสียงที่มีในภาษาจีนและมีรูปอักษรโรมันรูปเดียวกันหรือใกล้เคียงกับสัทอักษรพินอิน และจะออกเสียงคลาดเคลื่อนเมื่อต้องอ่านหน่วยเสียงที่ไม่มีในภาษาจีนหรือเป็นหน่วยเสียงที่มีในภาษาจีนแต่ใช้รูปอักษรโรมันแตกต่างกัน

คำสำคัญ: การถอดอักษรโรมัน การออกเสียงภาษาไทยของชาวจีน ราชบัณฑิตยสถาน ชื่อสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศไทย

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทยประยุกต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

* ผู้ประสานงานหลัก e-mail: atita.a@rmutp.ac.th

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทยประยุกต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

e-mail: pariwat.n@rmutp.ac.th

The Pronunciation of Thai Tourist Attraction Names by Chinese People: Using the Romanization Method According to the Royal Institute's Thai to Roman Transcription System

Received: February 13, 2026

Atita Amornlaksananon ^{1*}

Revised: March 16, 2026

Pariwat Narkrugsas ²

Accepted: March 23, 2026

Abstract

This research aims to study Chinese people's ability to pronounce Thai tourist attraction names written according to the Royal Institute of Thailand's 2000 Royal Thai General System of Transcription (RTGS). Data were collected from 250 popular Thai tourist destination names on the Xiaohongshu platform, converted into Roman script according to the guideline, and used to develop reading and listening tests. The pronunciation of the Roman script was tested on three groups of Chinese individuals (Northern Han Chinese, Southern Han Chinese, and ethnic minorities) who had never studied Thai. The accuracy of pronunciation was then evaluated by Thai language teachers. The results show that, due to differences between the Thai and Chinese phonetic systems, most Chinese people primarily rely on the Pinyin phonetic system for pronunciation. Pronunciation is also influenced by English pronunciation and local dialects, resulting in varied pronunciations of the Roman script, including both correct and incorrect pronunciations. Chinese people pronounce the Roman script correctly when its phonemes correspond to Chinese phonemes and when the Roman script is the same as or similar to Pinyin. Meanwhile, they mispronounce sounds that are not present in Chinese or sounds that exist in Chinese but are represented by different Roman script forms.

Keywords: Romanization, Chinese Pronunciation of Thai, Royal Institute of Thailand, Names of Tourist Attractions in Thailand

¹ Lecturer, Applied Thai, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon

* Corresponding author, email: atita.a@rmutp.ac.th

² Lecturer, Applied Thai, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon
email: pariwat.n@rmutp.ac.th

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นแหล่งรายได้สำคัญของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2566 มีนักท่องเที่ยวชาวจีนมาเยือนประเทศไทยมากถึง 3,418,732 คน คิดเป็นประมาณ 15% ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด ถือเป็นหนึ่งในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย (กรมประชาสัมพันธ์, 2566)

อย่างไรก็ดีประเทศไทยใช้ภาษาไทยเป็นภาษาราชการ นักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนใหญ่ไม่สามารถอ่านอักษรไทยได้ คนไทยส่วนใหญ่ก็ไม่สามารถพูดหรืออ่านอักษรภาษาจีนได้ คนไทยและนักท่องเที่ยวชาวจีนจึงต้องใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางและใช้อักษรโรมัน (roman alphabet) มาเขียนคำต่าง ๆ เช่น ชื่อบุคคล อาคารที่พัก ถนน สินค้า หรือสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อให้ทั้งคนไทยและนักท่องเที่ยวชาวจีนสามารถสื่อสารเข้าใจตรงกัน

อย่างไรก็ดีชาวไทยและชาวจีนใช้ระบบการถอดถอดอักษรโรมันคนละระบบ แต่ละระบบมีรูปอักษรโรมันและการออกเสียงที่คล้ายกันและต่างกัน ในภาษาไทยกำหนดให้ใช้ “หลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียง” ตามประกาศราชบัณฑิตยสถาน ฉบับวันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2542 ในการเขียนคำไทยต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542, หน้า 2) เช่นเดียวกันในภาษาจีนมีการถอดเสียงตัวอักษรจีนเป็นอักษรโรมันด้วยระบบสัทอักษรพินอิน (汉语拼音/ Hanyu Pinyin, Pinyin Romanization System) ซึ่งใช้เป็นทางการในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนรวมถึงกลุ่มผู้ใช้ภาษาจีนในสหพันธรัฐมาเลเซียและสาธารณรัฐสิงคโปร์ (Bokhorst-Heng & Wee, 2007, p. 326; Ong & Troyer, 2022, pp. 75-76) ใช้เขียนกำกับตัวอักษรจีนในชื่อสถานที่ท่องเที่ยว ป้ายประกาศชื่อบุคคล ฯลฯ ชาวจีนจึงอ่านและเขียนได้อย่างคุ้นเคย

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา “การออกเสียงชื่อสถานที่ท่องเที่ยวภาษาไทยของชาวจีน” ว่า ชาวจีนจะสามารถออกเสียงชื่อสถานที่ท่องเที่ยวภาษาไทยที่เขียนด้วยอักษรโรมันตามหลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันของราชบัณฑิตยสถานได้ถูกต้องตรงตามการออกเสียงภาษาไทยหรือไม่

ผลที่ได้รับจากการวิจัยนี้ จะทำให้เกิดความเข้าใจการออกเสียงอักษรโรมันของชาวจีน และใช้เป็นแนวทางแนะนำวิธีอ่านคำไทยที่เขียนด้วยอักษรโรมันให้กับชาวจีน เพื่อช่วยให้ชาวจีนสามารถอ่านและออกเสียงภาษาไทย โดยเฉพาะชื่อสถานที่ท่องเที่ยวภาษาไทย ได้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสามารถของชาวจีนในการออกเสียงชื่อสถานที่ท่องเที่ยวภาษาไทยที่เขียนด้วยอักษรโรมันตามหลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียงของราชบัณฑิตยสถาน

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้

แนวคิดและทฤษฎีหลักที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ 1) ระบบเสียงภาษาไทยมาตรฐาน และ 2) หลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียงตามประกาศราชบัณฑิตยสถาน ฉบับวันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2542 และ 3) ระบบเสียงภาษาจีนซึ่งใช้การถอดเสียงด้วยสัทอักษรพินอิน

ผู้วิจัยได้แสดงเนื้อหากระบวนเสียงภาษาไทยมาตรฐานและระบบเสียงภาษาจีนด้วยสัทอักษรสากล (The International Phonetic Alphabets: IPA) ควบคู่กับการใช้อักษรโรมันตามหลักเกณฑ์การถอด

อักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียงของราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 และระบบสัทอักษรพินอินไว้ในตารางที่ 1-5 (International Phonetic Association, 2020; ราชบัณฑิตยสถาน, 2542; กาญจนานาคสกุล, 2551; รวบรวม ศรียาภัย, 2556; นพเก้า สิริรัตนานนท์, 2556)

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 เก็บข้อมูลและสร้างเครื่องมือวิจัย โดยคัดเลือกชื่อสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งชาวจีนนิยมมาท่องเที่ยวจำนวน 250 ชื่อ จากแอปพลิเคชันเสี่ยวหงชู (小红书/Xiaohongshu) เขียนชื่อสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านั้นด้วยอักษรโรมันตามหลักเกณฑ์ของราชบัณฑิตยสถานแล้วนำไปสร้างแบบทดสอบอ่านและแบบทดสอบฟัง

แบบทดสอบอ่านเป็นการนำคำจากชื่อสถานที่ท่องเที่ยวซึ่งเขียนด้วยอักษรโรมันมาจัดเป็นชุดตามประเภทของหน่วยเสียงในระบบเสียงภาษาไทยมาตรฐานคือ ชุดหน่วยเสียงพยัญชนะต้น ชุดหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบ ชุดหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย ชุดหน่วยเสียงสระเดี่ยว และชุดหน่วยเสียงสระประสม

แบบทดสอบฟังเป็นชุดคำเดียวกันกับชุดคำในแบบทดสอบอ่านแต่เขียนด้วยอักษรไทย มีตัวเลือกให้ผู้ทำแบบทดสอบเลือกตอบว่าเสียงที่ได้ฟังถูกต้องตรงกับเสียงในภาษาไทยหรือไม่

ขั้นตอนที่ 2 คัดเลือกชาวจีนที่ไม่มีพื้นฐานภาษาไทย 3 กลุ่ม กลุ่มละ 1 คน เป็นผู้อ่านออกเสียงแบบทดสอบอ่านแล้วบันทึกเสียงอ่านไว้ คือ 1) ชาวจีนฮั่นเหนือ เพศชาย อายุ 32 ปี อาศัยอยู่ที่เมืองเหวฟาง (潍坊/Weifang) มณฑลซานตง (山东/Shandong) 2) ชาวจีนฮั่นใต้ เพศหญิง อายุ 30 ปี อาศัยอยู่ที่เมืองเวินโจว (温州/Wenzhou) มณฑลเจ้อเจียง (浙江/Zhejiang) และ 3) ชาวจีนชนกลุ่มน้อย เพศหญิง อายุ 28 ปี จากกลุ่มชาติพันธุ์จ้วง อาศัยอยู่ที่เมืองหนานหนิง (南宁/Nanning) เขตปกครองตนเองชนชาติจ้วงกว่างซี (广西壮族自治区/Guangxi Zhuang Autonomous Region)

การแบ่งชาวฮั่นออกเป็นภูมิภาคเหนือและใต้นี้พิจารณาจากภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รวมทั้งภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน โดยใช้แม่น้ำแยงซีเป็นเส้นแบ่ง (Xu et al., 2009, p. 763) ส่วนชนกลุ่มน้อยเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พบในจินตอนใต้ กลุ่มที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดคือ ชนเผ่าจ้วง (เมฆมสอดส่องกฤษ, 2554 หน้า 45)

ขั้นตอนที่ 3 นำไฟล์บันทึกเสียงอ่านของชาวจีนพร้อมกับแบบทดสอบฟังไปให้อาจารย์ชาวไทยผู้สอนภาษาไทย 3 ท่านฟังเสียงและตัดสินความถูกต้องของการออกเสียง เสียงที่ได้รับการตัดสินว่าถูกต้อง 3:0 จะถือว่าออกเสียงได้ถูกต้องตรงกับเสียงในภาษาไทย เสียงที่ได้รับการตัดสินว่าถูกต้อง 0:3 จะถือว่า ไม่สามารถออกเสียงได้ถูกต้อง เสียงที่ได้รับการตัดสินว่าถูกต้อง 2:1 จะถือว่ามีความโน้มที่จะออกเสียงได้ถูกต้อง และเสียงที่ได้รับการตัดสินว่าถูกต้อง 1:2 จะถือว่ามีความโน้มที่จะออกเสียงไม่ถูกต้อง จากนั้นนำผลการตัดสินการออกเสียงของชาวจีนทั้ง 3 กลุ่มมาเปรียบเทียบกัน เพื่อให้ทราบแนวโน้มการออกเสียงอักษรโรมันของชาวจีน

ขั้นตอนที่ 4 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาในงานวิจัยนี้ แยกออกได้เป็น 5 ประเด็น คือ 1) การออกเสียงพยัญชนะต้น 2) การออกเสียงพยัญชนะต้นควบ 3) การออกเสียงพยัญชนะท้าย 4) การออกเสียงสระเดี่ยว และ 5) การออกเสียงสระประสม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การออกเสียงพยัญชนะต้น ในภาษาไทยมีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น 21 หน่วยเสียง ตามหลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียงของราชบัณฑิตยสถานพบการถ่ายถอดเป็นอักษรโรมัน 20 หน่วยเสียง (ไม่พบการถ่ายถอดหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ʔ/) ส่วนภาษาจีนมีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น 23 หน่วยเสียง (แสดงด้วยสัทอักษรพินอิน) ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 1 ความถูกต้องของการออกเสียงอักษรโรมันที่ใช้เขียนแทนหน่วยเสียงพยัญชนะต้น

หน่วยเสียง/ อักษรไทย	อักษร โรมัน	สัท อักษร พินอิน	เสียงอ่านของ ชาวฮั่นเหนือ		เสียงอ่านของ ชาวฮั่นใต้		เสียงอ่านของ ชนกลุ่มน้อย		ผล การออกเสียง
			ถูก : ผิด	ผล	ถูก : ผิด	ผล	ถูก : ผิด	ผล	
/k/ ก	k	g	0:3	✗	0:3	✗	0:3	✗	ไม่ถูกต้อง
/kʰ/ ข	kh	k	2:1	✓	2:1	✓	2:1	✓	ถูกต้อง
/kʰ/ ค ฆ			3:0	✓	3:0	✓	3:0	✓	ถูกต้อง
/ŋ/ ง	ng	-	0:3	✗	3:0	✓	0:3	✗	อาจจะไม่ถูกต้อง
/tʃ/ จ	ch	z, j, zh	0:3	✗	0:3	✗	1:2	✗	ไม่ถูกต้อง
/tʃʰ/ ฉ	ch	c, q,	3:0	✓	2:1	✓	3:0	✓	ถูกต้อง
/tʃʰ/ ช ฌ		ch	3:0	✓	3:0	✓	3:0	✓	ถูกต้อง
/s/ ซ	s	s, x,	3:0	✓	3:0	✓	3:0	✓	ถูกต้อง
/s/ ศ ษ ส		sh	2:1	✓	2:1	✓	2:1	✓	ถูกต้อง
/d/ ฎ ด	d	-	2:1	✓	3:0	✓	2:1	✓	ถูกต้อง
/t/ ฏ ต	t	d	0:3	✗	3:0	✓	0:3	✗	อาจจะไม่ถูกต้อง
/tʰ/ ฐ ถ	th	t	2:1	✓	2:1	✓	2:1	✓	ถูกต้อง
/tʰ/ ท ฒ ท ธ			3:0	✓	3:0	✓	3:0	✓	ถูกต้อง
/n/ ณ น	n	n	3:0	✓	3:0	✓	3:0	✓	ถูกต้อง
/b/ บ	b	-	3:0	✓	1:2	✗	2:1	✓	อาจจะถูกต้อง
/p/ ป	p	b	0:3	✗	0:3	✗	1:2	✗	ไม่ถูกต้อง
/pʰ/ ผ	ph	p	3:0	✓	2:1	✓	2:1	✓	ถูกต้อง
/pʰ/ พ ภ			3:0	✓	3:0	✓	3:0	✓	ถูกต้อง

ตารางที่ 1 ความถูกต้องของการออกเสียงอักษรโรมันที่ใช้เขียนแทนหน่วยเสียงพยัญชนะต้น (ต่อ)

หน่วยเสียง/ อักษรไทย	อักษร โรมัน	สัท อักษร พินอิน	เสียงอ่านของ ชาวฮั่นเหนือ		เสียงอ่านของ ชาวฮั่นใต้		เสียงอ่านของ ชนกลุ่มน้อย		ผล การออกเสียง
			ถูก : ผิด	ผล	ถูก : ผิด	ผล	ถูก : ผิด	ผล	
/f/ ฟ	f	f	2:1	✓	2:1	✓	2:1	✓	ถูกต้อง
/f/ ฟ			3:0	✓	3:0	✓	3:0	✓	ถูกต้อง
/m/ ม	m	m	3:0	✓	3:0	✓	3:0	✓	ถูกต้อง
/j/ ย ญ	y	y	3:0	✓	3:0	✓	3:0	✓	ถูกต้อง
/r/ ร	r	r	0:3	✗	0:3	✗	1:2	✗	ไม่ถูกต้อง
/l/ ล ฬ	l	l	3:0	✓	3:0	✓	2:1	✓	ถูกต้อง
/w/ ว			3:0	✓	3:0	✓	3:0	✓	ถูกต้อง
/h/ ห	h	h	2:1	✓	2:1	✓	2:1	✓	ถูกต้อง
/h/ ฮ			2:1	✓	3:0	✓	2:1	✓	ถูกต้อง

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า

1.1 ชาวจีนสามารถออกเสียงอักษรโรมันได้ถูกต้อง 13 หน่วยเสียง แบ่งออกเป็น

1) ทั้งในภาษาไทยและภาษาจีนใช้อักษรโรมันรูปเดียวกัน ทำให้ออกเสียงได้เหมือนกัน หรือคล้ายคลึงกัน มี 9 หน่วยเสียง คือ /tʃ/(ch-c, q, ch), /s/(s-s, x, sh), /n/(n-n), /f/(f-f), /m/(m-m), /j/(y-y), /l/(l-l), /w/(w-w) และ /h/(h-h) เช่น อักษรโรมัน ch ในคำว่า ชาต /tʃʰ âat/

2) ในภาษาไทยและภาษาจีนใช้อักษรโรมันคนละรูป แต่ยังพ้อออกเสียงได้เหมือนกัน หรือคล้ายคลึงกัน มี 3 หน่วยเสียง คือ /kʰ/(kh-k), /tʰ/(th-t), และ /pʰ/(ph-p) เช่น อักษรโรมัน kh ในคำว่า ชุ่น /kʰùn/

3) เป็นหน่วยเสียงที่ไม่มีในระบบเสียงพยัญชนะภาษาจีน จึงไม่พบสัทอักษรพินอินแทนเสียง แต่ชาวจีนออกเสียงอักษรโรมันได้ถูกต้อง มี 1 หน่วยเสียง คือ /d/ เขียนแทนด้วยอักษรโรมัน d ในคำว่า ดอย /doi/ คาดว่าเป็นเพราะอิทธิพลจากการเรียนภาษาอังกฤษหรือภาษาถิ่นในพื้นที่นั้น ๆ

1.2 ชาวจีนออกเสียงอักษรโรมันไม่ถูกต้อง 4 หน่วยเสียง แบ่งออกเป็น

1) ทั้งในภาษาไทยและภาษาจีนใช้อักษรโรมันรูปเดียวกัน แต่ออกเสียงต่างกัน มี 1 หน่วยเสียง คือ /r/ (r-r) หน่วยเสียง /r/ ในภาษาไทยเป็นการยกปลายลิ้นแตะกระพุ้งเหงือกติดต่อกันหลายครั้ง ต่างกับหน่วยเสียง /r/ ในภาษาจีนที่เป็นการยกลิ้น (ปลายลิ้นห่อ) ขึ้นไปแตะเพดานแข็ง เป็นเหตุให้ชาวจีนออกเสียง /r/ แตกต่างจากเสียงภาษาไทย เช่น อักษรโรมัน r ในคำว่า ร่อง /rʷɔŋ/ ออกเป็นเสียง /zʷɔŋ/

2) ในภาษาไทยและภาษาจีนใช้อักษรโรมันต่างรูปกัน ทำให้ชาวจีนอ่านออกเสียงไม่ถูกต้อง มี 3 หน่วยเสียง คือ /k/(k-g), /tʃ/(ch-j, z, zh) และ /p/(p-b) เนื่องจากหน่วยเสียงเหล่านี้ในภาษาไทยเขียนด้วยอักษรโรมัน k, ch และ p ซึ่งชาวจีนจะอ่านเป็นหน่วยเสียง /kʰ/, /tʃʰ/ และ /b/ ซึ่งเป็นคน

ละหน่วยเสียงกัน เช่น อักษรโรมัน k ในคำว่า แก้ว /k'ɛw/ ออกเสียงเป็น แคว /k'h'ɛw/ อักษรโรมัน ch ในคำว่า เจ /chee/ ออกเสียงเป็น เซ /tʃ'h'ee/ และอักษรโรมัน p ในคำว่า ปาง /paan/ ออกเสียงเป็น พาง /p'h'aan/

1.3 ชาวจีนมีแนวโน้มว่าจะออกเสียงถูกต้อง มี 1 หน่วยเสียง คือ /b/ ในคำว่า บุรี ซึ่งไม่มีในระบบเสียงภาษาจีน เมื่อเขียนแทนด้วยอักษรโรมัน b มีชาวจีนสามารถออกเสียงได้ถูกต้องถึง 2:1 คาดว่าเป็นเพราะอิทธิพลจากการเรียนภาษาอังกฤษ หรือภาษาจีนท้องถิ่นในพื้นที่นั้น ๆ

1.4 ชาวจีนมีแนวโน้มว่าจะออกเสียงได้ไม่ถูกต้อง มี 2 หน่วยเสียงคือ /ŋ/ และ /t/ แบ่งออกเป็น

1) ในภาษาไทยและภาษาจีนใช้อักษรโรมันต่างรูปกัน ทำให้ชาวจีนส่วนใหญ่ออกเสียงไม่ถูกต้อง มี 1 หน่วยเสียง คือ /t/(t-d) ในภาษาไทยเขียนด้วยอักษรโรมัน t ซึ่งชาวจีนจะออกเสียงเป็นหน่วยเสียง /tʰ/ ซึ่งเป็นคนละหน่วยเสียงกัน เช่น อักษรโรมัน t ในคำว่า ตอง /t'wɔŋ/ ออกเสียงเป็น ทอง /tʰ'wɔŋ/

2) เป็นหน่วยเสียงที่ไม่มีในระบบเสียงพยางค์ภาษาจีน มี 1 หน่วยเสียง คือ /ŋ/ เนื่องจากในระบบเสียงภาษาจีนใช้หน่วยเสียงนี้เป็นส่วนหนึ่งของสระ เมื่อนำมาเป็นหน่วยเสียงพยางค์ในภาษาไทยและเขียนด้วยอักษรโรมัน ng เช่นเดียวกันก็ตาม ก็อาจมีชาวจีนออกเสียงถูกต้องบ้าง แต่ส่วนมากจะออกเสียงไม่ถูกต้อง เช่น อักษรโรมัน ng ในคำว่า งา /ŋaa/ ชาวจีนอ่านเหมือนออกเสียงเป็น กา /kaa/ เพราะเลือกออกเฉพาะเสียง /k/ ของอักษรโรมัน g เช่นเดียวกับชาวจีนชนกลุ่มน้อยที่ออกเสียงเป็น นา /naa/ เพราะเลือกออกเฉพาะเสียง /n/ ของอักษรโรมัน n มีเพียงชาวจีนฮั่นใต้ที่ออกเสียงได้ถูกต้องแสดงถึงอิทธิพลของภาษาจีนถิ่นใต้ที่มีเสียงพยางค์ต้น /ŋ/ อยู่ด้วย

2. การออกเสียงพยางค์ต้นควบ ในภาษาไทยมีหน่วยเสียงพยางค์ต้นควบ 12 หน่วยเสียง หน่วยเสียงแรกเป็นหน่วยเสียงกัก /k, kʰ, t, tʰ, p, pʰ/ หน่วยเสียงที่สองจะเป็นเสียงใดเสียงหนึ่งใน /r, l, w/ ส่วนภาษาจีนไม่มีเสียงพยางค์ต้นควบ ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 2 ความถูกต้องของการออกเสียงรูปอักษรโรมันที่ใช้เขียนแทนหน่วยเสียงพยางค์ต้นควบ

หน่วยเสียง/ อักษรไทย	อักษร โรมัน	สัท อักษร พินอิน	เสียงอ่านของ ชาวฮั่นเหนือ		เสียงอ่านของ ชาวฮั่นใต้		เสียงอ่านของ ชนกลุ่มน้อย		ผล การออกเสียง
			ถูก : ผิด	ผล	ถูก : ผิด	ผล	ถูก : ผิด	ผล	
/kr/ กร	kr	-	0:3	✗	0:3	✗	0:3	✗	ไม่ถูกต้อง
/kl/ กล	kl	-	0:3	✗	0:3	✗	0:3	✗	ไม่ถูกต้อง
/kw/ กว	kw	-	0:3	✗	0:3	✗	0:3	✗	ไม่ถูกต้อง
/kʰr/ ขร	khr	-	2:1	✓	2:1	✓	0:3	✗	อาจจะถูกต้อง
/kʰr/ คร		-	2:1	✓	2:1	✓	0:3	✗	อาจจะถูกต้อง
/kʰl/ ขล	Khl	-	2:1	✓	2:1	✓	0:3	✗	อาจจะถูกต้อง
/kʰl/ คล			2:1	✓	3:0	✓	3:0	✓	ถูกต้อง
/kʰw/ ขว	khw	-	1:2	✗	2:1	✓	2:1	✓	อาจจะถูกต้อง
/kʰw/ คว			0:3	✗	3:0	✓	3:0	✓	อาจจะถูกต้อง
/tr/ ตร	tr	-	0:3	✗	1:2	✗	0:3	✗	ไม่ถูกต้อง

ตารางที่ 2 ความถูกต้องของการออกเสียงรูปอักษรโรมันที่ใช้เขียนแทนหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบ (ต่อ)

หน่วยเสียง/ อักษรไทย	อักษร โรมัน	ลัทธ อักษร พินอิน	เสียงอ่านของ ชาวฮั่นเหนือ		เสียงอ่านของ ชาวฮั่นใต้		เสียงอ่านของ ชนกลุ่มน้อย		ผล การออกเสียง
			ถูก : ผิด	ผล	ถูก : ผิด	ผล	ถูก : ผิด	ผล	
/tʰr/ ทร	thr	-	0:3	✗	1:2	✗	0:3	✗	ไม่ถูกต้อง
/pr/ ปร	pr	-	0:3	✗	0:3	✗	0:3	✗	ไม่ถูกต้อง
/pʌ/ ปล	pl	-	0:3	✗	0:3	✗	0:3	✗	ไม่ถูกต้อง
/pʰr/ พร	phr	-	1:2	✗	2:1	✓	2:1	✓	อาจจะถูกต้อง
/pʰʌ/ ผล	phl	-	1:2	✗	2:1	✓	2:1	✓	อาจจะถูกต้อง
/pʰʌ/ พล			3:0	✓	3:0	✓	3:0	✓	ถูกต้อง

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่า

2.1 ชาวจีนสามารถออกเสียงอักษรโรมันได้ถูกต้อง 2 หน่วยเสียงคือ /kʰ/ และ /pʰ/ อาจเป็นเพราะประกอบด้วยหน่วยเสียง /kʰ/ , /pʰ/ และ /ʌ/ ซึ่งเป็นเสียงพยัญชนะที่ชาวจีนออกเสียงได้มารวมกัน เช่น อักษรโรมัน khl ในคำว่า คลอง /kʰlɔŋ/ หรืออักษรโรมัน phl ในคำว่า พลู /pʰluu/

2.2 ชาวจีนออกเสียงอักษรโรมันไม่ถูกต้อง 7 หน่วยเสียง แบ่งออกเป็น

1) หน่วยเสียง /kr/ , /kʌ/ , /kw/ , /tr/ , /pr/ และ /pʌ/ ประกอบด้วยเสียงพยัญชนะต้น /k/ , /t/ , /p/ และ /r/ ซึ่งชาวจีนออกเสียงไม่ถูกต้อง จึงอาจทำให้ออกเสียงพยัญชนะต้นควบเหล่านี้ไม่ถูกต้องตามไปด้วย เช่น อักษรโรมัน kr ในคำว่า กรุง /krung/ ชาวจีนฮั่นเหนือออกเสียงเป็น คลาง /kʰlaŋ/ ชาวจีนฮั่นใต้ออกเสียงเป็น คลุง /kʰluŋ/ และชาวจีนชนกลุ่มน้อยออกเสียงเป็น คัง /kʰaŋ/

2) หน่วยเสียง /tʰr/ แม้จะมีเสียงพยัญชนะ /tʰ/ ซึ่งชาวจีนออกเสียงได้ถูกต้อง แต่เมื่อรวมกับเสียง /r/ ซึ่งออกเสียงไม่ถูกต้อง รวมทั้งอาจไม่คุ้นเคยกับรูปอักษรโรมัน thr ด้วย ทำให้ชาวจีนไม่แน่ใจว่าควรออกเสียงอย่างไร เช่น อักษรโรมัน thr ในคำว่า ทรา /tʰraa/

2.3 ชาวจีนมีแนวโน้มว่าจะออกเสียงอักษรโรมันถูกต้อง 3 หน่วยเสียง แบ่งออกเป็น

1) หน่วยเสียง /kʰr/ และ /pʰr/ ประกอบด้วยเสียงพยัญชนะต้น /kʰ/ และ /pʰ/ ซึ่งชาวจีนออกเสียงได้ถูกต้อง แต่เมื่อรวมกับเสียง /r/ ซึ่งออกเสียงไม่ถูกต้องแล้ว ชาวจีนกลับมีแนวโน้มว่าจะออกเสียงพยัญชนะต้นควบนี้ถูกต้อง เช่น อักษรโรมัน khr ในคำว่า ครวญ /kʰruan/ ผลการวิจัยนี้แตกต่างกับเสียง /tʰr/ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน

2) หน่วยเสียง /kʰw/ ประกอบด้วยเสียงพยัญชนะต้น /kʰ/ และ /w/ ซึ่งชาวจีนออกเสียงได้ถูกต้อง รวมทั้งเสียงพยัญชนะต้นควบ /w/ เป็นเสียงกึ่งสระที่มีลักษณะใกล้เคียงกับเสียงสระ /uo/ ในภาษาจีน จึงมีแนวโน้มว่าชาวจีนจะออกเสียงพยัญชนะต้นควบนี้ได้ถูกต้อง เช่น อักษรโรมัน khw ในคำว่า ขวัญ /kʰwän/ ชาวจีนฮั่นใต้และชาวจีนชนกลุ่มน้อยออกเสียงถูกต้อง แต่ชาวจีนฮั่นเหนือออกเสียงเป็น ชัง /kʰaŋ/

3. การออกเสียงพยัญชนะท้าย หรือพยัญชนะตัวสะกด ในภาษาไทยมี 8 หน่วยเสียง (แต่ถ้านับรวมเสียง /ʔ/ ท้ายพยางค์ด้วย จะมี 9 หน่วยเสียง) อย่างไรก็ตามหลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษร

โรมันแบบถ่ายเสียงของราชบัณฑิตยสถานมีหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย 6 หน่วยเสียง เนื่องจากจัดหน่วยเสียงกึ่งสระ /-j/ และ /-w/ เป็นเสียงสระ (ดูตารางที่ 4-5) ส่วนภาษาจีนไม่มีหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย แต่มีสัทอักษรพินอินเขียนแทนหน่วยเสียงสระที่มีส่วนเทียบเคียงได้กับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายภาษาไทย 2 หน่วยเสียง คือ เสียง /ŋ/ และ /n/ ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 3 ความถูกต้องของการออกเสียงรูปอักษรโรมันที่ใช้เขียนแทนหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย

หน่วยเสียง/ อักษรไทย	อักษร โรมัน	สัทอักษร พินอิน	เสียงอ่านของ ชาวฮั่นเหนือ		เสียงอ่านของ ชาวฮั่นใต้		เสียงอ่านของ ชนกลุ่มน้อย		ผล การออกเสียง
			ถูก : ผิด	ผล	ถูก : ผิด	ผล	ถูก : ผิด	ผล	
/-k/ ก ข ค ฆ	-k	-	3:0	✓	3:0	✓	2:1	✓	ถูกต้อง
/-p/ บ ป พ ฟ ภ	-p	-	3:0	✓	2:1	✓	3:0	✓	ถูกต้อง
/-m/ ม	-m	-	3:0	✓	3:0	✓	0:3	✗	อาจจะถูกต้อง
/-t/ ด จ ช ซ ศ ษ ส ฏ ฐ ท ถ ฑ ฒ ถ ฑ ฐ	-t	-	3:0	✓	3:0	✓	3:0	✓	ถูกต้อง
/-n/ น ณ ญ ฌ ฌ ร ฬ	-n	an, en, ian, in, uan, un, üan, ün	1:2	✗	3:0	✓	1:2	✗	อาจจะ ไม่ถูกต้อง
/-ŋ/ ง	-ng	ang, eng, ong, iang, ing, iong, uang, ueng	3:0	✓	3:0	✓	3:0	✓	ถูกต้อง

จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่า

3.1 ชาวจีนสามารถออกเสียงอักษรโรมันได้ถูกต้อง 4 หน่วยเสียงคือ /k/, /-ŋ/, /-t/ และ /-p/ โดยหน่วยเสียง /-k/, /-t/ และ /-p/ ไม่มีในระบบเสียงภาษาจีน แต่มีชาวจีนสามารถออกเสียงได้ถูกต้อง เช่น อักษรโรมัน k ในคำว่า ปาก /pàak/ คาดว่าเป็นเพราะอิทธิพลจากการเรียนภาษาอังกฤษหรือภาษาจีนท้องถิ่น โดยเฉพาะภาษาจีนถิ่นใต้ที่ยังคงเก็บเสียงภาษาจีนโบราณซึ่งมีเสียงกักไว้จำนวนมาก

3.2 ชาวจีนมีแนวโน้มว่าจะออกเสียงอักษรโรมันถูกต้อง 1 หน่วยเสียง คือ /-m/ สำหรับชาวจีนถิ่นเหนือคาดว่า เป็นเพราะอิทธิพลจากการเรียนภาษาอังกฤษ ส่วนชาวจีนถิ่นใต้ น่าจะมีอิทธิพลของภาษาจีนท้องถิ่นเข้ามาช่วยเสริม เช่น อักษรโรมัน m ในคำว่า ช้าม /k'hâam/ ชาวจีนฮั่นเหนือและชาวจีนฮั่นใต้ ออกเสียงได้ถูกต้อง แต่ชาวจีนชนกลุ่มน้อยออกเสียงเป็น /k'hâan/

3.3 ชาวจีนมีแนวโน้มว่าจะออกเสียงอักษรโรมันไม่ถูกต้อง 1 หน่วยเสียงคือ /-n/ ซึ่งมีในระบบเสียงภาษาจีน เช่น อักษรโรมัน n ในคำว่า สอน /สว๊น/ ชาวจีนอันได้ออกเสียงได้ถูกต้อง แต่ชาวจีนอันเหนือและชาวจีนชนกลุ่มน้อยออกเป็นเสียง /สว๊น/ คาดว่าเป็นเพราะหน่วยเสียง /-ŋ/ และ /-n/ เป็นเสียงนาสิกเหมือนกันและมีอวัยวะที่ใช้ออกเสียงใกล้เคียงกัน ประกอบกับอิทธิพลของภาษาถิ่นในจีนที่บางถิ่นไม่แยกเสียง /-ŋ/ และ /-n/ ออกจากกัน อาจเป็นเหตุให้เมื่อชาวจีนออกเสียงนี้แล้วชาวไทยตัดสินว่าเป็นเสียง /-ŋ/

4. การออกเสียงสระเดี่ยว ในภาษาไทยแยกออกเป็นสระสั้น 9 หน่วยเสียง และสระยาว 9 หน่วยเสียง รวมเป็น 18 หน่วยเสียง แต่ใช้อักษรโรมันรูปเดียวกันเขียนแทนทั้งหน่วยเสียงสระเดี่ยวเสียงสั้นและสระเดี่ยวเสียงยาว ส่วนในภาษาจีนมีสระเดี่ยว 7 เสียง ไม่แยกเป็นสระสั้นและสระยาวอย่างชัดเจน เพราะความสั้น-ยาวของสระไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความหมายคำ ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 4 ความถูกต้องของการออกเสียงรูปอักษรโรมันที่ใช้เขียนแทนหน่วยเสียงสระเดี่ยว

หน่วยเสียง/ อักษรไทย	อักษร โรมัน	สัท อักษร พินอิน	เสียงอ่านของ ชาวอันเหนือ		เสียงอ่านของ ชาวอันใต้		เสียงอ่านของ ชนกลุ่มน้อย		ผล การออกเสียง
			ถูก : ผิด	ผล	ถูก : ผิด	ผล	ถูก : ผิด	ผล	
/a/ อะ	a	a	2:1	✓	3:0	✓	3:0	✓	ถูกต้อง
/aa/ อา			2:1	✓	2:1	✓	3:0	✓	ถูกต้อง
/i/ อี	i	i	2:1	✓	3:0	✓	3:0	✓	ถูกต้อง
/ii/ อี้			3:0	✓	2:1	✓	0:3	✗	อาจจะถูกต้อง
/u/ อู	ue	-	0:3	✗	3:0	✓	0:3	✗	อาจจะไม่ถูกต้อง
/uu/ อู้อู			0:3	✗	0:3	✗	0:3	✗	ไม่ถูกต้อง
/u/ อุ	u	u	3:0	✓	3:0	✓	1:2	✗	อาจจะถูกต้อง
/uu/ อู			2:1	✓	3:0	✓	3:0	✓	ถูกต้อง
/e/ เอะ	e	-	0:3	✗	0:3	✗	0:3	✗	ไม่ถูกต้อง
/ee/ เอ			0:3	✗	1:2	✗	0:3	✗	ไม่ถูกต้อง
/ε/ แอะ	ae	-	0:3	✗	3:0	✓	3:0	✓	อาจจะถูกต้อง
/εε/ แอ			0:3	✗	3:0	✓	3:0	✓	อาจจะถูกต้อง
/o/ โอะ	o	ong, ou	3:0	✓	1:2	✗	3:0	✓	อาจจะถูกต้อง
/oo/ โอ			3:0	✓	1:2	✗	3:0	✓	อาจจะถูกต้อง
/v/ เอาะ	o	o	0:3	✗	2:1	✓	3:0	✓	อาจจะถูกต้อง
/vv/ ออ			3:0	✓	2:1	✓	2:1	✓	ถูกต้อง
/x/ เออะ	oe	e, er	0:3	✗	0:3	✗	0:3	✗	ไม่ถูกต้อง
/xx/ เออ			0:3	✗	0:3	✗	0:3	✗	ไม่ถูกต้อง

จากตารางที่ 4 จะเห็นได้ว่า

4.1 ชาวจีนสามารถออกเสียงอักษรโรมันได้ถูกต้อง 5 หน่วยเสียงคือ /a/(a-a), /aa/(a-a), /i/(i-i), /uu/(u-u) และ /oo/(o-o) เนื่องจากทั้งในภาษาไทยและภาษาจีนใช้อักษรโรมันรูปเดียวกัน ทำให้ออกเสียงได้ตรงกันหรือคล้ายคลึงกัน เช่น อักษรโรมัน a แทนเสียงสระ /aa/ ในคำว่า พาน /p^haan/

4.2 ชาวจีนออกเสียงอักษรโรมันไม่ถูกต้อง 5 หน่วยเสียง แบ่งออกเป็น

1) ในภาษาไทยและภาษาจีนใช้อักษรโรมันต่างรูปกัน ทำให้ชาวจีนออกเสียงได้ไม่ถูกต้อง มี 2 หน่วยเสียง คือ /x/(oe-e, er) และ /x/(oe-e, er) เช่น อักษรโรมัน oe แทนเสียงสระ /x/ ในคำว่า เนิน /n^hxn/ ชาวจีนทั้ง 3 กลุ่มล้วนออกเป็นเสียงเดียวกันคือ เสียง /oo/

2) เป็นหน่วยเสียงที่ไม่มีในระบบเสียงภาษาจีน ทำให้ชาวจีนออกเสียงไม่ถูกต้อง มี 3 หน่วยเสียง คือ /uw/, /e/ และ /ee/ เช่น อักษรโรมัน ue แทนเสียงสระ /uw/ ในคำว่า คีน /k^huen/ ชาวจีนฮั่นเหนือออกเสียงเป็น /k^heen / ชาวจีนฮั่นใต้ออกเสียงเป็น /k^hun / ส่วนชาวจีนชนกลุ่มน้อยออกเสียงเป็น /k^heen/

4.3 ชาวจีนมีแนวโน้มว่าจะออกเสียงถูกต้อง 7 หน่วยเสียง แบ่งออกเป็น

1) ในภาษาไทยและภาษาจีนใช้อักษรโรมันรูปเดียวกัน แต่ในภาษาจีนไม่แบ่งแยกเสียงสระสั้น-ยาว ทำให้ชาวจีนออกเสียงไม่ชัดเจนบ้าง แต่ก็พอจะใกล้เคียงกันกับเสียงในภาษาไทย มี 3 หน่วยเสียงคือ /ii/(i-i), /u/(u-u) และ /oo/(o-o) เช่น อักษรโรมัน i แทนเสียงสระ /ii/ ในคำว่า จีน /tʃ^hiin/ ชาวจีนฮั่นเหนือและชาวจีนฮั่นใต้ออกเสียงได้ถูกต้อง แต่ชาวจีนชนกลุ่มน้อยออกเสียงเป็น /tʃ^hün/ ซึ่งเป็นเสียงสระภาษาจีนที่ไม่มีในระบบเสียงภาษาไทย

2) ในภาษาไทยและภาษาจีนใช้อักษรโรมันต่างรูปกัน แต่มีรูปบางส่วนที่ใกล้เคียงกันพอให้ชาวจีนออกเสียงได้ใกล้เคียงกับเสียงภาษาไทย มี 2 หน่วยเสียง คือ /o/(o-ong, ou) และ /oo/(o-ong, ou) เช่น อักษรโรมัน o ในคำว่า นก /nók/ ชาวจีนฮั่นเหนือและชาวจีนชนกลุ่มน้อยออกเสียงถูกต้อง แต่ชาวจีนฮั่นใต้ออกเสียงเป็น /nók/

3) เป็นหน่วยเสียงที่ไม่มีในระบบเสียงภาษาจีน แต่ชาวจีนพอจะออกเสียงได้ มี 2 หน่วยเสียง คือ /e/ และ /ee/ คาดว่าเป็นเพราะอิทธิพลภาษาถิ่นในกลุ่มชาวจีนฮั่นใต้และชนกลุ่มน้อย เช่น อักษรโรมัน ae แทนเสียงสระ /ee/ ในคำว่า แม่ /mêe/ ชาวจีนฮั่นใต้และชาวจีนชนกลุ่มน้อยออกเสียงได้ถูกต้อง แต่ชาวจีนฮั่นเหนือออกเสียงเป็น /mai/

4.4 ชาวจีนมีแนวโน้มว่าจะออกเสียงอักษรโรมันได้ไม่ถูกต้อง มี 1 หน่วยเสียง คือ /uw/ ซึ่งไม่มีในระบบเสียงภาษาจีน เช่น อักษรโรมัน ue แทนเสียงสระ /uw/ ในคำว่า ดึก /t^hük/ ชาวจีนฮั่นใต้ออกเสียงได้ถูกต้อง แต่ชาวจีนฮั่นเหนือและชาวจีนชนกลุ่มน้อยออกเสียงเป็น /t^hee/

ข้อสังเกต ในภาษาจีน รูปอักษรโรมัน i สามารถออกเสียงได้ 2 เสียง คือ เสียง /uw/ ถ้าปรากฏตามหลังพยัญชนะ z, zh, c, ch, s, sh, r และเสียง /i/ ถ้าปรากฏตามหลังพยัญชนะอื่น ๆ นอกเหนือจากที่ได้กล่าวไว้ ดังนั้นคำไทยที่เขียนด้วยอักษรโรมัน chi, shi และ ri ชาวจีนจะออกเป็นเสียงสระ /uw/ ไม่ใช่เสียง /i/ แบบในภาษาไทย

5. การออกเสียงสระประสม ในภาษาไทยมี 3 หน่วยเสียง คือ /ia/, /ua/ และ /ua/ อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้จัดกลุ่มเสียงสระประสมตามหลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียงของราชบัณฑิตยสถานที่ไม่จัดให้เสียง /j/ และ /w/ เป็นเสียงพยัญชนะท้าย แต่จัดให้เป็นเสียงสระ /i/ และ /u/ ซึ่งเป็นเสียงสระสุดท้ายของสระประสม ส่วนในภาษาจีนมีสระประสม 23 เสียง ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 5 ความถูกต้องของการออกเสียงรูปอักษรโรมันที่ใช้เขียนแทนหน่วยเสียงสระประสม

หน่วยเสียง/ อักษรไทย	อักษร โรมัน	สัท อักษร พินอิน	เสียงอ่านของ ชาวฮั่นเหนือ		เสียงอ่านของ ชาวฮั่นใต้		เสียงอ่านของ ชนกลุ่มน้อย		ผล การออกเสียง
			ถูก : ผิด	ผล	ถูก : ผิด	ผล	ถูก : ผิด	ผล	
/ia/ เอีย	ia	ie	0:3	✗	3:0	✓	0:3	✗	อาจจะไม่ถูกต้อง
/ua/ เอือ	uea	-	0:3	✗	3:0	✓	0:3	✗	อาจจะไม่ถูกต้อง
/ua/ อัว	ua	uo	2:1	✓	3:0	✓	0:3	✗	อาจจะถูกต้อง
/ai/ ไอ ไอ อัย ไอย	ai	ai	3:0	✓	2:1	✓	3:0	✓	ถูกต้อง
/aai/ อาย			3:0	✓	3:0	✓	1:2	✗	อาจจะถูกต้อง
/au/ เอา	ao	ao	0:3	✗	3:0	✓	2:1	✓	อาจจะถูกต้อง
/aa/ อาว			0:3	✗	2:1	✓	3:0	✓	อาจจะถูกต้อง
/ui/ อุย	ui	ui	3:0	✓	3:0	✓	1:2	✗	อาจจะถูกต้อง
/oi/ โอย	oi	-	3:0	✓	2:1	✓	1:2	✗	อาจจะถูกต้อง
/vui/ ออย	oi	-	0:3	✗	2:1	✓	0:3	✗	อาจจะไม่ถูกต้อง
/xui/ เอย	oei	ei	1:2	✗	0:3	✗	1:2	✗	ไม่ถูกต้อง
/iu/ อิว	io	iu	1:2	✗	3:0	✓	0:3	✗	อาจจะไม่ถูกต้อง
/eu/ เอ้ว	eo	-	2:1	✓	3:0	✓	2:1	✓	ถูกต้อง
/eeu/ เอว			0:3	✗	2:1	✓	0:3	✗	อาจจะไม่ถูกต้อง
/ɛu/ แอ้ว	aeo	-	0:3	✗	0:3	✗	0:3	✗	ไม่ถูกต้อง
/ɛɛu/ แอว			0:3	✗	3:0	✓	0:3	✗	อาจจะไม่ถูกต้อง
/iau/ เอี้ยว	iao	iao	0:3	✗	3:0	✓	0:3	✗	อาจจะไม่ถูกต้อง
/wai/ เอื้อย	ueai	-	0:3	✗	0:3	✗	0:3	✗	ไม่ถูกต้อง
/uai/ อวย	uai	-	2:1	✓	3:0	✓	0:3	✗	อาจจะถูกต้อง

จากตารางที่ 5 จะเห็นได้ว่า

5.1 ชาวจีนสามารถออกเสียงอักษรโรมันได้ถูกต้อง 2 หน่วยเสียง แบ่งออกเป็น

1) ในภาษาไทยและภาษาจีนใช้อักษรโรมันรูปเดียวกัน ทำให้ชาวจีนออกเสียงได้ถูกต้อง มี 1 หน่วยเสียง คือ /ai/ เขียนแทนด้วยอักษรโรมัน ai ในคำว่า ใหญ่ /jài/

2) เป็นหน่วยเสียงที่ไม่มีในระบบเสียงภาษาจีน แต่ชาวจีนออกเสียงได้ถูกต้อง มี 1 หน่วยเสียง คือ /eu/ เขียนแทนด้วยอักษรโรมัน eo ในคำว่า เร็ว /reu/

5.2 ชาวจีนออกเสียงอักษรโรมันไม่ถูกต้อง 3 หน่วยเสียง แบ่งออกเป็น

1) ในภาษาไทยและภาษาจีนใช้อักษรโรมันต่างรูปกัน ทำให้ชาวจีนออกเสียงได้ไม่ถูกต้อง มี 1 หน่วยเสียง คือ /xɿ/(oei-ei) เขียนแทนด้วยอักษรโรมัน oei เช่น ในคำว่า เลย /lɿ/ ชาวจีนฮั่นเหนือและชาวจีนฮั่นใต้ออกเสียงเป็น /lɔɔi/ ชาวจีนชนกลุ่มน้อยออกเสียงเป็น /lɿ/ อาจเป็นเพราะชาวจีนออกเสียงอักษรโรมันของหน่วยเสียงสระเดี่ยว /x, xɿ/ ไม่ถูกต้อง (ดูตารางที่ 4) จึงออกเสียงสระประสมที่ประสมด้วยสระเสียงนี้ไม่ถูกต้องไปด้วย

2) เป็นหน่วยเสียงที่ไม่มีในระบบเสียงภาษาจีน ทำให้ชาวจีนออกเสียงไม่ถูกต้อง มี 2 หน่วยเสียง คือ /eu/ และ /uai/ เช่น อักษรโรมัน ueai ในคำว่า เลื่อย /lúai/ ชาวจีนฮั่นเหนือออกเสียงเป็น /lɿ/ ชาวจีนฮั่นใต้ออกเสียงเป็น /lua/ และชาวจีนชนกลุ่มน้อยออกเสียงเป็น /lai/

5.3 ชาวจีนมีแนวโน้มว่าจะออกเสียงอักษรโรมันถูกต้อง 7 หน่วยเสียง แบ่งออกเป็น

1) ในภาษาไทยและภาษาจีนใช้อักษรโรมันรูปเดียวกัน ทำให้ชาวจีนพอจะออกเสียงได้ใกล้เคียงกันกับเสียงในภาษาไทย มี 4 หน่วยเสียง คือ /aai/(ai-ai), /au/(ao-ao), /aau/(ao-ao) และ /ui/(ui-ui) เช่น อักษรโรมัน ui ในคำว่า ปุย ชาวจีนฮั่นเหนือและชาวฮั่นใต้ออกเสียงถูกต้อง แต่ชาวจีนชนกลุ่มน้อยออกเสียงเป็น /pua/

2) ในภาษาไทยและภาษาจีนใช้อักษรโรมันต่างรูปกัน แต่ยังพอให้ชาวจีนพอจะออกเสียงได้ใกล้เคียงกันกับเสียงในภาษาไทย มี 1 หน่วยเสียง คือ /ua/(ua-ou) เช่น ในคำว่า บัว /bua/ เขียนแทนด้วยอักษรโรมัน ua ชาวจีนฮั่นเหนือและชาวจีนฮั่นใต้ออกเสียงได้ถูกต้อง แต่ชาวจีนชนกลุ่มน้อยออกเสียงเป็น /bua/ ตามเสียงสระในภาษาจีน ซึ่งออกเสียงต่างกับเสียงสระ /ua/ ในภาษาไทย

3) เป็นหน่วยเสียงที่ไม่มีในระบบเสียงภาษาจีน แต่ชาวจีนพอจะออกเสียงได้ มี 2 หน่วยเสียง คือ /oi/ และ /uai/ เช่น ในคำว่า มวย /muai/ เขียนแทนด้วยอักษรโรมัน uai ชาวจีนฮั่นเหนือและชาวจีนฮั่นใต้ออกเสียงได้ถูกต้อง แต่ชาวจีนชนกลุ่มน้อยออกเสียงเป็น /mai/

5.4 ชาวจีนมีแนวโน้มว่าจะออกเสียงอักษรโรมันไม่ถูกต้อง 7 หน่วยเสียง แบ่งออกเป็น

1) ในภาษาไทยและภาษาจีนใช้อักษรโรมันรูปเดียวกัน แต่ชาวจีนส่วนใหญ่กลับออกเสียงได้ไม่ถูกต้อง มี 1 หน่วยเสียง คือ /iao/(iao-iao) เช่น อักษรโรมัน iao ในคำว่า เสี่ยว /siao/ ชาวจีนฮั่นใต้ออกเสียงได้ถูกต้อง แต่ชาวจีนฮั่นเหนือและชาวจีนชนกลุ่มน้อยออกเสียงเป็น /ai/ น่าจะเป็นเพราะชาวจีนไม่คุ้นเคยกับรูปอักษรโรมันในคำไทย เนื่องจากในภาษาจีนนั้นเสียงสระ /i/ ที่ประสมในเสียงสระ /iao/ ออกเสียงเป็น /i/ หรือ /u/ ตามเสียงพยัญชนะต้น (ดูข้อสังเกตในตารางที่ 4) ทั้งนี้เสียงสระ /iao/ จะประสมกับเสียงพยัญชนะที่แทนด้วยสัทอักษรพินอิน b, p, m, d, t, n, l, j, q และ x เท่านั้น ซึ่งเป็นการสะกดคำที่ตายตัว เมื่อต้องออกเสียงอักษรโรมัน siao ซึ่งไม่ปรากฏรูปแบบการสะกดในสัทอักษรพินอินจึงออกเสียงคลาดเคลื่อนหรือออกเสียงแยกออกเป็น 2 พยางค์ คือ si-ao /sw- au/

2) ในภาษาไทยและภาษาจีนใช้อักษรโรมันต่างรูปกัน ทำให้ชาวจีนส่วนใหญ่ออกเสียงได้ไม่ค่อยถูกต้อง มี 2 หน่วยเสียง คือ /ia/(ia-ie) เช่น อักษรโรมัน ia ในคำว่า เชียง /tʰian/ ชาวจีนอื่นได้ออกเสียงได้ถูกต้อง แต่ชาวจีนอื่นเหนือและชาวจีนชนกลุ่มน้อยออกเสียงเป็น /tʰaan/ และ /tʰaʊŋ/ ตามลำดับ เนื่องจากอักษรโรมัน ia ในภาษาไทย ชาวจีนจะออกเสียงเป็นเสียงกึ่งสระ /w/ อ่านว่า [wa] ส่วนหน่วยเสียง /iu/(io, iu) เขียนแทนด้วยอักษรโรมัน io เช่น ในคำว่า วิว /wiu/ ชาวจีนอื่นได้ออกเสียงได้ถูกต้อง แต่ชาวจีนอื่นเหนือและชาวจีนชนกลุ่มน้อยออกเสียงเป็น /woo/ ทั้งนี้เพราะในภาษาจีนมีหน่วยเสียงสระประสม /iu/ และใช้สัทอักษรพินอิน iu ชาวจีนจึงไม่คุ้นเคยกับอักษรโรมัน io แบบในภาษาไทย

3) เป็นหน่วยเสียงที่ไม่มีในระบบเสียงภาษาจีน แม้จะมีชาวจีนออกเสียงถูกต้องได้บ้าง แต่ชาวจีนส่วนมากจะออกเสียงไม่ถูกต้อง มี 4 หน่วยเสียง คือ /ua/, /ɔi/, /eeu/ และ /εeu/ เช่น อักษรโรมัน uea ในคำว่า เผือก /pʰuak/ ชาวจีนอื่นได้ออกเสียงได้ถูกต้อง แต่ชาวจีนอื่นเหนือและชาวจีนชนกลุ่มน้อยออกเสียงเป็น /pʰauk/ และ /pʰek/ ตามลำดับ

จากผลการวิจัยทั้งหมดที่ได้กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า เมื่อใช้หลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียงของราชบัณฑิตยสถานเขียนชื่อสถานที่ท่องเที่ยวภาษาไทยแล้ว เป็นไปได้ว่านักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนใหญ่จะออกเสียงชื่อสถานที่ท่องเที่ยวตามรูปแบบสัทอักษรพินอินเป็นหลัก รวมถึงมีการออกเสียงตามอิทธิพลเสียงภาษาอังกฤษและภาษาจีนท้องถิ่นร่วมด้วย ทำให้ออกเสียงอักษรโรมันได้ทั้งถูกต้องตามการออกเสียงภาษาไทยและออกเสียงคลาดเคลื่อนไป

อักษรโรมันแทนหน่วยเสียงภาษาไทยที่ชาวจีนออกเสียงได้ถูกต้องมักเป็นเสียงที่มีในภาษาจีนและมีรูปอักษรโรมันตรงกันหรือคล้ายกันกับสัทอักษรพินอินที่ชาวจีนคุ้นเคย เช่น หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /m/(m), /n/(n), /pʰ/(p), /tʰ/(t), /s/(s) หรือหน่วยเสียงสระ /a/(a), /e/(e), /i/(i), /o/(o), /u/(u)

ส่วนรูปอักษรโรมันที่ชาวจีนอาจออกเสียงคลาดเคลื่อนมักเป็นหน่วยเสียงที่ไม่มีในภาษาจีน เช่น อักษรโรมันแทนหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /b/, /d/ หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบ หน่วยเสียงสระ /ɤ/ เมื่อออกเสียงไม่ได้ก็จะข้ามเสียงนี้ไปหรือออกเสียงตามเสียงในภาษาจีนตามการคาดเดาของตน อีกกรณีหนึ่งคือเป็นหน่วยเสียงที่มีในภาษาจีนแต่มีรูปอักษรโรมันต่างกับสัทอักษรพินอินหรือมีการสะกดด้วยอักษรโรมันที่ซับซ้อนไม่คุ้นเคย เช่น หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p/(p-b), /k/(kh-g) หน่วยเสียงสระ /ɤi/(oei-ei) ที่ชาวจีนจะออกเสียงตามสัทอักษรพินอินที่ตนคุ้นเคยซึ่งไม่ตรงกับเสียงในภาษาไทย

ทั้งนี้ในส่วนของหน่วยเสียงสระนั้น บางเสียงมีในภาษาจีนแต่ไม่มีความแตกต่างของเสียงสระสั้น-ยาว ชาวจีนส่วนใหญ่จึงมักไม่คำนึงถึง เมื่อต้องออกเสียงคำภาษาไทยจึงออกเสียงสระสั้น-ยาวคลาดเคลื่อนซึ่งส่งผลต่อความหมายของคำ

อย่างไรก็ตามหากเป็นชื่อสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับ เช่น Wat Phrakaeo, Wat Arun, Phuket, Chiang Mai ชาวจีนส่วนใหญ่มักจะออกเสียงอักษรโรมันได้เพราะคุ้นเคยกับชื่อเหล่านี้ แต่หากเป็นชื่อสถานที่ที่ไม่คุ้นเคย มีการสะกดด้วยอักษรโรมันที่ซับซ้อน หรือสะกดด้วยอักษรโรมันคนละรูปกับสัทอักษรพินอินก็อาจทำให้ชาวจีนออกเสียงคลาดเคลื่อนได้เช่นกัน

รายการอ้างอิง

- กรมประชาสัมพันธ์. (2566). โฆษกรัฐบาลเผย ต่างชาติเที่ยวไทยปี 2566 สะสมกว่า 27 ล้านคน เป็นไปตามเป้าหมายของรัฐบาล นายกฯ สั่งการวางแผนทางดึงดูดการท่องเที่ยวปี 2567 เพิ่มเป้าหมายสร้างรายได้รวม 3.5 ล้านล้านบาท. <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/39/iid/245919>
- กาญจนา นาคสกุล. (2551). ระบบเสียงภาษาไทย (พิมพ์ครั้งที่ 6). โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพเก้า สิริรัตนนท์. (2556). การศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาจีนกลางและภาษาไทยเพื่อการสอนการออกเสียง. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เมฆม สอดส่องกุล. (2554). ชนกลุ่มน้อยในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และสถานภาพการศึกษาในประเทศไทย. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 7(2), หน้า 29–69.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). หลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียง. ราชบัณฑิตยสถาน.
- วรวรรณ ศรียากย์. (2556). *ภาษาศาสตร์ภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สัมปชัญญะ.
- Bokhorst-Heng, WD., & Wee, L. (2007). Language Planning in Singapore: On Pragmatism, Communitarianism and Personal Names. *Current Issues in Language Planning*, 8(3), pp. 324-343.
- International Phonetic Association. (2020). *THE INTERNATIONAL PHONETIC ALPHABET* https://www.internationalphoneticassociation.org/IPAcharts/common_files/pdfs/pdfs_IPA_charts_E/IPA_Kiel.pdf
- Ong, T. W. S., & Troyer, R. A. (2022). The Double-Edged Sword of Mandarin: Language Shift and Cultural Maintenance among Middle-Aged Chinese-Malaysians. *MANUSYA: Journal of Humanities*. 25(1). pp. 63-82.
- Xu, S., Yin, X., Li, S., Jin, W., Lou, H., Yang, L., Gong, X., Wang, H., Shen, Y., Pan, X., He, Y., Yang, Y., Wang, Y., Fu, W., An, Y., Wang, J., Tan, J., Qian, J., Chen, X., Zhang, X., & Jin, L. (2009). Genomic dissection of population substructure of Han Chinese and its implication in association studies. *The American Journal of Human Genetics*, 85(6), pp. 762–774.

นวัตกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ผ่านศิลปะชุมชนบนฐานทุนวัฒนธรรมในพื้นที่คุ้มบางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

Participatory Innovation of the Elderly Through Community Art Based on Cultural Capital in the Khung Bang Krachao Area. Phra Pradaeng District Samut Prakan Province

วันที่รับบทความ: 4 มีนาคม 2569

นิศากร เพ็ญสมบูรณ์^{1*}

วันที่แก้ไขบทความ: 24 มีนาคม 2569

ณัฐพล บุญเผือก²

วันที่ตอบรับบทความ: 30 มีนาคม 2569

องอาจ มากสิน³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านนวัตกรรมการมีส่วนร่วมระหว่างผู้สูงอายุกับงานศิลปะชุมชนบนฐานทุนวัฒนธรรม และเพื่อส่งเสริมให้เกิดเทศกาลศิลปะผู้สูงอายุในพื้นที่คุ้มบางกะเจ้า จังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยผู้สูงอายุในพื้นที่จำนวน 40 ท่าน ที่คัดเลือกแบบเจาะจง พร้อมด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะและปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 6 ท่าน ผลการศึกษาพบว่า คุ้มบางกะเจ้ามีทุนวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง 3 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ทุนทางประวัติศาสตร์และการผสมผสานชาติพันธุ์ 2) ทุนทางระบบนิเวศและเกษตรกรรม “ป่าสามน้ำ” และ 3) ทุนทางจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยได้นำทุนเหล่านี้มาออกแบบกิจกรรมศิลปะที่มีส่วนร่วม 3 กิจกรรม ได้แก่ “ฉลุลมหายใจแห่งคุ้มสี่เขียว” การใช้ศิลปะการฉลุกระดาษร่วมสมัยที่ได้แรงบันดาลใจจากลวดลายโลงมอญและธรรมชาติ “ถักทอวิถีบางกะเจ้า” การนำเศษผ้าและเส้นใยปอกระเจามาสร้างงานศิลปะเพื่อสื่อสารเรื่องราวในอดีต “ถักยอด้วยหัวใจ ณ บางยอ” การนำถุงพลาสติกเหลือทิ้งมาถักโคเซตเป็นผลงานศิลปะขนาดใหญ่ (upcycling) เพื่อสร้างความภาคภูมิใจและลดขยะในชุมชน ผลการจัดเทศกาลศิลปะผู้สูงอายุพบว่า ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจในระดับดีมาก โดยเฉพาะความรู้สึกรักและภาคภูมิใจในผลงานที่สร้างร่วมกับชุมชน งานวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่าศิลปะเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับสุขภาวะทางจิตใจ ช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่า (active aging) และสามารถต่อยอดเป็นนวัตกรรมด้านวัสดุเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ได้

คำสำคัญ: นวัตกรรมการมีส่วนร่วม ศิลปะกับชุมชน ทุนวัฒนธรรม คุ้มบางกะเจ้า

¹ อาจารย์ประจำ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

* ผู้ประสานงานหลัก e-mail: nisakorn.p@dru.ac.th

² นักวิจัยอิสระ

e-mail: nboonpueak@gmail.com

³ อาจารย์ประจำ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

e-mail: ong-ard.m@dru.ac.th

Participatory Innovation of the Elderly Through Community Art Based on Cultural Capital in the Khung Bang Krachao Area. Phra Pradaeng District Samut Prakan Province

Received: March 4, 2026

Revised: March 24, 2026

Accepted: March 30, 2026

Nisakorn Pensomboon^{1*}

Nutthapol Boonpueak²

Ong-Ard Maksin³

Abstract

This research aims to create knowledge on innovative participation between the elderly and community arts based on cultural capital, and to promote a senior arts festival in the Bang Krachao area, Samut Prakan Province. Using qualitative and creative research methods, the target group consisted of 40 local senior citizens selected through purposive sampling, along with 6 art experts and local wisdom keepers. The study found that Bang Krachao possesses three main cultural capitals: 1) historical and ethnic integration, 2) ecological and agricultural capital, known as the “Three-Water Forest,” and 3) environmental conservation awareness. The researchers used these capitals to design three participatory art activities: “Stencil Breath of the Green Bang Krachao,” using contemporary paper cutting art inspired by patterns found on Mon coffins and natural motifs; “Weaving the Bang Krachao Way,” using fabric scraps and jute fibers to create art that communicates historical stories; and “Crocheting the Fishing Net with Heart at Bang Yo,” using discarded plastic bags to create large-scale crochet artworks (upcycling) to foster pride and reduce waste in the community. The senior arts festival attracted significant interest from tourists. Participants expressed a very high level of satisfaction, particularly regarding the enjoyment and pride they felt collaboratively creating artworks with the community. This research reflects that art is an important tool for enhancing mental well-being, helping senior citizens feel valued (active aging), and can be further developed into innovative materials for sustainable tourism in the area.

Keywords: Participatory Innovation, Art and Community, Cultural Capital, Khung Bang Krachao Area

¹ Lecturer, Faculty of Humanities and Social sciences, Dhonburi Rajabhat University

* Corresponding author, e-mail: nisakorn.p@dru.ac.th

² Independent Researchers

email: nboonpueak@gmail.com

³ Lecturer, Faculty of Humanities and Social sciences, Dhonburi Rajabhat University

e-mail: ong-ard.m@dru.ac.th

บทนำ

พื้นที่ “คู้บางกะเจ้า” อยู่ในเขตอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นพื้นที่สีเขียวกว่า 1.2 หมื่นไร่อันโอบล้อมด้วยแม่น้ำเจ้าพระยา มีลักษณะคล้ายกระเพาะหมู โดยมาจากลักษณะรูปร่างของพื้นที่คล้ายบ่วงหรือกระเพาะของหมู ที่ล้อมรอบด้วยแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นระยะทาง 15 กม. มีพื้นที่ทั้งหมด 11,818.75 ไร่ เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำขนาดใหญ่ ที่เกิดจากการสะสมของดินตะกอนแม่น้ำ มีระบบนิเวศที่มีโครงสร้างของสังคมพืชและสัตว์ที่มีความหลากหลาย (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2565, หน้า 9) ประกอบด้วย 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลทรงคนอง ตำบลบางยอ ตำบลบางกะเจ้า ตำบลบางน้ำผึ้ง ตำบลบางกระสอบ และ ตำบลบางกอบัว สิ่งที่โดดเด่นในพื้นที่คู้บางกะเจ้าคือระบบนิเวศพื้นที่สีเขียว ระบบนิเวศ (ecosystem) หมายถึง กิจกรรมที่สัมพันธ์กันและเป็นพลวัต หรือมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาของพันธุ์พืช สัตว์ และสิ่งมีชีวิตขนาดเล็ก (micro-organism) และสภาพแวดล้อม รวมถึงระบบนิเวศที่สามารถดัดแปลงได้โดยอาศัยกิจกรรมของมนุษย์ พบว่าระบบนิเวศในพื้นที่คู้บางกะเจ้ามีลักษณะโครงสร้างและบทบาทหน้าที่อยู่ 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ 1) ระบบนิเวศสวนเกษตรแบบสวนบ้าน (home garden agroforestry) เป็นลักษณะของระบบนิเวศ พื้นที่สีเขียวที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยง ระหว่างบ้าน สวนผสมผสาน และคลอง 2) ระบบนิเวศสวนสาธารณะและนันทนาการ (park and recreation area) เป็นลักษณะของระบบนิเวศพื้นที่สีเขียวที่มีการจัดการลักษณะโครงสร้างให้เอื้ออำนวยต่อการทำกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ หรือกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ เช่น สวนสาธารณะ โดยในคู้บางกะเจ้ามีพื้นที่สวนสาธารณะและนันทนาการ ซึ่งสวนสาธารณะหลัก ๆ มี 2 สวน คือ สวนศรีนครเขื่อนขันธ์ ในตำบลบางกะเจ้า และสวนเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา ในตำบลทรงคนอง และ 3) ระบบนิเวศป่าชายเลน (mangrove forest) เป็นลักษณะของระบบนิเวศที่มีพืชพรรณของไม้กลุ่มป่าชายเลนขึ้นเป็นองค์ประกอบส่วนใหญ่ สำหรับในพื้นที่คู้บางกะเจ้าจะมีป่าชายเลนกระจายขึ้นเป็นกลุ่มโดยรอบคู้เป็นส่วนใหญ่ และมีกระจายตามริมคลอง (มณฑาทิพย์ โสมมีชัย, วรรณวิมล ตัวกลัด และณัฐวรรณ์ ภรรนรา, 2560, หน้า 12) นอกจากระบบนิเวศพื้นที่สีเขียวของคู้บางกะเจ้า ผู้คนก็เป็นหนึ่งในระบบนิเวศเช่นกัน ความหลากหลายชาติพันธุ์ทั้งคนไทยพื้นถิ่น คนมอญที่เข้มแข็งอยู่ในพื้นที่ตำบลทรงคนอง คนไทยเชื้อสายจีน ปัจจุบันมีผู้คนเข้ามาอยู่ร่วมในชุมชนหลากหลายศาสนา รวมถึงหลากหลายเชื้อชาติที่อพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่ ด้วยศักยภาพของทุนวัฒนธรรมและทุนทางธรรมชาติของคู้บางกะเจ้า จึงตอบโจทย์การเป็นพื้นที่ที่นำมาต่อยอดให้ดำรงอยู่ต่อไปได้อย่างยั่งยืน โดยยังรักษาความเป็นวิถีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศ (วสุวัตต์ โอตทวี. 2565) จากการลงสำรวจพื้นที่นักวิจัยพบว่า พื้นที่คู้บางกะเจ้า มีความพร้อมในการพัฒนาศักยภาพในการเกิดศิลปะชุมชน

คำว่า “ศิลปะชุมชน” (community art) เป็นแนวทางศิลปะร่วมสมัยซึ่งเกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 1960 อันเนื่องมาจากแนวคิดยุคหลังสมัยใหม่ที่ต้องการนำศิลปะออกจากพื้นที่พิพธิภัณฑ์ ไปสู่พื้นที่สาธารณะ เพื่อเป็นการลดช่องว่างระหว่างศิลปินกับผู้ชมลง (อรรถชัย พองสมุทร, 2551, หน้า 18) การนำเอาองค์ความรู้ต่าง ๆ เข้าไปแลกเปลี่ยน สร้างสัมพันธ์กับชุมชนคนต้นแบบเป็นการเรียนรู้ซึ่งกัน และกัน และเกิดการแลกเปลี่ยนทางมิติต่าง ๆ ของการอยู่ร่วมกัน โดยใช้ศิลปะเป็นสะพานเชื่อมสร้างความ

สมานฉันท์และการดราภาพให้แก่กัน อีกทั้งเป็นการเปิดมิติทางการเรียนรู้ใหม่ ๆ ให้ชุมชนได้ตระหนักถึงการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งด้วยกระบวนการทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชนเอง และ “กิจกรรมทางศิลปะ” หรือผลงานที่เกิดจาก “การมีส่วนร่วม (participation)” จากผู้คน ชาวบ้านทุกคนในบริบทชุมชนนั้น ๆ ที่ช่วยกันสร้างสรรค์ผลงานศิลปะตั้งแต่การช่วยกันระดมความคิด การพูดคุย การสร้างสรรค์และนำเสนอผลงาน โดยผลลัพธ์ที่ได้ไม่ใช่แค่เฉพาะตัวผลงานเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงความสัมพันธ์ของกลุ่มผู้คนในชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป จากพื้นที่ที่หลากหลายเชิงนิเวศ สามารถสร้างสุขภาวะทางร่างกาย พื้นที่แห่งนี้ยังสามารถเติมเต็มสุขภาวะทางอารมณ์ จิตใจ ผ่านการรับรู้งานศิลปะ ทำให้เกิดสุนทรียะทางความงาม ศิลปะเป็นพัฒนาการในความเป็นมนุษย์ในเรื่องความนึกคิดจินตนาการและอารมณ์ ผ่านกระบวนการทางศิลปะ โดยสร้างสรรค์นวัตกรรมการมีส่วนร่วม ผ่านภาษาสากล คือศิลปะด้วยสื่อใหม่ๆที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายที่ปัจจุบันประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย

คำว่า “ผู้สูงอายุ” (older person) ขององค์การสหประชาชาติ หมายถึง ประชากรทั้งเพศชายและหญิงที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งก็ตรงกับนิยามผู้สูงอายุของประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 โดยองค์การสหประชาชาติ แบ่งการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (aging society) หมายถึง มีคนอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 หรือมีคนอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่า ร้อยละ 7 ของประชากรทั้งประเทศ 2) ระดับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (aged society) หมายถึง มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่า ร้อยละ 20 หรือมีคนอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 14 ของประชากรทั้งประเทศ และ 3) ระดับสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ (super-aged society) หมายถึง มีคนอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2556, หน้า 1) “ชุมชน” คือ การอยู่อาศัยร่วมกัน ซึ่งเกิดจากบุคคลรวมกันเป็นครอบครัว พัฒนาขึ้นเป็นหมู่บ้าน และชุมชนตามลำดับ แต่สภาพความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ทำให้นิยามของคำว่า “ชุมชน” เปลี่ยนไปอย่างมาก โลกอินเทอร์เน็ตกำลังทำให้วิถีชีวิตของผู้คนเปลี่ยนไป

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า กิจกรรมทางศิลปะเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดได้อย่างเต็มที่ เกิดความรู้สึกผ่อนคลาย เป็นช่องทางที่จะทำให้ผู้สูงอายุได้เข้าใจตนเอง โดยแสดงความรู้สึกนึกคิดผ่านการทำกิจกรรมทางศิลปะ เพราะบางสิ่งที่ไม่สามารถบรรยายหรือสื่อสารผ่านการพูดได้ทั้งหมด กิจกรรมทางศิลปะนี้จะทำให้ผู้สูงอายุรับรู้ความรู้สึกของตนเอง เกิดการยอมรับและนับถือตนเอง โดย อุดมเพชรสังหาร (2548, หน้า 28) ได้กล่าวถึงการทำกิจกรรมศิลปะไว้ว่า เป็นการผสมผสานกันระหว่างกระบวนการระดมสมองในส่วนต่าง ๆ ดังนั้นการเข้าร่วมกิจกรรมทางศิลปะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสพบปะสื่อสารกับผู้อื่น เกิดทักษะในการสร้างสัมพันธภาพ เรียนรู้ทักษะการสื่อสาร เกิดความรู้สึกว่าได้รับการยอมรับและเอาใจใส่จากผู้อื่น จะได้เห็นว่าการมีกิจกรรมทางศิลปะนั้น เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ มีความหวัง สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข ในช่วงปัจฉิมวัย ดังนั้น เมื่อผู้สูงอายุได้ลงมือทำงานศิลปะ กระบวนการของกิจกรรมทางศิลปะจะทำให้ผู้สูงอายุ มีอิสระ ผ่อนคลาย มองเห็นจุดแข็ง และจุดอ่อนของตนเอง ช่วยให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาศักยภาพของตนเองในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และด้านสติปัญญาส่งผลให้เกิดความ

เชื่อมั่น ในตัวเอง และมองเห็นคุณค่าในตัวเอง เรียนรู้การปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ไม่แยกตัว หรือใช้ชีวิตอย่างโดดเดี่ยว แต่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมมากขึ้น

ซึ่งผู้วิจัยพบว่าในพื้นที่กรุงเทพมหานครมีผู้สูงอายุเป็นจำนวนมาก ทั้งเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย อาจเป็นเพราะระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ ความสมบูรณ์ของทรัพยากร และความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม และพบปัญหาผู้สูงอายุที่ขาดปฏิสัมพันธ์กับสังคม ขาดเพื่อนหรือความอบอุ่นของครอบครัว ที่อาจแยกออกจากพื้นที่ หรือผู้สูงอายุที่เป็นโรคอาจมีความโดดเดี่ยว โดดเดี่ยวในการวิจัยจะยกระดับพื้นที่กรุงเทพมหานครให้เป็นพื้นที่แห่งการสร้างสรรค์ โดยดึงศักยภาพผู้สูงอายุในพื้นที่มาทำกิจกรรมศิลปะชุมชน เพื่อให้เกิดเทศกาลทางศิลปะ (aging arts festival) ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านนวัตกรรมการมีส่วนร่วมระหว่างผู้สูงวัยกับงานศิลปะชุมชนบนฐานทุนวัฒนธรรม
2. เพื่อให้เกิดเทศกาลทางศิลปะผู้สูงวัยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดเทศกาลศิลปะผู้สูงวัยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการจำนวน 40 คน โดยใช้การสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling)
2. ผู้ให้ข้อมูล ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ ได้กำหนดผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 คน แบ่งออกเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์ศิลปะกับชุมชน 3 คน ประชาชนชาวบ้านผู้เป็นผู้ให้ข้อมูลด้านพหุวัฒนธรรมในพื้นที่พระประแดง 3 คน
3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาความพึงพอใจต่อเทศกาลทางศิลปะผู้สูงวัยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ ประชาชน นักท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานคร และผู้สนใจอื่น ๆ โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย จำนวน 210 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ การวิเคราะห์เอกสารโดยการแยกแยะ แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญการสนทนากลุ่ม (focus group) และเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาภาคสนาม ได้แก่ กล้องถ่ายภาพ เครื่องบันทึกเสียง และการสังเกต
2. เครื่องมือสำหรับศึกษาความพึงพอใจ ได้แก่ แบบสำรวจความพึงพอใจ โดยผู้วิจัยได้จัดทำแบบสังเกต และการสัมภาษณ์ ซึ่งแบ่งเป็น ด้านคุณภาพเนื้อหา และด้านงานสร้างสรรค์ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ และผู้วิจัยทำการแก้ไข
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาแบบวัดความพึงพอใจ

สร้างแบบวัดความพึงพอใจต่อเทศกาลศิลปะสูงวัย คຸ່ງบางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีขั้นตอน ดังนี้

- ศึกษาหลักการรายละเอียดเนื้อหา และเทคนิควิธีการสร้างแบบวัดความพึงพอใจ
- วิเคราะห์กำหนดสิ่งที่ต้องการวัดให้ชัดเจน
- กำหนดค่าคะแนนแบบวัดความพึงพอใจเป็นแบบ Rating Scale และกำหนดระดับมาตรา

ส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้องค์ความรู้ด้านการสร้างสรรค์ผลงาน

1.1 รวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร ผู้วิจัยได้เริ่มต้นสืบค้นและรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารเกี่ยวกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบริบทของสังคมสูงวัย บทบาทของศิลปะต่อสุขภาวะของผู้สูงวัย แนวคิดศิลปะชุมชน และการมีส่วนร่วม และการประยุกต์ใช้แนวคิดทุนวัฒนธรรมในเชิงการพัฒนาชุมชน

1.2 ศึกษาข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์ สังเกตและบันทึกภาพ ผู้วิจัยลงพื้นที่คຸ່ງบางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

1.3 การจัดการสนทนากลุ่มโดยผู้วิจัย ผู้เกี่ยวข้อง และผู้เชี่ยวชาญ คือ ปรารักษ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชนและผู้คนในชุมชน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาความพึงพอใจ ผู้วิจัยนำแบบสำรวจความพึงพอใจให้ที่ปรึกษาตรวจสอบและปรับปรุงแล้ว นำไปสำรวจโดยแบบสอบถามทั้งแบบเอกสารและแบบออนไลน์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำมาสร้างสรรค์นวัตกรรมการมีส่วนร่วมระหว่างผู้สูงวัยกับงานศิลปะชุมชนบนฐานทุนวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดเทศกาลศิลปะผู้สูงวัย ในพื้นที่คຸ່ງบางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สังเกต และจดบันทึกแล้ว นำมาจัดระเบียบข้อมูล ตามประเด็นที่ได้ และนำไปสู่การเชื่อมโยง โดยใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เพื่อไปสู่การออกแบบกิจกรรม

2. นำข้อมูลที่ได้นำมา ประกอบกับการจัดสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง รวบรวมนำมาสร้างผลงานศิลปะอย่างมีส่วนร่วมกับผู้สูงอายุ ในพื้นที่คຸ່ງบางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ความพึงพอใจ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) แบบร้อยละ (percentage)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. จากการศึกษาทุนทางวัฒนธรรมคังบางกะเจ้า อำเภอบางปะอิน จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ เผยให้เห็นถึงความซับซ้อนของทุนวัฒนธรรมที่ถูกหล่อหลอมผ่านกาลเวลากว่าสองศตวรรษ พื้นที่รูปกระเพาะหมึกที่โอบล้อมด้วยแม่น้ำเจ้าพระยาแห่งนี้ ไม่ได้ทำหน้าที่เพียงการเป็นปอดของกรุงเทพมหานครในมิติทางนิเวศวิทยาเท่านั้น หากแต่ยังเป็นคลังแห่งมรดกทางภูมิปัญญาที่เกิดจากการปะทะ ประสานของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย โดยมีทุนวัฒนธรรมเป็นกลไกสำคัญในการรักษาอัตลักษณ์และขับเคลื่อนรายได้จากการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน การดำรงอยู่ของวิถีชีวิตดั้งเดิม ท่ามกลางการขยายตัวของความเป็นเมืองรอบทิศทาง เป็นภาพสะท้อนของความเข้มแข็งในภาคประชาสังคมและการจัดการฐานทรัพยากรที่นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้อย่างเป็นรูปธรรม

รากฐานที่สำคัญที่สุดของทุนทางวัฒนธรรมในคังบางกะเจ้าคือระบบนิเวศเฉพาะถิ่น เนื่องจากพื้นที่แห่งนี้ตั้งอยู่บริเวณคังน้ำปลายแม่น้ำเจ้าพระยา ทำให้เกิดสภาวะทางนิเวศที่เรียกว่า “ป่าสามน้ำ” ซึ่งประกอบด้วยน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม ผสมผสานกับระบบป่าชายเลน ความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศป่าสามน้ำนี้ได้เป็นเพียงแค่ทรัพยากรธรรมชาติ หากแต่เป็นปัจจัยกำหนดลักษณะของวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และคุณภาพของผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ด้วย **ทุนวัฒนธรรม ที่ 1** ทุนทางประวัติศาสตร์พื้นที่การผสมผสานของกลุ่มชาติพันธุ์ คังบางกะเจ้าเป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานอันยาวนาน และมีการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์หลัก ได้แก่ ไทย มอญ และจีน ได้อย่างกลมกลืน วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่นี้จึงเป็นผลมาจากการถ่ายทอดและปรับใช้ความรู้ดั้งเดิมเข้ากับความรู้สมัยใหม่มาอย่างยาวนาน **ทุนทางวัฒนธรรม ที่ 2** “ทุนทางระบบนิเวศและเกษตรกรรม” (agro-ecological heritage) ผลผลิตทางการเกษตรถือเป็นทุนวัฒนธรรมที่จับต้องได้ที่สำคัญยิ่ง ซึ่งบ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศป่าสามน้ำ **ทุนทางวัฒนธรรมที่ 3** “ทุนทางจิตสำนึก” (conscious capital) หรือบางครั้งเรียกว่า “ทุนทางจิตวิญญาณ” (spiritual capital) เป็นแนวคิดที่ยกระดับขึ้นมาจากทุนมนุษย์และทุนทางจิตวิทยา โดยเน้นไปที่ “คุณค่า” และ “ความหมาย” ในการมีอยู่ โดยเฉพาะผู้คนในพื้นที่คังบางกะเจ้าให้คุณค่าและความหมายต่อบริบทพื้นที่การกสิกรรมไว้ซึ่งระบบนิเวศ จิตสำนึกต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม การเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างรับผิดชอบ โดยมุ่งเน้นการศึกษา เรียนรู้ระบบนิเวศ สัมผัสวิถีชีวิตท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อความยั่งยืนของทรัพยากรที่มีอยู่

2. ศิลปะชุมชนกับการมีส่วนร่วม จากการรวบรวมข้อมูลทางทุนวัฒนธรรมทั้ง 3 นำมาออกแบบกิจกรรมทางศิลปะอย่างมีส่วนร่วมกับผู้สูงวัย ในพื้นที่คังบางกะเจ้า อำเภอบางปะอิน จังหวัดสุพรรณบุรี โดยแบ่งออกเป็น 4 กิจกรรม โดย **กิจกรรมที่ 1 “ฉลุลมหายใจแห่งคังสีเขียว”** จากการที่คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลและหาแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ณ วัดคันลัด ตำบลทรงคนอง ผู้วิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเป็นผู้สูงอายุที่ทรงภูมิความรู้ และได้ถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์และความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ รวมไปถึงเรื่องประเพณีและ ศิลปวัฒนธรรมประจำถิ่นให้กับ

ผู้วิจัย ในการนี้ผู้วิจัยได้พบเห็นและเกิดความสนใจใน “โลงมอญ” ที่จัดแสดงไว้ในพิพิธภัณฑ์ชุมชนวัดคันลัด ซึ่งทั้งหมดบนโลงมอญถูกประดับตกแต่งอย่างวิจิตรตระการตาด้วยงานตอกกลวดลายบนกระดาศอังกฤษและกระดาศสีสันสดใส เปรียบประหนึ่งว่าเป็น วิมานที่ได้เตรียมไว้ให้ผู้วายชนม์ได้ใช้ชีวิตหลังความตายอย่างมีความสุขบนสวรรค์ จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการสำรวจพื้นที่ ตำบลบางกะเจ้า ซึ่งพื้นที่นี้สร้างความประทับใจให้ผู้วิจัยด้วยพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพรรณ นกและสัตว์นานาชนิด ทั้งหมดนี้เป็นต้นกำเนิดแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัย ได้ผนวกรวมคุณค่าของทั้งสองพื้นที่นี้เข้าด้วยกัน จนเกิดการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะการฉลุกระดาศร่วมสมัยชุด “ความอุดมสมบูรณ์ของบางกะเจ้า” เพื่อสื่อสารแนวความคิดที่ต้องการกระตุ้นให้ผู้ชมเห็นคุณค่าและความงดงามที่ถูกซ่อนอยู่ในพื้นที่นี้ ในขณะเดียวกันคุณค่าและความงดงามนี้ “เปราะบาง” และพร้อมที่จะสูญสลายไปได้อย่างง่ายดายเหมือน “กระดาศ” หากผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และผู้มาเยือนไม่มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และรักษาไว้ร่วมกัน **กิจกรรมที่ 2 “ถักทอวิถีบางกะเจ้า ศิลปะจากเศษผ้า คืนชีวิตให้ปอกระเจาและหัวใจผู้สูงวัย”** บางกะเจ้า มีข้อสันนิษฐานทางประวัติศาสตร์และภาษาศาสตร์ (จากข้อมูลของ สุจิตต์ วงษ์เทศ และบันทึกเก่า) ว่าคำว่า “กะเจ้า” แท้จริงแล้วเพี้ยนมาจากคำว่า “กระเจา” ซึ่งหมายถึงต้นปอกระเจา พืชล้มลุกที่มีเปลือกเหนียวหนาน ในอดีตพื้นที่บริเวณนี้เป็นที่ลุ่มต่ำและมีความชื้นสูง จึงมีต้นปอกระเจาขึ้นอยู่อย่างหนาแน่นจนกลายเป็นชื่อเรียกชุมชน แรงบันดาลใจจาก “ปอ” และ “ขยะสิ่งทอ” จุดเริ่มต้นของงานศิลปะชุดนี้ เกิดจากการตั้งคำถามถึงความสัมพันธ์ระหว่างอดีตและปัจจุบัน ปอกระเจา วัสดุธรรมชาติที่เป็นชื่อเรียกขานของพื้นที่ (บางกะเจ้า) ซึ่งมีเอกลักษณ์ด้านความเหนียวแน่นและพื้นผิวที่จริงใจ เศษผ้าจากโรงงาน ตัวแทนของยุคสมัยใหม่และอุตสาหกรรมที่อยู่ล้อมรอบพื้นที่คุ้งบางกะเจ้า ซึ่งมักจะถูกมองว่าเป็นขยะที่ไร้ค่า เมื่อนำความหยابกระด้างของเส้นใยปอ มาเป็นแรงบันดาลใจ สู้สีสันและลวดลายของเศษผ้า ผลลัพธ์ที่ได้จึงไม่ใช่แค่ชิ้นงานศิลปะ แต่เป็น “บทสนทนา” ระหว่างธรรมชาติและเมืองความสวยงามของงานศิลปะไม่ได้หยุดอยู่แค่ตัวผลงาน แต่ได้ขยายผลไปสู่การจัด Workshop ให้กับผู้สูงอายุในพื้นที่ ณ เรือนไม้เก่าที่เปี่ยมไปด้วยบรรยากาศของชุมชน การฟื้นฟูผ่านการสร้างสรรค์ การถักมัดเศษผ้าเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้สูงอายุได้ฝึกสมาธิและการใช้กล้ามเนื้อ (ดังจะเห็นได้จากภาพบรรยากาศการเรียนรู้อย่างตั้งใจ) การแลกเปลี่ยนข้ามวัย ในห้องเรียนนี้มีทั้งคนรุ่นใหม่และรุ่นใหญ่มานั่งล้อมวงแลกเปลี่ยนกัน ไม่ใช่แค่เรื่องเทคนิคการถัก แต่คือการเล่าเรื่องราวความหลังของบางกะเจ้าผ่านวัสดุที่พวกเขากำลังสัมผัส งานชิ้นนี้จึงเป็นเครื่องพิสูจน์ว่า ศิลปะสามารถทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่าง วัสดุ (ปอ-เศษผ้า) พื้นที่ (บางกะเจ้า-บางกระสอบ) และผู้คน (ศิลปิน-ผู้สูงอายุ) เข้าด้วยกันอย่างเหนียวแน่น เหมือนกับปมเชือกที่ถูกมัดไว้อย่างมั่นคง เพื่อร่วมกันถักทออนาคตที่ยั่งยืนให้กับชุมชนแห่งนี้ **กิจกรรมที่ 3 “ถักยอด้วยหัวใจ ณ บางยอ”** เป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ผลงานศิลปะโดยเทคนิคการถักโคเชต์ โดยผู้วิจัยได้สำรวจเบื้องต้น ผู้เข้าร่วมจะต้องมีพื้นฐานการถักโคเชต์มาก่อน เป็นอาสาสมัครผู้สูงวัยจากตำบลบางยอจำนวน 16 คน ผู้วิจัยลงศึกษาวัสดุจากวัดจากแดง พบเศษถุงพลาสติกกำพร้าเป็นจำนวนมาก ถุงพลาสติกถือว่าเป็นขยะที่เกิดขึ้นตลอดเวลา จากร้านค้า ร้านสะดวกซื้อต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงนำถุงพลาสติกมาเป็นวัสดุทดแทนเส้นไหม ซึ่งในกระบวนการถักยังคงเป็นลักษณะเดิมแต่วัสดุในการถักเปลี่ยนไป หากวิเคราะห์เรื่องวัสดุคุณสมบัติถุงพลาสติกที่แตกต่างจากเส้นไหมสำเร็จ วัตถุประสงค์หลักของกิจกรรมการจัดการขยะ (upcycling)

เปลี่ยนถุงพลาสติกใช้แล้ว (ถุงหิ้ว) ให้มีมูลค่า แทนที่จะถูกทิ้งเป็นขยะในชุมชน ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ การถักโครเชต์ช่วยฝึกกล้ามเนื้อมัดเล็ก ฝึกสมาธิ และช่วยชะลอภาวะสมองเสื่อม สร้างความสัมพันธ์ในชุมชน เป็นการรวมกลุ่มเพื่อลดความเหงาและสร้างความภาคภูมิใจในวัยเกษียณ กิจกรรมนี้ให้ประโยชน์และคุณค่าที่เกิดขึ้น 3 มิติ 1) ด้านสิ่งแวดล้อม ช่วยลดปริมาณขยะพลาสติกในตำบลบางยออย่างเป็นรูปธรรม 2) ด้านเศรษฐกิจ สามารถนำผลงานไปจำหน่ายในงานโอท็อป (OTOP) หรือตลาดนัดชุมชน สร้างรายได้เสริมให้กับผู้สูงอายุ และ 3) ด้านจิตใจ ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณภาพ (active aging) และได้เป็นส่วนหนึ่งในการช่วยโลก

ภาพที่ 1 ผลงานจากกิจกรรม 1 “ฉลุลมหายใจแห่งคั่งสีเขียว”

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 2 ภาพจากกิจกรรมที่ 2 “ถักทอวิถีบางกะเจ้า ศิลปะจากเศษผ้า

คืนชีวิตให้ปอกระเจาและหัวใจผู้สูงวัย”

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 3 ภาพจากกิจกรรมที่ 3 “ถักยอด้วยหัวใจ ณ บางยอ”
ที่มา: ผู้วิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาทุนทางวัฒนธรรมคู้บางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ สรุปลงจากการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร และจากการสนทนากลุ่ม โดยมีปราชญ์ชุมชน นักขับเคลื่อน องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) ได้อภิปรายผลด้านทุน วัฒนธรรมออกเป็น 3 ทุน โดยมีทุนวัฒนธรรมที่ 1 ทุนทางประวัติศาสตร์พื้นที่การผสมผสานของกลุ่มชาติพันธุ์ ทุนทางวัฒนธรรม ที่ 2 ทุนทางระบบนิเวศและเกษตรกรรม ทุนทางวัฒนธรรมที่ 3 ทุนทางจิตสำนึก โดยคณะผู้วิจัยได้เห็นศักยภาพของพื้นที่คู้บางกะเจ้าที่มีใช่แค่พื้นที่สีเขียวหรือเป็นปอดของ กรุงเทพฯ เท่านั้น แต่พบถึงความต้องการของชุมชนโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุที่ยังคงอยู่ในพื้นที่บางกะเจ้า ซึ่งเป็นคนที่เกิดและเติบโตมาในพื้นที่นี้ หลายครอบครัวลูกหลานออกไปทำงานนอกพื้นที่ ดังนั้นบางกะเจ้า จึงเป็นสังคมสูงวัยรวมตัวกัน โดยพบว่าผู้สูงอายุในคู้บางกะเจ้าเป็นกลุ่มที่มีความสามารถหลากหลายด้าน โดยเฉพาะงานฝีมือ (craft) ทั้งงานถัก งานช่างต่าง ๆ คณะผู้วิจัยจึงจัดกิจกรรมทางศิลปะผู้สูงอายุ เพื่อนำไปสู่การจัดเทศกาลผู้สูงอายุในคู้บางกะเจ้า โดยแบ่งออกเป็น 3 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 “ฉลุลมหายใจแห่งคู้สีเขียว โดยกลุ่มผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการบอกเล่าเรื่องราว ความสวยงามทางของธรรมชาติในคู้บางกะเจ้าตั้งแต่อดีตเชื่อมโยงถึงการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน โดยเป็นการนำทุนทางวัฒนธรรม 2 ด้านคือด้านประวัติศาสตร์พื้นที่ผสมผสานทุนทางระบบนิเวศและเกษตรกรรม นักวิจัยได้นำมาตีความเป็นภาพผ่านเทคนิคการฉลุกระดาษแบบดั้งเดิม โดยจัดแสดงผลงาน ศิลปะการฉลุกระดาษร่วมสมัยชุด “ความอุดมสมบูรณ์ของบางกะเจ้า” ณ Sabaidee Café ของผู้วิจัย ถือ เป็นการจัดแสดงผลงานในพื้นที่ ที่เป็นต้นทางของแรงบันดาลใจ (in situ) ในการนี้ได้มีการจัดกิจกรรม ประกอบนิทรรศการด้วยการเวิร์คช็อป ศิลปะการตัดกระดาษร่วมสมัย ที่ได้แรงบันดาลใจด้านเทคนิค

วิธีการและสีเส้นมาจากโลงมอญ ผสานเข้ากับการตัดกระดาษ แบบอิสระ ที่ไม่ได้จำกัดแบบแผนและลวดลาย เปิดโอกาสให้ผู้คนหลากหลายช่วงวัยได้สร้างสรรค์ผลงานตามจินตนาการของตนได้อย่างอิสระ กิจกรรมนี้จึงเข้าถึงได้ง่ายและได้รับการตอบรับที่ดีมาก

ภาพที่ 4 ภาพจากนิทรรศการ ณ ร้าน Sabaidee Café

ที่มา: ผู้วิจัย

กิจกรรมที่ 2 ถักทอวิถีบางกะเจ้า ศิลปะจากเศษผ้า คืนชีวิตให้ปอกระเจาและหัวใจผู้สูงวัย เป็นกิจกรรมที่กลุ่มผู้สูงวัยได้มีส่วนร่วมในการผูกมัด ถักทอ จุดเริ่มต้นของงานศิลปะชุดนี้ เกิดจากการตั้งคำถามถึงความสัมพันธ์ระหว่างอดีตและปัจจุบัน ปอกระเจา วัสดุธรรมชาติที่เป็นชื่อเรียกขานของพื้นที่ (บางกะเจ้า) ซึ่งมีเอกลักษณ์ด้านความเหนียวแน่นและพื้นผิวที่จริงใจ เศษผ้าจากโรงงาน ตัวแทนของยุคสมัยใหม่และอุตสาหกรรมที่อยู่ล้อมรอบพื้นที่คู้บางกะเจ้า ซึ่งมักจะถูกมองว่าเป็นขยะที่ไร้ค่า เมื่อนำความหยาบกระด้างของเส้นใยปอ มาเป็นแรงบันดาลใจ สู้สีเส้นและลวดลายของเศษผ้า ผลลัพธ์ที่ได้จึงไม่ใช่แค่ชิ้นงานศิลปะ แต่เป็น “บทสนทนา” ระหว่างธรรมชาติและเมือง ศิลปะชิ้นนี้ไม่ได้มีไว้เพียงเพื่อจัดแสดง แต่เป็นงานศิลปะเชิงกระบวนการ (process art) ที่ดึงเอาศักยภาพของวัสดุมาสร้างรูปทรงใหม่ ๆ เพื่อสะท้อนให้เห็นว่า “ของเหลือทิ้ง” หากวางอยู่ถูกที่ ถูกเวลา และถูกความคิดสร้างสรรค์มันจะกลายเป็น สิ่งที่มีมูลค่าและคุณค่าขึ้นมาทันที กิจกรรมนี้แสดงถึงทุนวัฒนธรรมที่ 1 ทุนทางประวัติศาสตร์ พื้นที่ ที่มาของคำว่าบางกะเจ้าและทุนทางระบบนิเวศและเกษตรกรรมแสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณแต่แทนที่ด้วยวัสดุเหลือใช้ เช่นเศษผ้าซึ่งแสดงออกถึงทุนทางจิตสำนึกถึงเรื่องสิ่งแวดล้อม

กิจกรรมที่ 3 ถักยอด้วยหัวใจ ณ บางยอ เป็นกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงวัยในตำบลบางยอ มาถักทอผลงานจากเศษพลาสติก กิจกรรมนี้แสดงถึงทุนทางประวัติศาสตร์พื้นที่ ที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตชาวคู้บางกะเจ้า แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ในน้ำมีปลา มีกุ้งมากมาย ชาวบ้านจึงทำการยกยอเพื่อนำกุ้งปลามาทำอาหาร และเป็นการกระตุ้นคิดถึงเรื่องทุนทางวัฒนธรรมเรื่องทุนทางจิตสำนึกโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อม ในคู้บางกะเจ้า โดยกิจกรรมถักยอด้วยหัวใจ ณ บางยอกลุ่มผู้สูงวัยมีความสุขในการร่วมกลุ่มทำงาน บทสนทนาที่คุยกันถึงอดีตบางท่านอยู่ที่บางยอตั้งแต่เกิดเล่าถึงวิถีชีวิตต่าง ๆ ร่วมกับการถักโคเชตเป็นชิ้นเล็ก ๆ โดยผลงานของแต่ละท่านได้ถูกรวมเป็นผลงานยกยอชิ้นขนาดใหญ่ มีขนาดเส้นทะแยงมุม 2 เมตร และถูกจัดแสดงขึ้นในงาน Craft in Khung Bang Kachao

ณ สวนสาธารณะและสวนพฤกษชาติศรีนครเขื่อนขันธ์ ต.บางกะเจ้า เมื่อวันที่ 14-15 กุมภาพันธ์ 2569 ซึ่งได้รับการตอบรับจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจำนวนมาก มีผู้เข้าร่วมชมผลงานประมาณ 300-500 คน โดยเก็บผลจากการประเมินความพึงพอใจได้ 210 คน ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 62.5 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 37.5 อายุ 41-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 75 อายุมากกว่า 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.5 และ อายุมากกว่า 20-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.5 เป็นนักท่องเที่ยวนอกพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 37.5 เป็นคนในพื้นที่สมุทรปราการ คิดเป็นร้อยละ 37.5 และเป็นคนในคั้งบางกะเจ้า คิดเป็นร้อยละ 25

ความพอใจต่อเนื้อหาและผลลัพธ์ของกิจกรรม (ฐานทุนวัฒนธรรม) ข้อ 1 เนื้อหาของกิจกรรมมีความเชื่อมโยงกับทุนวัฒนธรรม ในพื้นที่คั้งบางกะเจ้า ความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 87.5 และความพึงพอใจอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 12.5 ข้อ 2 การได้เรียนรู้หรือเกิดความเข้าใจในมรดก/ภูมิปัญญา/วิถีชีวิตของชุมชนบางกะเจ้าผ่านกิจกรรม workshop ความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 75 และความพึงพอใจอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 25 ข้อ 3 ความรู้สึกสนุกและภาคภูมิใจในผลงานศิลปะที่สร้างขึ้นร่วมกับชุมชน ความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 100 ข้อ 4 คุณต้องการที่จะให้มีการจัดกิจกรรมลักษณะนี้ในพื้นที่อีกในอนาคต? คำตอบ คือ ใช่ ร้อยละ 100 จากผลการประเมินความพึงพอใจผู้เข้าร่วมกิจกรรมและชมผลงานเทศกาลศิลปะสูงวัยได้รับการตอบรับดีมากและอยากให้มีการจัดกิจกรรมแบบนี้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. องค์ความรู้ที่ได้จากผลการวิจัย เป็นนวัตกรรมด้านวัสดุในการต่อยอดการนำไปสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ให้ชุมชน คั้งบางกะเจ้า
2. ต่อยอดและขยายผลจากการวิจัยในครั้งนี้ไปสู่การจัดเทศกาลศิลปะที่มีจุดจัดแสดงเพิ่มขึ้น และยังคงให้ผู้สูงอายุในพื้นที่มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานต่อไปจนก่อให้เกิดอัตลักษณ์เฉพาะของเทศกาลศิลปะในพื้นที่นี้
3. ให้เกิดเทศกาลศิลปะสูงวัยอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความภาคภูมิใจของผู้สูงวัยและส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่คั้งบางกะเจ้าอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. จัดกิจกรรมเวิร์คช็อปด้านศิลปะที่มีความหลากหลายด้านเทคนิควิธีการ หมุนเวียนอบรมให้แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ได้เข้าร่วมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มาพบปะทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นการช่วยลดความรู้สึกลำบาก โดดเดี่ยวและเพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ
2. ศึกษาและทำงานร่วมกับผู้ประกอบการในพื้นที่สร้างเส้นทางศิลปะในคั้งบางกะเจ้า เพื่อเกิดเป็นเทศกาลทางศิลปะที่ขยายขนาดให้ใหญ่ขึ้น

ภาพที่ 5 ภาพจากการแสดงผลงาน Craft in Khung Bang Kachao
ที่มา: ผู้วิจัย

รายการอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2556). *คู่มือความสุข 5 มิติสำหรับผู้สูงอายุ* (พิมพ์ครั้งที่ 5). สำนักส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- มณฑาทิพย์ โสมมิชัย, วรณวิมล ตัวงกัฒ และณัฐวรรณ ภรณรา. (2560). *รายงานฉบับสมบูรณ์ แผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่สีเขียว คຸ່ງบางกะเจ้าความยั่งยืน*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วสวัตตี โอตทวี. (2565, 25 กันยายน). หยุดเวลาไว้ที่ “บางกะเจ้า” ชม ชิม ชิล วิถีชุมชน เส้นทางธรรมชาติ. *ฐานเศรษฐกิจ*. <https://www.thansettakij.com/lifestyle/travel/541583>
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2565). *คู่มือท่องเที่ยวคຸ່ງบางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ 6 เส้นทาง 2 เทศกาล นำเที่ยว@คຸ່ງบางกะเจ้า “เที่ยวใกล้กรุงฯบนเส้นทางหลากหลายสไตล์ ที่คຸ່ງบางกะเจ้า. พิพู ดีไซน์ แอนด์ พริน*.
- อรรถชัย ฟองสมุทร. (2551, 1 กันยายน). *ศิลปะชุมชน เสียงสะท้อน 476 กม. อุซาคเนย์*.
- อุดม เพชรสังหาร. (2548). ศิลปะกับการพัฒนาสมองมนุษย์. *นิตยสารหมอชาวบ้าน เล่มที่ 317*, หน้า 28.

รูปแบบและเนื้อหาของการสื่อสารทางการเมืองบนเฟซบุ๊ก: กรณีศึกษาพรรคภูมิใจไทย

Patterns and Content of Political Communication on Facebook: A Case Study of the Bhumjaithai Party

วันที่รับบทความ: 5 มีนาคม 2569

กชพรรณ ขำอนันต์¹

วันที่แก้ไขบทความ: 1 เมษายน 2569

ภาวิดา รังษี^{2*}

วันที่ตอบรับบทความ: 9 เมษายน 2569

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและลักษณะการสื่อสารทางการเมืองของพรรคภูมิใจไทยผ่านเฟซบุ๊ก และวิเคราะห์เนื้อหาของการสื่อสารในช่องทางดังกล่าว เป็นการวิจัยเอกสาร โดยเก็บข้อมูลจากเฟซบุ๊กพรรคภูมิใจไทยในช่วงที่พรรคมีสถานะฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาล ระหว่างวันที่ 3 กรกฎาคม-30 ตุลาคม พ.ศ. 2568 จำนวน 652 โพสต์ ผลการวิจัยพบว่ามีความถี่ในการโพสต์เฉลี่ย 5-6 โพสต์/วัน รูปแบบการโพสต์ 3 อันดับแรก ได้แก่ ข้อความ รูปภาพ/อัลบั้มภาพ และคลิปวิดีโอ/ไลฟ์สด มีการใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการมากกว่าภาษาที่เป็นทางการเพื่อให้ประชาชนเข้าใจได้ง่าย พร้อมทั้งใช้น้ำเงินและสัญลักษณ์ของพรรคในภาพหรือปกคลิปที่โพสต์เพื่อเสริมสร้างการจดจำ ด้านเนื้อหาที่น่าสนใจเน้นกิจกรรม/การทำงานของพรรค การนำเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไข และนโยบายของรัฐบาล โดยในช่วงที่เป็นพรรคฝ่ายรัฐบาล เนื้อหามุ่งสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกของผู้นำคือ นายอนุทิน ชาญวีรกูล นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าพรรค และผลักดันนโยบายเศรษฐกิจสำคัญคือโครงการคนละครึ่งพลัส โดยแฮชแท็ก 3 ลำดับแรกที่ใช้มากที่สุด ได้แก่ #พรรคภูมิใจไทย #ภูมิใจไทย #พูดแล้วทำ ซึ่งเป็นสโลแกนที่พรรคใช้ในการหาเสียงเลือกตั้ง โทณการสื่อสารที่พบมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ โทณเชิงบวก โทณเชิงลบ และโทณเป็นกลาง ส่วนโทณการสื่อสารที่พบในระดับต่ำสุดคือโทณระดมพลัง ผลการวิจัยเสนอว่าพรรคควรเพิ่มการสื่อสารในโทณระดมพลังให้มากขึ้นเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผ่านสื่อออนไลน์

คำสำคัญ: การสื่อสารทางการเมือง พรรคภูมิใจไทย เฟซบุ๊ก พรรคการเมือง

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้-ชุมพร

e-mail: kodchaphankhumanan@gmail.com

² อาจารย์ ดร. หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้-ชุมพร

*ผู้ประสานงานหลัก e-mail: pawida@mju.ac.th

Patterns and Content of Political Communication on Facebook: A Case Study of the Bhumjaithai Party

Received: March 5, 2026

Revised: April 1, 2026

Accepted: April 9, 2026

Kodchaphan Khamanan ¹

Pawida Rungsee ^{2*}

Abstract

This research aimed to investigate the patterns and characteristics of political communication by the Bhumjaithai Party on Facebook, as well as to analyze the content communicated through this platform. Employing documentary research methods, data were collected from the Bhumjaithai Party's Facebook page during its tenure as both an opposition and a governing party, spanning from July 3 to October 30, 2025, comprising a total of 652 posts. The findings revealed an average posting frequency of 5 to 6 posts per day. The top three post formats were text, images/photo albums, and video clips/live streams. Informal language was utilized more frequently than formal language to facilitate public comprehension. Additionally, the color blue and the party's logo were consistently incorporated into images or video cover thumbnails to reinforce brand recognition. In terms of content, the emphasis was placed on the party's activities and operations, the presentation of problems alongside proposed solutions, and government policies. During its period as a governing party, the content strategically aimed to cultivate a positive image of its leader, Mr. Anutin Charnvirakul, the Prime Minister and Party Leader, while advocating for a prominent economic policy: the Khon La Khrueng Plus project. Furthermore, the three most frequently utilized hashtags were #BhumjaithaiParty, #Bhumjaithai, and #PoodLaewTham (#SaidAndDone), which served as the party's electoral campaign slogan. The three most prevalent communication tones were positive, negative, and neutral, respectively, whereas a mobilizing tone was the least frequently observed. The study suggested that the party increase its use of mobilizing communication to further promote the public's political participation through online media.

Keywords: Political Communication, Bhumjaithai Party, Facebook, Political Party

¹ Bachelor's degree student in Political Science, Maejo University at Chumphon
e-mail: kodchaphankhumanan@gmail.com

² Lecturer in Political Science, Maejo University at Chumphon

*Corresponding Author, e-mail: pawida@mju.ac.th

บทนำ

พรรคการเมืองเป็นสถาบันสำคัญที่ทำหน้าที่สะท้อนอุดมการณ์ทางการเมือง เชื่อมโยงรัฐกับประชาชน และสื่อสารเพื่อสร้างฐานสนับสนุนทางการเมือง การสื่อสารของพรรคจึงมีบทบาทต่อการสร้างการรับรู้ของประชาชนและภาพลักษณ์ของพรรค ในอดีตการสื่อสารทางการเมืองมักทำผ่านสื่อกระแสหลักและเป็นการสื่อสารจากบนลงล่าง แต่เมื่อสื่อออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญ ทำให้พรรคการเมืองต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อิติ ลาภชูสง่า, วิทยากร ท่อแก้ว และกรกช ชันธบุญ, 2568, หน้า 332)

พรรคภูมิใจไทย ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2551 มีการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไปมาแล้ว 4 ครั้ง และทุกครั้งมีผู้สมัครที่สังกัดพรรคได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มมากขึ้น จากการวิจัยของ สุรศักดิ์ ศรีธรรมกุล และนิพนธ์ โช๊ะเฮง (2566, หน้า 280) ชี้ให้เห็นว่าในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554 และ พ.ศ. 2562 ผู้สมัครรับเลือกตั้งจากพรรคภูมิใจไทยทำการสื่อสารทางการเมืองโดยเน้นการพบปะกับประชาชนอย่างสม่ำเสมอ และแนะนำข้อมูลของพรรคให้ประชาชนได้รับรู้ แต่จากสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีผู้ใช้งานโซเชียลมีเดียมากถึง 51 ล้านคน (ปรีดี นุกุลสมปรารถนา, 2568) และพรรคการเมืองสามารถใช้ช่องทางนี้ในการสื่อสารกับประชาชนในวงกว้าง ส่งผลให้พรรคภูมิใจไทยปรับกลยุทธ์การสื่อสารเป็นการสื่อสารผ่านตัวแทนของพรรคในพื้นที่ที่ควบคุมกับการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ โดยเฉพาะการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กซึ่งเป็นแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียที่มีผู้ใช้งานมากที่สุดในประเทศไทย จึงเป็นพื้นที่สำคัญในการสื่อสารทางการเมืองและการสร้างปฏิสัมพันธ์กับประชาชน อย่างไรก็ตามยังขาดการศึกษาที่วิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาของการสื่อสารทางการเมืองของพรรคภูมิใจไทยผ่านสื่อออนไลน์อย่างเป็นระบบ

ช่องว่างดังกล่าวนำไปสู่การทบทวนในเรื่องนี้ โดยจัดทำแบบบันทึกข้อมูลเพื่อบันทึกสิ่งที่โพสต์ในเฟซบุ๊กของพรรคภูมิใจไทย ระหว่างวันที่ 3 กรกฎาคม–30 ตุลาคม พ.ศ. 2568 ซึ่งเป็นกำหนดเวลาของการประชุมรัฐสภา สมัยสามัญ ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2568 ที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคทำหน้าที่สมาชิกสภานิติบัญญัติ อีกทั้งเป็นช่วงที่พรรคภูมิใจไทยเปลี่ยนสถานะจากพรรคฝ่ายค้านสู่พรรครัฐบาล ทำให้การสื่อสารของพรรคมีนัยยะสำคัญต่อการเมืองในช่วงเปลี่ยนผ่าน และเตรียมพร้อมสู่การเลือกตั้งในครั้งถัดไป

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและลักษณะการสื่อสารทางการเมืองผ่านเฟซบุ๊กของพรรคภูมิใจไทย และวิเคราะห์เนื้อหาที่นำเสนอในช่วงการเปลี่ยนผ่านบทบาททางการเมือง ทั้งนี้ ผลการศึกษาจะช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ด้านการสื่อสารทางการเมืองในสังคมไทยและสนับสนุนความเข้าใจต่อพฤติกรรมกรรมการสื่อสารของพรรคการเมืองร่วมสมัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและลักษณะการสื่อสารทางการเมืองของพรรคภูมิใจไทยผ่านเฟซบุ๊ก
2. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาของการสื่อสารทางการเมืองที่พรรคภูมิใจไทยนำเสนอผ่านเฟซบุ๊ก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยเป็นการวิจัยเอกสารมีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ข้อความ รูปภาพ และคลิปวิดีโอ ที่โพสต์ลงในเฟซบุ๊กของพรรคภูมิใจไทย และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้อความ รูปภาพ และคลิปวิดีโอ ที่โพสต์ระหว่างวันที่ 3 กรกฎาคม–30 ตุลาคม พ.ศ. 2568 จำนวน 652 โพสต์ โดยเป็นการเลือกแบบเจาะจงตามช่วงเวลาซึ่งเป็นช่วงการเปลี่ยนผ่านบทบาททางการเมืองที่อาจส่งผลกระทบต่อรูปแบบและเนื้อหาการสื่อสารของพรรค

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบบันทึกข้อมูลซึ่งจัดทำขึ้นจากวัตถุประสงค์การวิจัยและแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ ทฤษฎีการสื่อสารทางการเมือง แนวคิดการสื่อสารผ่านสื่อใหม่หรือสื่อออนไลน์ ทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสาร และทฤษฎีการวางกรอบ โดยจัดกลุ่มการบันทึกข้อมูล ดังนี้

2.1 ลักษณะการสื่อสารของผู้สื่อสาร ได้แก่ ความถี่และค่าเฉลี่ยในการโพสต์ต่อวัน รูปแบบการโพสต์ การใช้ภาษา การสร้างภาพจำ

2.2 เนื้อหาและความถี่ของประเด็น

2.3 กรอบเนื้อหา ได้แก่ ข้อความในภาพ โทนการสื่อสาร แฮชแท็ก (#)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเฟซบุ๊กพรรคภูมิใจไทย ระหว่างวันที่ 3 กรกฎาคม-30 ตุลาคม พ.ศ. 2568 จำนวน 652 โพสต์ ครอบคลุมช่วงเวลาที่พรรคมีสถานะเป็นพรรคฝ่ายค้าน (3 กรกฎาคม-4 กันยายน พ.ศ. 2568) และเป็นพรรครัฐบาล (5 กันยายน-30 ตุลาคม พ.ศ. 2568)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ (qualitative content analysis) โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามรายการในแบบบันทึก จากนั้นตีความความหมายของเนื้อหา เปรียบเทียบความเหมือน ความแตกต่างของประเด็น สังเคราะห์ข้อค้นพบเพื่ออธิบายรูปแบบ ลักษณะ และเนื้อหาของการสื่อสารทางการเมือง

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. รูปแบบและลักษณะการสื่อสารทางการเมืองของพรรคภูมิใจไทยผ่านเฟซบุ๊ก ใน 2 ช่วง รวม 652 โพสต์ เฉลี่ยประมาณ 5-6 โพสต์/วัน แบ่งเป็นช่วงที่ 1 ระหว่างวันที่ 3 กรกฎาคม–4 กันยายน พ.ศ. 2568 (64 วัน) จำนวน 437 โพสต์ และช่วงที่ 2 ระหว่างวันที่ 5 กันยายน–30 ตุลาคม พ.ศ. 2568 (56 วัน) จำนวน 215 โพสต์ มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ลักษณะการโพสต์ ใช้การพิมพ์ข้อความร่วมกับการโพสต์รูปแบบอื่น ได้แก่ รูปภาพ/อัลบั้มภาพ คลิปวิดีโอ/ไลฟ์สด ลิงก์ข่าว จึงพบสัดส่วนการสื่อสารโดยการพิมพ์ข้อความมากที่สุด

ตารางที่ 1 จำนวนและสัดส่วนรูปแบบการโพสต์บนเฟซบุ๊กของพรรคภูมิใจไทย

ช่วงที่	ข้อความ	รูปภาพ/อัลบั้มภาพ	คลิปวิดีโอ/ไลฟ์สด	ลิงก์ข่าว	แชร์โพสต์
1	437 โพสต์	248 โพสต์	193 โพสต์	1 โพสต์	2 โพสต์
	ร้อยละ 49.38	ร้อยละ 28.02	ร้อยละ 21.81	ร้อยละ 0.11	ร้อยละ 0.23

ตารางที่ 1 จำนวนและสัดส่วนรูปแบบการโพสต์บนเฟซบุ๊กของพระครูมณีใจไทย (ต่อ)

ช่วงที่	ข้อความ	รูปภาพ/อัลบั้มภาพ	คลิปวิดีโอ/ไลฟ์สด	ลิงก์ข่าว	แชร์โพสต์
2	215 โพสต์ ร้อยละ 47.3	187 โพสต์ ร้อยละ 41.14	26 โพสต์ ร้อยละ 5.72	16 โพสต์ ร้อยละ 3.52	7 โพสต์ ร้อยละ 1.54
รวม	652 โพสต์	435 โพสต์	219 โพสต์	17 โพสต์	9 โพสต์

1.2 ลักษณะการใช้ภาษา จำแนกได้ดังนี้

1) การใช้ภาษาทางการ มักพบในการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับกฎหมาย แลงการณ์ และพระราชพิธี เช่น ข้อความที่มีการใช้คำราชาศัพท์เพื่อเผยแพร่ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 142 ตอนพิเศษ 308 ง วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2568 ประกาศแต่งตั้งรัฐมนตรี ดังนี้

“วันที่ 19 กันยายน 2568 ราชกิจจานุเบกษาเผยแพร่พระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม แต่งตั้งคณะรัฐมนตรี...”

(พระครูมณีใจไทย, 2568ก)

2) การใช้ภาษาไม่เป็นทางการ ทั้ง 2 ช่วงมีส่วนการใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการมากกว่าภาษาที่เป็นทางการเพื่อสื่อสารให้ประชาชนเข้าใจได้ง่าย ดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

“สส.ยศวินทร์ เคียดชำแหละนโยบายรัฐบาล ไร้ความคืบหน้า ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ 2 ปี เห็นแต่กาลิโน เย้ย ทำไม่ได้ควรลาออก...”

(พระครูมณีใจไทย, 2568ข)

ตารางที่ 2 จำนวนและสัดส่วนการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในเฟซบุ๊กของพระครูมณีใจไทย

ช่วงที่	ภาษาทางการ	ภาษาไม่เป็นทางการ
1	124 โพสต์ ร้อยละ 28.02	317 โพสต์ ร้อยละ 71.64
2	24 โพสต์ ร้อยละ 11.38	187 โพสต์ ร้อยละ 87.89
รวม	148 โพสต์	504 โพสต์

1.3 ลักษณะการสร้างภาพจำในโพสต์ ทั้ง 2 ช่วงมีการใช้สีของพรรคคือสีน้ำเงินมาพิมพ์เป็นข้อความในภาพ/หน้าปกคลิป หรือมีการทำให้ภาพ/หน้าปกคลิปที่มีโทนสีน้ำเงินประกอบ มีการนำสัญลักษณ์ของพรรคซึ่งมีคำว่าพระครูมณีใจไทยอยู่บนรูปหัวใจสีน้ำเงินและแผนที่ประเทศไทยอยู่ตรงกลางจัดวางไว้ในตำแหน่งต่าง ๆ ของภาพ ดังภาพตัวอย่าง

ภาพที่ 1 ตัวอย่างการใช้สีและสัญลักษณ์ประกอบภาพที่โพสต์ในเฟซบุ๊กพรรคภูมิใจไทย
ที่มา: <https://www.facebook.com/bhumjaithaiparty/> (2568)

2. การวิเคราะห์เนื้อหาของการสื่อสารทางการเมืองที่พรรคภูมิใจไทยนำเสนอผ่านเฟซบุ๊ก ในช่วงที่ 1 ระหว่างวันที่ 3 กรกฎาคม-4 กันยายน พ.ศ. 2568 และช่วงที่ 2 ระหว่างวันที่ 5 กันยายน-30 ตุลาคม พ.ศ. 2568 มีรายละเอียดดังนี้

2.1 กรอบเนื้อหา ได้แก่

1) กรอบนโยบาย เมื่อเปรียบเทียบการนำเสนอเนื้อหาทั้ง 2 ช่วง พบว่าในช่วงที่ 2 ซึ่งพรรคภูมิใจไทยเป็นรัฐบาลมีการนำเสนอเนื้อหาเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะการนำเสนอรายละเอียดของโครงการคนละครึ่งพลัส เช่น ข้อความที่โพสต์เมื่อวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2568 มีการแจ้งระยะเวลาของโครงการ กลุ่มและจำนวนผู้ที่ได้รับสิทธิ์ในโครงการ ดังนี้

“คนละครึ่งพลัส มาแล้วครับ นายกรัฐมนตรีแถลงนโยบายเพื่อปากท้องพี่น้องประชาชน เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ คนละครึ่งพลัส เริ่มใช้ ต.ค.-ธ.ค. 2568 แบ่งเป็น 3 กลุ่ม 1. ผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จำนวน 13 ล้านสิทธิ์...”

(พรรคภูมิใจไทย, 2568ค)

2) กรอบอุดมการณ์ที่พรรคนำเสนอมากที่สุดคือการยึดมั่นต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งทั้ง 2 ช่วงมีการสื่อสารในลักษณะเดียวกัน ดังตัวอย่างข้อความในคลิปวิดีโอที่โพสต์เมื่อวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2568 ซึ่งนายอนุทิน ชาญวีรกูล ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา ดังนี้

“รัฐบาลภายใต้การนำของผมจะยึดหลักการ 3 ประการ ได้แก่ หนึ่ง พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ สอง ยึดมั่นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข...”

(พรรคภูมิใจไทย, 2568ง)

3) กรอบตัวบุคคล/ผู้นำ ในช่วงที่ 1 เน้นไปที่การชี้แจงโดยยกตัวบุคคลเพื่อตอบโต้จากการถูกโจมตีทางการเมือง โดยเฉพาะความขัดแย้งทางการเมืองกับพรรคเพื่อไทย และในช่วงที่ 2 เน้นการนำเสนอภาพลักษณ์ ความรู้ความสามารถของนายอนุทิน ชาญวีรกูล หัวหน้าพรรค เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนในช่วงต้นของการรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

“ปั่นข้าวไร่ข้อเท็จจริง พลพีร์ ชัด ทักษิณ ปมเหน็บ อนุทิน เรียก ชรก. ไปปลงพื้นที่
ศรีสะเกษ เทียบ คลิปนายกฯ คยุฮุนเซ็น อันนั้นของจริงคนฟังทั่วประเทศ ถาม ปชช. ไลน์นายกฯ ลาวออกดัง
มาก ทำไม่ได้ยิน”

(พรรคภูมิใจไทย, 2568จ)

4) กรอบปัญหาและแนวทางการแก้ไข มีการนำเสนอที่แตกต่างกันตามบทบาทและ
สถานะของพรรคในแต่ละช่วง ในช่วงที่ 1 พรรคภูมิใจไทยเป็นพรรคฝ่ายค้านมีการนำเสนอปัญหาการ
บริหารงานภาครัฐมากกว่าช่วงที่ 2 ซึ่งเป็นพรรครัฐบาลที่มีการนำเสนอปัญหาและแนวทางการแก้ไข เช่น
การนำเสนอคลิปวิดีโอ นายภราดร ปริศนานันทกุล เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2568 ซึ่งมีข้อความดังนี้

“สส.ภราดร จี๊รัฐบาลแก้ราคาข้าวตกต่ำทั่วประเทศ เร่งนำเงินไร่ละ 1,000 บาท
พร้อมใช้กระตุ้นเศรษฐกิจ 4 หมื่นล้านเยียวยาเกษตรกร...”

(พรรคภูมิใจไทย, 2568ฉ)

5) กรอบกิจกรรม/การทำงานของพรรค ในช่วงที่ 1 เน้นการนำเสนอกิจกรรมการลง
พื้นที่ให้กำลังใจประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสู้รบบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา และในช่วงที่ 2 เน้น
การลงพื้นที่ของนายอนุทิน ชาญวีรกูล และนำเสนอเรื่องการสรรหาหรือเปิดตัวผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรของพรรค เพื่อเตรียมพร้อมในการเลือกตั้งครั้งต่อไป ดังตัวอย่างข้อความที่กล่าวถึง นายพิพัฒน์
รัชกิจประการ แกนนำพรรคภูมิใจไทยภาคใต้ และรองหัวหน้าพรรค ต่อไปนี้

“พิพัฒน์ ต้อนรับ 3 ว่าที่ผู้สมัคร สส.ภูเก็ต สมัครสมาชิกพรรคภูมิใจไทย เตรียมสู้ศึก
เลือกตั้ง...”

(พรรคภูมิใจไทย, 2568ข)

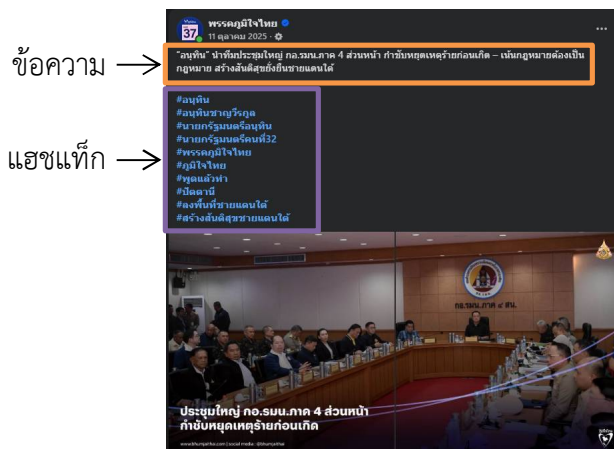
ตารางที่ 3 จำนวนและสัดส่วนกรอบการนำเสนอในการโพสต์บนเฟซบุ๊กของพรรคภูมิใจไทย

ช่วงที่	กรอบการนำเสนอ				
	นโยบาย	อุดมการณ์	ตัวบุคคล/ผู้นำ	ปัญหาและการแก้ไข	กิจกรรม/ การทำงานของพรรค
1	17 โพสต์ ร้อยละ 3.74	11 โพสต์ ร้อยละ 2.42	61 โพสต์ ร้อยละ 13.42	170 โพสต์ ร้อยละ 37.4	198 โพสต์ ร้อยละ 43.56
2	74 โพสต์ ร้อยละ 28.56	39 โพสต์ ร้อยละ 15.1	27 โพสต์ ร้อยละ 10.4	27 โพสต์ ร้อยละ 10.4	92 โพสต์ ร้อยละ 35.51
รวม	91 โพสต์	50 โพสต์	88 โพสต์	197 โพสต์	290 โพสต์

ทั้งนี้ จำนวนรวมของกรอบเนื้อหาอาจไม่ตรงกับจำนวนโพสต์ทั้งหมด เพราะบางข้อความอาจ
ตีความได้มากกว่าหนึ่งกรอบ

2.2 #แฮชแท็ก ซึ่งสะท้อนให้เห็นประเด็นสำคัญที่พรรคต้องการนำเสนอ ทำให้ผู้อ่านจดจำ
เนื้อหาข้อความและค้นหาข้อมูลของพรรคได้ง่ายขึ้น โดยพิมพ์ไว้ด้านท้ายข้อความ ในแต่ละโพสต์มี
แฮชแท็กเฉลี่ยประมาณ 3-5 แฮชแท็ก ในช่วงที่ 1 แฮชแท็กที่พบมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ #พรรค

ภูมิใจไทย #ภูมิใจไทย #พูดแล้วทำ และช่วงที่ 2 ที่พรรคเป็นรัฐบาลยังคงมีการใช้แฮชแท็กเหมือนในช่วงแรก และโพสต์ที่เกี่ยวกับนายอนุทิน ชาญวีรกูล จะมีการเพิ่มแฮชแท็ก ได้แก่ #อนุทิน #อนุทินชาญวีรกูล #นายกรัฐมนตรีอนุทิน #นายกรัฐมนตรีคนที่ 32

ภาพที่ 2 ตัวอย่างการวางแฮชแท็กในการโพสต์เฟซบุ๊กของพรรคภูมิใจไทย
ที่มา: <https://www.facebook.com/bhumjaithaiparty/> (2568)

2.3 โทนการสื่อสาร หมายถึง ลักษณะหรืออารมณ์ที่สื่อสารในเฟซบุ๊กของพรรคภูมิใจไทย เพื่อให้ผู้รับสารมีความรู้สึกในแบบต่างๆ แบ่งออกเป็น 4 โทน ดังนี้

1) โทนเชิงบวก มักพบในการนำเสนอเกี่ยวกับการทำงาน การทำกิจกรรมของพรรคที่ทำให้ผู้รับสารรู้สึกดี โดยในช่วงที่ 2 ที่เป็นพรรครัฐบาลมีการนำเสนอนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาของประเทศ ดังข้อความต่อไปนี้ที่สะท้อนถึงการให้ความความหวัง กำลังใจกับประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสู้รบบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา

“อนุทิน ลงพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาเยี่ยมประชาชนผู้ได้รับผลกระทบเหตุขัดแย้งประกาศเงินเยียวยา ถึงมือประชาชนสัปดาห์หน้า พร้อมดันโครงการแก้ไข...”

(พรรคภูมิใจไทย, 2568ข)

2) โทนเชิงลบ พบมากในช่วงแรกเพื่อโจมตีและโต้แย้งฝ่ายตรงข้าม รวมถึงทำให้พรรคมีความชอบธรรมทางการเมือง โดยตัวอย่างคลิปวิดีโอที่นำเสนอภาพและคำพูดของนายอนุทิน ชาญวีรกูล เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2568 สามารถเชื่อมโยงไปถึงการโจมตีพรรคการเมืองที่มีความขัดแย้งกับพรรคภูมิใจไทย ดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้ที่มีคำว่า คนโกง คนขายชาติ

“เรามาอยู่ตรงนี้ มาสมัครเป็นข้าประชาชน การเป็นข้าแบบนี้ ถือเป็นเกียรติของคนทำงาน ดีกว่าเป็นข้าคนโกง ข้าคนขายชาติ อันนั้นไม่ได้ แต่ถ้าเป็นข้าชาวบ้าน ข้าคนไทย ข้าประชาชน ถือว่าเป็นวาสนาของพวกเรา...”

(พรรคภูมิใจไทย, 2568ณ)

3) โทนเป็นกลางใช้ในการแจ้งข่าวสารของพรรคที่ต้องใช้ความระมัดระวังในการนำเสนอ ลักษณะของข้อความที่โพสต์จะไม่เน้นการสื่อสารทางอารมณ์ ความรู้สึก ไม่ว่าจะเป็นเชิงบวกหรือเชิงลบ ดังตัวอย่างข้อความเมื่อวันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2568

“ถ่ายทอดสด พิธีรับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม แต่งตั้งนาย อนุทิน ชาญวีรกูล เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 32...”

(พรรคภูมิใจไทย, 2568ญ)

4) โทนระดมพลัง มีสัดส่วนน้อยที่สุดในทั้ง 2 ช่วง มักพบในการรณรงค์เรื่องต่าง ๆ เช่น การเชิญชวนบริจาคสิ่งของช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการสู้รบบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ส่วนการ ระดมพลังที่เกี่ยวกับพรรคโดยตรง ได้แก่ การที่นายอนุทิน ชาญวีรกูล ขอให้ประชาชนเลือกผู้สมัครของ พรรคในการเลือกตั้งซ่อมที่จังหวัดศรีสะเกษ ดังตัวอย่างข้อความเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2568

“แม้พรรคจะมีเพียง 2 เสียงในพื้นที่ แต่ภูมิใจไทยทำเต็มที่และไม่เคยทอดทิ้ง ศรีสะเกษ พร้อมขอแรงสนับสนุนจากประชาชนอีกครั้งในการเลือกตั้งซ่อมครั้งนี้”

(พรรคภูมิใจไทย, 2568ฏ)

ตารางที่ 4 จำนวนและสัดส่วนโทนการสื่อสารในเฟซบุ๊กของพรรคภูมิใจไทย

ช่วงที่	โทนเชิงบวก	โทนเชิงลบ	โทนเป็นกลาง	โทนระดมพลัง
1	226 โพสต์ ร้อยละ 49.04	146 โพสต์ ร้อยละ 31.68	60 โพสต์ ร้อยละ 13.02	28 โพสต์ ร้อยละ 6.08
2	163 โพสต์ ร้อยละ 63.73	13 โพสต์ ร้อยละ 5.08	60 โพสต์ ร้อยละ 23.46	20 โพสต์ ร้อยละ 7.82
รวม	389 โพสต์	159 โพสต์	120 โพสต์	48 โพสต์

ทั้งนี้ จำนวนรวมของโทนการสื่อสารอาจไม่ตรงกับจำนวนโพสต์ทั้งหมด เพราะข้อความในบาง โพสต์อาจตีความได้มากกว่าหนึ่งโทน

จากการสรุปผลการวิจัยข้างต้นสามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

การอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พิจารณาจากแนวคิดของ Berlo (1960, p. 23) ที่ แบ่งองค์ประกอบของการสื่อสารออกเป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง และผู้รับสาร ใน การวิจัยนี้ผู้ส่งสารคือทีมการสื่อสารของพรรคภูมิใจไทย ส่วนช่องทางคือเฟซบุ๊กซึ่งมีฟังก์ชันต่าง ๆ และ พบว่าทีมการสื่อสารมีการใช้ฟังก์ชันของเฟซบุ๊กเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสาร ดังนี้ การโพสต์ข้อความ ด้วยการใช้อย่างที่ไม่เป็นทางการมากกว่าภาษาที่เป็นทางการ การเลือกคำที่ใช้แฮชแท็กเพื่อให้ผู้อ่านจดจำ และค้นหาได้ง่าย การเลือกปกคลิป ภาพ ที่มีการออกแบบโดยใช้สีและสัญลักษณ์ของพรรคที่เป็น เอกลักษณ์เพื่อสร้างภาพจำ โดยเฉพาะการใช้สีน้ำเงินเพื่อสื่อสารถึงอุดมการณ์ทางการเมืองที่ยึดมั่นต่อการ ปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมถึงการโพสต์ลิงก์ข่าวเพื่อเชื่อมโยง ไปถึงเว็บไซต์ของพรรค ซึ่งเป็นการแจ้งช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์รูปแบบอื่นของพรรคให้ผู้รับ สารที่ใช้งานเฟซบุ๊กได้ทราบ สอดคล้องกับงานวิจัยต่อไปนี้ งานวิจัยของ นันทน์ภัส อดิเวศย์อังกูร,

สุภาภรณ์ ศรีดี, กานต์ บุญศิริ และจิตรภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์ (2568, หน้า 139) พบว่าพรรคเพื่อไทยมีการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กโดยใช้ภาษาทางการหรือภาษาที่เข้าใจง่าย มีการใช้ภาพ เสียง และวิดีโอสั้นๆ ที่มีเนื้อหา กระชับและสะดุดตา งานวิจัยของ ชมพูนุท วุฒิมา และกรวรรณ กฤตวรกาญจน์ (2566, หน้า 174) พบว่า คณะก้าวหน้าทำการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊ก โดยใช้แฮชแท็กเพื่อให้เกิดกระแสความสนใจในสังคม รวมถึง งานวิจัยของ วรพงษ์ ปลอดมุสิก (2568, หน้า 59) พบว่า พรรคการเมืองไทยใช้สีในตราสัญลักษณ์เพื่อ ถ่ายทอดอุดมการณ์และเสริมสร้างการจดจำพรรคในสายตาประชาชน ดังนั้น ในอนาคตพรรคการเมืองไทยอาจมีการใช้ช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ที่เปลี่ยนแพลตฟอร์มไปตามความนิยมของ ประชาชน สิ่งสำคัญที่ทีมการสื่อสารต้องมีคือการรู้จักหน้าที่และการใช้งานฟังก์ชันที่มีในแพลตฟอร์ม เหล่านั้น ให้เกิดประโยชน์ต่อการสื่อสารทางการเมือง

การอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 การวิเคราะห์เนื้อหาของการสื่อสารทางการเมือง อยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสาร ผู้ส่งสารเป็นผู้คัดเลือกประเด็นการนำเสนอที่อาจส่งผล ให้ผู้รับสารรู้ว่าประเด็นดังกล่าวเป็นเรื่องสำคัญ จากผลการศึกษาพบว่าพรรคภูมิใจไทยมีการปรับเปลี่ยน กรอบการนำเสนอเนื้อหาบนเฟซบุ๊กตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

1. บทบาทและสถานะทางการเมืองของพรรค ดังที่พบว่าในช่วงแรกที่เป็นพรรคฝ่ายค้านมีหน้าที่ ตรากฎหมายและตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล มีการนำเสนอกรอบนโยบาย 17 โพสต์ (ร้อยละ 3.74) และในช่วงที่ 2 พรรคภูมิใจไทยเป็นพรรครัฐบาลมีหน้าที่นำเสนอกรอบนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนา ประเทศ รวมถึงตรวจสอบควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน มีการนำเสนอกรอบนโยบาย 74 โพสต์ (ร้อยละ 28.56) โดยเฉพาะการเลือกนำเสนอรายละเอียดของนโยบายที่โดดเด่นได้แก่โครงการคนละ ครึ่งพลัส สอดคล้องกับงานวิจัยของนันท์นภัส อดิเวศย์อังกูร, สุภาภรณ์ ศรีดี, กานต์ บุญศิริ และจิตรภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์ (2568, หน้า 143) ที่พบว่าการสื่อสารบนเฟซบุ๊กของพรรคเพื่อไทยเน้นนโยบายที่จับต้องได้ และมีประวัติความสำเร็จในอดีต เช่น โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค กองทุนหมู่บ้าน OTOP และการลด หนี้ รวมถึงหลีกเลี่ยงการนำเสนอกรอบนโยบายและการทำงานของพรรคในเรื่องที่ไม่ประสบความสำเร็จ เช่น การจำนำข้าว เป็นต้น (เหมือนฝัน คงสมแสง, 2562, หน้า 54)

2. ระยะเวลาและการนำเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ ในงานวิจัยของ สุรศักดิ์ ศรีธรรมกุล และนิพนธ์ โชะเฮง (2566, หน้า 280) พบว่า การหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคภูมิใจไทยใน พ.ศ. 2554 และ พ.ศ. 2562 มีกลยุทธ์ที่คล้ายคลึงกันด้วยการคัดเลือกผู้สมัครที่มีความโดดเด่นในการหา เสียง ผู้สมัครของพรรคไม่ทั้งพื้นที่ มีการพบปะประชาชนอย่างสม่ำเสมอและแนะนำข้อมูลของพรรคให้ เป็นที่รู้จักของประชาชน แต่เมื่อมีผู้ใช้สื่อออนไลน์ในประเทศไทยมากขึ้น พรรคการเมืองต่าง ๆ รวมถึง พรรคภูมิใจไทยก็ปรับตัวมาใช้สื่อออนไลน์ควบคู่กับการสื่อสารกับประชาชนโดยตรง ดังที่การวิจัยนี้พบว่ามี การนำเสนอกรอบกิจกรรม/การทำงานในพื้นที่ซึ่งเป็นจุดเด่นของพรรคบนเฟซบุ๊กในสัดส่วนที่มากที่สุด ใน ทั้ง 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 มีการนำเสนอ 198 โพสต์ (ร้อยละ 43.56) ช่วงที่ 2 มีการนำเสนอ 92 โพสต์ (ร้อยละ 35.51) พรรคการเมืองสมัยใหม่จึงต้องมีการปรับตัวด้วยการเลือกนำเสนอจุดเด่นในสื่อออนไลน์

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย เฟซบุ๊กของพรรคมีการนำเสนอเนื้อหาในโทนการระดมพลังน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับการสื่อสารในโทนอื่น และเนื้อหาที่นำเสนอมักจะเกี่ยวกับการบริจาคสิ่งของ บริจาคเลือด ทั้งที่การสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์อย่างเช่นเฟซบุ๊กสามารถสื่อสารกับประชาชนได้ในวงกว้าง การสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กของพรรคจึงควรเพิ่มสัดส่วนเนื้อหาที่เกี่ยวกับการระดมพลังจัดกิจกรรมทางการเมืองเพื่อให้ความรู้และสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งอาจทำให้ประชาชนเข้าใจและสนับสนุนการทำงานของพรรคมากขึ้น

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการสื่อสารทางการเมืองผ่านเฟซบุ๊กของพรรคการเมือง 2 พรรคในช่วงเวลาเดียวกันเพื่อให้เห็นรูปแบบ ลักษณะ และเนื้อหาการสื่อสารทางการเมืองของพรรคการเมืองไทยผ่านสื่อออนไลน์ได้ชัดเจนขึ้น

รายการอ้างอิง

- ชมพูพทุฑ วุฒิมำ และกรวรรณ กฤตวรกำญจน์. (2566). กลยุทธ์กำรช้กำงใจของคณะกำรนำหน้ำนำนเพชบุ้ก
แพนเพจ. *วารสารกำรสื่อสำรและสื่อบุรณำกำร*, 11(2), หน้ำน 173-198.
- อิติ ลำกชุสง่ำน, วิธยำธร ท่อแกว้ และกรกช ช้นธบุญ. (2568). ควมแตกต่งำของรูปแบบกำรสื่อสำรและ
ประชำสัมพันธ์พรคกำรเมือ่งไทย: กรณีสึกษำ พรคเพือ่ไทยเปรียบเทียบพรคประชำธิปไตย.
วารสารสังคมพัฒน์ศำสตร์, 8(7), หน้ำน 324-334.
- นันทน์ภัส อดิเวศย์อังกูร, สุภำภรณ์ ศรีติ, กำนต์ บุญศิริ และจิตรภรณ์ สุทธิวรเศรช้. (2568). กำรสื่อสำร
ทงำกำรเมือ่งนำนเพชบุ้กพรคเพือ่ไทย. *วารสารวิชำกำรธรรมทรรศน์*, 25(2), หน้ำน 139-150.
- ปรีติ นุกุลสมปรำรณำ. (2568). *รวมสถิตินำ Digital และกำรใช้ Social Media ในไทย ประจำปี 2025*.
Popticles dot com. <https://www.popticles.com/trends/thailand-digital-and-social-media-2025/>
- พรคภูมิใจไทย. (2568ก, 19 กันยายน). *วันที่ 19 กันยายน 2568 รำชกิจจำนุเบำกษำ เผยแพร่พระบรม
รำชโอ่งกำรโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม แต่งตั้งคณะรัฐมนตรี*. [อัปเดตสถำนะ]. Facebook.
<https://www.facebook.com/photo/?fbid=1331978244977279&set=pcb.1331978378310599>
- พรคภูมิใจไทย. (2568ข, 16 กรกฎำคม). *“สส.ยศวพัฒน์” เดือดกลำงสภำ ชำแหละนโยบายรัฐบำลรู้
ควมคืบหน้ำน*. [video attached]. Facebook. <https://www.facebook.com/reel/1416722719651538>
- พรคภูมิใจไทย. (2568ค, 29 กันยายน). *“คนละครึ่งพลัส” มำแล้วคร้บ นำยกรัฐมนตรี แถลงนโยบายเพือ่
ปำกท้องพ้่น้องประชำชน*. [อัปเดตสถำนะ]. Facebook. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1340436750798095&set=a.489303139244798>
- พรคภูมิใจไทย. (2568ง, 29 กันยายน). *รัฐบำลภำยใต้กำรนำของผมจะยึดหลักกำรสำคัญ 3 ประกำร*.
[video attached]. Facebook. <https://www.facebook.com/reel/1449328356350723>
- พรคภูมิใจไทย. (2568จ, 19 กรกฎำคม). *บ้นขำวไร่ข้อเท็จจริง พลพีร์ ชัด ทักษิน ปมเหน็บ อนุทิน เรียก
ชรก. ไร่ไร่*. [อัปเดตสถำนะ]. Facebook. <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1283552129819891&set=a.489303125911466&id=100044953490398>
- พรคภูมิใจไทย. (2568ฉ, 16 กรกฎำคม). *สส.ภรำตร จีร์รัฐบำลแก้รำคำขำวตกต่ำท่งประเทศ เร่งนำเงินไร่
ละ 1,000 บำท*. [video attached]. Facebook. <https://www.facebook.com/watch/?v=1099223248741749>
- พรคภูมิใจไทย. (2568ช, 22 กันยายน). *พิพัฒน์ ต้อนรับ 3 ว่ำที่ผู้สมัคร สส.ภู่เก็ด สมัครสมำชิกพรค
ภูมิใจไทย เตรียมสู้ศึกเลือกตั้ง*. [อัปเดตสถำนะ]. Facebook. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1334614921380278&set=pcb.1334616514713452>

- พรรคภูมิใจไทย. (2568ข, 4 ตุลาคม). อนุทิน ลงพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาเยี่ยมประชาชนผู้ได้รับผลกระทบเหตุขัดแย้ง. [อัปเดตสถานะ]. Facebook. <https://www.facebook.com/bhumjaithaiparty/photos/อนุทิน-ลงพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา-เยี่ยมประชาชนผู้ได้รับผลกระทบเหตุขัดแย้ง-ประกาศ/1344987810342989/>
- พรรคภูมิใจไทย. (2568ณ, 14 กรกฎาคม). “อนุทิน” ลุยศรีสะเกษ ช่วย “จินณ์ตวรณ” หาเสียง ประกาศชัด “เป็นชี้ข้าประชาชน ดีกว่ารับใช้คนขายชาติ”. [อัปเดตสถานะ]. Facebook. <https://www.facebook.com/bhumjaithaiparty/posts/pfbid0JM7YUDQVNqopTLjSShBVjr4zGANVnMATgW2dyuLSJViPxQeMEGhtxXpW9sLDEudel>
- พรรคภูมิใจไทย. (2568ญ, 7 กันยายน). ถ่ายทอดสด พิธีรับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม แต่งตั้งนายอนุทิน ชาญวีรกูล. [อัปเดตสถานะ]. Facebook. <https://www.facebook.com/bhumjaithaiparty/posts/ถ่ายทอดสด-พิธีรับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้ง-นายอนุทิน-ชาญวีรกูล/1322476382594132/>
- พรรคภูมิใจไทย. (2568ฎ, 14 กรกฎาคม). “อนุทิน” นำทีมภูมิใจไทยลุยศรีสะเกษ ขึ้นรถไถช่วย “จินณ์ตวรณ” ลงสนามเลือกตั้งซ่อม. [อัปเดตสถานะ]. Facebook. <https://www.facebook.com/bhumjaithaiparty/posts/pfbid0tkAUynYUfoGQnJw5fTc5qTU5npCVrLTS92qHx5STipVUc1rjYfz6R5ZFx5RxYvnLL>
- วรพงษ์ ปลอดมุสิก. (2568). การสื่อสารเชิงอัตลักษณ์เพื่อการตลาดการเมือง: สีสันพรรคการเมืองไทย. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 7(5), หน้า 59-73.
- สุรศักดิ์ ศรีธรรมกุล และนิพนธ์ โชะเฮง. (2566). กลยุทธ์การหาเสียงเลือกตั้งของพรรคภูมิใจไทยในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2554 เปรียบเทียบกับ พ.ศ. 2562. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(1), หน้า 280-293.
- เหมือนฝัน คงสมแสง. (2562). การสื่อสารทางการเมืองของพรรคเพื่อไทยผ่านสื่อสังคมออนไลน์. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัยรำไพพรรณี*, 2(2), หน้า 47-58.
- Berlo, D. K. (1960). *The Process of Communication: An Introduction to Theory and Practice* (pp. 23). Holt Rinehart & Winston Inc.

แนวทางการพัฒนาการตรวจสอบที่เกิดเหตุคดีอุบัติเหตุจราจรของพนักงาน สอบสวนในจังหวัดนครราชสีมา

Guidelines for Improving Traffic Accident Scene Investigation by Inquiry Officers in Nakhon Ratchasima Province

วันที่รับบทความ: 20 มีนาคม 2569

กนกนภัส แก้วสารพัดนึก^{1*}

วันที่แก้ไขบทความ: 20 เมษายน 2569

ภิญโญ มีเปี่ยม²

วันที่ตอบรับบทความ: 23 เมษายน 2569

อัศวินุต แสงทองดี³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการปฏิบัติงานตามคู่มือการตรวจสอบที่เกิดเหตุคดีอุบัติเหตุจราจรของพนักงานสอบสวนในจังหวัดนครราชสีมา 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน และ 3) นำเสนอแนวทางการพัฒนาการตรวจสอบที่เกิดเหตุ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามพนักงานสอบสวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมาจาก 3 สถานี ได้แก่ สถานีตำรวจภูธรเมืองนครราชสีมา สถานีตำรวจภูธรโพธิ์กลาง และสถานีตำรวจภูธรปากช่อง ซึ่งเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญ จำนวน 59 นาย จากประชากรทั้งหมด 69 นาย และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 ท่าน ผลการวิจัยพบว่า พนักงานสอบสวนมีระดับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการตรวจสอบที่เกิดเหตุและการเก็บพยานหลักฐานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.40$, $S.D.=0.09$) แม้กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 63.6 จะไม่เคยผ่านการฝึกอบรมเฉพาะทางแต่สามารถพัฒนาทักษะผ่านกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง (tacit knowledge) นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบปัญหาและอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ ภาระงานที่สูงเกินขีดความสามารถ ข้อจำกัดด้านอุปกรณ์ที่ทันสมัย และการฝึกอบรมที่ไม่ต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะจากการวิจัยคือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรมุ่งเน้นการจัดทำแนวทางปฏิบัติงานมาตรฐาน (SOP) และรายการตรวจสอบ (checklist) ที่เป็นรูปธรรม ควบคู่กับการบูรณาการงบประมาณร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้สอดคล้องกับมาตรฐานนิติวิทยาศาสตร์สากล

คำสำคัญ: การตรวจสอบที่เกิดเหตุ พนักงานสอบสวน อุบัติเหตุจราจร พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์

¹ นักศึกษาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

*ผู้ประสานงานหลัก e-mail: kanoknapatkaew@gmail.com

² อาจารย์ ดร. คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

e-mail: pinyo@rpca.ac.th

³ อาจารย์ ดร. คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

e-mail: usanut@rpca.ac.th

Guidelines for Improving Traffic Accident Scene Investigation by Inquiry Officers in Nakhon Ratchasima Province

Received: March 20, 2026

Revised: April 20, 2026

Accepted: April 23, 2026

Kanoknapat Kaewsarapatnuek ^{1*}

Pinyo Meephiam ²

Usanut Sangtongdee ³

Abstract

This research aimed to (1) examine the operational levels of traffic accident scene investigation among inquiry officers in Nakhon Ratchasima Province based on the standard manual; (2) identify operational problems and obstacles; and (3) propose guidelines for improving investigation efficiency. The study employed a mixed-methods research design. Quantitative data were collected via questionnaires from 59 inquiry officers, out of a total population of 69, stationed at three strategic locations: Muang Nakhon Ratchasima, Pho Klang, and Pak Chong Police Stations. Qualitative data were gathered through in-depth interviews with 5 key informants. The results indicated that the inquiry officers possessed a high overall level of knowledge and understanding regarding accident scene investigation and evidence collection ($\bar{X}$ = 3.40, S.D. = 0.09). Notably, despite 63.6% of the sample having never attended specialized training, they were able to develop skills through a process of on-the-job experiential learning (tacit knowledge). Furthermore, the study identified critical obstacles, including excessive workloads, limited access to modern equipment, and a lack of continuous training. The research suggests that the Royal Thai Police should prioritize the development of concrete Standard Operating Procedures (SOP) and comprehensive checklists. This should be implemented alongside budget integration with local agencies and relevant sectors to enhance the efficiency of fact-finding processes in alignment with international forensic science standards.

Keywords: Crime scene investigation, Inquiry officials, Traffic accidents, Forensic evidence

¹ Master's Degree Student in Forensic Science, Faculty of Forensic Science, Royal Police Cadet Academy

* Corresponding Author, e-mail: kanoknapatkaew@gmail.com

² Lecturer, Faculty of Forensic Science, Royal Police Cadet Academy

e-mail: pinyo@rpca.ac.th

³ Lecturer, Faculty of Forensic Science, Royal Police Cadet Academy

e-mail: usanut@rpca.ac.th

บทนำ

อุบัติเหตุทางถนนเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในหลายประเทศทั่วโลก ซึ่งประเทศไทยยังคงมีอัตราการเกิดอุบัติเหตุและการสูญเสียในระดับสูง การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุอย่างถูกต้องและเป็นระบบจึงมีความสำคัญต่อกระบวนการสืบสวนสอบสวนและการค้นหาสาเหตุของอุบัติเหตุ เพื่อนำไปสู่การดำเนินคดีและการป้องกันเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต (World Health Organization, 2018)

จังหวัดนครราชสีมาถือเป็นศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจและโครงข่ายคมนาคมที่สำคัญของภูมิภาค อันเนื่องมาจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่เป็นจุดเชื่อมต่อหลักระหว่างภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีเส้นทางคมนาคมยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ได้แก่ ทางหลวงหมายเลข 2 (ถนนมิตรภาพ) และทางหลวงหมายเลข 304 (สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา, 2565, หน้า 7-8)

ลักษณะดังกล่าวส่งผลให้พื้นที่มีปริมาณการจราจรหนาแน่นอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลหรือวันหยุดยาวที่มีการเดินทางข้ามภูมิภาคของประชาชนเป็นจำนวนมาก อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุทางถนนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยจังหวัดนครราชสีมาถือเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีสถิติการเกิดอุบัติเหตุจราจรอยู่ในระดับสูงของประเทศ ทั้งนี้ สาเหตุของอุบัติเหตุทางถนนส่วนใหญ่มักเกิดจากพฤติกรรมเสี่ยงของผู้ขับขี่ โดยเฉพาะการใช้ความเร็วเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด การขับขี้อย่างประมาท และการไม่ปฏิบัติตามกฎจราจร ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุและนำไปสู่การบาดเจ็บและการเสียชีวิต (ศูนย์ข้อมูลอุบัติเหตุเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยทางถนน, 2567)

ในบริบทการปฏิบัติงานจริงของพนักงานสอบสวน โดยเฉพาะในพื้นที่ยุทธศาสตร์การเดินทางอย่างจังหวัดนครราชสีมา ยังพบความท้าทายทั้งในด้านทรัพยากรและทักษะเฉพาะทาง ซึ่งความแม่นยำในการรวบรวมพยานหลักฐานทางกายภาพตั้งแต่ระยะแรกเริ่มถือเป็นปัจจัยชี้ขาดต่อความยุติธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ Devender, Vashisth, and Sharma. (2018, p. 1588) ที่เน้นย้ำว่ากระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นระบบคือหัวใจสำคัญของการพิสูจน์ข้อเท็จจริง

ตารางที่ 1 สถิติการเกิดอุบัติเหตุจราจรในพื้นที่สถานีตำรวจภูธร จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2563-2565

สถานีตำรวจภูธร	2563	2564	2565
สภ.เมืองนครราชสีมา	306	230	131
สภ.โพธิ์กลาง	140	149	89
สภ.ปากช่อง	657	575	616

หมายเหตุ: ข้อมูลจากสถานีตำรวจภูธรเมืองนครราชสีมา สถานีตำรวจภูธรโพธิ์กลาง และสถานีตำรวจภูธรปากช่อง (มีนาคม 2566)

จากข้อมูลสถิติการบันทึกคดีอุบัติเหตุจราจรในช่วงปี พ.ศ. 2563-2565 พบว่าในพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองนครราชสีมา สถานีตำรวจภูธรโพธิ์กลาง และสถานีตำรวจภูธรปากช่อง มีจำนวนคดี

อุบัติเหตุเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ตารางที่ 1) สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของกระบวนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในคดีอุบัติเหตุจราจร เนื่องจากพยานหลักฐานในพื้นที่เกิดเหตุมีบทบาทสำคัญต่อการอธิบายลำดับเหตุการณ์และพิสูจน์ข้อเท็จจริงในกระบวนการยุติธรรม หากการรักษาสถานที่เกิดเหตุหรือการรวบรวมพยานหลักฐานดำเนินการไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ หรือไม่สอดคล้องกับระเบียบปฏิบัติมาตรฐาน ย่อมส่งผลให้พยานหลักฐานสำคัญเกิดการเสียหาย และมีผลกระทบโดยตรงต่อการคลี่คลายคดี (กนกพร แสงแก้ว, 2562, หน้า 123)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาพบว่า การศึกษาเกี่ยวกับอุบัติเหตุทางถนนส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์สาเหตุเชิงพฤติกรรมเสี่ยงของผู้ขับขี่ หรือการประเมินมาตรการด้านความปลอดภัยในระดับนโยบายภาพรวมเป็นหลัก ขณะที่การศึกษาในมิติของความรู้ความเข้าใจและทักษะเชิงเทคนิคของพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานต้นทางในกระบวนการยุติธรรมยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะในบริบทพื้นที่ระดับจังหวัดที่มีความซับซ้อนด้านปริมาณการจราจรและสถิติอุบัติเหตุสูงอย่างจังหวัดนครราชสีมา นอกจากนี้ งานวิจัยที่มีอยู่เดิมยังไม่ครอบคลุมถึงข้อจำกัดในการปฏิบัติงานจริง อาทิ ปัญหาด้านทรัพยากร อุปกรณ์เฉพาะทาง และภาวะภาระงานที่เกินขีดความสามารถ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยวิกฤตที่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพและความแม่นยำในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ผลการศึกษามีความครอบคลุม ผู้วิจัยจึงกำหนด ขอบเขตพื้นที่ศึกษา โดยมุ่งเน้นสถานีตำรวจภูธรที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์และมีสถิติคดีอุบัติเหตุจราจรสะสมสูงสุดในจังหวัดนครราชสีมา 3 สถานี ได้แก่ 1) สถานีตำรวจภูธรเมืองนครราชสีมา (ตัวแทนพื้นที่เขตเมืองที่มีปริมาณคดีสูงสุด) 2) สถานีตำรวจภูธรโพธิ์กลาง (ตัวแทนพื้นที่ชุมชนขยายตัวและจุดตัดทางหลวง) และ 3) สถานีตำรวจภูธรปากช่อง (ตัวแทนพื้นที่เส้นทางท่องเที่ยวและยุทธศาสตร์การเดินทางหลัก) ซึ่งพื้นที่ทั้งสามแห่งสะท้อนบริบทสังคมที่หลากหลายและมีจำนวนคดีรวมกันเป็นสัดส่วนหลักของจังหวัด การศึกษาในพื้นที่ดังกล่าวจึงถือเป็นตัวแทนที่มีนัยสำคัญในการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุของพนักงานสอบสวนในภาพรวมของจังหวัดนครราชสีมาได้อย่างแม่นยำ

จากช่องว่างการวิจัยดังกล่าว การศึกษานี้จึงมุ่งสำรวจระดับความรู้ความเข้าใจควบคู่กับการวิเคราะห์อุปสรรคเชิงโครงสร้าง เพื่อนำไปสู่การจัดทำแนวทางปฏิบัติมาตรฐานที่สอดคล้องกับบริบทการปฏิบัติงานจริงของพนักงานสอบสวนอย่างยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้และความเข้าใจของพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในคดีอุบัติเหตุจราจร รวมทั้งวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามคู่มือการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุคดีอุบัติเหตุจราจรของพนักงานสอบสวนในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุคดีอุบัติเหตุทางจราจรของพนักงานสอบสวนในจังหวัดนครราชสีมา

3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุคดีอุบัติเหตุจราจรของพนักงานสอบสวนในจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) ประกอบด้วย 1) การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาระดับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในคดีอุบัติเหตุจราจรของพนักงานสอบสวน และ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เพื่อศึกษาประสบการณ์ ปัญหา และแนวทางในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนในสถานการณ์จริง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการตำรวจตำแหน่งพนักงานสอบสวนตั้งแต่ยศร้อยตำรวจเอกขึ้นไป สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา ใน 3 สถานี ได้แก่ สถานีตำรวจภูธรเมืองนครราชสีมา สถานีตำรวจภูธรโพธิ์กลาง และสถานีตำรวจภูธรปากช่อง จำนวนประชากรทั้งหมด 69 คน โดยมีรายละเอียดกระบวนการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 59 คน และใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยกลุ่มตัวอย่างต้องมีคุณสมบัติเฉพาะ (inclusion criteria) ดังนี้ 1) เป็นข้าราชการตำรวจตำแหน่งพนักงานสอบสวน ยศร้อยตำรวจเอกขึ้นไป 2) ปฏิบัติงานในสถานีตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมาใน 3 พื้นที่ ได้แก่ สถานีตำรวจภูธรเมืองนครราชสีมา สถานีตำรวจภูธรโพธิ์กลาง และสถานีตำรวจภูธรปากช่อง และ 3) มีหน้าที่รับผิดชอบในการทำสำนวนคดีและตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุคดีอุบัติเหตุจราจรโดยตรง

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) จำนวน 5 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จากฐานกลุ่มตัวอย่างเดิมเพื่อขยายความผลการวิจัยเชิงปริมาณ (explanatory power) โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้ 1) ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนตั้งแต่ยศร้อยตำรวจเอกขึ้นไป 2) มีประสบการณ์สอบสวนคดีอุบัติเหตุจราจรไม่น้อยกว่า 5 ปี และ 3) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์โดยตรงและความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุคดีอุบัติเหตุจราจร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบ Google Forms แบ่งออกเป็น

4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและการเก็บรักษาพยานหลักฐานในคดีอุบัติเหตุจราจร

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการรักษาสถานที่เกิดเหตุและพยานหลักฐาน

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการรักษาสถานที่เกิดเหตุและพยาน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) โดยใช้ลักษณะคำถามปลายเปิด (open-ended questions) เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 คนเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยนี้ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยใช้เกณฑ์พิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item-objective congruence: IOC) ซึ่งกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .67 ขึ้นไป จึงจะถือว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการวิจัย (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2562, หน้า 193-195)

จากผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญพบว่า ข้อคำถามทุกข้อในการวิจัยครั้งนี้มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า .67 จึงถือว่าเครื่องมือมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และสามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้

ทั้งนี้ การวิจัยได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ รหัสโครงการ FSRPCA-IRB-68005 ลงวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2567 และผู้วิจัยได้ดำเนินการชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการเก็บข้อมูล และสิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัยตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ก่อนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากพนักงานสอบสวนในสังกัดสถานีตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 3 สถานี ได้แก่ สถานีตำรวจภูธรเมืองนครราชสีมา สถานีตำรวจภูธรโพธิ์กลาง และสถานีตำรวจภูธรปากช่อง โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 59 คน ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (means) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เพื่อนำเสนอระดับความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและการเก็บรักษาพยานหลักฐานในคดีอุบัติเหตุจราจร

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนที่มีประสบการณ์ในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุคดีอุบัติเหตุจราจร ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยจัดหมวดหมู่ประเด็นสำคัญออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

2.1 ความรู้และความเข้าใจในการปฏิบัติงาน

2.2 ปัญหาและอุปสรรคในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและการเก็บพยานหลักฐาน

2.3 แนวทางการพัฒนาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน

ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพถูกนำมาใช้ประกอบการอธิบายและสนับสนุนผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อให้การตีความผลการวิจัยมีความครอบคลุมและสะท้อนบริบทของการปฏิบัติงานจริงมากยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ตารางที่ 2 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างพนักงานสอบสวน (n=59)

ตัวแปร	จำนวน (n)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	52	88.0
หญิง	7	12.0
ตำแหน่งหน้าที่		
รองสารวัตรสอบสวน	34	58.0
สารวัตรสอบสวน	19	32.0
รองผู้กำกับการสอบสวน	6	10.0
ประสบการณ์การฝึกอบรมด้านตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ		
เคยอบรม	21	36.4
ไม่เคยอบรม	38	63.6

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของพนักงานสอบสวนที่ปฏิบัติงานในสถานีตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 3 สถานี รวมทั้งสิ้น 59 คน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 88 และดำรงตำแหน่งรองสารวัตรสอบสวน มากที่สุด จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 58 รองลงมาคือสารวัตรสอบสวน จำนวน 19 คน ร้อยละ 32 และรองผู้กำกับการสอบสวน จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ในด้านประสบการณ์การทำงาน พบว่าพนักงานสอบสวนส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในช่วง 4-9 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 64.4 และมีประสบการณ์ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 27.1 นอกจากนี้ยังพบว่าพนักงานสอบสวนส่วนใหญ่ไม่เคยผ่านการฝึกอบรมด้านการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 63.6 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 3 ระดับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและการจัดการพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน (n=59)

หมวดประเด็น	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ	1.1 ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ	3.42	0.10	มาก
	1.2 ความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาสภาพสถานที่เกิดเหตุ	3.38	0.09	มาก
2. ความรู้เกี่ยวกับการจัดการพยานหลักฐาน	2.1 ความรู้เกี่ยวกับการเก็บและรักษาพยานหลักฐาน	3.39	0.08	มาก
	2.2 ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำพยาน หลักฐานไปใช้ในกระบวนการยุติธรรม	3.41	0.09	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม		3.40	0.09	มาก

หมายเหตุ: เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย ได้แก่ 3.00-4.00=มาก, 2.00-2.99=ปานกลาง, 1.00-1.99=น้อย

ผลการวิเคราะห์ระดับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและการเก็บรักษาพยานหลักฐานในคดีอุบัติเหตุจราจร พบว่าโดยภาพรวมพนักงานสอบสวนมีระดับความรู้และความเข้าใจอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.40 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.09 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่าความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือความเข้าใจเกี่ยวกับการนำพยานหลักฐานไปใช้ในกระบวนการยุติธรรม ความรู้เกี่ยวกับหลักการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ และความเข้าใจเกี่ยวกับการเก็บและรักษาพยานหลักฐานตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าพนักงานสอบสวนส่วนใหญ่มีพื้นฐานความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและการจัดการพยานหลักฐานในระดับที่เหมาะสม ดังแสดงในตารางที่ 3

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณจะสะท้อนว่าพนักงานสอบสวนมีระดับความรู้และความเข้าใจในระดับมาก แต่จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานจากแบบสอบถาม ยังพบข้อจำกัดบางประการที่อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ โดยสามารถจำแนกประเด็นปัญหาสำคัญออกเป็น 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านอุปกรณ์ และด้านการบริหารจัดการภาระงาน

ด้านบุคลากร

ผลการวิเคราะห์พบว่าจำนวนพนักงานสอบสวนยังไม่เพียงพอเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณคดีที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชากรสูง ส่งผลให้พนักงานสอบสวนต้องรับผิดชอบคดีจำนวนมาก ซึ่งอาจกระทบต่อระยะเวลาและประสิทธิภาพในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและการรวบรวมพยานหลักฐาน

ด้านอุปกรณ์ในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ

ผลการวิเคราะห์พบว่าอุปกรณ์ที่ใช้ในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและการเก็บพยานหลักฐานยังไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานในบางกรณี เช่น ถุงมือ ถุงเก็บพยานหลักฐาน และอุปกรณ์สืบวัตถุ ซึ่งอาจทำ

ให้การปฏิบัติงานเกิดความไม่สะดวก และในบางสถานการณ์พนักงานสอบสวนจำเป็นต้องจัดหาอุปกรณ์ด้วยตนเอง

ด้านการบริหารจัดการภาระงาน

ผลการวิเคราะห์ยังพบว่าพนักงานสอบสวนบางรายต้องรับผิดชอบคดีจำนวนมากในแต่ละปี เนื่องจากลักษณะงานของพนักงานสอบสวนต้องดูแลคดีหลายประเภท ส่งผลให้ภาระงานมีปริมาณสูง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการดำเนินการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและการจัดการพยานหลักฐานอย่างละเอียด

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

เพื่อให้เข้าใจบริบทของปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 คน ซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนที่ปฏิบัติงานในสถานีตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา 3 สถานี ได้แก่ สถานีตำรวจภูธรเมืองนครราชสีมา สถานีตำรวจภูธรโพธิ์กลาง และสถานีตำรวจภูธรปากช่อง โดยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพพบว่าข้อมูลจากการสัมภาษณ์มีความสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยสามารถจำแนกประเด็นสำคัญได้ดังนี้

ความรู้และความเข้าใจในการปฏิบัติงานจริง

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าพนักงานสอบสวนมีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและการเก็บพยานหลักฐานจากการฝึกอบรมและการศึกษาในหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามในการปฏิบัติงานจริงยังจำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์และทักษะในการตัดสินใจเพื่อแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งที่ระบุว่า

“โดยทั่วไปพนักงานสอบสวนมีพื้นฐานความรู้จากการฝึกอบรมที่เพียงพอสำหรับการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุได้ตามขั้นตอน แต่เมื่อปฏิบัติงานจริงยังต้องอาศัยประสบการณ์และความชำนาญในการแก้ไขปัญหเฉพาะหน้า” (พนักงานสอบสวนคนที่ 4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 พฤษภาคม 2568)

ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

ผลการสัมภาษณ์พบว่าปัญหาหลักที่พนักงานสอบสวนประสบในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ได้แก่ จำนวนบุคลากรที่ไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับปริมาณคดี และข้อจำกัดด้านอุปกรณ์ในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณที่พบว่าปัญหาด้านบุคลากรและอุปกรณ์เป็นประเด็นสำคัญในการปฏิบัติงาน ตัวอย่างความคิดเห็นจากผู้ให้สัมภาษณ์ เช่น

“พนักงานสอบสวนมีจำนวนไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับจำนวนคดีที่เกิดขึ้น บางคนต้องรับผิดชอบคดีประมาณ 100 คดีต่อคน ซึ่งไม่ได้มีเฉพาะคดีอุบัติเหตุทางถนน แต่รวมถึงคดีอาญาและคดีทั่วไปด้วย” (พนักงานสอบสวนคนที่ 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 3 เมษายน 2568)

“ปัญหาหลักคือกำลังคนไม่เพียงพอ รองลงมาคือเรื่องอุปกรณ์ หลายครั้งพนักงานสอบสวนต้องใช้งบประมาณส่วนตัวในการลงพื้นที่ เนื่องจากงบประมาณที่ได้รับต้องแบ่งใช้ในหลายด้าน” (พนักงานสอบสวนคนที่ 5, การสื่อสารส่วนบุคคล, 25 เมษายน 2568)

แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงาน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเสนอว่าควรมีการสนับสนุนทรัพยากรในการปฏิบัติงานให้เพียงพอ ทั้งในด้านการเพิ่มจำนวนพนักงานสอบสวน การจัดหาอุปกรณ์ตรวจสอบที่เกิดเหตุให้มีความพร้อม และการบริหารจัดการภาระงานอย่างเหมาะสม รวมถึงการจัดฝึกอบรมด้านการตรวจสอบที่เกิดเหตุและนิติวิทยาศาสตร์อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาศักยภาพของพนักงานสอบสวนและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน จึงขอยกตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์บางส่วน ดังนี้

“ถ้าพูดถึงเรื่องมาตรการป้องกันอุบัติเหตุจราจร ส่วนตัวผมมองว่ามันต้องทำหลายด้านควบคู่กันไปครับ ไม่ใช่แค่การตั้งด่านหรือแจกใบสั่งอย่างเดียว อย่างแรกเลยคือเรื่องของ โครงสร้างพื้นฐาน บางจุดถนนชำรุด ไม่มีไฟ ไม่มีป้ายเตือน หรือบางทีป้ายก็จางจนอ่านไม่ออก ยิ่งตอนกลางคืนหรือช่วงฝนตกยิ่งอันตราย คนขับมองไม่เห็นก็เบรกไม่ทัน ผมว่าเรื่องนี้ควรแก้ไขก่อน เพราะถึงแม้จะมีเจ้าหน้าที่ดูแล แต่ถ้าถนนไม่เอื้อก็ยิ่งเสี่ยงอยู่ดีครับ” (พนักงานสอบสวนคนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 3 เมษายน 2568)

“ผมคิดว่าเราควรให้ความสำคัญกับการสร้างจิตสำนึกและพฤติกรรมการขับขี่ที่ปลอดภัย โดยเฉพาะในกลุ่มเสี่ยงอย่างวัยรุ่น หรือคนที่ใช้รถใช้ถนนเป็นประจำ เช่น คนขี่มอเตอร์ไซด์ ส่งของ หรือ ขับแกร็บ อุบัติเหตุเกิดได้จากหลายสาเหตุ ไม่ว่าจะเป็นขับเร็วเกินกำหนด ฝ่าฝืนกฎจราจร เมาแล้วขับ หรือขับรถไปเล่นโทรศัพท์ไป ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญทั้งนั้น ผมอยากให้ทุกภาคส่วนช่วยกันรณรงค์เรื่องพื้นฐานพวกนี้ เพราะจริงๆ แล้วทุกคนสามารถทำได้ ถ้าทุกฝ่ายร่วมมือกันทั้งประชาชนและเจ้าหน้าที่แบบนี้ ถึงจะแก้ปัญหาได้ตรงจุด” (พนักงานสอบสวนคนที่ 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 3 เมษายน 2568)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ จากการศึกษาพบว่าพนักงานสอบสวนในพื้นที่กรณีศึกษาจังหวัดนครราชสีมาทั้ง 3 สถานี โดยภาพรวมมีระดับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการตรวจสอบที่เกิดเหตุอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.40 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.09 สะท้อนถึงทักษะพื้นฐานที่เหมาะสมในการจัดการพยานหลักฐาน แม้ร้อยละ 63.6 จะยังไม่เคยผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรเฉพาะทางด้านตรวจสอบที่เกิดเหตุคดีจราจรจากหน่วยงานส่วนกลางก็ตาม

ทั้งนี้ ปัจจัยด้านประสบการณ์การทำงานและระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ความเข้าใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ปัจจัยด้านเพศไม่พบความแตกต่าง

อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดด้านอุปกรณ์ที่ไม่เพียงพอ การฝึกอบรมที่ขาดความต่อเนื่อง และภาระงาน (workload) ที่สูง ซึ่งส่งผลต่อความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติงาน

สรุปผลการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกสนับสนุนผลเชิงปริมาณ โดยพนักงานสอบสวนมีความเข้าใจในเชิงทฤษฎีเป็นอย่างดี แต่การนำไปปฏิบัติยังเผชิญอุปสรรคจากข้อจำกัดด้านทรัพยากร อุปกรณ์ทางเทคนิค และภาระงานที่เกินขีดความสามารถ รวมถึงความต้องการการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับสถานการณ์จริงในพื้นที่เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการรวบรวมพยานหลักฐาน

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลการศึกษาศึกษาโดยสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานสอบสวนและกระบวนการส่งสมรรถนะความรู้

ผลการศึกษาพบว่า พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานในช่วง 4-9 ปี และดำรงตำแหน่งรองสารวัตรสอบสวน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์ในระดับที่สามารถพัฒนาทักษะและความชำนาญในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่าพนักงานสอบสวนส่วนใหญ่ร้อยละ 63.6 จะไม่เคยผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรเฉพาะทางแต่กลับมีระดับความรู้ในเกณฑ์มาก ปรากฏการณ์ดังกล่าวสามารถอธิบายได้ตามแนวคิดการส่งสมรรถนะรู้ฝังลึก (tacit knowledge) ซึ่งเป็นทักษะที่เกิดจากการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์การปฏิบัติงานจริง (on-the-job training) และการถ่ายทอดภูมิปัญญาภายในหน่วยงาน (socialization) โดยเฉพาะในพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่มีอุบัติการณ์ของคดีสูง ทำให้เกิดการเรียนรู้จากการเผชิญกับสถานการณ์จริงซ้ำๆ จนพัฒนาเป็นความเชี่ยวชาญเฉพาะบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (2015, pp. 31-35)

อย่างไรก็ตาม ตามระเบียบการบรรจุแต่งตั้งพนักงานสอบสวนที่กำหนดให้ต้องผ่านการอบรมหลักสูตรมาตรฐานส่วนกลาง ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าพนักงานสอบสวนกลุ่มนี้อาจเป็นการดำรงตำแหน่งก่อนที่จะมีการบังคับใช้ระเบียบการแต่งตั้ง หรือเป็นการอบรมภายในหน่วยงานที่ไม่นับเป็นหลักสูตรมาตรฐานหลักของส่วนกลาง ซึ่งจุดนี้สะท้อนถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างในการจัดสรรระบบฝึกอบรม

2. ความรู้ความเข้าใจในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและมาตรฐานเชิงเทคนิค

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า พนักงานสอบสวนมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงถึงพื้นฐานความรู้ที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานภาคสนาม

อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดในการวิเคราะห์เชิงเทคนิคที่ซับซ้อน อาทิ การวิเคราะห์ทิศทางการชน การประเมินพฤติกรรมของผู้ขับขี่ก่อนเกิดเหตุ และการตีความร่องรอยในสถานที่เกิดเหตุ ผู้วิจัยจึงอภิปรายผลใน 2 ส่วนสำคัญ ดังนี้

2.1 มิติประสบการณ์เชิงพื้นที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วศิมน อันธนาพรชัย, ยุทธนา สุดเจริญ และณรงค์ กุลนิเทศ (2559, หน้า 2199) ที่ระบุว่าประสบการณ์ในการปฏิบัติงานจริงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทักษะการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีปริมาณคดีสูงซึ่งเจ้าหน้าที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่หลากหลายอยู่เสมอ

2.2 มิติการยกระดับมาตรฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mohammed (2023, pp. 69-70) ที่สนับสนุนว่าการฝึกอบรมเฉพาะทางควบคู่กับประสบการณ์ภาคสนามเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับทักษะเชิงเทคนิค โดยเฉพาะการวิเคราะห์พยานหลักฐานที่มีความซับซ้อน ซึ่งจะช่วยลดข้อผิดพลาดจากการใช้ดุลพินิจและสร้างมาตรฐานการปฏิบัติงานที่น่าเชื่อถือในกระบวนการยุติธรรม

2.3 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานเชิงโครงสร้าง

แม้ว่าพนักงานสอบสวนจะมีความรู้และความเข้าใจในระดับที่ดี แต่การปฏิบัติงานจริงยังเผชิญข้อจำกัดหลายประการ

ประการแรก คือ ภาระงานที่เกินขีดความสามารถ (workload) ส่งผลให้ไม่สามารถบริหารจัดการเวลาเพื่อให้ความสำคัญกับการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุได้อย่างละเอียดเพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Lukumay, Outwater, Mkoka, Ndile, and Saveman (2019, pp. 51 (5-7)) ที่พบว่าภาระงานที่เกินขีดความสามารถและความกดดันในสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นปัจจัยสำคัญที่ลดทอนคุณภาพและความละเอียดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

ประการที่สอง คือ ข้อจำกัดด้านอุปกรณ์และเครื่องมือทางเทคนิคในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ไม่เพียงพอหรือไม่ทันสมัย

ประการที่สาม คือ การฝึกอบรมที่ยังไม่ต่อเนื่อง ทำให้การพัฒนาทักษะเฉพาะทางด้านการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร สอดคล้องกับการศึกษาของ Devender, Vashisth and Sharma (2018, pp. 1590–1591) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการขาดการฝึกอบรมที่เหมาะสมส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างมีนัยสำคัญ

ทั้งนี้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกยืนยันว่า การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความเชี่ยวชาญ อย่างไรก็ตาม การฝึกอบรมในรูปแบบเชิงปฏิบัติการที่มีคุณภาพ อาทิ การจำลองสถานการณ์ (simulation) หรือการศึกษกรณีตัวอย่าง (case study review) ยังคงมีความจำเป็นอย่างยิ่งควบคู่กันไป เพื่อยกระดับความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์ที่ซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การบูรณาการทรัพยากรในพื้นที่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติในฐานะหน่วยงานหลักในการจัดสรรงบประมาณควรสนับสนุนจัดหาเทคโนโลยี เช่น เครื่องวัดระยะเลเซอร์และซอฟต์แวร์จำลองเหตุการณ์ ผ่านโครงการความร่วมมือกับท้องถิ่นหรือเอกชนแบบประชารัฐ เพื่อเพิ่มความแม่นยำของพยานหลักฐาน ซึ่งเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการวิเคราะห์สาเหตุเชิงลึก (root cause analysis) เพื่อวางแผนป้องกันอุบัติเหตุในระดับจังหวัดอย่างยั่งยืน

2. การบริหารภาระงานและอัตรากำลัง กำหนดดัชนีความสมดุลระหว่างปริมาณคดีและจำนวนพนักงานสอบสวนในพื้นที่ยุทธศาสตร์ (high-accident zones) เพื่อลดภาวะเหนื่อยล้าและเพิ่มความละเอียดในการรวบรวมหลักฐาน

3. การพัฒนาระบบรับรองวิทยฐานะ พัฒนาระบบ e-learning และกลไกรับรองวิทยฐานะ (certification) สำหรับพนักงานสอบสวนที่มีความเชี่ยวชาญจากประสบการณ์จริง (tacit knowledge) เพื่อสร้างมาตรฐานวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. การใช้มาตรฐาน SOP และ checklist จัดทำรายการตรวจสอบมาตรฐาน (checklist) เป็นเครื่องมือช่วยปฏิบัติงาน (job aid) เพื่อควบคุมคุณภาพและลดการสูญเสียพยานหลักฐานสำคัญ

2. การบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยพิสูจน์หลักฐาน จัดเวทีแลกเปลี่ยนกรณีศึกษาร่วมกับเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานสม่ำเสมอ เพื่อลดช่องว่างทักษะเชิงเทคนิคและสร้างมาตรฐานเดียวกัน

3. การจัดการความรู้และระบบโซ่แห่งการจัดเก็บ ส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้จากผู้เชี่ยวชาญสู่บุคลากรรุ่นใหม่ และเคร่งครัดในระบบโซ่แห่งการจัดเก็บ (chain of custody) เพื่อความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานในชั้นศาล

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาเปรียบเทียบเชิงพื้นที่ ขยายขอบเขตสู่พื้นที่บริบทต่างกัน เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอบสวน

2. การวิจัยเทคโนโลยีสนับสนุน ศึกษาเชิงทดลองการใช้โดรนหรือการสแกนพื้นที่ 3 มิติ เพื่อเปรียบเทียบความแม่นยำและทรัพยากรกับวิธีเดิม

3. การศึกษาประสิทธิผลของการใช้ SOP ติดตามผลหลังใช้คู่มือ SOP เพื่อประเมินคุณภาพพยานหลักฐานและระยะเวลาทำสำนวนคดีอย่างเป็นรูปธรรม

รายการอ้างอิง

- กนกพร แสนแก้ว. (2562). การศึกษาความรู้ความเข้าใจด้านการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุของพนักงานสอบสวนในเขตพื้นที่ตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐม. *วารสารวิจัยและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 14(2), หน้า 121-136.
- วศิมน ธีรธนาพรชัย, ยุทธนา สุดเจริญ และณรงค์ กุลนิเทศ. (2559). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตพื้นที่กองบังคับการตำรวจนครบาล 6 ใน *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 8* (หน้า 2194-2202). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2562). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม* (พิมพ์ครั้งที่ 7). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์ข้อมูลอุบัติเหตุเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยทางถนน. (2567). *รายงานสถานการณ์อุบัติเหตุทางถนนของประเทศไทย ปี 2565-2566*. <https://trso.thairoads.org/resources/10278>
- สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา. (2565). *แผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2561-2565 ฉบับทบทวนปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*. <https://www2.nakhonratchasima.go.th/ebook/detail/9/data.html>
- Devender, S., Vashisth, A., & Sharma, S. (2018). Traffic Accident Investigation Process: A Case Study in Panipat District of Haryana State, India. *International Journal for Research in Applied Science & Engineering Technology*, 6(4), pp. 1587-1591.
- Kolb, D. (2015). *Experiential Learning: Experience as the source of Learning and Development* (2nd ed.). Pearson Education.
- Lukumay, G. G., Outwater, A. H., Mkoka, D. A., Ndile, M. L., & Saveman, B. I. (2019). Traffic police officers' experience of post-crash care to road traffic injury victims: a qualitative study in Tanzania". *BMC emergency medicine*, 19(1), pp. 51 (1-11).
- Mohammed, S. I. (2023). An overview of traffic accident investigation using different techniques. *Automotive experiences*, 6(1), pp. 68-79.
- World Health Organization. (2018). *Global status report on road safety 2018*. <https://iris.who.int/handle/10665/276462>

การพัฒนานวัตกรรมการผลิตเครื่องศิราภรณ์และถนิมพิมพาภรณ์ไทย จากผักตบชวา

The Development of Innovation in Producing Thai Headdress and Thanimphimpaporn from water Hyacinth

วันที่รับบทความ: 20 มีนาคม 2569

ชนิดา จันทรังาม ^{1*}

วันที่แก้ไขบทความ: 23 เมษายน 2569

วันที่ตอบรับบทความ: 28 เมษายน 2569

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนานวัตกรรมการผลิตเครื่องศิราภรณ์และถนิมพิมพาภรณ์ไทยจากผักตบชวา 2) เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องศิราภรณ์และถนิมพิมพาภรณ์ไทยที่ผลิตขึ้นในด้านความสวยงาม ความแข็งแรงทนทาน ค่าใช้จ่ายการผลิต และ 3) เพื่อนำเครื่องศิราภรณ์และถนิมพิมพาภรณ์ที่ผลิตขึ้นไปใช้ในการแสดงนาฏศิลป์ไทย การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) ระหว่างการวิจัยและพัฒนา (R&D) และการวิจัยเชิงปริมาณ ผลการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาและทดลองผลิตกระดาดจากผักตบชวาเพื่อนำมาใช้ทดแทนประกันแบบดั้งเดิม เครื่องศิราภรณ์และถนิมพิมพาภรณ์ ประกอบด้วย รัตเกล้ายอด กะบังหน้า กรองคอ ทับทรวง กำไลต้นแขน กำไลข้อมือ โดยยังคงอาศัยเทคนิคการประดิษฐ์เครื่องศิราภรณ์และถนิมพิมพาภรณ์รูปแบบศิลปะไทยดั้งเดิม ผลจากการออกแบบพบว่า ด้านความสวยงาม มีความสวยงามและสามารถใช้งานได้จริง มีความคิดเห็นระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.85, S.D.=0.48) ด้านความแข็งแรงทนทาน ใช้งานจริง มีน้ำหนักเบา ไม่แตกหักง่าย มีความคิดเห็นระดับมากที่สุดเช่นกัน (ค่าเฉลี่ย 4.85, S.D.=0.53) ด้านต้นทุนการผลิต สะท้อนถึงความคุ้มค่าในการใช้วัสดุทดแทนจากธรรมชาติ ทั้งในมิติของงบประมาณ และความเป็นไปได้ในการต่อยอดผลิตภัณฑ์ไปสู่เชิงพาณิชย์ มีความคิดเห็นระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.86, S.D.=0.50) งานวิจัยนี้เป็นการแปรรูปพืชที่สร้างปัญหาให้เกิดประโยชน์ แต่ยังเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย บูรณาการศิลปวัฒนธรรมกับทรัพยากรธรรมชาติอย่างสร้างสรรค์เป็นต้นแบบของการพัฒนาสินค้าเชิงวัฒนธรรม ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างรายได้ในระดับชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: เครื่องศิราภรณ์ ถนิมพิมพาภรณ์ ผักตบชวา นาฏศิลป์ไทย

¹ อาจารย์ ดร. สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
ผู้ประสานงานหลัก e-mail: Chanida.j@dru.ac.th

The Development of Innovation in Producing Thai Headdress and Thanimphimpaporn from Water Hyacinth

Received: March 20, 2026

Chanida Janngam ^{1*}

Revised: April 23, 2026

Accepted: April 28, 2026

Abstract

This research article aimed to (1) develop an innovative production process for Thai Siraporn (traditional head ornaments) and Thanimpimmaphorn (Thai ornamental accessories) from water hyacinth; (2) evaluate the quality of the produced ornaments in terms of aesthetics, durability, and production cost; and (3) apply the developed ornaments in Thai classical dance performances. This study adopted a mixed-methods research approach, integrating creative design with experimental research and development (R&D) processes. The findings revealed that the researcher developed a paper from water hyacinth as a substitute for traditional gasket materials. The produced Siraporn and Thanimphimpaporn-including items such as Radklao Yod (tiered crown), Krabang Na (forehead ornament), Krong Kho (neck collar), Thap Suang (chest ornament), and armlets-were created using traditional Thai artistic techniques. The evaluation results indicated that aesthetic quality was rated at the highest level of satisfaction ($\bar{X}=4.85$, S.D.=0.48). Regarding durability, the products are lightweight, suitable for practical use, and resistant to breakage, and they received the highest level of satisfaction ($\bar{X}=4.85$, S.D.=0.53). In terms of production cost, the findings indicated the cost-effectiveness of using natural substitute materials, both in budget efficiency and in the potential for further commercial development, with the highest level of satisfaction ($\bar{X}=4.86$, S.D.=0.50). This research demonstrates the transformation of an invasive aquatic weed into a valuable resource while preserving Thai traditional knowledge. Furthermore, it serves as a prototype for cultural products under the circular economy concept, aiming to enhance the quality of life and generate sustainable community income.

Keywords: Thai headdress ornaments, Thanimphimpaporn, Water hyacinth, Thai classical dance

¹ Ph.D. of Fine and Applied Arts Program in Dance and Performing Arts, Faculty of Humanities and Social Sciences, Dhonburi Rajabhat University
Corresponding author, e-mail: chanida.j@dru.ac.th

บทนำ

ผักตบชวาเป็นวัชพืชร้ายแรงหนึ่งในสิบอันดับแรกของโลก ผักตบชวาได้แพร่ระบาดในประเทศไทยอย่างรุนแรง เนื่องจากการเกิดมลภาวะจากการเกษตรกรรม น้ำเสียจากชุมชนและอุตสาหกรรม ตลอดจนน้ำทิ้งจากบ่อปลาและฟาร์มสุกร ทำให้ในน้ำมีธาตุอาหารพืชสูง ทำให้ผักตบชวาเติบโตและแพร่ระบาดอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำและชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าว ส่วนผักตบชวาที่จมลงใต้น้ำก็จะเกิดการทับถมทำให้ทางเดินของน้ำตื้นเขินเร็วกว่าปกติเป็นอุปสรรคต่อการระบายน้ำจนนำไปสู่ปัญหาน้ำท่วม (สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 5, 2554, หน้า 6)

อำเภอบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับผักตบชวา ซึ่งด้วยภูมิศาสตร์ของอำเภอบางป่อมีคลองน้ำเป็นจำนวนมาก แม้อำเภอบางป่อจะมีการพัฒนาพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นชุมชนเมืองเป็นที่อยู่อาศัย และอาคารพาณิชย์ แต่ยังคงใช้ประโยชน์จากคลองทั้งสองแห่งที่ประชาชนใช้ในการสัญจรเดินทาง รวมถึงใช้ในการอุปโภคบริโภค รวมถึงทางด้านเศรษฐกิจการเกษตรยังคงมีพื้นที่ในการทำการเกษตรแม้เพียงเล็กน้อย ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงฤดูฝนผักตบชวาจะหนาแน่นมากทั้งคลองทำให้ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนมากไม่สามารถใช้เรือข้ามไปอีกฝั่งได้ยิ่งในช่วงเวลาน้ำขึ้นหรือฝนตกซึ่งเทศบาลตำบลบางป่อ มีคลอง 2 แห่ง และสามารถใช้ประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรมและการคมนาคมได้แก่ 1) คลองสำโรง และ 2) คลองพระองค์เจ้าไชยานุชิต นอกจากนี้ยังมีคลองย่อยอีกจำนวนหลายสาย และคลองสำโรงมีการสูบน้ำส่งไปยังคลองส่งน้ำสุวรรณภูมิ เพื่อระบายลงทะเล ผักตบชวาจะไหลมาจากอำเภอคลองด่านจะสะสมจำนวนมากจนแน่นคลองสำโรง ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

จากปัญหาดังกล่าวส่งผลให้เทศบาลตำบลบางป่อ ซึ่งมีบทบาทและภารกิจหลักในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในเขตพื้นที่ของตนเองจึงต้องดำเนินการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน อีกทั้งนโยบายรัฐบาลในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสังคมด้านการวิจัยและพัฒนา สร้างความรู้ใหม่และการนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจหมุนเวียนจึงเป็นแนวคิดหนึ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นการใช้ผลิตภัณฑ์ให้นานที่สุดส่งเสริมการใช้ซ้ำ ลดขยะหรือของเสียเหลือศูนย์ เพื่อนำขยะหรือของเสียภายหลังจากการผลิตหรือบริโภคกลับเข้าสู่กระบวนการผลิตใหม่ นำกลับมาใช้เป็นวัตถุดิบรอบสอง สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) แนวคิดดังกล่าวถูกนำมาใช้ในการจัดการขยะหรือของเสียทั้งด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสม เกิดนวัตกรรมพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ รวมถึงสร้างนวัตกรรมต้นแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนสร้างสรรค์ เพื่อสร้างรายได้แก่ชุมชน (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2562, หน้า 46)

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาผักตบชวาภายในชุมชน โดยการนำผักตบชวามาสร้างสรรค์เป็นเชิงศิลปะในการสร้างสรรค์จิตรกรรมและนิมิตพินิจภาพไทยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และการนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและคุณภาพชีวิตให้กับชุมชน อีกทั้งยังสามารถประหยัดงบประมาณในการจัดการกิจกรรมภายในชุมชน รวมถึงงานประเพณีต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีต้นทุนที่ราคาสูงด้วยวัสดุที่นำมาใช้ในการประดิษฐ์ โดยใช้แนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเป็นกลไกการ

ขับเคลื่อน สู่ความยั่งยืนจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพเป็นการพัฒนาให้เกิดการสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ศิราภรณ์และณิมพิมพาภรณ์นับเป็นงานวิจัยศิลปะและประณีตศิลป์ที่ต้องใช้ฝีมือในการประดิษฐ์และการออกแบบเพื่อความวิจิตรบรรจงมีคุณค่าในเชิงศิลปะไทย นอกจากนี้ศิราภรณ์และณิมพิมพาภรณ์ไทยในปัจจุบันมีการพัฒนาประยุกต์และสร้างสรรค์เพื่อให้เหมาะสมกับการใช้งาน เช่น การประยุกต์และสร้างสรรค์ในงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์บางชุดการแสดง จากแนวความคิดด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสู่การบูรณาการร่วมกับงานศิลปหัตถกรรมไทยประเภทศิราภรณ์และณิมพิมพาภรณ์เพื่อนำมาแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับผักตบชวาสู่การพัฒนารูปแบบและสร้างสรรค์ศิราภรณ์จากผักตบชวา จึงได้ตั้งข้อสมมติฐานเกี่ยวกับการใช้วัสดุทดแทนเพื่อลดต้นทุนการผลิตและเป็นการนำปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับผักตบชวานำมาสู่การสร้างมูลค่าเป็นแนวทางในด้านการจัดการวัชพืช อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาอันเก่าแก่ของชาติเพื่อให้คงอยู่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่คู่คนไทยสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนานวัตกรรมการผลิตเครื่องศิราภรณ์และณิมพิมพาภรณ์ไทยจากผักตบชวาตามหลักการของเศรษฐกิจหมุนเวียน
2. เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องศิราภรณ์และณิมพิมพาภรณ์ไทยที่ผลิตขึ้นในด้านความสวยงาม ความแข็งแรงทนทาน ค่าใช้จ่ายการผลิต
3. เพื่อนำเครื่องศิราภรณ์และณิมพิมพาภรณ์ที่ผลิตขึ้นไปใช้ในการแสดงนาฏศิลป์ไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มประชาชน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ ได้แก่ เกษตรอำเภอ ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐของอำเภอบางบ่อ ในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของอำเภอบางบ่อ และข้อมูลผลิตภัณฑ์จากผักตบชวาภายในอำเภอบางบ่อ จำนวน 10 คน 2) ประชาชนในการตอบแบบสอบถามประเมินความพึงพอใจ จำนวน 50 คน

2. ผู้เชี่ยวชาญ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมืองานวิจัย 4 ท่าน และ 2) ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบผลงาน 5 ท่าน โดยผู้เชี่ยวชาญจะประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ไทย ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปกรรม ผู้เชี่ยวชาญทางด้านงานวิจัยและพัฒนา (R&D) ประเมินผลงานและให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาผลงานให้เหมาะสมและสอดคล้องกับแนวคิดงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยมีกระบวนการในการออกแบบเครื่องมือและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยขั้นที่ 1 ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์และให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 4 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ทั้งนี้ค่า IOC ที่ได้มีค่าเท่ากับ 1.00 ก่อนนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะเป็นข้อมูลนำไปสู่การออกแบบเครื่องศิราภรณ์และถนิมพิมพารภรณ์จากผกตบชว โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ชุด ดังนี้

1.1 แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 1 สัมภาษณ์ประชาชน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

1.2 แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 2 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

1.3 แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปกรรม

2. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยขั้นที่ 2 ได้แก่ แบบประเมินคุณภาพ ซึ่งใช้ในการประเมินคุณภาพเครื่องศิราภรณ์และถนิมพิมพารภรณ์จากผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ไทยและด้านศิลปกรรม เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องศิราภรณ์และถนิมพิมพารภรณ์ไทยที่ผลิตขึ้นในด้านความสวยงาม ความแข็งแรงทนทาน ต้นทุนในการผลิต ความเหมาะสมด้านราคา โดยผู้วิจัยสร้างแบบประเมินคุณภาพ

3. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยขั้นที่ 2 ได้แก่ แบบประเมินความพึงพอใจ โดยผู้วิจัยสร้างแบบประเมินความพึงพอใจการพัฒนานวัตกรรมการผลิตเครื่องศิราภรณ์และถนิมพิมพารภรณ์ไทยจากผกตบชว เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 ส่วน คือ ข้อมูลเกี่ยวกับผกตบชว ข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องศิราภรณ์และถนิมพิมพารภรณ์ไทย และแนวคิดด้านเศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อนำมาสู่วิเคราะห์ ทดลองและพัฒนาต้นแบบเครื่องศิราภรณ์และถนิมพิมพารภรณ์ไทยจากผกตบชว โดยรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร วิชาการ การสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้คำถามปลายเปิด มีการบันทึกเสียงและจดบันทึกการสัมภาษณ์ต่าง ๆ รวมถึงการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมแต่ละชุมชนของอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลตามหลักการปฏิบัติของระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) ระหว่างการวิจัยและพัฒนา R&D (research and development) และการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative) การนำนวัตกรรมจากผกตบชวสู่การประเมินความพึงพอใจในการนำไปใช้ประโยชน์ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยตรวจสอบข้อมูลให้มีความครบถ้วนและถูกต้องตามเนื้อหาของการวิจัย และผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้สอดคล้องกับข้อมูลและทฤษฎีต่าง ๆ และนำข้อมูลดังกล่าวมาประกอบารวิเคราะห์สังเคราะห์ นำไปสู่การทดลองและออกแบบเครื่องศิราภรณ์และถนิมพิมพารภรณ์ไทยจากผกตบชว โดยมีการนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ไทยและผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปกรรมในการตรวจวัดประเมินคุณภาพของผลงาน จากนั้นนำผลงานไปเผยแพร่ทั้งในเชิงวิชาการและถ่ายทอดองค์ความรู้ต่อชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อประเมินความพึงพอใจ

ต่อผลงานและการนำไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรมทางด้านนาฏศิลป์ไทย เป็นการวิจัยและพัฒนาในการสร้างอาชีพให้กับชุมชนในอนาคต

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนานวัตกรรมการผลิตเครื่องศรารณ์และถนิมพิมพารณ์ไทยจากผักตบชวา เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) ระหว่างการวิจัยและพัฒนา R&D (research and development) และการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative) โดยการทดลองและพัฒนา นวัตกรรมจากผักตบชวาสู่การประเมินคุณภาพผลงานและความพึงพอใจจากการนำไปใช้ประโยชน์ โดยนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) มาเป็นแนวคิดหลักโดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติ นำนามาพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยสรุปผลการวิเคราะห์ที่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ส่วนที่ 1 กระบวนการทดลองออกแบบเครื่องศรารณ์และถนิมพิมพารณ์ไทยจากผักตบชวา

ส่วนที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องศรารณ์และถนิมพิมพารณ์ไทยที่ผลิตขึ้น

ส่วนที่ 3 การนำเครื่องศรารณ์และถนิมพิมพารณ์ที่ผลิตขึ้นไปใช้ในการแสดงนาฏศิลป์ไทย

ส่วนที่ 1 กระบวนการทดลองออกแบบเครื่องศรารณ์และถนิมพิมพารณ์ไทยจากผักตบชวา

การศึกษาข้อมูลคุณสมบัติของผักตบชวาสู่การพัฒนานวัตกรรมการผลิตเครื่องศรารณ์และถนิมพิมพารณ์ไทย มีรายละเอียดและกระบวนการในการผลิต 2 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการผลิตกระดาษสาเพื่อนำมาใช้แทนกระดาษ และ 2) ขั้นตอนการนำผักตบชวามาประดิษฐ์เครื่องศรารณ์และถนิมพิมพารณ์

1. ขั้นตอนการผลิตกระดาษสาเพื่อนำมาใช้แทนกระดาษ

1.1 ขั้นตอนการทดลองเกี่ยวกับการนำผักตบชวาเพื่อนำมาเป็นวัสดุหลักในการทำเครื่องศรารณ์และถนิมพิมพารณ์ โดยนำแนวคิดจากกระบวนการการทำกระดาษสาเป็นแนวคิดหลักในการทดลอง ขั้นตอนแรกเป็นการนำผักตบชวาที่เก็บมาแล้วนำมาตัดรากออกแล้วนำส่วนที่เหลือมาตากแดดในตู้อบล้างงานแสงอาทิตย์ให้แห้งเป็นเวลา 2 - 3 วัน แล้วนำมาต้มใส่กระทะจนเปื่อยโดยใช้เวลาประมาณ 4-5 ชั่วโมง

1.2 จากนั้นนำผักตบชวาที่เปื่อยแล้วนำมาล้างน้ำให้สะอาด เพราะสีจากการต้มจะได้ผักตบชวาที่เปื่อยและมีสีน้ำตาลเข้ม นำมาล้างโดยใช้ผ้ากรองเพื่อให้ได้เยื่อของผักตบชวา เมื่อล้างเสร็จเรียบร้อยแล้วผักตบชวาจากสีน้ำตาลเข้มให้กลายเป็นสีขาวขุ่น ล้างน้ำสะอาดประมาณ 5 ครั้ง

1.3 นำเยื่อผักตบชวาที่ได้ในปริมาณที่ต้องการมาผสมกับแป้งมันหรือแป้งข้าวเหนียว โดยส่วนผสมแป้งมันหรือแป้งข้าวเหนียว 1 กิโลกรัม ผสมน้ำ 4 ถ้วยตวง (ถ้วยตวงมีขนาด 1,000 มิลลิกรัม) นำนามาผสมจนเข้ากัน จากนั้นนำมาม้วนกับเครื่องปั่นใช้เวลาในการปั่น 10 นาที ต่อผักตบชวา 1.5 กิโลกรัม

1.4 นำผักตบชวาที่ปั่นเสร็จเรียบร้อยแล้วเทลงบนนำกรอบไม้ที่ใช้สำหรับทำแม่พิมพ์กระดาษ ขนาด 40x25 เซนติเมตร ที่อยู่ในกระบะเหลี่ยม ขนาด 87.5x12x51 เซนติเมตร นำมาซ้อนผักตบชวา (ผักตบชวา 1.5 กิโลกรัม ต่อกรอบไม้ 1 อัน) ขั้นตอนนี้จะค่อย ๆ เทผักตบชวาลงบนกรอบไม้และต้องคอย

ไล่ฟองอากาศที่อยู่ภายในออกให้หมด และคอยเก็บเศษใยผักตบชวาที่ปั่นไม่ละเอียดออกเพื่อให้กระดาษ
สาามีความเรียบเนียน จากนั้นนำไปตากแดดประมาณ 1 วัน ตากให้แห้งก็จะได้กระดาษสาที่มีขนาดหนา
เพื่อใช้แทนกระดาษ จากการทดลองนำผักตบชวามาทำกระดาษ ผู้วิจัยได้ทำการทดลองทั้งหมด 3 ครั้ง
โดยมีผลการทดลองดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางการทดลองทำกระดาษประเก็นจากผักตบชวา

การทดลอง	ปริมาณผักตบชวา	ปริมาณแป้งมัน	ปริมาณน้ำ	ผลที่ได้
ครั้งที่ 1	1 กิโลกรัม	1 กิโลกรัม	2 ลิตร	กระดาษมีลักษณะบาง
ครั้งที่ 2	1.5 กิโลกรัม	1 กิโลกรัม	2 ลิตร	กระดาษมีความแข็งแรงกว่าครั้งแรกแต่ยังไม่แข็งแรงเท่าประเก็น
ครั้งที่ 3	2 กิโลกรัม	1 กิโลกรัม	2 ลิตร	กระดาษมีความหนาแต่มีความชื้น

สรุปผลการทดลองผู้วิจัยนำกระดาษจากการทดลองครั้งที่ 2 มาใช้แทนกระดาษประเก็น เพื่อเพิ่ม
ความแข็งแรงของกระดาษ ผู้วิจัยใช้กระดาษจากการทดลองครั้งที่ 2 นำมาประกบกันและตากาวเพื่อให้
กระดาษมีความแข็งแรงมากขึ้น

2. ขั้นตอนการนำผักตบชวามาประดิษฐ์เครื่องศิราภรณ์และถนิมพิมพาภรณ์กระบวนการประดิษฐ์
ต้นแบบเครื่องศิราภรณ์และถนิมพิมพาภรณ์จากผักตบชวา มุ่งเน้นการนำวัสดุธรรมชาติอย่างผักตบชวามา
ใช้ผลิตเครื่องประดับไทยแบบดั้งเดิม ในการเลือกรูปแบบที่นำมาประดิษฐ์ ผู้วิจัยได้สอบถามความเหมาะสม
จากผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ รวมถึงความต้องการของชุมชนในการนำไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรมที่
เกี่ยวข้องกับประเพณีและวัฒนธรรม โดยส่วนใหญ่เลือกเครื่องศิราภรณ์และถนิมพิมพาภรณ์ในการแต่งกาย
ชุดไทยประยุกต์ที่สามารถนำมาประกอบกับชุดไทยได้หลากหลาย โดยเน้นความสวยงาม ความเหมาะสม
และการนำไปใช้ประโยชน์ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ศิราภรณ์ ประกอบไปด้วย รัดเกล้า
ยอด กะบังหน้า และ 2) ถนิมพิมพาภรณ์ ประกอบไปด้วยกรองคอ กำไลต้นแขน ทับทรวง หัวเข็มขัด โดยมี
กระบวนการประดิษฐ์ต้นแบบเครื่องศิราภรณ์และถนิมพิมพาภรณ์จากผักตบชวา การออกแบบในการวิจัย
ครั้งนี้มีกระบวนการในการออกแบบแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

2.1 การร่างแบบโดยยึดรูปแบบศิลปะไทยแบบดั้งเดิม ทั้งในด้านองค์ประกอบ รูปทรง และ
ลวดลาย อาทิ ลายกระหนกเปลว ลายประจายาม ลายใบเทศ เป็นต้น

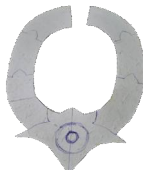
2.2 โครงร่างแบบจากผักตบชวา นำแบบร่างที่ได้มาแกะแบบในกระดาษที่ได้จากผักตบชวา
โดยกระบวนการผลิตยังคงใช้เทคนิคแบบดั้งเดิม เช่น การฉลุลายด้วยเลื่อยฉลุ การเย็บตรึงกับลวดเพื่อให้มี
ความแข็งแรงทนทาน

2.3 กระบวนการประดิษฐ์ศิราภรณ์และถนิมพิมพาภรณ์ ประกอบด้วย การกระหนะลาย
กระบวนการนี้จะใช้ส่วนผสมจากผักตบชวามาเป็นหลัก นำมากดลายที่ต้องการลงบนแม่พิมพ์และนำไปติด
ในส่วนของโครงร่างแบบจากผักตบชวา จากนั้นลงรองพื้น ปิดทอง ประดับแววหรือพลอยเทียม เพื่อรักษา
ความวิจิตรของเครื่องประดับไทย

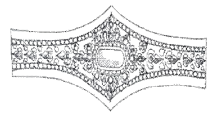
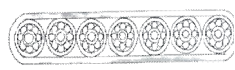
ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบแบบร่างและเครื่องศิราภรณ์จากผ้าตบขวาที่สมบูรณ์

ลำดับ	ศิราภรณ์	แบบร่างศิราภรณ์	โครงร่างแบบจากผ้าตบขวา	ศิราภรณ์จากผ้าตบขวา
1.	รัดเกล้ายอด			
2.	กะบังหน้า			
3.	จอนหู			
4.	รัดท้ายซ่อง			

ตารางที่ 3 ตารางเปรียบเทียบแบบร่างและเครื่องถนิมพิมพาภรณ์จากผ้าตบขวาที่สมบูรณ์

ลำดับ	ศิราภรณ์	แบบร่างศิราภรณ์	โครงร่างแบบจากผ้าตบขวา	ศิราภรณ์จากผ้าตบขวา
1.	กรองคอ			
2.	ทับทรวง			

ตารางที่ 3 ตารางเปรียบเทียบแบบร่างและเครื่องถมพิมพ์ภาพจากผ้าตบขวาที่สมบูรณ์ (ต่อ)

ลำดับ	ศิราภรณ์	แบบร่างศิราภรณ์	โครงร่างแบบจากผ้าตบขวา	ศิราภรณ์จากผ้าตบขวา
3.	จันทน์			
4.	ปั้นเหน่ง			
5.	กำไลแฉง			
6.	กำไลตันแขน (แบบที่ 1)			
7.	กำไลตันแขน (แบบที่ 2)			
8.	กำไลข้อมือ			

ส่วนที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องศิราภรณ์และถมพิมพ์ภาพไทยที่ผลิตขึ้น

ผู้วิจัยได้มีกระบวนการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องศิราภรณ์และถมพิมพ์ภาพไทยในด้านต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความสวยงาม 2) ความแข็งแรงทนทาน และ 3) ค่าใช้จ่ายการผลิต โดยกระบวนการการทดลองต้นแบบเครื่องศิราภรณ์และถมพิมพ์ภาพไทยจากผ้าตบขวา แบ่งออกเป็น 2 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 การทดลองเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลงานก่อนนำไปเผยแพร่ต่อชุมชน และครั้งที่ 2 นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงผลงาน และประชาชนเป็นผู้ประเมินความพึงพอใจ ผลการตรวจสอบพบว่า

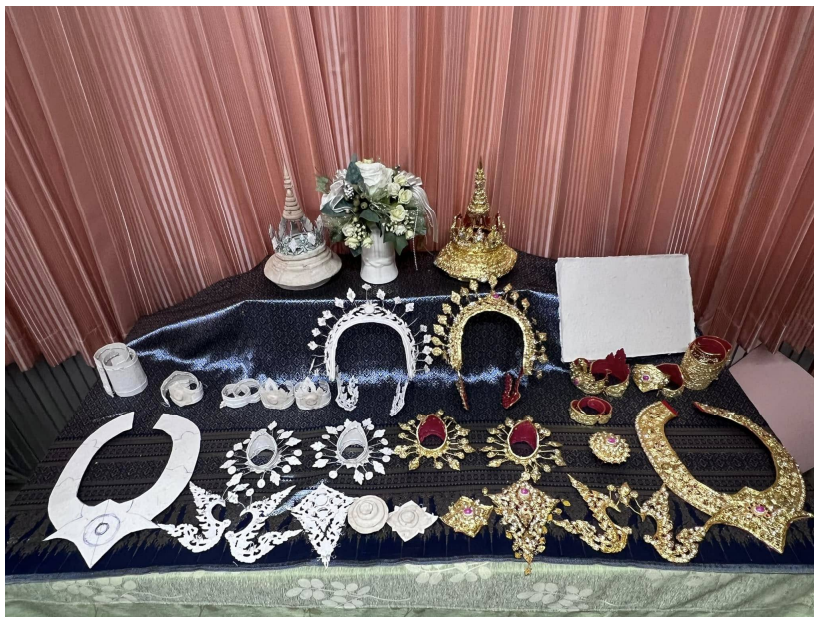
1. ด้านความสวยงาม ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อสังเกตดังนี้ ผลงานมีความสวยงามมีลักษณะใกล้เคียงกับวัสดุดั้งเดิม แต่ยังขาดในส่วนของการรายละเอียดเล็กน้อย เช่น การกระหนะลาย ลวดลายยังไม่คมชัดเท่าที่ควร ควรปรับใช้ทองคำเปลวแท้มากกว่าทองคำเปลววิทยาศาสตร์ เพื่อความแวววาวและความ

ทนทาน รวมถึงการเลือกใช้พลอยที่นำมาประดับตกแต่ง ผลการประเมินความพึงพอใจด้านความสวยงาม (ค่าเฉลี่ย 4.85)

2. ความแข็งแรง ผู้วิจัยได้มีการทดลองความแข็งแรง โดยการจำลองเหตุการณ์การตกกระแทกจากการใช้งานและการเก็บรักษา กำหนดระยะการตกกระแทก 3 ระยะ คือ 1 เมตร 2 เมตร ตามสัดส่วนของผู้แสดงที่สวมใส่และขนาดของตู้การเก็บรักษา ผลการทดลองพบว่า ระยะ 1 เมตร เครื่องศิราภรณ์และถนิมพิมพาภรณ์ยังคงรูปเดิม ระยะ 2 เมตร ถนิมพิมพาภรณ์ยังคงรูปเดิม ส่วนศิราภรณ์รัดเกล้ายัดบริเวณปลายยอดที่เชื่อมกับโครงลวดหลุด วิธีการแก้ไขคือการเชื่อมลวดและใช้กาวคุณภาพสูงยึดให้แน่น ส่วนกะบังหน้ามีลักษณะบิดงอเล็กน้อยแต่ไม่แตกหัก ผลการประเมินความพึงพอใจความแข็งแรงทนทาน (ค่าเฉลี่ย 4.85)

3. ค่าใช้จ่ายการผลิต ผู้วิจัยได้ประเมินค่าใช้จ่ายการผลิต โดยแยกต้นทุนออกเป็น 3 ส่วนหลัก 1) ค่าวัตถุดิบทางตรง 2) ค่าอุปกรณ์และวัสดุสนับสนุน และ 3) ค่าแรงและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เพื่อวิเคราะห์จุดคุ้มทุนและความคุ้มค่าของวัสดุ โดยการวิเคราะห์ต้นทุนรวมทั้งการผลิตต้นแบบเครื่องศิราภรณ์และถนิมพิมพาภรณ์ไทยจากผักตบชวารวมถึงการปรับปรุงแก้ไขผลงาน พบว่าโครงสร้างต้นทุนที่สำคัญ คือ ค่าแรงงานและกรรมวิธี (ร้อยละ 45) และค่าอุปกรณ์ (ร้อยละ 40) ในขณะที่ค่าวัตถุดิบผักตบชวามีสัดส่วนน้อยที่สุดคือ ร้อยละ 15 หากเปรียบเทียบกับราคาตลาดการผลิตสำหรับขายสามารถขายได้ในราคาสูงและถูกกว่าราคาตลาด หากผลิตในปริมาณที่มากขึ้นและฝึกฝนจนชำนาญสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มเชิงพาณิชย์ได้ ผลการประเมินความพึงพอใจด้านค่าใช้จ่ายในการผลิต (4.86) จากการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องศิราภรณ์และถนิมพิมพาภรณ์ไทยที่ผลิตขึ้น พบว่าเครื่องศิราภรณ์และถนิมพิมพาภรณ์จากผักตบชวามีความสวยงาม มีความแข็งแรงคงทนไม่แตกหักง่ายและมีน้ำหนักเบา ส่วนต้นทุนการผลิตต่ำแต่ราคาตลาดสูงทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฝีมือของผู้ผลิตที่ต้องอาศัยความชำนาญและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะสามารถสรุปได้ดังนี้

- 3.1 นำไปต่อยอดสู่การผลิตเครื่องแต่งกายในรูปแบบอื่น ๆ ได้ในอนาคต
- 3.2 การพัฒนารูปแบบให้มีเอกลักษณ์เฉพาะและต่อยอดเชิงพาณิชย์ขยายผลสู่การผลิตสินค้าเชิงพาณิชย์ เช่น ของฝาก งานแฟชั่น หรือการแสดงร่วมสมัย
- 3.3 พัฒนารูปแบบศิราภรณ์และถนิมพิมพาภรณ์ให้มีดีไซน์ร่วมสมัยมากขึ้น
- 3.4 การสร้างเครือข่ายร่วมกับชุมชนสู่การพัฒนาผลิตสินค้าศิลปหัตถกรรมจากผักตบชวา

จากการศึกษาการออกแบบเครื่องศิราภรณ์และถนิมพิมพาภรณ์จากผักตบชวาเป็นการนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนมาประยุกต์ใช้กับงานด้านนาฏศิลป์ไทยโดยมีกระบวนการทดลองนำผักตบชวามาเป็นวัสดุทดแทน การออกแบบเครื่องศิราภรณ์และถนิมพิมพาภรณ์ในงานวิจัยนี้เป็นกระบวนการที่ผสมผสานความรู้เชิงช่างฝีมือแบบดั้งเดิมเข้ากับการใช้วัสดุธรรมชาติจากท้องถิ่น โดยเฉพาะการเลือกใช้ผักตบชวาซึ่งเป็นวัสดุที่มีอยู่ทั่วไปในแหล่งน้ำธรรมชาติและสามารถแปรรูปเป็นกระดาดสาได้ ผลการ

ทดลองแสดงให้เห็นว่า ผักตบชวาสามารถนำมาใช้ในการผลิตกระดาษสำหรับขึ้นโครงสร้างของคิราภรณ์ และถนิมพิมพาภรณ์ได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) (2562, หน้า 12) ได้กล่าวถึงแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (circular economy concept) แนวคิดเกี่ยวกับการนำทรัพยากรที่ถูกนำไปใช้แล้วให้กลับมาแปรรูปและนำกลับไปใช้ได้อีกในอนาคตใช้ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดโดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในกระบวนการผลิตใหม่ แก้ปัญหาการจัดการขยะ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ เลิศลักษณ์ เจริญสมบัติ (2564) ได้อธิบายแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน หลักการจัดการของเสียโดยการนำวัตถุดิบที่ผ่านการผลิตและบริโภคแล้วเข้าสู่กระบวนการผลิตใหม่และเปลี่ยนวิธีการผลิตจากขับเคลื่อนเศรษฐกิจแบบเส้นตรงคือการผลิต ใช้ ทิ้ง ขายได้กำไร มาสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน คือ การนำทรัพยากรที่ใช้แล้วมาเป็นวัตถุดิบเพื่อผลิตสินค้าใช้ใหม่อีกครั้งบนพื้นฐานหลักการ 3R คือ ลดการใช้ (reduce) นำกลับมาใช้ใหม่ (reuse) ยืดอายุการใช้งานและการนำมาใช้เป็นวัตถุดิบเพื่อผลิตออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ (recycle)

2. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องคิราภรณ์และถนิมพิมพาภรณ์ไทยที่ผลิตขึ้น

นวัตกรรมเครื่องคิราภรณ์และถนิมพิมพาภรณ์ไทยจากผักตบชวา ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสมมติฐานเกี่ยวกับการใช้วัสดุทดแทนเพื่อลดต้นทุนการผลิตและเป็นการนำปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับผักตบชวานำมาสู่การสร้างมูลค่า โดยมีกระบวนการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องคิราภรณ์และถนิมพิมพาภรณ์ไทยในด้านต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความสวยงาม 2) ความแข็งแรงทนทาน และ 3) ค่าใช้จ่ายการผลิต ซึ่งกระบวนการทดลองต้นแบบเครื่องคิราภรณ์และถนิมพิมพาภรณ์ไทยจากผักตบชวา แบ่งออกเป็น 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 การทดลองเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคุณภาพและตรวจสอบก่อนนำไปเผยแพร่ต่อชุมชน ครั้งที่ 2 นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงผลงาน และประชาชนเป็นผู้ประเมินความพึงพอใจ ซึ่งสอดคล้องกับ พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2564, หน้า 129) ได้อธิบายถึง กระบวนการการประเมินหรือตรวจสอบโครงการวิจัยหรือข้อเสนอการวิจัย มีความสำคัญต่อนักวิจัย เพราะแนวคิดในการดำเนินการวิจัยทำให้นักวิจัยได้จัดระบบความคิด มีกรอบแนวทางการทำวิจัยอย่างชัดเจน และเชื่อมั่นว่าจะสามารถดำเนินการวิจัยได้สำเร็จหรือเป็นแผนปฏิบัติงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งค้นหาคำตอบในสิ่งที่ป็นข้อสงสัยหรือหาความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหรือการประดิษฐ์ พัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ (Body of knowledge) ที่นำไปสู่การแก้ปัญหาหรือพัฒนาทางวิชาชีพและวิชาการให้ก้าวหน้าต่อไป สำหรับเรื่องคุณภาพของผลผลิตสร้างสรรค์นั้น เทเลอร์ (Taylor, 1964) ได้ข้อคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของคนว่าไม่จำเป็นต้องเป็นขั้นสูงสุดยอดหรือการค้นคว้าประดิษฐ์ของใหม่ขึ้นมาเสมอไป แต่ผลของความคิดสร้างสรรค์อาจจะอยู่ในขั้นใดขั้นหนึ่งต่อไปนี้ 1) การแสดงออกอย่างอิสระในขั้นนี้ไม่จำเป็นต้องอาศัยความคิดริเริ่มและทักษะขั้นสูง แต่อย่างไรก็ตามเพียงแต่กล้าแสดงออกอย่างอิสระ 2) ผลงานออกมาโดยที่งานนั้นอาศัยบางประการ แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งใหม่ 3) ขั้นสร้างสรรค์เป็นขั้นที่แสดงถึงความคิดใหม่ของบุคคลไม่ได้ลอกเลียนมาจากใครแม้ว่างานนั้นอาจจะมีคนอื่นคิดเอาไว้แล้วก็ตาม 4) ขั้นคิดประดิษฐ์อย่างสร้างสรรค์ ที่สามารถคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ขึ้น โดยไม่ซ้ำแบบใคร 5) เป็นขั้นการพัฒนาผลงานในขั้นที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และ 6) เป็นขั้นความคิดสร้างสรรค์สูงสุด สามารถคิดสิ่งที่เป็นนามธรรมขั้นสูงสุดได้

3. การนำเครื่องศิราภรณ์และถนิมพิมพาภรณ์ที่ผลิตขึ้นไปใช้ในการแสดงนาฏศิลป์ไทย

การนำเครื่องศิราภรณ์และถนิมพิมพาภรณ์ที่ผลิตจากผักตบชวาสามารถนำมาใช้ได้จริงในกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมและประเพณีไทยหรืองานด้านนาฏศิลป์ ทั้งด้านการแสดง ด้านการแต่งกาย ซึ่งสอดคล้องกับ ชีววัฒน์ ช่างสาน (2558) การแสดงนาฏศิลป์ไทยนั้น การแต่งกายยังเป็นสิ่งบ่งชี้ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของความเป็นไทย การแต่งกายของนาฏศิลป์เน้นความประณีตบรรจง การสร้างเครื่องแต่งกายการแสดงเพื่อบ่งบอกฐานะ อูปนิสัย รสนิยม ความคิดอ่าน อาชีพ และบทบาทของตัวละคร การแต่งกายของการแสดงไทยมีระเบียบปฏิบัติที่งดงามสามารถแต่งได้หลายแบบ เช่น การแต่งกายแบบละครรำ การแต่งกายแบบสีภาค การแต่งกายแบบประยุกต์ การแต่งกายแบบประเพณี และการแต่งกายแบบสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังนำไปสู่การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ซึ่ง Mitpang & Maikanta (2017, p. 123) ได้กล่าวว่าการพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ที่ยั่งยืนซึ่งการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นมาออกแบบเป็นเครื่องประดับร่วมสมัย ควรมีแนวทางการพัฒนาสินค้าที่มีความแตกต่างจำเป็นต้องปรับปรุงหรือพัฒนาสินค้าใหม่ ๆ ที่มีการศึกษาความต้องการผู้บริโภคที่ใช้เป็นแนวทางในการออกแบบ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

องค์ความรู้นวัตกรรมการผลิตเครื่องศิราภรณ์และถนิมพิมพาภรณ์จากผักตบชวาเป็นงานวิจัยที่เป็นต้นแบบในการทดลองและพัฒนาการนำผักตบชวามาใช้ทดแทนวัสดุดั้งเดิม งานวิจัยชิ้นนี้สามารถนำไปเป็นต้นแบบในการต่อยอดใช้ประโยชน์ในเชิงปฏิบัติ เช่น การผลิตของที่ระลึกในระดับชุมชนเพื่อสร้างรายได้ การพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ รวมทั้งการประยุกต์ใช้ในงานนาฏศิลป์ร่วมสมัย งานแฟชั่น และงานออกแบบเชิงหัตถกรรม ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการผลิต

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพัสดราภรณ์ หมายถึง เครื่องนุ่งห่มที่เป็นผ้า หรือเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายในนาฏศิลป์ไทย โดยนำไปต่อยอดในการศึกษาเส้นใยผักตบชวามาออกแบบเป็นเครื่องแต่งกายในนาฏศิลป์ไทย ซึ่งจะทำให้ครบองค์ประกอบด้านเครื่องแต่งกายนาฏศิลป์ไทย ซึ่งประกอบด้วย 1) ศิราภรณ์ 2) ถนิมพิมพาภรณ์ และ 3) พัสตราภรณ์ เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยควบคู่ไปกับการจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเปิดโอกาสให้นักศึกษานี้ก้าวสู่ระดับงานวิจัยเชิงพาณิชย์หรือผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ไทยในอนาคต

รายการอ้างอิง

- ธีรวัฒน์ ช่างสาน. (2558). *นาฏยประดิษฐ์*. พัชรพลพรินติ้ง.
- พิชิต ฤทธิ์จัญญ. (2564). *เทคนิคการวัดและประเมินผลการเรียนรู้*. เพชรเกษมการพิมพ์.
- รวีสรา ตระกูลเงินไทย. (2563). *พัสดราภรณ์และถนอมพิพพารณ์ที่ใช้ในการแสดงโขนพระราชทาน*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เลิศลักษณ์ เจริญสมบัติ. (2564). การประยุกต์ใช้แนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนกับวิสาหกิจชุมชน. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 24(1), หน้า 145-155.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2562). *Circular Economy เศรษฐกิจหมุนเวียน...ที่ทุกคนควรรู้*. สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 5. (2554). *รายงานการศึกษาลักษณะของสิ่งแวดล้อมจากผักตบชวาในแหล่งน้ำชุมชน*. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- Mitpang, P., & Maikanta, K. (2017). *Thai traditional ornament design: Cultural adaptation in contemporary performance*. Bangkok Publishing.
- Taylor C. W. (1964). *Creativity: Progress and Potential*. McGraw-Hill.

การต่อสู้ของความคิดทางการเมืองแบบช่วงวัย การเป็นชายขอบทางการเมือง
และการเอาตัวรอดในสังคมการเมือง หลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2557
Generational Ideological Struggles, Social Marginalization, and
Political Survival in Post-2014 Coup Thailand

วันที่รับบทความ: 19 กุมภาพันธ์ 2569

วันที่แก้ไขบทความ: 31 มีนาคม 2569

วันที่ตอบรับบทความ: 8 เมษายน 2569

วัชรพล ยงวนิชย์^{1*}

ศิริกุล บัวแก้ว²

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้ต้องการชี้ชวนและเสนอให้พิจารณามุมมองความเปลี่ยนแปลงในความขัดแย้งจากความคิดทางการเมืองของประชาชนในสังคมไทยหลังการเปลี่ยนถ่ายอำนาจรัฐภายใต้อิทธิพลของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และการถือครองอำนาจรัฐของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา มาสู่รัฐบาลพลเรือนที่อยู่ภายใต้การนำของพรรคเพื่อไทยและพรรคภูมิใจไทย วัตถุประสงค์หลักคือ การชี้ให้เห็นถึงความขัดแย้งในความคิดทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงจากการต่อสู้กันระหว่างกลุ่มผลประโยชน์การเมืองสี่เส้าแบบเก่า ความขัดแย้งในชุดอุดมการณ์ทางความคิดที่เสมือนกลายเป็นการต่อสู้ขัดแย้งทางการเมืองด้วยมุมมองแบบช่วงวัย หรือความขัดแย้งที่สะท้อนผ่านชุดความคิดแบบช่วงอายุที่กลายเป็นการปะทะกันทางความคิดระหว่างประชาชนวัยเก่าที่มองความเปลี่ยนแปลงของรัฐในเชิงการปฏิรูปเป็นเสมือนภัยคุกคาม และประชาชนวัยใหม่ที่มองรัฐในปัจจุบันเป็นพื้นที่ที่ไม่ตอบสนองและไม่เป็นมิตร บนพื้นที่ที่ต่างฝ่ายต่างรู้สีกว่าตนกำลังหมดประโยชน์หรือไม่มีความหมายในพื้นที่สังคมการเมือง อันนำไปสู่ความขัดแย้งที่ทำให้ต่างฝ่ายต่างแสดงออกเพื่อพยายามเอาตัวรอดด้วยการช่วงชิงบทบาทในการครอบครองอำนาจรัฐเพื่อให้ตนสามารถสร้างพื้นที่ที่ตนเห็นว่าเหมาะสมได้

คำสำคัญ: ความคิดทางการเมือง การเมืองระหว่างวัย ความขัดแย้งทางการเมือง

¹ อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

* ผู้ประสานงานหลัก e-mail: vatcharapon.y@dru.ac.th

² อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

e-mail: sirikun.b@dru.ac.th

Generational Ideological Struggles, Social Marginalization, and Political Survival in Post-2014 Coup Thailand

Received: February 19, 2026

Revised: March 31, 2026

Accepted: April 8, 2026

Vatcharapon Yongvanichaya^{1*}

Sirikun Buakaew²

Abstract

This article invites reconsideration of the transformation of political conflict in Thailand by examining shifts in citizens' political thought following the transition of state power from the period under the influence of the National Council for Peace and Order (NCPO) and the administration of General Prayut Chan-o-cha to a civilian government led by the Pheu Thai Party and the Bhumjaithai Party. Its principal objective is to demonstrate how political conflict has evolved from earlier struggles among interest groups, color-coded mass politics, and entrenched ideological divisions into a generationally framed confrontation. What once appeared as ideological contestation has increasingly manifested as political conflict structured along age-based perspectives. This emerging cleavage reflects a clash between older generations—who perceive state reform and structural change as a potential threat to established political and social orders—and younger generations, who regard the contemporary state as unresponsive. Within this contested socio-political terrain, both sides experience marginalization and diminishing relevance in the political sphere. Such perceptions of exclusion intensify antagonism, prompting each group to assert itself in a struggle for control over state power as a means of constructing a political space aligned with its own vision of legitimacy, stability, and societal order.

Keywords: Political Thought, Intergenerational Politics, Political Conflict

¹ Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Dhonburi Rajabhat University

*Corresponding Author, e-mail: vatcharapon.y@dru.ac.th

² Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Dhonburi Rajabhat University
e-mail: sirikun.b@dru.ac.th

บทนำ

ความเปลี่ยนแปลงภายหลังการรัฐประหารของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) การเกิดวิกฤตการณ์โรคระบาดโควิด-19 การเข้ามาของสังคมดิจิทัล และการเร่งรัดข้อมูลการถูกแทนที่ด้วยปัญญาประดิษฐ์ พร้อมกับการถ่างขยายช่องว่างระหว่างผู้คนในสังคมที่กำลังขยายตัว (generational gap) ความขัดแย้งในความคิดทางสังคมการเมือง ภายใต้มุมมองของผู้คนต่างวัยกำลังสะท้อนภาพพลวัตและความถดถอยของสังคมการเมืองไทย แม้ว่าปัญหาภายใต้วัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยของไทยที่จะยังคงมีอยู่เหมือนเดิม เช่น ระบบเจ้าขุนมูลนาย การครอบงำของระบบราชการ และระบบความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ อันส่งผลให้เกิดพื้นที่อำนาจแบบสีเทาที่ไม่ชัดเจน (อุไรวรรณ ธนสฤติย์, 2552, หน้า 2-11) การเติบโตของผลผลิตทางความคิดที่มาจากชุดการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย สิทธิเสรีภาพ การเคารพความคิดเห็นที่หลากหลาย การยึดตามกฎกติกาสังคม รวมไปถึงความรู้สึกรับรู้ต่อการทุจริตคอร์รัปชันและการร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยมีขอบของระบบราชการกำลังเติบโตก้าวหน้าในหมู่คนรุ่นใหม่ ทั้งจากการถูกหยิบขึ้นมากล่าวถึงในสื่อกระแสหลักและการเกิดเหตุการณ์ปะทุขึ้นอย่างไม่คาดหมายของการมีช่องทางสื่อสารออนไลน์ในการนำเสนอที่อิสระและควบคุมได้ยาก การเข้าถึงข้อมูลและการแสดงออกทางสังคมในประเด็นต่าง ๆ ในโลกออนไลน์กลับยิ่งทำให้เกิดการตื่นตัวและตั้งคำถามต่อระบบรัฐและการจัดการสังคม รวมไปถึงการดำเนินนโยบายของรัฐ แต่สิ่งสำคัญที่น่าสนใจ คือ เพราะเหตุใดการตอบสนองทางปฏิกิริยาต่อปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นประเด็นในทางสังคมไม่ว่าจะเป็นการเปิดโปงการทุจริต การพบการกระทำผิด การใช้อำนาจรัฐที่ไม่ถูกต้องกลับทำให้เกิดช่องว่างของความขัดแย้งอุดมการณ์ ชุดความคิด มุมมองที่มุ่งหวังให้ผู้คนในสังคมมุ่งต่อต้านทุจริต ช่วยเป็นหูเป็นตาต่อการกระทำ ความผิด การร่วมกันเสนอการปฏิรูปการทำงานรัฐและร่วมกันสนับสนุนการตรวจสอบการทำงานของรัฐได้กลายเป็นพื้นที่ของความขัดแย้งของผู้คนในสังคมและแสดงออกในลักษณะความขัดแย้งที่แบ่งฝ่ายเป็น คนวัยเก่า (Baby Boomer และ Gen X) และคนวัยใหม่ (Gen Z) ที่ถกเถียงกันต่อการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกทางการเมือง ช่องว่างของช่วงวัย (generation gap) ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาความขัดแย้งและรอยปริแตกทางการเมืองได้อย่างไร ทำไมสังคมปัจจุบันที่เคลื่อนตัวไปอย่างรวดเร็วจึงสร้างสังคมคู่ขนานที่กระทบวัฒนธรรมและบรรยากาศทางการเมืองไปสู่ความขัดแย้ง คนรุ่นเก่าที่รู้สึกถึงไม่มั่นคงจากความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว และคนรุ่นใหม่ที่ยพยายามเรียกร้องและต่อสู้อย่างขาดความหวัง ปรากฏการณ์การรู้สึกไร้ความหมายได้แปรเปลี่ยนพื้นที่ทางสังคมเป็นสนามประลองค่านิยมทางการเมืองที่มีต่อรัฐในปัจจุบัน

สังคมไทยและสังคมการเมืองไทยรอยปริแตกทางการเมือง

หากย้อนกลับไปในช่วงยุคสมัยแห่งความขัดแย้งทางอุดมการณ์การเมืองสมัยใหม่ อาจเริ่มต้นในยุคของคน Gen Y ความขัดแย้งจากการก้าวขึ้นสู่อำนาจของรัฐบาลพรรคไทยรักไทย นำโดยอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร การดำเนินนโยบายแบบประชานิยมได้นำมาสู่ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ ในชุดความคิดระหว่างทุนนิยมเสรีแบบประชานิยม และผู้ต่อต้านการดำเนินนโยบายและการบริหารแบบประชานิยม ซึ่งมองว่าเป็นการปกครองประเทศด้วยระบอบนายทุน (capitalism) ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

สร้างบรรยากาศทางการเมืองแบบคนจนหรือคนชนบทรากหญ้า กับคนในเมืองหรือคนชนชั้นกลาง ดังมุมมองของ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2556) ที่มองการขับเคลื่อนของสังคมสองพื้นที่ เรียกว่า “สองนคราประชาธิปไตย” ที่กล่าวถึงบทบาทโครงสร้างเมืองและชนบทที่มีผลต่อการกำหนดประชาธิปไตยของไทย ผลจากความขัดแย้งนำไปสู่การรัฐประหารของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) โดย พลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน ในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 รอยร้าวทางสังคมและความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองของไทยได้ขาดแยกออกมาเป็น 2 ส่วน และดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เมื่อการชนะเลือกตั้งอีกครั้งในนามพรรคพลังประชาชน ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาการเมืองไทยจึงถูกกล่าวถึงด้วยโลกทางอุดมการณ์ 2 ใบ ใบหนึ่งคือ โลกประชาธิปไตยมีสัญลักษณ์แทนด้วย “กลุ่มคนเสื้อแดง” “คนรากหญ้า” และพรรคไทยรักไทย (รวมถึงพรรคพลังประชาชนและพรรคเพื่อไทย) อีกส่วนคือ กลุ่มผู้ต่อต้านระบบแนวคิดแบบนายทุนหรือต่อต้านแนวคิดการบริหารนโยบายที่มุ่งเน้นประชานิยม และการรณรงค์สนับสนุนอุดมการณ์แบบชาตินิยม ทหารและคุณธรรมจริยธรรมมีสัญลักษณ์แทนกลุ่มด้วย “กลุ่มคนเสื้อเหลือง” “พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.)” ที่จะพัฒนาไปเป็น คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ที่มีอิทธิพลต่อการเมืองไทยจนนำไปสู่การรัฐประหารของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในเวลาต่อไป โดยกลุ่มเหล่านี้ได้รวมเอาผู้คนหลากหลายกลุ่มรวมอยู่ในขบวนการที่ถูกมองว่าเป็นฝ่ายอนุรักษ์นิยมทางการเมือง เช่น พรรคประชาธิปัตย์ นายทุน ข้าราชการ ชนชั้นนำและกลุ่มนักวิชาการที่ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดประชานิยม แตกต่างจากกลุ่มแรกที่มี เกษตรกร แรงงาน ชาวนานักเรียนนักศึกษา นักเคลื่อนไหวทางประชาธิปไตย และนักวิชาการทางประชาธิปไตย (บางส่วนยังรวมไปถึงนักเคลื่อนไหวทางการเมืองที่แสดงออกเชิงสัญลักษณ์ในลักษณะเชิงสังคมนิยม)

ความเข้าใจในความขัดแย้งทางการเมืองลักษณะนี้ดำเนินไปตลอดกว่า 1 ทศวรรษ บนความขัดแย้งที่ไม่ได้เปลี่ยนจากรอบความขัดแย้งเดิม แต่ขยายคำนิยามมากยิ่งขึ้นไปสู่การต่อต้านระบอบทักษิณ และความขัดแย้งทางความคิดในเรื่องสีเสื้อ เหลือง-แดง จนถูกเรียกว่า “การเมืองสีเสื้อ” และขยายไปสู่การแย่งชิงสีเพื่อแสดงตัวตนทางการเมืองที่ยังอยู่ในกรอบความขัดแย้งเดิม โดยที่การเมืองแบบสีเสื้อได้ดำเนินมาพร้อมกับความพยายามแทนสีเข้ากับกลุ่มผู้คนต่าง ๆ เช่น สีน้ำเงินของกลุ่มคนรักชาติ และบางส่วนคือ กลุ่มนายเนวิน ชิดชอบ (หรือพรรคภูมิใจไทยในปัจจุบัน) สีเขียวถูกแทนด้วยกลุ่มอำนาจทหารและกองทัพ สีชมพูที่ผสมผสานกลุ่มคนที่ต่อต้านระบอบทักษิณและกลุ่มศิษย์เก่าจุฬาลงกรณ์ สีเหลืองสีที่เป็นการขยายอำนาจการครอบครองสีไปสู่การมีทุกสี (แม้จะไม่ได้ทุกสีจริง) การแย่งชิงและการก่อตัวของกลุ่มคนเสื้อขาวที่เกิดขึ้นเพื่อพยายามแสดงตัวว่าเป็นกลุ่มพลังบริสุทธิ์ และกลุ่มคนชุดดำที่แสดงออกถึงการต่อต้านอำนาจรัฐ ความพยายามใช้สีและการครอบครองสีจึงกลายเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในช่วงความขัดแย้งตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาและยังถ่ายทอดอิทธิพลบางส่วนมาถึงปัจจุบัน

ความขัดแย้งของความคิดทางการเมืองและรอยร้าวทางสังคมยังอยู่ในขอบเขตของการอธิบายในชุดความคิดทางอุดมการณ์ที่ยึดโยงกับพรรคการเมืองและความคิดทางการเมืองร่วมสมัยอยู่เสมอ จนนำมาสู่การรัฐประหารของคณะรักษาความสงบแห่งชาติและการปกครองอย่างยาวนานภายใต้อำนาจของรัฐบาลเผด็จการทหารและรัฐบาลจากการเลือกตั้งที่ได้รับอิทธิพลของผลพวงรัฐประหารโดย พลเอก

ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นเวลากว่า 8 ปี ที่ทำให้เกิดการคลี่คลายวัฒนธรรมทางการเมืองและความขัดแย้งในความคิดทางการเมืองแบบเก่าเข้าสู่ความขัดแย้งยุคใหม่ที่มีวัฒนธรรมและช่วงวัยเข้ามามีอิทธิพลทดแทนการเมืองแบบสืเสื่อในลักษณะเดิม

วัฒนธรรมการเมืองไทยและช่องว่างระหว่างวัยที่เปลี่ยนแปลง

ทำไมวัฒนธรรมการเมืองไทยจึงมีการเปลี่ยนแปลง Pye (1966, pp. 104-106) ได้อธิบายถึงวัฒนธรรมทางการเมืองว่าเป็นตัวกำหนดความรู้สึกนึกคิดของบุคคล โดยมีทัศนคติ ความเชื่อ ความรู้สึกต่อกระบวนการทางการเมืองเป็นเสมือนองค์ประกอบภายในความคิดของบุคคล แต่ในขณะเดียวกันการเติบโตของโลกออนไลน์และสังคมดิจิทัลได้สร้างความเปลี่ยนแปลงให้สังคมการเมืองไทย การเกิดขึ้นของประชาธิปไตยไซเบอร์ (cyber democracy) ได้ส่งผลให้เกิดการขยายและเคลื่อนย้ายกระบวนการประชาธิปไตยเข้าสู่พื้นที่ใหม่ที่เรียกว่า (cyber space) วัฒนธรรมการเมืองแบบพลเมืองเน็ต (netizen) ได้ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของการแสดงออกทางความคิดของประชาชนและกลายเป็นช่องทางใหม่ของกระบวนการแสดงออกทางการเมือง (พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, 2562, หน้า 172) ในขณะเดียวกันสังคมยุคใหม่ที่เร่งเร้าให้คนประกอบอาชีพและทำมาหากินส่งผลให้ผู้คนเปลี่ยนแปลงไปดังที่ ไชยันต์ ไชยพร (2562) ชี้ว่าความเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยจากสังคมเกษตรมาสู่สังคมอุตสาหกรรม ทำให้ผู้คนต้องทำงานเต็มเวลาที่และห่างเหินจากครอบครัว เป็นปกติของสังคมที่เกิดภาวะสมัยใหม่ (modernity) ความรักชาติที่ใช้ในการนำเสนอไม่สามารถทำงานได้สมบูรณ์ผ่านระบบเศรษฐกิจ กล่าวคือ ความรักชาติมันกินไม่ได้และไม่มีคำตอบชัดเจนในหมู่คนรุ่นใหม่

อีกด้านปัญหาช่องว่างระหว่างวัยที่มีผลต่อวัฒนธรรมและความคิดทางการเมืองเกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อม สิ่งสำคัญที่สามารถอธิบายความแตกต่างของช่วงวัยและช่องว่างระหว่างวัยกับความคิดหรือมุมมองทางการเมืองมาจากปัจจัยการเติบโตที่แตกต่าง คนรุ่นเก่า (Baby Boomer) คือ กลุ่มคนที่เติบโตมาในช่วงยุคสงครามเย็น การมองว่าผู้นำที่มีลักษณะเผด็จการสามารถดำเนินนโยบายในการพัฒนาประเทศได้มีประสิทธิภาพ ในขณะที่ Gen X และ Gen Y เติบโตมาในช่วงประชาธิปไตยครึ่งใบและการเมืองแบบสืเสื่อ ซึ่งเผชิญกับการต่อสู้ทางการเมืองที่สามารถแสดงความคิดเห็นได้และยังพบกับการปกครองของผู้นำที่อาจจะมาจากนอกระบบการเลือกตั้ง แต่ก็สามารถบริหารประเทศได้ ทำให้คนกลุ่มนี้รู้สึกถึงความขัดแย้ง การชุมนุมอิสระในการแสดงความคิดเห็นเกิดขึ้นร่วมกันไป ต่างกับกลุ่มคน Gen Z ที่เติบโตมากับการรัฐประหาร เผด็จการและรัฐบาลที่ใช้ทหารนำมายาวนานที่เต็มไปด้วยการคอร์รัปชัน ระบบราชการและความไร้ประสิทธิภาพ (ณรงญา ตัญญาพัฒนกุล, 2566)

พลวัตที่เปลี่ยนแปลงของสังคมที่เปลี่ยนไปกลายเป็นตัวเร่งที่ชัดเจนขึ้นด้วยการปกครองของรัฐบาลประยุทธ์ ความไร้ประสิทธิภาพ และการเชื่อมต่อของข้อมูลข่าวสารที่กว้างขวาง อีกทั้งตัวแทนทางการเมืองของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เกิดขึ้นพร้อมกับความขัดแย้งแบบสืเสื่อและสามารถมีตัวแทนของคนรุ่นตัวเองได้ก่อตัวขึ้นที่เรียกตัวเองว่า พรรคอนาคตใหม่ (Future Forward Party) ที่แสดงออกเป็นตัวแทนของพรรคคนรุ่นใหม่ที่ดีต่อด้านรัฐประหาร และต่อสู้กับพรรคใหญ่หรือพรรคคนรุ่นเก่า (BBC News, 2561) ทำให้เกิดการกระตุ้นให้เกิดเป็นพรรคการเมืองที่แสดงตนเป็นตัวแทนของคนรุ่นใหม่กำเนิดขึ้นมา โดยหาก

พิจารณาจะพบว่าช่องว่างระหว่างวัยนอกจากจะทำให้เกิดการแยกตัวของกลุ่มคนแต่ละช่วงวัยแล้วการมีพลวัตที่รวดเร็วและต่างฝ่ายต่างรู้สึกไม่มั่นคงในพื้นที่ของรัฐได้ส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมที่แต่ละช่วงวัยแสดงออกได้สะท้อนออกมาเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมุมมองกลุ่มช่วงวัยมากยิ่งขึ้น เยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีปฏิเสธรู้สึกการโต้ตอบความคิดทางการเมืองและความขัดแย้งแบบรากหญ้าชนบทกับคนในเมืองหรือคนชนชั้นกลางไม่สามารถตอบคำถามปัญหาและสิ่งที่คนรุ่นใหม่กำลังเผชิญ เช่น การปฏิรูปโครงสร้างรัฐ การแก้ไขรัฐธรรมนูญ การสร้างรัฐสวัสดิการ การปฏิรูปกองทัพและระบบราชการ การปฏิรูปการศึกษา การต่อต้านทุนผูกขาด การเรียกร้องสิทธิความหลากหลายทางเพศ และการเปลี่ยนแปลงค่านิยมและโครงสร้างทางสังคมแบบปิตาธิปไตย (กนกรัตน์ เลิศชูสกุล, ทิพย์ภา หวนสุริยา, ภาคิน นิมนานรวงศ์, ธนกฤต สำราญกมล และอรพี เชื้อนคำ, 2567, หน้า 14-15) ในภายหลังปัญหาเหล่านี้ขยายไปพร้อมกับการเติบโตของกลุ่มคนรุ่นใหม่เมื่อเข้าสู่วัยการทำงาน เช่น ปัญหาระบบประกันสังคม การมีงานทำและการเรียกร้องในระบบสวัสดิการ โดยความต้องการส่วนใหญ่ของคนรุ่นใหม่กลับต้องการไปที่การปฏิรูปโครงสร้างเพื่อให้เป็นมิตรและสนับสนุนการเติบโตของคนรุ่นใหม่และแก้ปัญหาสะสมที่มาจากคนรุ่นเก่า ในขณะที่คนรุ่นเก่ายังคงวนเวียนกับการต่อสู้ในทางอุดมการณ์แบบการเมืองสี่เสือ การเมืองชาตินิยมและการต่อสู้กับระบอบนายทุนประชานิยม อันเป็นการเมืองในภาพเชิงอุดมการณ์มากกว่าโครงสร้างที่จับต้องไปประเด็นของสังคม

ดังนั้นพื้นที่สาธารณะทางประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นใหม่ สังคมสมัยใหม่ที่มองความรักชาติที่ไม่สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจและพลวัตที่เคลื่อนตัวไปอย่างรวดเร็ว กอปรกับประสบการณ์ของการเติบโตบนสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันทำให้คนแต่ละช่วงวัยมีมุมมอง การแสดงออก วิธีชีวิตและเป้าหมายในการดำรงอยู่ในรัฐแตกต่างกัน นำไปสู่ความไม่สมมาตรอย่างสิ้นเชิงของการขับเคลื่อนและการเคลื่อนไปของวัฒนธรรมทางการเมืองของคนแต่ละกลุ่ม

กำเนิดและดำรงอยู่ของสังคมคู่ขนาน การถูกทำให้เป็นคนชายขอบ

เนื่องจากพลวัตของสังคมไทยดำเนินไปภายใต้การปูรากฐานที่มั่นคงของการปกครองภายใต้อิทธิพลของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา การบริหารและการสืบทอดอำนาจยาวนานหลายปีภายหลังการรัฐประหารของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) แม้จะช่วยคลี่คลายความขัดแย้งทางการเมืองแบบสี่เสือและร่วมปูทางให้การเติบโตของกลุ่มคนรุ่นใหม่จากการบริหารที่ยาวนานและพร้อมเป็นภาพสะท้อนปัญหาการบริหารที่ขาดประสิทธิภาพของกลุ่มผู้มีอำนาจหลังการรัฐประหารและระบบราชการ สิ่งนี้ทำให้เกิดพื้นที่ที่อานวยให้เกิดความเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ความขัดแย้งใหม่ โดยเฉพาะเมื่อการติดต่อสื่อสารในพื้นที่สาธารณะใหม่ กระตุ้นให้เกิดพลเมืองที่ตื่นตัว (active citizens) หลังการกำเนิดขึ้นของ กลุ่มพลังทางสังคมภายใต้พรรคการเมืองที่มีชื่อว่า พรรคอนาคตใหม่ ที่ก่อตั้งขึ้นก่อนที่จะมีการจัดการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2562 โดยการนำของ ธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ปิยะบุตร แสงกนกกุล และพรรคนิกรวานิช การเกิดขึ้นของพรรคอนาคตใหม่ได้กลายเป็นตัวแสดงทางการเมืองที่เข้ามาเป็นตัวแทนทางอุดมการณ์ของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ตั้งคำถามกับโครงสร้างภายใต้ระบบการปกครองและการบริหารของรัฐที่ดำรงอยู่ นำไปสู่การเกิด พลเมืองกลุ่มใหม่ที่ติดตามข้อมูลทางการเมือง การเกิดการชุมนุมของคนรุ่นใหม่

แบบแฟลชม็อบ การชุมนุมของนักเรียน นักศึกษาทั่วประเทศ และนำไปสู่การกำเนิดพื้นที่โลกของการเมืองช่วงวัยที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

หากพิจารณาการเคลื่อนไหวของโครงสร้างที่จับต้องได้และความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจะพบว่าสะท้อนให้เห็นภาพแนวคิดตามมุมมอง Marx (1904, pp. 11-12) ที่กล่าวว่า “It is not the consciousness of men that determines their existence, but their social existence that determines their consciousness.” กล่าวคือ สภาพแวดล้อมของรัฐและการดำรงทางสังคมได้กำหนดจิตสำนึกของคนรุ่นใหม่แบบไม่ตั้งใจ เพราะในเวลาดังกล่าวพลวัตที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลง ทั้งจากการเติบโตของสังคมโลกออนไลน์ การหารายได้แบบใหม่ทั้งการขายของออนไลน์ การเป็นยูทูบเบอร์ (youtuber) การเป็นเน็ตไอดอล (net idol) เศรษฐกิจดิจิทัล (digital economy) การลงทุนแบบใหม่ในคริปโตเคอเรนซี (cryptocurrency) ฯลฯ กำลังเข้ามาเป็นสิ่งใหม่และช่วยให้คนในสังคมและคนรุ่นใหม่ออกห่างจากการพึ่งพิงโครงสร้างรัฐแบบเก่าและกำลังกระตุ้นให้เกิดการตั้งคำถามถึงการหยุดนิ่งของรัฐแบบเก่าที่การทำงานแบบระบบราชการที่ล่าช้า ยึดอยู่กับระบบพิธีกรรม การปฏิบัติงานที่ขาดประสิทธิภาพและการทุจริตคอร์รัปชัน อันดำรงอยู่และดำเนินไปอย่างนิ่งช้าและต้านทานพลวัตที่เปลี่ยนแปลงด้วย กฎหมาย นโยบาย และระเบียบข้อปฏิบัติที่ไม่สามารถตอบสนองความเปลี่ยนแปลงที่สมเหตุสมผล สิ่งเหล่านี้ถูกนำเสนอมากยิ่งขึ้นผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ เช่น การทำงานล่าช้าของตำรวจ การแสดงออกของการกระทำที่ไม่เหมาะสมของทหาร ครู ตำรวจ ข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐ การใช้พฤติกรรมอำนาจนิยมแบบราชการกับประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ ความล่าช้าในการแก้ไขปัญหาตามท้องที่ต่าง ๆ ที่ไม่สมเหตุสมผล การสื่อสารทางสังคมโดยเฉพาะในกลุ่มสื่อออนไลน์อิสระที่มีอำนาจในการนำเสนอข้อมูลที่มากยิ่งขึ้นกว่าสื่อกระแสหลักจากช่องทางสื่อสมัยใหม่ได้ลดทอนการครอบงำความคิดผ่านสื่อกระแสเก่าที่เคยครอบงำด้วยข้อจำกัดในช่องทางการเข้าถึงข้อมูล แม้แต่สื่อสารมวลชน ละครไทย หนังสือไทย หรือรายการโทรทัศน์แบบเดิมที่ถูกตั้งคำถามถึงเนื้อหาและวิธีนำเสนอแบบเก่าที่ไม่สมเหตุสมผลกับความร่วมสมัย สภาพการครอบงำทางความคิดแบบจำกัดและผลิตซ้ำที่ไม่สามารถกระทำดังเดิม ดังที่ Antonio Gramsci มองว่า สิ่งสำคัญที่ผู้มีอำนาจเคยครอบครองและใช้เป็นเครื่องมือพื้นฐานในการครอบงำ (hegemony) ความคิดประชาชนผ่านโครงสร้างสถาบันที่มีวัฒนธรรม การศึกษา และสื่อเพื่อควบคุมความคิดของประชาชน (Bates, 1975, pp. 352-353) ตอนนี้กำลังถูกท้าทายด้วยระบบการสื่อสารใหม่ที่ยากแก่การควบคุมด้วยรัฐแบบเก่าและกระบวนการแบบเดิมที่เคยปฏิบัติมา

การถูกเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันหรือที่เรียกว่า การถูกดิสรัปชัน (disruption) เครื่องมือทางการเมืองของรัฐและอำนาจแบบเก่า โดยที่ไม่สามารถควบคุมได้ทำให้เกิดความพยายามในการสร้างจุดควบคุมอำนาจใหม่ ความพยายามในการสร้าง การใช้ทางผ่านทางอินเทอร์เน็ตช่องทางเดียว Single Gateway ของรัฐ การกระตุ้นและแสดงบทบาทการใช้อำนาจพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการหมิ่นประมาท จึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยจัดการปัญหาการกระจายกระจายทางข้อมูลและการเผยแพร่ข้อมูลที่อาจส่งผลกระทบต่ออำนาจของรัฐได้เริ่มถูกนำมาใช้ แต่ผลที่เกิดขึ้นกลับสามารถทำได้เพียงการจำกัดซึ่งการแสดงออกของประชาชน แต่ไม่สามารถครอบงำการเข้าถึงชุดข้อมูลต่าง ๆ ที่มีมากมายเกินกว่าจะตรวจสอบได้ทั้งหมดด้วยอำนาจของรัฐ

และเจ้าหน้าที่รัฐแบบเดิม ทำให้การผลิตซ้ำอุดมการณ์หรือชุดความคิดทางการเมืองของรัฐเกิดความล้มเหลว และทำให้การครอบงำประชาชนแบบเดิมไม่สามารถทำงานได้อย่างสมบูรณ์ (dysfunction) และส่งผลให้เกิดการผลิตซ้ำกลุ่มพลเมืองชุดใหม่เข้าสู่ระบบในทุก ๆ ปี และถูกนำเข้าสู่ระบบการเลือกตั้งในฐานะกลุ่มฐานเสียงคนรุ่นใหม่ (new voter หรือ first time voter) ในขณะที่กลุ่มคนรุ่นเก่าหรือกลุ่มคนอนุรักษ์นิยมกลับมีอายุมากขึ้นและถดถอยลงไปด้วยอายุและการเสียชีวิต

สังคมคู่ขนานเริ่มชัดเจนมากยิ่งขึ้นจากเดิมที่อุดมการณ์ของสังคมและการเมืองที่ดำรงอยู่ การเข้ามาของเทคโนโลยีสมัยใหม่และการถดถอยของระบบการครอบงำสังคมแบบเดิม พร้อมไปกับการเสื่อมถอยของกลไกหลักอย่างโครงสร้างและระบบการศึกษาไทยที่ไม่สามารถผลิตนักเรียนหรือกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีชุดความคิดแบบที่รัฐพึงปรารถนาเดิมเข้าสู่ระบบได้เพียงพอ เพราะระบบการศึกษาไทยโดยเฉพาะในโรงเรียนยังวนเวียนอยู่กับเรื่อง อำนวยการนิยมในโรงเรียน การมีกฎระเบียบล้าสมัย การใช้ครูทำงานเอกสารมากกว่าการสอนทำให้เกิดความห่างเหินของครูกับนักเรียน (Workpointtoday, 2563) ปัญหาหนี้สินครู (ปานิส โพธิ์ศรีวังชัย, 2566) และระบบจัดการปัญหาภายในโรงเรียน เช่น การล่วงละเมิดทางเพศ การทุจริตในโรงเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) ฯลฯ ทำยที่สุดไม่สามารถตอบคำถามสังคมได้เมื่อเกิดปัญหาและแสดงออกต่อสังคมด้วยการจัดการด้วยวิธีทางราชการแบบเดิม เช่น ต้องรอตั่งคณะกรรมการสอบสวน รอรวบรวมพยานหลักฐานหรือย้ายผู้ถูกกล่าวหาออกจากพื้นที่แล้วเรื่องได้เงียบไป ไม่สามารถตอบสนองความคับข้องใจและความเดือดดาลในการจัดการปัญหาของผู้คนในสังคมรวมถึงตัวผู้ปกครองและนักเรียนได้เมื่อเกิดปัญหา ส่งผลให้ระบบการศึกษาขาดความเชื่อมั่น ในขณะที่เทคโนโลยีสมัยใหม่การศึกษาสามารถกระทำผ่านพื้นที่สาธารณะและการสื่อสารออนไลน์ ทำให้การส่งมอบชุดความคิดรัฐและคุณค่าของระบบการศึกษาแบบเก่าล้มเหลวในการผลิตคนตามที่รัฐพึงปรารถนาเข้าสู่ระบบ แต่กลับเป็นการผลิตความคับข้องใจของเยาวชนและนักเรียนติดไปกับการจบการศึกษาแทน สิ่งเหล่านี้ไปแสดงออกเมื่อพวกเขาเข้าสู่รั้วมหาวิทยาลัยและระบบการเลือกตั้ง ในฐานะผู้ถูกทำให้เป็นผู้ชายขอบของกลไกระบบการศึกษา (social marginalization) เช่น การประท้วงของนักเรียนต่อผู้อำนวยการและครูที่กระทำผิด การปิดข้าวเมื่อเกิดเหตุในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนเพื่อปกป้องข่าวเสียหายที่จะกระทบต่อผู้บริหารโรงเรียนและผลงานของผู้บริหาร (ผู้จัดการออนไลน์, 2568) ทำให้พวกเขารู้สึกว่าตนเองถูกทำให้เป็นคนชายขอบในโครงสร้างและระบบการศึกษาภายในโรงเรียน (ข่าวสดออนไลน์, 2567) แม้ว่าจะถูกนำเสนอว่าเป็นผู้มีความสำคัญมากกว่าที่สุดก็ตาม

การผลิตที่ผิดพลาดของระบบการศึกษาอปรกับการกระจายของข้อมูลข่าวสารที่เพิ่มขึ้นช่วยส่งเสริมกลุ่มประชาชนชุดใหม่ขึ้นในสังคม กล่าวคือ ระบบของรัฐโดยเฉพาะระบบราชการได้กลายเป็นตัวกลางสำคัญในการผลิตสิ่งแปลกปลอมที่ไม่พึงปรารถนาของรัฐเข้าสู่ระบบเองหรือในลักษณะที่เรียกว่า ความผิดพลาดของระบบได้ผลิตความผิดพลาดซ้ำที่พึงประสงค์ต่อรัฐ (A snowball effect of errors) ทำให้เกิดมวลชนกลุ่มใหม่ที่ไม่ได้ตั้งคำถามทางการเมืองแบบเดิม เช่น เราจะหาผู้นำที่ดีมีคุณธรรมจริยธรรมอย่างไร การเมืองการปกครองที่สุจริตเที่ยงธรรมจะเกิดอย่างไร หรือการปฏิรูประบบราชการให้ปลอดคอร์รัปชันทำอย่างไร แต่กลับตั้งคำถามว่าทำไมโครงสร้างของระบบรัฐจึงทำงานในลักษณะนี้ ทำให้คนเหล่านี้จึงมีอำนาจอยู่ในระบบได้และไม่ถูกลดโทษ ทำไมคนที่กระทำผิดจึงลอยนวลอยู่ในระบบรัฐ ทำไม

เราถึงไม่แก้สิ่งนี้เพื่อปรับเป็นอีกสิ่งที่ดีกว่า นโยบายหรือข้อปฏิบัติที่เกิดขึ้นมาทำไมและเพื่ออะไรใครได้ประโยชน์ หรือความต้องการการยกเลิกกระบวนการของรัฐที่มีมาแต่เดิมและขาดประสิทธิภาพ และเสนอกระบวนการใหม่ที่เหมาะสมและสมเหตุสมผลในมุมมองของคนรุ่นใหม่มากกว่า เช่น การยกเลิกเกณฑ์ทหาร การยกเลิกการบังคับการตัดผมในโรงเรียน การปฏิรูปกองทัพให้เป็นทหารอาชีพ การปฏิรูประบบการศึกษา และระบบสวัสดิการขั้นพื้นฐานของรัฐ เช่น ประกันสังคม เป็นต้น

การปะทุขึ้นของปัญหาทำให้เกิดแรงต่อต้านจากกลุ่มคนรุ่นเก่าและกลุ่มคนในระบบราชการที่ต่อต้านและปฏิเสธการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว และไม่สอดคล้องต่อโครงสร้างระบบผลประโยชน์ในการจัดการรัฐแบบเดิมที่พวกกลุ่มคนรุ่นเก่าได้เติบโต ก้าวเดินและอยู่ในกรอบมาเสมอ นำมาสู่ความขัดแย้งใหม่ของสังคมไทยบนความแตกต่างของชุดความคิดของประชาชนที่เป็นมากกว่าความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมือง แต่เป็นความขัดแย้งต่อมุมมองที่มีต่อรัฐในอนาคต โดยความรุนแรงและการตื่นตัวมากขึ้นในช่วงที่การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี พ.ศ. 2566 ที่เต็มไปด้วยแรงเสียดทานอันเกิดมาจากกระแสการปกครองรัฐบาลประยุทธ์ จันทร์โอชา การยุบพรรคอนาคตใหม่ การเกิดขึ้นของพรรคก้าวไกลและพรรคพลังประชาชน การออกมาชุมนุมของคนรุ่นใหม่ การเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และผลพวงจากสถานการณ์การระบาดของไวรัสโควิด-19 ได้ทำให้ความขัดแย้งทางความคิดของประชาชนในสังคมถูกขยายขยายนิยามของความขัดแย้งของช่วงวัยให้เด่นชัดมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการเสื่อมลงของอำนาจหวัคเนนในพื้นที่เมืองหลวงและการเติบโตของอิทธิพลจากสื่อออนไลน์ (พิชญ พงษ์สวัสดิ์, 2568, หน้า 47) สิ่งนี้ทำให้เกิดแรงกระตุ้นให้กับคนรุ่นเก่าที่กำลังรู้สึกถูกคุกคามจากการเปลี่ยนแปลงและกำลังรู้สึกว่าตัวเองกำลังถูกผลักให้เป็นคนชายขอบจากข้อเสนอของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ต้องการการปฏิรูปโครงสร้างของรัฐให้เหมาะสม แม้ว่าผลลัพธ์บางส่วนจะเป็นคุณประโยชน์ให้กับกลุ่มคนรุ่นเก่าก็ตาม

ความขัดแย้งทางอุดมการณ์และภาวการณ์ไร้ความหมายในสังคมการเมือง

การขยายตัวและการบ่มเพาะความแปลกแยกของความคิดทางการเมืองขยายตัวเข้มข้นขึ้นในหมู่ประชาชน การก่อตัวและจัดรูปอุดมการณ์และความคิดทางการเมืองถูกทำให้เกิดการแบ่งประชาชนออกเป็น 2 แนวคิดที่ชัดเจนคือ กลุ่มคนรุ่นใหม่หัวก้าวหน้าที่ต้องการเปลี่ยนแปลงรัฐจากระบบโครงสร้างแบบเก่าเพื่อให้เกิดการปฏิรูปโครงสร้างและระบบของรัฐให้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่กลุ่มคนรุ่นใหม่มองว่าทันสมัยและเป็นมาตรฐานตามหลักการประชาธิปไตย และกลุ่มคนรุ่นเก่าหรือกลุ่มอนุรักษนิยมที่ประสงค์ให้โครงสร้างทางระบบรัฐและระบบการเมืองยังคงสภาพเดิมเพื่อป้องกันความเปลี่ยนแปลงที่จะกระทบกับวิถีชีวิตทางการเมืองของตน รูปแบบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Norris and Inglehart (2019, pp. 257-260, 267-268, 288) ที่อธิบายถึงปัญหาการตอบโต้กลับของการเมืองฝ่ายขวาหรือฝ่ายอำนาจนิยมในการเมืองยุโรปและสหรัฐอเมริกาที่มีกลุ่มคนเริ่มต้นแนวคิดเสรีนิยม การต่อต้านผู้อพยพ การสนับสนุนอำนาจนิยม และปฏิเสธคุณค่าทางวัฒนธรรมเสรีนิยม ทำให้การแบ่งแยกขั้วอำนาจ (polarization) ที่เกิดขึ้นระหว่างเสรีนิยมและอนุรักษนิยมมีผลต่อการสนับสนุนการเติบโตของพรรคที่เป็น

ประชานิยมฝ่ายขวา (authoritarian-populist parties) และส่งผลต่อการเลือกตั้งในสหรัฐอเมริกาที่ทำให้เกิดกระแสชาตินิยมของคนอเมริกัน

สำหรับประเทศไทยความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นไม่ได้เพียงเกิดจากชุดอุดมการณ์ทางการเมืองแบบเสรีนิยมและอนุรักษนิยมเพียงอย่างเดียว แต่อาจกำลังกลายเป็นการต่อสู้และดิ้นรนระหว่างการเอาตัวรอดของคนสองกลุ่มที่กำลังถูกทำให้ไร้ความหมายจากปรากฏการณ์ดิสรัปชัน กล่าวคือ ทั้งสองฝ่ายต่างพยายามเอาตัวรอดจากความเปลี่ยนแปลงด้วยความพยายามในการครอบครองรัฐที่เป็นเสาหลักสุดท้ายของการอยู่รอดของประชาชนทั้งสองกลุ่มที่กำลังกลายเป็นความขัดแย้งทางการเมืองสองช่วงวัย ข้อสังเกตที่น่าสนใจคือ ความขัดแย้งทางความคิดในการเมืองไทยกลับไม่ได้สะท้อนภาพกลุ่มผลประโยชน์แบบเดิม เช่น เกษตรกร แรงงาน ทหาร นักการเมือง ข้าราชการ หรือกลุ่มคนยากจน แต่กลับเป็นการเน้นย้ำถึงความขัดแย้งที่มุ่งชี้ให้เห็นถึงความขัดแย้งช่วงวัย คือ คนรุ่นเก่าและเยาวชนคนรุ่นใหม่ โดยหากพิจารณาแล้วจะพบว่าแต่ละฝ่ายพยายามดิ้นรนเพื่อเอาตัวรอดจากความเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน และกำลังรู้สึกไม่มั่นคงจากภาวะถูกทำให้ไร้ประโยชน์

1. กลุ่มคนรุ่นเก่า การถูกทำให้หมดประโยชน์ (functionally obsolete) กลุ่มคนเหล่านี้เติบโตและถูกผลิตมาบนพื้นฐานของการเรียนรู้ตามระบบโครงสร้างของรัฐแบบเดิม เป็นทั้งผู้ได้รับผลประโยชน์จากโครงสร้างแบบเก่า และผู้ที่ใช้ชีวิตบนฐานของสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ถูกรัฐ ระบบราชการและอำนาจการเมืองกำกับไว้ เช่น การมีอุดมการณ์รักชาติ เสียสละเพื่อชาติ การปฏิบัติตนตามระเบียบกฎหมาย การยึดถือค่านิยมแบบเก่า การเคารพอำนาจผู้มีบารมีในท้องถิ่น และระบบอุปถัมภ์ เป็นต้น กลุ่มคนเหล่านี้จึงไม่ได้ถูกจำแนกมาจากการกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มใดอย่างชัดเจน แต่เริ่มก่อตัวและพัฒนา มาตั้งแต่ยุคความขัดแย้งทางการเมืองแบบสี่สีและเข้มข้นขึ้นหลังการรัฐประหารของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ กลุ่มคนเหล่านี้บางส่วนเป็นผู้มีสถานะทางสังคม บางส่วนยังเป็นชนชั้นกลางหรือยากจน แต่ดำรงชีวิต ได้รับผลประโยชน์หรือเติบโตมากับระบบนิเวศของรัฐแบบเดิม เช่น ข้าราชการเกษียณ พ่อค้านายทุน ทหาร ผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นและประชาชนที่ถูกอุปถัมภ์โดยผู้นำในท้องถิ่น หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นกลุ่ม Baby Boomer, Gen X และ Gen Y บางส่วน

กลุ่มคนเหล่านี้บางส่วนอยู่ในสถานะมีเสถียรภาพทางอาชีพหรือความมั่นคงในชีวิต บางส่วนกำลังเติบโตอยู่ในระบบราชการหรือระบบสังคมแบบเก่าที่กำลังขับเคลื่อนไปช้า ๆ และบางส่วนแม้จะยากจน แต่ได้รับการอุปถัมภ์พึ่งพิงจากโครงสร้างอำนาจการเมืองแบบเดิม การปะทุขึ้นมาของความเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันพร้อมสังคมชุดใหม่ที่เข้าสู่ระบบออนไลน์และดิจิทัล ทำให้คนเหล่านี้รู้สึกว่าการถูกทำให้หมดความหมายลง (social marginalization) จากความคิดในการปฏิรูปโครงสร้าง ความรู้สึกที่กำลังถูกความเปลี่ยนแปลงคุกคาม ชุดความคิดรูปแบบใหม่ที่ไหลบ่าลงมาพร้อมกับข้อเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนโครงสร้าง ปฏิรูปและแก้ระบบต่าง ๆ ของรัฐ กำลังกระตุ้นความรู้สึกว่าตนอาจไม่สามารถต้านทานหรือรับมือความเปลี่ยนแปลงได้ ดังจะเห็นได้จากการตั้งคำถามต่อปัญหาภายในโครงสร้างระบบราชการเก่า เช่น จำนวนอัตรากำลังนายพล และสิทธิสวัสดิการของทหารชั้นผู้น้อย คำถามเกี่ยวกับสิทธิสวัสดิการของข้าราชการเมื่อเปรียบเทียบกับสิทธิสวัสดิการอื่นของประชาชน การรวมตัวกันเพื่อปกป้องค่านิยมแบบเก่า และชุดวิธีคิดแบบรัฐดั้งเดิมจึงถูกนำมาผนึกกำลังเพื่อพยายามต้านทานกระแสของความเปลี่ยนแปลงอย่าง

ซ้ำ ๆ เพื่อไม่ให้รู้สึกว่าการเปลี่ยนแปลงนี้กำลังทำให้เกิดความสูญเสียอย่างฉับพลันต่อสภาพแวดล้อมและวงจรชีวิตของพวกเขา ดังนั้นจึงค่อยถูกปลดปล่อยออกมาสู่พื้นที่ทางสังคมมากยิ่งขึ้น เช่น การขยายอายุราชการด้วยข้ออ้างสังคมผู้สูงอายุ การขยับขึ้นของค่าตอบแทนในระบบราชการ การยึดกุมและสกัดกั้นการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มคนรุ่นใหม่บนพื้นที่ที่มีลักษณะแบบการแต่งตั้งคณะกรรมการ ที่ปรึกษาหรือผู้ทรงคุณวุฒิ การตั้งข้อกำหนดกฎเกณฑ์เงื่อนไขในการพิจารณาบุคคลในตำแหน่งต่าง ๆ ที่ผูกพันกับองค์กรในระบบราชการและการเมืองที่มีลักษณะเชิงนามธรรมหรือเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ และการสร้างชุดความสัมพันธ์เชิงผลประโยชน์กับกลุ่มชาวบ้าน ผู้คนตามชนบท กลุ่มอาชีพตามท้องถิ่น เกษตรกรคนยากจน และประชาชนที่ประกอบอาชีพหาเช้ากินค่ำทั่วไปด้วยการสร้างนโยบายประชานิยมผูกขาดแบบอนุรักษ์นิยม (conservative monopolistic populism) ที่เน้นการกระจายผลประโยชน์อย่างสม่ำเสมอแบบขั้นต่ำ (minimal universal redistribution) เช่น บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ การขึ้นเงินเดือนเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นทั่วประเทศรวมถึงอาสาสมัครของรัฐในท้องถิ่น การปล่อยให้เกิดช่องว่างในการจัดการปัญหาความเดือดร้อนและการชดเชยสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นของประชาชนในภัยพิบัติหรือปัญหาในพื้นที่เพื่อเกื้อหนุนการปฏิบัติการของกลุ่มอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นและผู้นำชุมชน และการจัดนโยบายที่มีลักษณะกิจกรรมกระตุ้นเศรษฐกิจที่ผูกพันกับการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาปากท้อง รายได้หนี้สินและการดำรงชีวิตพื้นฐานแบบครั้งคราวในแต่ละปี เพื่อสร้างชุดความสัมพันธ์เชิงประชานิยมที่เคยเป็นหนึ่งในจุดยืนของประเด็นในความขัดแย้งในการเมืองยุคที่ผ่านมาในอดีต

2. กลุ่มคนรุ่นใหม่ การเกิดขึ้นของกลุ่มคนรุ่นใหม่ไม่ได้เกิดขึ้นจากการเติบโตของพรรคอนาคตใหม่ แต่เกิดจากการกระจุกตัวของคำถามต่อปัญหาเชิงโครงสร้างในเรื่องต่าง ๆ ของรัฐ อันนำไปสู่การก่อตัวของคลื่นหลังกำแพงที่ต้องการความเปลี่ยนแปลง กระแสกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นเพียงเรื่องชั่วคราว แต่ด้วยสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างให้กลุ่มคนรุ่นใหม่เข้าถึงอำนาจของข้อมูลที่มากขึ้นกว่าในอดีต การเข้ามาของโลกออนไลน์ การกระจายข้อมูลข่าวสารที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้คนรุ่นใหม่ไม่จำเป็นต้องยึดติดอยู่กับค่านิยมความรู้แบบเก่าที่ยึดโยงอยู่กับชุดความรู้ภายในระบบการศึกษา รวมไปถึงการเข้ามาของระบบเศรษฐกิจในโลกดิจิทัล ทำให้คนรุ่นใหม่ไม่ต้องพึ่งพิงโครงสร้างเศรษฐกิจแบบเดิมที่มีอยู่ตามกรอบของรัฐ การกระจายตัวของวัฒนธรรมสมัยใหม่และความหลากหลายทางวัฒนธรรมทำให้กลุ่มคนเหล่านี้เริ่มตั้งคำถามกับโครงสร้างรัฐมากยิ่งขึ้น คนกลุ่มนี้จึงประกอบไปด้วยกลุ่มคน Gen Z และ Gen Y (บางส่วนที่สนับสนุนความเปลี่ยนแปลง)

กระนั้นสิ่งสำคัญสำหรับกลุ่มคนรุ่นใหม่คือ การที่พวกเขาพิจารณาว่ารัฐในรูปแบบเดิมที่มีระบบราชการนำและผูกพันอยู่กับคนรุ่นเก่าที่อยู่ในองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ อาจกำลังไม่เหมาะสมต่ออนาคตของรัฐที่พวกเขาต้องใช้ชีวิต ความเชื่อของชากรัฐในการโอบรับความเปลี่ยนแปลง การปล่อยปละละเลยให้ระบบราชการทำงานอย่างไร้ประสิทธิภาพเชิงซ้ำและไม่ตอบสนองต่อปัญหาประชาชน การใช้พฤติกรรมทางอำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐแบบอำนาจนิยม ระบบเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม รวมถึงการสะสมตัวของการเพิกเฉยต่อปัญหาสังคมของรัฐ เช่น กระบวนการยุติธรรมที่ผู้มีอำนาจหรือผู้ที่มีฐานะได้รับการปฏิบัติแตกต่างจากคนทั่วไป การกระทำผิดของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีบทลงโทษคลุมเครือ เป็นต้น กำลังทำให้เกิดข้อสงสัยต่อกลุ่มคนรุ่นใหม่ต่อโครงสร้างและการบริหารงานรัฐแบบเดิม กอปรกับกระแสการนำเสนอ

ของสื่อสังคมทั่วไป แม้กระทั่งรัฐได้กระตุ้นปรากฏการณ์ดิสรักชั่น และชี้ให้เห็นถึงการผลิตซ้ำการเข้ามาของปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) กำลังทำให้กลุ่มคนรุ่นใหม่ (แม้แต่คนรุ่นเก๋าก็รับรู้) รู้สึกว่าสังคมที่ตนกำลังเติบโตมีชีวิตต่อไปนั้นไม่มั่นคงและไร้ความหมายมากยิ่งขึ้น

ความซับซ้อนใจและไม่มั่นคงของคนรุ่นใหม่ที่รู้สึกว่ามันกำลังไร้ความหมายจากทั้งระบบการศึกษา การประกอบอาชีพที่มั่นคง ระบบราชการที่ไม่สามารถโอรับคนรุ่นใหม่ให้เป็นส่วนหนึ่งในการเติบโตเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาระบบรัฐได้ การแสดงออกและการนำเสนอแนวทางในการเปลี่ยนแปลงรัฐ เพื่อให้คนรุ่นใหม่รู้สึกมีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพถูกต้องด้านด้วยระบบราชการแบบเดิมที่แสดงออกถึงการมีอยู่ของการทุจริตคอร์รัปชัน กำลังทำให้คนรุ่นใหม่รู้สึกสิ้นหวังและสิ้นหวังเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง สิ่งเหล่านี้ต่างสะท้อนออกมาจากการเรียกร้องและแสดงออกในพื้นที่สาธารณะ หรือแม้กระทั่งคนรุ่นใหม่ (รวมถึงกลุ่มคน Gen Y บางส่วน) เลือกที่จะไม่มีทายาทหรือไม่สร้างครอบครัว เพราะพวกเขามองว่าระบบเศรษฐกิจและระบบสังคม ไม่เกื้อหนุนเพียงพอที่จะตัดสินใจมีลูก (ศิริพงษ์ ไข่มุก และกิงกาญจน์ เกษศิริ, 2566) เมื่อคนรุ่นใหม่รู้สึกว่ามันกำลังไร้ความหมายในสมการที่ดำเนินไปของรัฐบาลมุ่งเพียงนำเสนอให้คนรุ่นใหม่รักชาติ เชื่อฟังรัฐ และยอมรับการดำเนินกิจกรรมของรัฐและการเมืองโดยไม่ต้องตั้งคำถามอาจกำลังผลักดันให้คนรุ่นใหม่กลายเป็นคนชายขอบทางการเมือง (politically marginalized groups) มากกว่าเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมพัฒนาและปฏิรูปรัฐไปสู่ความท้าทายใหม่

สภาพไร้ความหมายและกำลังกลายเป็นชายขอบทางสังคมการเมือง (social marginalization) ที่เกิดขึ้นกำลังทำให้คนทั้งสองกลุ่มต่างต่อสู้แข่งขันกันเพื่อเอาตัวรอดและแย่งชิงพื้นที่ทางการเมือง จากความรู้สึกว่ากำลังถูกละเลยอย่างไร้ความหมายจากพลวัตของการเคลื่อนตัวของยุคสมัยของโลกดิจิทัลที่ต้องยอมรับและหลีกเลี่ยงไม่ได้

บทสรุป

สังคมไทยและสังคมการเมืองไทยกำลังเปลี่ยนแปลงไปจากการต่อสู้ทางอุดมการณ์การเมืองแบบเดิมที่แข่งขันกันว่าอุดมการณ์แบบไหนจะได้มีอำนาจควบคุมรัฐ แต่เปลี่ยนเป็นการต่อสู้เพื่อสร้างระบบนิเวศที่เหมาะสม (normatively appropriate political ecology) กับการเอาตัวรอดของกลุ่มคนแต่ละฝ่าย ฝ่ายหนึ่งต้องการรักษาบทบาทตัวตนและความสำคัญของตนเอาไว้ในพื้นที่ของรัฐและสังคมจากการถดถอยของยุคสมัยและความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว อีกฝ่ายหนึ่งต้องการความเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงระบบโครงสร้างให้เหมาะสมเพียงพอเพื่อให้พวกตนสามารถยืนหยัดได้อย่างมั่นคงเพียงพอที่จะท้าทายและรับมือกับกระแสความเปลี่ยนแปลงบนการแข่งขันจากรัฐอื่นและระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ เพื่อให้อยู่รอดจากมรดกที่ถูกส่งมาจากกลุ่มคนรุ่นเก่า ความขัดแย้งระหว่างวัย หรือกล่าวได้ว่าความขัดแย้งระหว่างผู้ครอบครองมรดกบ้านหลังเดิมและผู้รับช่วงต่อกำลังทำให้องค์กรของรัฐกำลังเผชิญกับความยากลำบาก ผลสะท้อนจากอัตราการเกิดของเด็กที่ลดน้อยลงภายใต้สังคมผู้สูงอายุ เนื่องจากสภาพแวดล้อมของรัฐ ระบบเศรษฐกิจที่ขัดสน เพราะคนรุ่นใหม่มองว่าการเอาตัวรอดจากสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ยากลำบากเพียงพอแล้ว ในขณะที่คนรุ่นเก๋ากำลังถูกลดทอนความสำคัญจากชุดความรู้ใหม่ที่ไหลบ่าเข้ามาในสังคม ประชากรที่น้อยลงของไทยอาจเป็นสัญญาณเตือนถึงความรู้สึกไม่มั่นคงในอนาคตของคน

รุ่นใหม่ เพราะหากคนรุ่นเก่ายังคงครอบครองกุญแจในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนารัฐเอาไว้จนล่วงเลยยาวนาน และคนรุ่นใหม่เสื่อมคลายการเป็นอนาคตของชาติแบบสังคมญี่ปุ่น การส่งมอบกุญแจที่เกิดขึ้น อาจจะเป็นการได้รับเมื่อคนรุ่นเก่าจากไปโดยที่กุญแจนั้นอาจไม่สามารถใช้เป็นกุญแจเพื่อจัดการปัญหาเชิงโครงสร้างได้

รายการอ้างอิง

- กนกรัตน์ เลิศชูสกุล, ทิพย์นภา หวนสุริยา, ภาคิน นิมมานนรวงศ์, ธนกฤต สำราญกมล และอรพี เชื้อนคำ. (2567). รายงานการวิจัยเรื่อง *คิดใหม่การเมืองเรื่อง “รุ่น” กรณีศึกษาความขัดแย้งในครอบครัวไทย*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และ ศูนย์ความรู้ นโยบายเด็กและครอบครัว (คิด for คิดส์).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *ร.ม.ว.ศธ.เข้มงวด ไม่ปล่อยครูและบุคลากร ศธ. ทุจริตคอร์รัปชัน-ล้วงละเมิดทางเพศ ย้ำต้องไม่เกิดขึ้นอีก*. <https://www.moe.go.th/ร.ม.ว.ศธ.-เข้มงวด-ไม่ปล่อยครู/ข่าวสดออนไลน์> (2567, 12 มกราคม). นักเรียนประท้วง ผู้อำนวยการ ปิดประตูไม่ให้เข้าโรงเรียน. ปมแจ้งจับโพสต์อาหารกลางวัน. *ข่าวสดออนไลน์*. https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_8048375
- ไชนันต์ ไชยพร. (2562). *ช่องว่างทางการเมืองระหว่างวัย*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <https://www.chula.ac.th/cuinside/24101/>
- ณรงญา ตัญญาพัฒนกุล. (2566). *Generation Clash: ก้าวข้ามความขัดแย้งแห่งยุคสมัย กับ กนกรัตน์ เลิศชูสกุล*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. <https://www.the101.world/generation-clash-kanokrat-lertchoosakul-interview/>
- ปาณิส โพธิ์ศรีวังชัย. (2566). *เงินเดือนน้อย กู้ง่าย จ่ายตลอดชีวิต: ขุดรากปัญหาหนี้ครูที่ตัวเลขไม่ได้บอก*. กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. <https://www.the101.world/teacher-debt/>
- ผู้จัดการออนไลน์. (2568, 17 มกราคม). ผู้ปกครอง นักเรียนลูกฮือประท้วงไล่ ผอ.โรงเรียนดัง. *ผู้จัดการออนไลน์*. <https://mgronline.com/local/detail/9680000005365>
- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2562). ประชาธิปไตยไฮเบอร์กับการพัฒนาคุณค่าของประชาธิปไตยในประเทศไทย. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง*, 8(3), หน้า 168-193.
- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2568). ความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 กรุงเทพมหานคร. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 22(3), หน้า 46-88.
- ศิริพงษ์ ไช้มุก และกิงกาญจน์ เกษศิริ. (2566). *สังคมไทยจะอย่างไร เมื่อคนรุ่นใหม่ไม่ยอมมีลูก*. ธนาคารแห่งประเทศไทย. <https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/articles/article-2023sep18.html>
- อุไรวรรณ ธนสถิตย์. (2552). วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 7(3), หน้า 1-34.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2556). *สองนคราประชาธิปไตย: แนวทางปฏิรูปการเมือง เศรษฐกิจ เพื่อประชาธิปไตย* (พิมพ์ครั้งที่ 8). โครงการจัดพิมพ์คปไฟ.
- BBC News. (2561, 15 มีนาคม). ณาทร-ปิยบุตร ตั้งพรรค “อนาคตใหม่” ประกาศไม่รับทุกส่วนประกอบ “อประชาธิปไตย”. *BBC News*. <https://www.bbc.com/thai/thailand-43411311>

- Workpointtoday. (2563,19 มกราคม). ค่ายกับครูทิว ปัญหาอำนาจนิยมในโรงเรียน และการสร้างความเข้าใจระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครอง. *Workpointtoday*.
<https://www.workpointtoday.com/thai-education-workpoint-today>
- Bates, T. R. (1975). Gramsci and the Theory of Hegemony. *Journal of the History of Ideas*, 36(2), pp. 351–366.
- Marx, K. (1904). *A Contribution to the Critique of Political Economy*. Charles H. Kerr & Company.
- Norris, P., & Inglehart, R. (2019). *Cultural backlash: Trump, Brexit, and authoritarian populism*. Cambridge University.
- Pye, L. (1966). *Aspects of Political Development: An Analytical Study*. Little Brown, Boston.

วรรณคดีในนาฏศิลป์ไทย: การตีความเชิงศิลปวัฒนธรรมในบริบทปัจจุบัน

Literary Works in Thai Performing Arts: A Cultural–Artistic Interpretation in Contemporary Contexts

วันที่รับบทความ: 16 มีนาคม 2569

วันที่แก้ไขบทความ: 16 เมษายน 2569

วันที่ตอบรับบทความ: 21 เมษายน 2569

ณัฐนันท์ ชุ่มสุวรรณ ¹

สุรียา อินทจันทร์ ^{2*}

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับนาฏศิลป์ไทยในฐานะกระบวนการทางศิลปวัฒนธรรมที่มีพลวัตและสามารถปรับเปลี่ยนตามบริบทของสังคมร่วมสมัย โดยใช้การวิเคราะห์เอกสารและแนวคิดการดัดแปลงวรรณกรรมสู่ศิลปะการแสดงเป็นกรอบในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทวรรณคดีกับภาษาการแสดง ผลการศึกษาพบว่า วรรณคดีไทยเป็นรากฐานสำคัญของนาฏศิลป์ไทย ทั้งในด้านโครงเรื่อง ตัวละคร ภาษา บทพากย์ บทร้อง และระบบสัญลักษณ์ของลีลาท่าร่า ซึ่งถ่ายทอดคติความเชื่อ โลกทัศน์ และคุณค่าทางสังคมผ่านการแสดงในบริบทสังคมร่วมสมัย การนำวรรณคดีมาสร้างสรรค์นาฏศิลป์มิได้มุ่งเพียงการถ่ายทอดเนื้อเรื่องตามต้นฉบับ หากเป็นกระบวนการตีความและสังเคราะห์แก่นความคิดและสัญลักษณ์ทางวรรณศิลป์เพื่อแปลงเป็นภาษาการเคลื่อนไหวและองค์ประกอบการแสดงที่สื่อสารกับผู้ชมยุคปัจจุบัน การศึกษานำเสนอการวิเคราะห์ใน 4 ประเด็น ได้แก่ การแปลงวรรณคดีเป็นภาษานาฏศิลป์ การตีความเชิงศิลปวัฒนธรรมในบริบทร่วมสมัย นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยและการดัดแปลงวรรณคดี และคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ การศึกษาและสังคมวัฒนธรรม ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า วรรณคดีในนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยมิได้ทำหน้าที่เป็นเพียงแหล่งเนื้อเรื่อง หากยังเป็นกรอบวัฒนธรรมที่ถูกนำมาปรับและสร้างความหมายใหม่ผ่านตัวบท ภาษาการแสดง ผู้ชมร่วมสมัย และบริบททางสังคมวัฒนธรรม กระบวนการดังกล่าวทำให้นาฏศิลป์ไทยสามารถเชื่อมโยงการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมกับการสร้างสรรค์ความหมายใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง โดยไม่ตัดขาดจากจารีต และทำให้วรรณกรรมคลาสสิกดำรงอยู่ในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมที่มีชีวิตในสังคมร่วมสมัย

คำสำคัญ: วรรณคดีไทย นาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์ร่วมสมัย การดัดแปลงวรรณกรรม ศิลปวัฒนธรรมไทย

¹ นักศึกษาปริญญาตรี สาขานาฏศิลป์ศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

e-mail: new280649@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาศึกษาทั่วไป วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

*ผู้ประสานงานหลัก e-mail: krusuriya666@gmail.com

Literary Works in Thai Performing Arts: A Cultural–Artistic Interpretation in Contemporary Contexts

Received: March 16, 2026

Revised: April 16, 2026

Accepted: April 21, 2026

Nattanan Chumsuwan ¹

Suriya Intajanta ^{2*}

Abstract

This article examined the dynamic relationship between Thai literature and classical dance, focusing on their adaptation as an artistic process within contemporary social contexts. The study employed documentary analysis and the concept of literary adaptation into performing arts as a framework to explain the relationship between literary texts and the language of performance. The findings revealed that Thai literature constitutes a fundamental foundation of Thai classical dance in terms of narrative structure, characters, language, narration, lyrics, and the symbolic system embedded in dance movements, which conveyed beliefs, worldviews, and social values through performance. In contemporary society, the adaptation of literature into dance did not merely aim to reproduce the original storyline; rather, it involved processes of interpretation and synthesis of thematic ideas and literary symbols, transforming them into movement vocabulary and performative elements that communicated effectively with modern audiences. The study presented analysis in four key aspects: the transformation of literature into the language of dance, cultural interpretation in contemporary contexts, contemporary Thai dance and literary adaptation, and the aesthetic, educational, and socio-cultural values of such practices. The findings indicated that literature in contemporary Thai performing arts functions not merely as a source of narrative material, but also as a cultural framework that was adapted and reconstituted through the text, the language of performance, contemporary audiences, and socio-cultural contexts. This process enabled Thai performing arts to continuously connect with the preservation of cultural heritage, with the creation of new meanings without severing

¹ Program in Thai Department of General Education, Angthong College of Dramatic Arts, Bunditpatanasilpa Institute
e-mail: new280649@gmail.com

² Asst. Prof., Thai Language Program, Department of General Education, Angthong College of Dramatic Arts, Bunditpatanasilpa Institute
Corresponding author, e-mail: krusuriya666@gmail.com

ties with tradition, while allowing classical literature to endure as a living cultural heritage in contemporary society.

Keywords: Thai Literature, Thai Classical Dance, Contemporary Thai Dance, Literary Adaptation, Thai Arts and Culture

บทนำ

นาฏศิลป์ไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนภูมิปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ และอัตลักษณ์ของชาติอย่างเด่นชัด การก่อกำเนิดและการพัฒนานาฏศิลป์ไทยมิได้เกิดขึ้นอย่างเอกเทศ หากแต่เป็นผลของกระบวนการสั่งสมและถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับศาสตร์แขนงอื่นอย่างเป็นระบบ โดยมีวรรณคดีไทยเป็นรากฐานสำคัญในการหล่อหลอมทั้งเนื้อหาและโครงสร้างทางศิลปะ วรรณคดีไทยจึงมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดรูปแบบการแสดง ตัวละคร ภาษา บทพากย์ บทร้อง และลีลาท่ารำที่สื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์อย่างเป็นระบบ ประการแรก วรรณคดีเป็นแหล่งกำเนิดโครงเรื่องและ ตัวละครของนาฏศิลป์ไทยประเภทการแสดงชั้นสูง เช่น โขน ละครใน และละครนอก วรรณคดีสำคัญ อาทิ รามเกียรติ์ อิเหนา และอุณรุท นำมาดัดแปลงเป็นบทการแสดง โดยคงโครงสร้างความขัดแย้ง คุณลักษณะตัวละคร และลำดับเหตุการณ์ตามต้นฉบับวรรณคดี การถ่ายทอดเรื่องราวผ่านนาฏศิลป์จึงช่วยสืบทอดวรรณคดีจากรูปแบบลายลักษณ์อักษรสู่การรับรู้เชิงสุนทรียภาพผ่านการแสดง (กรมศิลปากร, 2554, หน้า 45-48) ประการที่สอง วรรณคดีมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดลีลาท่ารำและภาษานาฏศิลป์ เนื่องจากเนื้อหาวรรณคดีไทยมักมีลักษณะพรรณนาอารมณ์ ความรู้สึก และบุคลิกลักษณะของตัวละครอย่างละเอียด ภาษาวรรณศิลป์ดังกล่าวถ่ายทอดเป็นท่ารำที่มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ เช่น ท่ารำของตัวพระ ตัวนาง ตัวยักษ์ และตัวลิง ซึ่งล้วนสะท้อนอุปนิสัยและฐานะของตัวละครตามวรรณคดีต้นเรื่อง (อุดม นาคสกุล, 2552, หน้า 72-80) ประการที่สาม วรรณคดีเป็นแหล่งกำเนิด ภาษาและบทพากย์ บทร้อง ในการแสดงนาฏศิลป์ไทย โดยเฉพาะการใช้คำประพันธ์ประเภทกลอนบทละคร กาพย์ และฉันท์ ซึ่งมีจังหวะและทำนองสอดคล้องกับดนตรีไทย บทพากย์และบทร้องจากวรรณคดี ไม่เพียงทำหน้าที่เล่าเรื่อง หากยังเสริมสร้างอารมณ์และบรรยากาศของการแสดง ทำให้นาฏศิลป์ไทยมีเอกลักษณ์ด้านความประณีตทางภาษาและศิลปะการสื่อสาร (เสรี หวังในธรรม, 2548, หน้า 101-110) ประการที่สี่ วรรณคดีสะท้อนคติความเชื่อและคุณค่าทางสังคม ซึ่งนาฏศิลป์ไทยนำมาถ่ายทอดและต่อยอด เช่น แนวคิดเรื่องความกตัญญู ความจงรักภักดี ความกล้าหาญ และคุณธรรมตามหลักพุทธศาสนา การแสดงนาฏศิลป์ที่มีรากฐานจากวรรณคดีจึงทำหน้าที่เป็นสื่อทางวัฒนธรรมที่หล่อหลอมค่านิยมของสังคมไทย และสร้างความเข้าใจในอัตลักษณ์ความเป็นไทยอย่างลึกซึ้ง (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2553, หน้า 25-33) ปัจจัยทั้ง 4 ประการนี้สะท้อนให้เห็นเกี่ยวกับความสำคัญของวรรณคดีในฐานะรากฐานของนาฏศิลป์ไทย โดยเฉพาะในฐานะแหล่งกำเนิดของโครงเรื่องและตัวละคร ซึ่งเป็นแกนหลักของการแสดงนาฏศิลป์ชั้นสูง เช่น โขน ละครใน และละครนอก การนำวรรณคดีสำคัญมาดัดแปลงเป็นบทการแสดงสะท้อนให้เห็นว่านาฏศิลป์ไทยมิได้เป็นเพียงศิลปะการเคลื่อนไหว หากแต่เป็นกระบวนการถ่ายทอดวรรณคดีจากรูปแบบลายลักษณ์อักษรไปสู่การรับรู้เชิงสุนทรียภาพผ่านการแสดงอย่างเป็นรูปธรรม

นาฏศิลป์ไทยมิได้ดำรงอยู่ในสภาพคงที่ หากแต่มีลักษณะเป็นศิลปะการแสดงที่มีพลวัตและเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมในแต่ละช่วงเวลา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่านาฏศิลป์ไทยมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสภาพสังคม และทำหน้าที่ทั้งในการธำรงรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิมควบคู่กับการปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมร่วมสมัย (กรมศิลปากร, 2554, หน้า 9-12) ในเชิงประวัติศาสตร์ บริบททางการเมืองและโครงสร้าง

อำนาจของรัฐมีอิทธิพลอย่างเด่นชัดต่อรูปแบบและบทบาทของนาฏศิลป์ไทย โดยเฉพาะนาฏศิลป์ในราชสำนักซึ่งกำหนดแบบแผน ท่ารำ และพิธีการไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อสะท้อนอุดมคติและค่านิยมของชนชั้นปกครอง อย่างไรก็ตาม เมื่อสังคมไทยเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ บทบาทของนาฏศิลป์ได้ขยายจากพื้นที่ราชสำนักสู่พื้นที่สาธารณะมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งเกิดการปรับรูปแบบการแสดงให้สามารถเข้าถึงประชาชนในวงกว้าง อันสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงบทบาทของนาฏศิลป์ตามโครงสร้างสังคมที่เปลี่ยนไป (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2553, หน้า 84–92) นอกจากนี้ กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมร่วมสมัยยังส่งผลให้นาฏศิลป์ไทยต้องเผชิญกับอิทธิพลจากวัฒนธรรมต่างชาติ ทั้งในด้านรูปแบบการแสดง แนวคิดการสร้างสรรค และการใช้สื่อเทคโนโลยีร่วมสมัย การผสมผสานระหว่างนาฏศิลป์ไทยกับศิลปะการแสดงสากลจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดนาฏศิลป์ร่วมสมัยที่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ไทยไว้ ขณะเดียวกันก็เปิดรับรูปแบบการนำเสนอใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับรสนิยมและบริบทของสังคมปัจจุบัน (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2557, หน้า 61–70) ในมิติของสังคมร่วมสมัย บทบาทของนาฏศิลป์ไทยได้ขยายจากการเป็นศิลปะเพื่อพิธีกรรมและความบันเทิง ไปสู่การเป็นสื่อทางวัฒนธรรมที่สะท้อนประเด็นทางสังคม เช่น ความเปลี่ยนแปลงของค่านิยม ความเหลื่อมล้ำทางสังคม และการแสวงหาอัตลักษณ์ของคนรุ่นใหม่ นาฏศิลป์ไทยจึงทำหน้าที่เป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เอื้อให้เกิดการตีความและการสื่อสารความหมายใหม่ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยในปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญ (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2560, หน้า 112–120)

ในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย การนำวรรณคดีมาใช้เป็นฐานในการสร้างสรรคนาฏศิลป์มิได้มุ่งเน้นการถ่ายทอดเนื้อเรื่องตามต้นฉบับอย่างเคร่งครัดเช่นในอดีต หากแต่มีแนวโน้มไปสู่การตีความใหม่เชิงศิลปวัฒนธรรม (reinterpretation) โดยคำนึงถึงบริบททางสังคม ความคิด และประสบการณ์ของผู้ชมในยุคปัจจุบันเป็นสำคัญ วรรณคดีจึงทำหน้าที่เป็น “กรอบแนวคิด” หรือ “ทุนทางวัฒนธรรม” มากกว่าการเป็นต้นแบบเชิงรูปแบบเพียงอย่างเดียว ประการแรก ทิศทางการตีความวรรณคดีในนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยมุ่งเน้นการเลือกสรรและขยายประเด็นสาระ ที่สอดคล้องกับปัญหาและความสนใจของสังคมปัจจุบัน เช่น ประเด็นอำนาจ เพศสภาพ ความเหลื่อมล้ำ หรืออัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคล ตัวละครในวรรณคดีซึ่งแต่เดิมผู้คนมักมองผ่านกรอบคุณธรรมแบบดั้งเดิม จึงมีการตีความใหม่ในมิติที่ซับซ้อนและมีมนุษยภาพมากขึ้น ประการที่สอง การตีความวรรณคดีในนาฏศิลป์ไทยมีแนวโน้มไปสู่การลดทอนความศักดิ์สิทธิ์ของต้นฉบับ และเปิดพื้นที่ให้กับการสร้างสรรคเชิงทดลอง ทั้งในด้านโครงเรื่อง ลำดับเหตุการณ์ และมุมมองของตัวละคร ส่งผลให้นาฏศิลป์ร่วมสมัยสามารถสื่อสารกับผู้ชมยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันก็ยังคงอ้างอิงรากฐานทางวัฒนธรรมจากวรรณคดีไทยอย่างชัดเจน ประการที่สาม ในเชิงรูปแบบการตีความวรรณคดีในนาฏศิลป์ร่วมสมัยมักผสมผสาน ภาษานาฏศิลป์ดั้งเดิมกับสื่อและเทคนิคการแสดงสมัยใหม่ เช่น การใช้แสง สี เสียง เทคโนโลยีดิจิทัล หรือแนวคิดการแสดงแบบสากล วรรณคดีจึงสื่อสารไม่เพียงผ่านท่ารำและบทบาท หากแต่ผ่านสัญลักษณ์ทางภาพและการเคลื่อนไหวที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมตีความได้หลากหลาย

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษาวรรณคดีในนาฏศิลป์ไทยในฐานะกระบวนการตีความเชิงศิลปวัฒนธรรมที่ดำเนินอยู่ภายใต้เงื่อนไขของสังคมร่วมสมัย โดยวิเคราะห์บทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับ

นาฏศิลป์ไทยอย่างเป็นระบบผ่านกรอบการอธิบาย 4 มิติ ได้แก่ การแปลงวรรณคดีเป็นภาษานาฏศิลป์ การตีความเชิงศิลปวัฒนธรรมในบริบทร่วมสมัย นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยกับการดัดแปลงวรรณคดี และคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ การศึกษา และสังคมวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามมิได้อยู่ที่การจำแนกประเด็นทั้ง 4 มิติในเชิงหมวดหมู่เท่านั้น หากแต่อยู่ที่ประเด็นสำคัญที่ต้องการชี้ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยมิใช่กระบวนการถ่ายทอดเนื้อหาจากต้นฉบับสู่การแสดงโดยตรง หากเป็นกระบวนการคัดเลือก ตีความ และก่อสร้างความหมายใหม่อย่างเป็นลำดับขั้น ภายใต้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวบท ภาษาการแสดง ผู้ชมร่วมสมัย และบริบททางสังคมวัฒนธรรม ในที่นี้ กรอบ 4 มิติจึงทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบการอธิบาย ขณะที่แกนวิเคราะห์เชิงลึกของบทความอยู่ที่กระบวนการแปลความจากวรรณคดีสู่นาฏศิลป์ ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การคัดเลือกสาระและแก่นความคิดจากตัวบท การแปลงสารดังกล่าวให้เป็นองค์ประกอบของการแสดง และการจัดวางความหมายใหม่ให้สัมพันธ์กับเงื่อนไขการรับรู้ของผู้ชมร่วมสมัย กระบวนการดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยมิได้ดำรงจารีตด้วยการคงรูปแบบเดิมอย่างหยุดนิ่ง หากดำรงจารีตผ่านการปรับความหมายและการสร้างความชอบธรรมใหม่ทางวัฒนธรรมในแต่ละบริบทของการแสดง

เนื้อเรื่อง

1. การแปลงวรรณคดีเป็นภาษานาฏศิลป์

วรรณคดีและนาฏศิลป์เป็นศาสตร์ทางศิลปวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น วรรณคดีทำหน้าที่เป็นรากฐานของเนื้อหา ความคิด และคุณค่าทางสังคม ขณะที่นาฏศิลป์เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดสารดังกล่าวสู่ผู้รับสารผ่านการแสดง วรรณคดีหมายถึงงานเขียนที่ยอมรับกันว่ามีคุณค่าเชิงศิลปะ ภาษา และวัฒนธรรม สามารถสะท้อนโลกทัศน์ วิถีชีวิต และอุดมคติของสังคมในแต่ละยุคสมัยได้อย่างลุ่มลึก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 1–3) ในด้านนาฏศิลป์ กรมศิลปากรอธิบายว่า นาฏศิลป์เป็นศิลปะการแสดงที่ใช้การเคลื่อนไหวของร่างกาย ดนตรี จังหวะ และลีลาท่าทางเป็นสัญลักษณ์ในการสื่อความหมายและอารมณ์ โดยมีรากฐานจากความเชื่อ ขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรมของสังคมไทย (กรมศิลปากร, 2560, หน้า 7–12) ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับนาฏศิลป์จึงปรากฏชัดในฐานะ “สาร” และ “สื่อ” ที่ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ

การแปลงวรรณคดีเป็นภาษานาฏศิลป์ หมายถึง กระบวนการถ่ายโอนเนื้อหาและความหมายจากสื่อภาษาเขียนไปสู่สื่อการแสดง ซึ่งในเชิงทฤษฎีเรียกว่า adaptation หรือ transformation กระบวนการนี้มีใช้การถอดความตามต้นฉบับโดยตรง หากแต่เป็นการตีความและปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับธรรมชาติของสื่อใหม่ โดยยังคงรักษาแก่นเรื่อง อัตลักษณ์ และสาระสำคัญของวรรณคดีต้นทางไว้ (Hutcheon, 2013, pp. 7–10) Hutcheon อธิบายว่า การดัดแปลงวรรณกรรมไปสู่สื่ออื่นจำเป็นต้องคำนึงถึงความแตกต่างของระบบการรับรู้ เนื่องจากการแสดงอาศัยการมองเห็น การได้ยิน และการรับรู้อารมณ์ร่วมของผู้ชมมากกว่าการอ่าน (Hutcheon, 2013, pp. 22–25) สอดคล้องกับแนวคิดของ Pavis ที่ชี้ว่า การแปลงวรรณกรรมเป็นการแสดงต้องพิจารณาโครงสร้างการเล่าเรื่อง (narrative structure) ของต้นฉบับ ควบคู่กับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของผู้ชมในช่วงเวลานำเสนอ (Pavis, 1998, pp. 86–90)

เมื่อพิจารณาภายใต้กรอบแนวคิดดังกล่าว การแปลงวรรณคดีเป็นภาษานาฏศิลป์สามารถวิเคราะห์ได้อย่างน้อย 2 ระดับที่สัมพันธ์กัน ได้แก่ ระดับการคัดเลือกแก่นความคิดจากตัวบท และระดับการแปลงแก่นความคิดนั้นให้เป็นองค์ประกอบของการแสดง เช่น ท่วงท่า การเคลื่อนไหว จังหวะ ดนตรี เสียง และสัญลักษณ์บนเวที กรอบพิจารณานี้ทำให้เห็นว่า การดัดแปลงวรรณคดีมิใช่เพียงการย่อ ขยาย หรือเรียบเรียงเนื้อหาใหม่ หากเป็นการเปลี่ยนระบบการสื่อความหมายจากภาษาเขียนไปสู่ประสบการณ์เชิงสุนทรียะที่ผู้ชมสามารถมองเห็น ได้ยิน และรับรู้ผ่านเรือนร่างและบรรยากาศของการแสดง กล่าวอีกนัยหนึ่ง สิ่งที่ปรากฏในตัวบทในฐานะข้อความพรรณนา เช่น ความโศก ความลึกลับ หรือความขัดแย้ง ภายในของตัวละคร ไม่อาจถ่ายทอดบนเวทีด้วยคำบรรยายโดยตรง หากต้องผ่านกระบวนการแปลความให้กลายเป็นคุณภาพของการเคลื่อนไหว การเว้นจังหวะดนตรี การจัดระยะสัมพันธ์ระหว่างตัวละคร ตลอดจนการใช้สัญลักษณ์ทางภาพเพื่อสื่อภาวะทางอารมณ์และนัยความหมายภายใน กลไกดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การแปลงวรรณคดีสู่นาฏศิลป์เป็นกระบวนการสร้างความหมายใหม่ที่ทำให้สิ่งที่เคย “อ่านได้” ในตัวบท แปรเปลี่ยนเป็นสิ่งที่ “มองเห็นและรับรู้ได้” ในพื้นที่การแสดง

อาจกล่าวได้ว่า งานศึกษาของ Charassri (2007, pp. 146) วางรากฐานเชิงแนวคิดและเชิงปฏิบัติอย่างเป็นระบบต่อการแปลงมรดกวรรณกรรมไทยเรื่อง ลิลิตพระลอ สู่รูปแบบนาฏศิลป์ร่วมสมัย โดยใช้ให้เห็นว่ากระบวนการตีความเชิงศิลปวัฒนธรรมมิได้เป็นเพียงกลไกของการถ่ายทอดเนื้อหา หากเป็นกระบวนการรื้อสร้างความหมายเพื่อฟื้นฟูพลังของวรรณคดีให้ดำรงอยู่ในบริบทสังคมปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญ งานวิจัยดังกล่าวเน้นการวิเคราะห์โครงสร้างเชิงวรรณศิลป์ อารมณ์ สัญลักษณ์ และภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของตัวบท ก่อนสังเคราะห์เป็นภาษาการเคลื่อนไหว ท่วงท่า จังหวะ และองค์ประกอบของการแสดงที่สอดคล้องกับสำนึกของผู้ชมร่วมสมัย ทั้งยังสะท้อนความบูรณาการระหว่างทฤษฎีว่าด้วยการตีความกับกระบวนการสร้างสรรค์เชิงปฏิบัติอย่างมีเหตุผลและเป้าหมายทางวัฒนธรรมที่ชัดเจน

ในเชิงวิเคราะห์ งานศึกษาดังกล่าวมีนัยสำคัญต่อการทำความเข้าใจวรรณคดีในนาฏศิลป์ไทย เนื่องจากชี้ให้เห็นว่า “การฟื้นฟูมรดกวรรณกรรม” มิได้หมายถึงการจำลองรูปแบบเดิม หากเป็นการตีความใหม่ที่รักษาแก่นสารทางคุณค่า ขณะเดียวกันก็ปรับปรุงรูปแบบการสื่อสารให้สัมพันธ์กับบริบทศตวรรษที่ 21 ดังนั้น การแปลงวรรณคดีสู่ภาษานาฏศิลป์จึงควรมองในฐานะกระบวนการสร้างความหมายเชิงศิลปวัฒนธรรมที่มีชีวิต ซึ่งทำให้ตัวบทคลาสสิกสามารถดำรงอยู่และมีบทบาทในสังคมร่วมสมัยได้อย่างมีพลังและความหมายทางวิชาการ ดังนั้น การแปลงวรรณคดีเป็นภาษานาฏศิลป์จึงเป็นกระบวนการเชิงวิชาการและเชิงสร้างสรรค์ที่ต้องอาศัยความรู้ทั้งด้านวรรณคดี ทฤษฎีการสื่อสาร และศิลปะการแสดงอย่างรอบด้าน เพื่อให้การถ่ายทอดจาก “ภาษาเขียน” สู่ “ภาษาการแสดง” สามารถสื่อสารความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและทรงคุณค่าในเชิงศิลปวัฒนธรรม

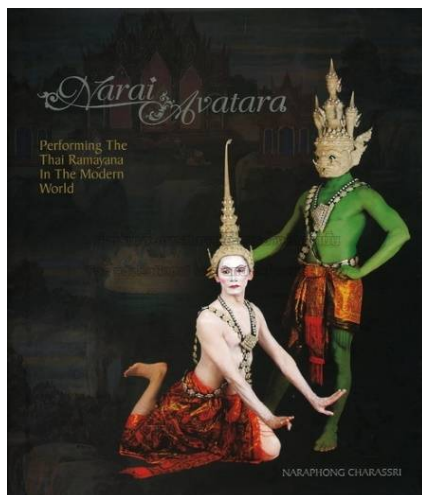
2. การตีความเชิงศิลปวัฒนธรรมในบริบทร่วมสมัย

การตีความนาฏศิลป์ดั้งเดิมในบริบทร่วมสมัย มิได้เป็นเพียงการนำรูปแบบการแสดงโบราณกลับมานำเสนอซ้ำ หากแต่เป็นกระบวนการทางปัญญาและการสร้างสรรค์ที่มุ่งสังเคราะห์องค์ความรู้จากต้นฉบับทางวัฒนธรรมเข้ากับเงื่อนไขทางสังคม เศรษฐกิจ และสุนทรียภาพของชีวิตเมืองในศตวรรษที่ 21 อย่างมีวิจารณญาณ การดำเนินการดังกล่าวอาศัยการศึกษาหลักฐานดั้งเดิม ไม่ว่าจะเป็นบทวรรณกรรม

จารีตท่ารำ คติความเชื่อ หรือศิลปกรรมที่เกี่ยวข้อง ควบคู่กับการประยุกต์เทคนิคการแสดงและภาษาทางศิลปะจากบริบทวัฒนธรรมอื่น เพื่อเปิดพื้นที่ความหมายใหม่ให้การแสดง กระบวนการตีความในลักษณะนี้ก่อให้เกิดพลวัตระหว่าง “ความเป็นดั้งเดิม” กับ “ความเป็นร่วมสมัย” กล่าวคือ ขณะหนึ่งยังคงดำรงโครงสร้างสัญลักษณ์และสุนทรียภาพที่สะท้อนอัตลักษณ์ไทย แต่อีกขณะหนึ่งก็ปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีนำเสนอ และกลวิธีการสื่อสารให้สอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้ชมยุคปัจจุบัน อันส่งผลให้นาฏศิลป์มิได้ดำรงอยู่ในฐานะวัตถุทางวัฒนธรรมที่หยุดนิ่ง หากเป็นกระบวนการสืบทอดที่มีชีวิต และสามารถสนทนากับบริบทสังคมร่วมสมัยได้อย่างมีความหมาย ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การตีความเชิงสร้างสรรค์เพื่อปรับบริบทนาฏศิลป์ดั้งเดิมให้สอดคล้องกับสังคมร่วมสมัย เป็นกลไกสำคัญในการรักษาและต่อยอดศิลปวัฒนธรรมไทย โดยทำให้มรดกทางการแสดงคงคุณค่าเชิงอัตลักษณ์ พร้อมทั้งเปิดรับความเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่อย่างสมดุลและมีวิสัยทัศน์ทางวัฒนธรรม

จากการศึกษาของ จุลชาติ อรัญยนาถ และนราพงษ์ จรัสศรี (2557) เรื่อง เอกลักษณ์ไทยในงานนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย “นารายณ์อวตาร” พ.ศ. 2546 ของนราพงษ์ จรัสศรี พบว่า กระบวนการสร้างเอกลักษณ์ไทยในงานนาฏศิลป์ร่วมสมัยมิได้จำกัดอยู่เพียงการคงรูปแบบดั้งเดิม หากประกอบด้วยการประกอบเชิงโครงสร้างและเชิงความหมายหลายประการ ได้แก่ การสะท้อนอัตลักษณ์ไทยผ่านรูปแบบการแสดง การใช้สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม การประยุกต์ทฤษฎีศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อสนับสนุนแนวคิดสร้างสรรค์ การถ่ายทอดภาพชีวิตและบริบทสังคมไทย ตลอดจนการสร้างสุนทรียภาพที่สอดคล้องกับประสบการณ์ร่วมสมัย ข้อค้นพบดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า เอกลักษณ์ไทยในงานนาฏศิลป์ร่วมสมัยเป็นผลลัพธ์ของกระบวนการตีความเชิงศิลปวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นพลวัต กล่าวคือ เป็นการผสมผสานรากฐานทางจารีตเข้ากับกระบวนการตีความสมัยใหม่อย่างมีระบบ อันนำไปสู่การผลิตความหมายใหม่ที่ยังคงยืนอยู่บนฐานของความเป็นไทย ขณะเดียวกันก็สามารถสื่อสารกับบริบทสังคมปัจจุบันได้อย่างมีนัยสำคัญทางวัฒนธรรม

หากอ่านกรณี “นารายณ์อวตาร” ผ่านกรอบ 4 ระดับ จะเห็นชัดว่า จุดเด่นของงานมิได้อยู่ที่การอ้างอิงรามเกียรติ์เพียงอย่างเดียว แต่อยู่ที่การคัดเลือกสัญลักษณ์ความเป็นไทยมาจัดวางใหม่ในภาษาการแสดงร่วมสมัย ทำให้ตัวบทเดิมถูกแปลงเป็นประสบการณ์การรับรู้ของผู้ชมปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ กรณีศึกษานี้จึงเป็นตัวอย่างรูปธรรมของการที่นาฏศิลป์ร่วมสมัยสร้างความหมายใหม่โดยอาศัยจารีตเป็นฐาน ไม่ใช่เป็นเพียงเครื่องประดับเชิงวัฒนธรรม

ภาพที่ 1 นักแสดงในการแสดงนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย Narai Avatara ซึ่งแสดงการคัดเลือกสัญลักษณ์และลีลาท่ารำไทยดั้งเดิมมาจัดวางใหม่ในภาษาการแสดงร่วมสมัย อันสะท้อนกระบวนการสร้างความหมายใหม่บนฐานของคตินามเกียรติ์
ที่มา: Charassri (2007)

จากการศึกษาของ Boongam (2025) พบว่า กระบวนการแปลงเรื่องเล่าเชิงวรรณกรรมสู่รูปแบบนาฏศิลป์ร่วมสมัยมิใช่เพียงการดัดแปลงเนื้อหา หากเป็นกระบวนการตีความเชิงศิลปวัฒนธรรมที่มีโครงสร้างและขั้นตอนอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการแปลความจาก “ตัวบท” สู่ “เรื่อนร่าง” ซึ่งทำให้ความหมายเชิงนามธรรมของเรื่องเล่าถ่ายทอดผ่านภาษาการเคลื่อนไหว ท่วงท่า และจังหวะดนตรี อันก่อให้เกิดการรับรู้เชิงสุนทรียะในระดับประสบการณ์ตรงของผู้ชม ขณะเดียวกัน มิติทางเสียงและอารมณ์มีบทบาทเป็นองค์ประกอบเชิงความหมาย มิใช่เพียงส่วนประกอบทางเทคนิค หากเป็นกลไกสำคัญในการกำกับบรรยากาศและกำหนดทิศทางการตีความ ส่งผลให้การสื่อสารทางวรรณศิลป์ดำเนินไปอย่างบูรณาการผ่านการประสานของประสาทสัมผัสหลายมิติ นอกจากนี้ การตีความใหม่ในบริบทสมัยใหม่ยังสะท้อนศักยภาพของนาฏศิลป์ไทยในการปรับโครงสร้างความหมายของเรื่องเล่าให้สอดคล้องกับเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรมร่วมสมัย โดยยังคงยึดโยงกับรากฐานทางคติความเชื่อและอัตลักษณ์ดั้งเดิมอย่างมั่นคง

ในเชิงกรณีศึกษา งานของ Boongam (2025) ยืนยันว่า การตีความวรรณคดีในนาฏศิลป์ร่วมสมัยมิได้ขึ้นอยู่กับความคงรายละเอียดของเรื่องเล่าเดิมทุกประการ หากขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้สร้างสรรค์ในการแปลงแก่นอารมณ์และบรรยากาศของตัวบทให้กลายเป็นการรับรู้ทางร่างกายของผู้ชม เมื่อเทียบกับกรณี “นารายณ์อวตาร” จะเห็นว่าแม้งานทั้งสองใช้วิธีต่างกัน แต่ต่างก็ทำงานบนหลักเดียวกัน คือ การรักษาแก่นความหมายไว้พร้อมกับปรับรูปแบบการสื่อสารให้ร่วมสมัย

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การตีความเชิงศิลปวัฒนธรรมในบริบทร่วมสมัยของนาฏศิลป์ไทยมิได้จำกัดอยู่เพียงการธำรงรักษารูปแบบจารีต หากแต่เป็นกระบวนการเชิงพลวัตที่บูรณาการรากฐานทาง

วัฒนธรรมดั้งเดิมเข้ากับกระบวนทัศน์ทางศิลปะสมัยใหม่อย่างมีระบบ กล่าวคือ ในด้านหนึ่ง การสร้างเอกลักษณ์ไทยปรากฏผ่านการออกแบบโครงสร้างการแสดง การใช้สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม และการประยุกต์กรอบแนวคิดทางศิลปะเพื่อผลิตความหมายใหม่ที่สอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบัน อีกด้านหนึ่ง กระบวนการแปลความจากตัวบทวรรณกรรมสู่เรือนร่าง ตลอดจนการประสานเสียง ดนตรี และอารมณ์ ได้ทำให้ความหมายเชิงนามธรรมแปรสภาพเป็นประสบการณ์สุนทรีย์ที่ผู้ชมสามารถรับรู้และตีความได้โดยตรง อันสะท้อนศักยภาพของนาฏศิลป์ไทยในการปรับโครงสร้างความหมายของเรื่องเล่าโดยมิได้ละทิ้งรากฐานทางวัฒนธรรมดั้งเดิม ดังนั้น “วรรณคดีในนาฏศิลป์ไทย” จึงควรทำความเข้าใจในฐานะกระบวนการตีความเชิงศิลปวัฒนธรรมที่ทำให้ตัวบท วัฒนธรรม และการแสดงหลอมรวมกันอย่างมีชีวิต สามารถสร้างความหมายใหม่

3. นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยและการดัดแปลงวรรณคดี

ในบริบทการศึกษาศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย การทำความเข้าใจ “นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย” และ “การดัดแปลงวรรณคดี” จำเป็นต้องพิจารณาทั้งในมิติของนิยามเชิงทฤษฎีและกระบวนการสร้างสรรค์เชิงปฏิบัติอย่างบูรณาการ กล่าวคือ นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยมิได้เป็นเพียงการประยุกต์รูปแบบดั้งเดิม หากเป็นพื้นที่แห่งการรื้อสร้างความหมายบนฐานจารีต ขณะที่การดัดแปลงวรรณคดีมิใช่การถ่ายทอดเนื้อเรื่องจากภาษาเขียนสู่เวทีโดยตรง หากเป็นกระบวนการตีความ วิเคราะห์ และสังเคราะห์แก่นความคิด โครงสร้างวรรณศิลป์ อารมณ์ และสัญลักษณ์ของตัวบท เพื่อแปรเปลี่ยนเป็นภาษาการแสดงที่มีพลวัตและสามารถสื่อสารกับผู้ชมร่วมสมัยได้อย่างมีนัยสำคัญ

เมื่อพิจารณาภายใต้กรอบนิยามดังกล่าว งานวิจัยของ วีรินทร์ภัทร์ บุรณะสระแก้ว (2568) ที่ศึกษาการดัดแปลงโคลงนิราศหริภุญชัยสู่ละครนาฏกรรมล้านนาร่วมสมัย ได้สะท้อนความสัมพันธ์เชิงบูรณาการระหว่างวรรณคดีกับนาฏศิลป์อย่างชัดเจน โดยเริ่มจากการวิเคราะห์โครงเรื่อง ตัวละคร และสัญลักษณ์เชิงวรรณกรรม ก่อนสังเคราะห์เป็นบทละครและรูปแบบการรำที่เหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน กระบวนการดังกล่าวไม่เพียงทำให้วรรณคดีคลาสสิกกลับมามีความหมายอีกครั้ง หากยังแสดงศักยภาพของนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยในการแปลง “ภาษาแห่งตัวบท” ให้กลายเป็น “ภาษาแห่งเรือนร่างและการแสดง” อันก่อให้เกิดประสบการณ์สุนทรีย์ใหม่ที่เชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบันอย่างมีพลังทางศิลปวัฒนธรรม

ในเชิงทฤษฎี “นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย” อาจทำความเข้าใจได้ว่าเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ที่ตั้งอยู่บนรากฐานจารีตทางนาฏศิลป์ไทย แต่เปิดพื้นที่ให้เกิดการตีความ ปรับประยุกต์ และรื้อสร้างรูปแบบการเคลื่อนไหว โครงสร้างการแสดง และระบบสัญลักษณ์ให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและสุนทรีย์ภาพของยุคสมัย ขณะเดียวกัน “การดัดแปลงวรรณคดี” มิใช่เพียงการถ่ายทอดเนื้อเรื่องจากตัวบทสู่เวที หากเป็นกระบวนการวิเคราะห์แก่นความคิด อารมณ์ ตัวละคร และสัญลักษณ์เชิงวรรณศิลป์ แล้วสังเคราะห์ให้กลายเป็นภาษาการแสดงที่สามารถสื่อสารความหมายได้อย่างมีพลวัตในบริบทใหม่

ภายใต้กรอบแนวคิดดังกล่าว งานวิจัยของ ณฤภัค อาชวนนท์ (2565) เรื่อง เสี้ยวสามนักศึกษา: การสร้างนาฏกรรมสมัยจากวรรณคดีไทย ที่ศึกษากระบวนการสร้างสรรค์นาฏกรรมสมัยโดยนำตัวละครสามนักศึกษา จากวรรณคดีไทยเรื่องรามเกียรติ์ มาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบการแสดง ได้สะท้อนกระบวนการดัดแปลงวรรณคดีสู่ภาษานาฏศิลป์อย่างเป็นรูปธรรม โดยใช้การออกแบบท่วงท่าการ

เคลื่อนไหวร่วมสมัยผสานองค์ประกอบศิลปะไทย เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ ความซับซ้อนของตัวละคร และ
นัยเชิงสัญลักษณ์ของเรื่องราวดั้งเดิม กระบวนการดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยได้จำกัด
อยู่เพียงการรักษารูปแบบเดิม หากเป็นพื้นที่แห่งการรื้อสร้างความหมายใหม่ที่ยังคงยึดโยงกับราก
วัฒนธรรม อันทำให้วรรณกรรมคลาสสิกสามารถดำรงอยู่ในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมที่มีชีวิตและพร้อม
สื่อสารกับผู้ชมร่วมสมัยอย่างลุ่มลึก

หากพิจารณาในเชิงเปรียบเทียบ จะเห็นได้ว่ากรณี นิราศหริภุญชัย และเสี้ยวสำนักข
สะท้อนกลไกการแปลความจากวรรณคดีสู่นาฏศิลป์ในคนละระดับอย่างชัดเจน กรณี นิราศหริภุญชัย
แสดงให้เห็นการแปลงความหมายในระดับโครงสร้างเรื่องเล่า โดยตัวบทที่ว่าด้วยการเดินทาง ความทรงจำ
และภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมถูกสังเคราะห์ใหม่เป็นจังหวะการเคลื่อนที่ บรรยากาศ และองค์ประกอบของ
การแสดงที่ถ่ายทอดประสบการณ์เชิงพื้นที่และอารมณ์ของเรื่องเดิม ส่วนกรณี เสี้ยวสำนักข
การแปลความในระดับการรื้ออ่านตัวละคร กล่าวคือ มิได้นำเรื่อง รามเกียรติ์ มาถ่ายทอดทั้งระบบ หาก
เลือกพิจารณาตัวละครสำนักขใหม่ แล้วแปลงภาพจำของ “ตัวร้าย” ให้กลายเป็นมิติทางอารมณ์ ความ
ปรารถนา ความเปราะบาง และอัตลักษณ์ของปัจเจก การเปรียบเทียบทั้งสองกรณีจึงชี้ให้เห็นว่า การ
ดัดแปลงวรรณคดีสู่นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยไม่ได้ดำเนินไปตามแบบแผนเดียว หากขึ้นอยู่กับจุดเน้นของการ
ตีความว่ามุ่งแปลง “โครงสร้างความหมายของเรื่อง” หรือ “มุมมองต่อบุคคลในเรื่อง” เป็นสำคัญ
ประเด็นนี้สนับสนุนข้อถกเถียงหลักของบทความว่า นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยอ้างความสัมพันธ์กับวรรณคดี
ผ่านกระบวนการคัดเลือกและรื้อสร้างความหมายใหม่ให้สอดคล้องกับคำถามทางศิลปวัฒนธรรมของแต่
ละบริบท มากกว่าการคงสาระของต้นฉบับไว้ในลักษณะตายตัว

โดยสรุป นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยและการดัดแปลงวรรณคดีควรทำความเข้าใจในฐานะ
กระบวนการตีความและรื้อสร้างความหมายบนฐานจารีต มิใช่เพียงการประยุกต์รูปแบบเดิมหรือการ
ถ่ายทอดเนื้อเรื่องจากตัวบทสู่เวที หากเป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์แก่นความคิด อารมณ์ และ
สัญลักษณ์เชิงวรรณศิลป์ให้กลายเป็นภาษาการแสดงที่สื่อสารกับบริบทร่วมสมัยได้อย่างมีพลวัต
งานศึกษาการดัดแปลง นิราศหริภุญชัย และเสี้ยวสำนักข ได้สะท้อนศักยภาพของนาฏศิลป์ไทย
ร่วมสมัยในการแปลงภาษาเขียนสู่ภาษาแห่งเรือนร่างและสุนทรียะ อันทำให้วรรณกรรมคลาสสิกดำรงอยู่
ในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมที่มีชีวิตและมีนัยสำคัญทางวิชาการในสังคมปัจจุบัน

4. คุณค่าทางสุนทรีศาสตร์ การศึกษา และสังคมวัฒนธรรม

การศึกษาศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย “คุณค่าทางสุนทรีศาสตร์” มิได้จำกัดอยู่เพียงความงาม
เชิงรูปแบบ หากหมายรวมถึงประสบการณ์ทางอารมณ์ ความรู้สึก และการรับรู้เชิงสัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นจาก
การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สร้างสรรค์กับผู้ชม ขณะเดียวกัน “คุณค่าทางการศึกษา” สะท้อนบทบาทของ
ศิลปะในฐานะกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทั้งด้านความคิดเชิงวิพากษ์ จินตนาการ และ
ความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรม ส่วน “คุณค่าทางสังคมวัฒนธรรม” ชี้ให้เห็นศักยภาพของศิลปะในการ
อ้างอัตลักษณ์ สร้างความหมายร่วมและหล่อหลอมความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคม เมื่อเชื่อมโยงทั้ง
สามมิติ จะเห็นได้ว่าศิลปะการแสดงมิได้ดำรงอยู่เพียงเพื่อความงาม หากเป็นพื้นที่บูรณาการที่ทำให้
ประสบการณ์สุนทรียะกลายเป็นกระบวนการเรียนรู้ และในขณะเดียวกันก็เป็นกลไกสำคัญในการสืบสาน

ต่อรอง และสร้างความหมายทางวัฒนธรรมในบริบทร่วมสมัย กล่าวอีกนัยหนึ่ง คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ ก่อให้เกิดความประทับใจและการเข้าถึงทางอารมณ์ คุณค่าทางการศึกษาทำให้เกิดความเข้าใจและการตระหนักรู้ ส่วนคุณค่าทางสังคมวัฒนธรรมทำให้ศิลปะมีบทบาทในฐานะพลังทางสังคมที่เชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบันอย่างมีชีวิตและยั่งยืน

ในการศึกษาศิลปะวัฒนธรรมร่วมสมัย การพิจารณาคุณค่าของศิลปะจำเป็นต้องก้าวพ้นการมองเพียงความงามเชิงรูปแบบ และให้ความสำคัญต่อมิติความหมาย กระบวนการรับรู้ และบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่กำกับการสร้างสรรค์และการตีความอย่างเป็นระบบ ภายใต้กรอบดังกล่าว จึงวิเคราะห์ศิลปะในฐานะพื้นที่แห่งความหมาย มิใช่เพียงวัตถุแห่งความงามเท่านั้น ปาลพล รอดลอยทุกข์ (2565) อธิบายว่าสุนทรียศาสตร์มิได้จำกัดอยู่เพียงการพิจารณาความงามเชิงรูปแบบ หากเป็นกรอบแนวคิดเชิงปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการรับรู้ การตีความ และประสบการณ์ทางศิลปะในมิติวัฒนธรรมอย่างลุ่มลึก แนวคิดดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือทางปัญญาที่ช่วยให้มนุษย์เข้าใจโครงสร้างความหมายของศิลปะและบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่หล่อหลอมงานสร้างสรรค์นั้น ๆ อันสะท้อนว่าการศึกษาศิลปะจำเป็นต้องบูรณาการมิติด้านการรับรู้ ความรู้สึก และการตีความควบคู่กันอย่างเป็นระบบ

ในการพัฒนาการศึกษาร่วมสมัย แนวคิดด้านสุนทรียศาสตร์เป็นที่ยอมรับเพิ่มมากขึ้นในฐานะองค์ประกอบสำคัญที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพของกระบวนการเรียนรู้อย่างลุ่มลึกและรอบด้าน มิได้จำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดองค์ความรู้เชิงเนื้อหา หากมุ่งพัฒนาศักยภาพผู้เรียนทั้งในมิติทางปัญญา อารมณ์ และความสามารถในการสร้างความหมายอย่างบูรณาการ ภายใต้กรอบแนวคิดดังกล่าว Ulvik (2020, pp. 1-8) เสนอว่าการบูรณาการมิติสุนทรียะเข้าสู่กระบวนการจัดการศึกษา มิได้มีบทบาทเพียงในการส่งเสริมความสามารถด้านความคิดสร้างสรรค์และการตีความงานศิลปะเท่านั้น หากยังมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ในมิติการคิดเชิงวิพากษ์ การไตร่ตรองอย่างลึกซึ้ง และการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล แนวคิดดังกล่าวสะท้อนว่าคุณค่าทางการศึกษาของศิลปะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการพัฒนาทางปัญญา ตลอดจนการยกระดับคุณภาพของกระบวนการรับรู้และการสร้างความหมายในบริบทการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม

ในการศึกษาสังคมวัฒนธรรม มิได้พิจารณาศิลปะในฐานะวัตถุแห่งความงามเพียงลำพัง หากเป็นผลผลิตทางสังคมที่สะท้อนโครงสร้างความคิด ค่านิยม และพลวัตทางประวัติศาสตร์ของชุมชนที่ก่อกำเนิดและสืบทอดงานสร้างสรรค์นั้น การทำความเข้าใจศิลปะจึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ควบคู่ทั้งมิติทางสุนทรียศาสตร์และมิติทางสังคมวัฒนธรรมอย่างบูรณาการ ภายใต้กรอบแนวคิดดังกล่าว Zhang (2024, pp. 932-935) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าทางสังคมวัฒนธรรมและคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ในงานศิลปะหลากหลายประเภท โดยชี้ให้เห็นว่าปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์มีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดกรอบการรับรู้และการประเมินคุณค่าทางสุนทรียะของผลงานศิลป์ แนวคิดดังกล่าวสะท้อนว่า “ความงาม” มิได้ดำรงอยู่อย่างโดดเดี่ยว หากสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับบริบทและพลวัตของสังคมที่งานศิลปะนั้นถือกำเนิดและผ่านการตีความ ข้อค้นพบนี้สนับสนุนมุมมองที่ว่าศิลปะในฐานะปรากฏการณ์ทางสุนทรียะและวัฒนธรรมไม่อาจแยกออกจากโครงสร้างทางสังคมและความเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์

หากแต่เป็นพื้นที่ซึ่งคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์และคุณค่าทางสังคมวัฒนธรรมหลอมรวมกันอย่างลึกซึ้ง อันมีผลต่อทั้งกระบวนการสร้างสรรค์และการรับรู้ความหมายของผู้ชมในบริบทสังคมร่วมสมัย

กล่าวโดยสรุป คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ การศึกษา และสังคมวัฒนธรรมของวรรณคดีในนาฏศิลป์ไทยมิได้ดำรงอยู่อย่างแยกขาดจากกัน หากเกิดขึ้นพร้อมกันภายในกระบวนการแปลงวรรณคดีสู่การแสดง กล่าวคือ ในมิติทางสุนทรียศาสตร์ การแปลความจากตัวบทสู่ท่วงท่า จังหวะ ดนตรี และสัญลักษณ์บนเวที ทำให้เนื้อหาวรรณคดีกลายเป็นประสบการณ์ที่ผู้ชมรับรู้ได้ผ่านอารมณ์และการตีความโดยตรง ในมิติทางการศึกษา การแสดงทำหน้าที่เป็นสื่อกลางที่ช่วยให้ผู้ชมเข้าถึงแก่นความคิด ตัวละคร และบริบททางวัฒนธรรมของวรรณคดีได้ลึกกว่าการรับรู้ในระดับเรื่องย่อหรือเนื้อหาเดิม ขณะที่ในมิติทางสังคมวัฒนธรรม นาฏศิลป์เปิดพื้นที่ให้มรดกวรรณคดีถูกตีความใหม่ให้สัมพันธ์กับประเด็นร่วมสมัย เช่น อัตลักษณ์ เพศสภาพ อำนาจ และความทรงจำทางวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้ คุณค่าของวรรณคดีในนาฏศิลป์ไทยจึงมิได้อยู่ที่การคงรักษาดั้งเดิมในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือหยุดนิ่ง หากอยู่ที่ความสามารถในการทำให้ตัวบทเดิมยังคงมีชีวิตผ่านการสร้างความหมายใหม่ที่สื่อสารกับผู้ชมและสังคมในแต่ละยุคสมัยได้อย่างต่อเนื่อง

บทสรุป

บทความวิชาการเรื่อง วรรณคดีในนาฏศิลป์ไทย: การตีความเชิงศิลปวัฒนธรรมในบริบทปัจจุบัน มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับนาฏศิลป์ไทยในฐานะกระบวนการทางศิลปวัฒนธรรมที่มีลักษณะพลวัตและสามารถปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคมร่วมสมัย การศึกษาภายใต้กรอบการวิเคราะห์ 4 ประเด็น ได้แก่ การแปลงวรรณคดีเป็นภาษานาฏศิลป์ การตีความเชิงศิลปวัฒนธรรมในบริบทร่วมสมัย นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยและการดัดแปลงวรรณคดี ตลอดจนคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ การศึกษา และสังคมวัฒนธรรม ได้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าวรรณคดีมิได้ทำหน้าที่เป็นเพียงต้นแบบของเนื้อเรื่องในการแสดงนาฏศิลป์ หากยังเป็นรากฐานทางความคิด สัญลักษณ์ และคุณค่าทางวัฒนธรรมที่หล่อหลอมโครงสร้างความหมายของการแสดงไทยอย่างลึกซึ้ง

ประการแรก การแปลงวรรณคดีเป็นภาษานาฏศิลป์เป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้เกิดการแปลง “ภาษาเขียน” สู่ “ภาษาการแสดง” ผ่านระบบสัญลักษณ์ของท่วงท่าการเคลื่อนไหว ดนตรี จังหวะ และองค์ประกอบทางศิลปะอื่น ๆ กระบวนการดังกล่าวมิใช่การถ่ายทอดเนื้อหาโดยตรงจากต้นฉบับ หากเป็นการตีความและสังเคราะห์สาระสำคัญของวรรณคดีให้สอดคล้องกับธรรมชาติของสื่อการแสดง และการรับรู้ของผู้ชม การแปลความหมายจากตัวบทสู่เรื่อร่างจึงเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้วรรณคดีไทยสามารถดำรงอยู่ในฐานะประสบการณ์สุนทรีย์ที่มีชีวิต และสามารถเข้าถึงผู้ชมในมิติทางอารมณ์และจินตนาการได้อย่างลึกซึ้ง เมื่อสังเคราะห์จากกรณีศึกษาจะเห็นว่าความสำคัญของการแปลงวรรณคดีสู่นาฏศิลป์อยู่ที่การทำให้ตัวบทเดิมเปลี่ยนสถานะจากสิ่งที่รับรู้ผ่านการอ่าน ไปสู่สิ่งที่รับรู้ผ่านร่างกาย เสียง พื้นที่ และจังหวะของการแสดง กระบวนการนี้ทำให้นาฏศิลป์มิได้เป็นเพียงสื่อถ่ายทอดวรรณคดี แต่เป็นพื้นที่ที่คัดเลือก ตีความ และสร้างความหมายใหม่จากวรรณคดีอย่างเป็นรูปธรรม

ประการที่สอง การตีความเชิงศิลปวัฒนธรรมในบริบทร่วมสมัย สะท้อนให้เห็นว่านาฏศิลป์ไทยมิได้หยุดนิ่งอยู่กับรูปแบบจารีต หากเป็นพื้นที่แห่งการสังเคราะห์ระหว่างความเป็นดั้งเดิมกับกระบวนการทัศน์

ทางศิลปะสมัยใหม่ การนำวรรณคดีมาสร้างสรรค์การแสดงจึงมิได้มุ่งเพียงการรักษาโครงเรื่องหรือรูปแบบเดิม หากเปิดโอกาสให้เกิดการตีความใหม่ที่สอดคล้องกับประสบการณ์และบริบทของผู้ชมในสังคมปัจจุบัน กระบวนการดังกล่าวทำให้นาฏศิลป์ไทยสามารถสื่อสารประเด็นทางสังคม ความคิด และคุณค่าทางวัฒนธรรมร่วมสมัยได้อย่างมีนัยสำคัญ

ประการที่สาม ในบริบทของนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย การดัดแปลงวรรณคดีควรทำความเข้าใจในฐานะกระบวนการที่สร้างคามหมายบนฐานของจารีต มิใช่เพียงการนำเนื้อเรื่องมาถ่ายทอดใหม่ หากเป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์แก่นความคิด ตัวละคร อารมณ์ และสัญลักษณ์เชิงวรรณศิลป์ให้กลายเป็นภาษาการแสดงที่มีพลวัต การดัดแปลงวรรณคดีจึงเป็นกลไกที่ทำให้วรรณกรรมคลาสสิกสามารถดำรงอยู่ในสังคมร่วมสมัยอย่างมีชีวิต ทั้งในฐานะแหล่งแรงบันดาลใจทางศิลปะและในฐานะทุนทางวัฒนธรรมที่ยังคงมีบทบาทต่อการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ไทย

ประการสุดท้าย การศึกษาวรรณคดีในนาฏศิลป์ไทยยังสะท้อนคุณค่าที่สำคัญในสามมิติ ได้แก่ มิติทางสุนทรียศาสตร์ มิติทางการศึกษา และมิติทางสังคมวัฒนธรรม กล่าวคือ ในด้านสุนทรียศาสตร์ นาฏศิลป์ทำหน้าที่สร้างประสบการณ์ความงามและความประทับใจทางอารมณ์แก่ผู้ชม ในด้านการศึกษา นาฏศิลป์เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาความคิดเชิงวิพากษ์ จินตนาการ และความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรม ขณะที่ในด้านสังคมวัฒนธรรม นาฏศิลป์มีบทบาทในการธำรงอัตลักษณ์ ถ่ายทอดค่านิยม และสร้างความหมายร่วมในสังคมไทย

โดยสรุป วรรณคดีในนาฏศิลป์ไทยควรมองในฐานะกระบวนการทางศิลปวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นพลวัต ซึ่งเชื่อมโยงระหว่างตัวบท วัฒนธรรม และการแสดงเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ การแปลงวรรณคดีสู่ภาษานาฏศิลป์ การตีความเชิงสร้างสรรค์ และการดัดแปลงในบริบทร่วมสมัยล้วนเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้มรดกทางวรรณกรรมไทยยังคงมีชีวิตและสามารถสื่อสารกับสังคมปัจจุบันได้อย่างมีความหมาย อันสะท้อนถึงบทบาทของนาฏศิลป์ไทยในฐานะพื้นที่แห่งการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมควบคู่กับการสร้างสรรค์ความหมายใหม่ให้กับสังคมร่วมสมัยอย่างยั่งยืน ดังนั้น ข้อค้นพบเชิงวิชาการของผู้เขียนมี 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก วรรณคดีทำหน้าที่เป็นคลังความหมาย มากกว่าจะเป็นต้นฉบับที่ต้องถ่ายทอดอย่างตรงตัว ประการที่สอง นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยสร้างความหมายใหม่ได้ผ่านการคัดเลือกแก่นความคิด สัญลักษณ์ และมุมมองของตัวบทให้เหมาะกับผู้ชมในปัจจุบัน ประการที่สาม กรณีศึกษาที่นำมาพิจารณาร่วมกันแสดงให้เห็นว่า การธำรงจารีตกับการสร้างสรรค์ร่วมสมัยมิได้เป็นคู่ตรงข้าม หากเป็นความสัมพันธ์เชิงต่อรองที่ทำให้นาฏศิลป์ไทยยังคงมีพลังทางวัฒนธรรมและทางวิชาการในสังคมร่วมสมัย

รายการอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2554). *นาฏศิลป์ไทย*. กรมศิลปากร.
- กรมศิลปากร. (2560). *นาฏศิลป์ไทย*. สำนักการสังคีต กรมศิลปากร.
- จุลชาติ อรัณยะนาค และนราพงษ์ จรัสศรี. (2557). เอกลักษณ์ไทยในงานนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย “นารายณ์อวตาร” พ.ศ. 2546 ของ นราพงษ์ จรัสศรี. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ*, 15(2), หน้า 141–151.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2560). *สังคมไทยในกระแสโลกาภิวัตน์*. มติชน.
- ณฤกษ์ อาชวานนท์. (2565). เสี้ยวสำนักขา: การสร้างนาฏกรรมสมัยจากวรรณคดีไทย. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*, 12(1), หน้า 113–126.
- นิติ เอียวศรีวงศ์. (2557). *วัฒนธรรมไทยกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม*. ฟ้ามุข.
- ปาลพล รอดลอยทุกข์. (2565). แนวทางสหวิทยาการในการศึกษาสุนทรียศาสตร์ในศิลปะและวัฒนธรรม. *วารสารนิมิตใหม่ปริทัศน์*, 5(2), หน้า 28–42.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมศัพท์วรรณคดีไทย*. ราชบัณฑิตยสถาน.
- วีรินทร์ภัทร์ บุรณะสระเกศ. (2568). การดัดแปลงตัวบท: การแปลง *นิราศทรีภู่* ชัย สู่ละครล้านนา ร่วมสมัย. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 17(1), หน้า 1–14.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2553). *วรรณคดีไทยกับสังคมไทย*. มติชน.
- เสรี หวังในธรรม. (2548). *วรรณคดีกับศิลปะการแสดงไทย*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุดม นาคสกุล. (2552). *หลักการนาฏศิลป์ไทย*. โอเดียนสโตร์.
- Boongam, P. (2025). Creating Thai dance performance titled “Adul Pisac Chom Dong.” *Journal of Cultural Analysis and Social Change*, 10(4), pp. 4278–4289.
- Charassri, N. (2007). *Narai Avatara Performing the Thai Ramayana in the Modern World*. Amarin Printing and Publishing.
- Hutcheon, L. (2013). *A theory of adaptation*. Routledge.
- Pavis, P. (1998). *Dictionary of the theatre: Terms, concepts, and analysis*. University of Toronto.
- Ulvik, M. (2020). Promoting aesthetical values to education. *Frontiers in Education*, 5(34), pp. 1–8.
- Zhang, G. (2024). Exploring the relationship between social and aesthetic values in artistic works. *Journal of Humanities, Arts and Social Science*, 8(4), pp. 932–935.

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Faculty of Humanities and Social Sciences

รายละเอียดการส่งบทความจัดพิมพ์ในวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีจัดทำวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานวิชาการของคณาจารย์ นักวิชาการทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย โดยเปิดรับผลงานวิชาการประเภท บทความวิจัย บทความวิชาการ สำหรับการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ภายใต้เงื่อนไขว่า จะต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสารอื่นมาก่อน และบทความที่ได้รับตีพิมพ์จะมีการตรวจความถูกต้องเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิ (peer review) และกองบรรณาธิการ

รูปแบบการเขียนบทความ

1. บทความที่รับพิจารณาตีพิมพ์เป็นบทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษหรือภาษาจีน โดยมีจำนวนหน้าของเนื้อหาและเอกสารอ้างอิงรวมทั้งสิ้นไม่เกิน 15 หน้า ภาษาไทยและภาษาอังกฤษใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ภาษาจีนใช้ตัวอักษร Simsun
2. ข้อปฏิบัติการพิมพ์แต่ละหัวข้อ/ส่วนประกอบ

ที่	หัวข้อ/ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
1.	การตั้งค่าหน้ากระดาษ	<u>ขนาดกระดาษ 18.7 x 26 เซนติเมตร หัวกระดาษ 2 เซนติเมตร</u> <u>ท้ายกระดาษ 1.5 เซนติเมตร กั้นซ้าย 2 เซนติเมตร กั้นขวา 1.5</u> <u>เซนติเมตร</u>
2.	ชื่อบทความ	ระบุชื่อบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ <u>ขนาดตัวอักษร 20 พอยท์</u> <u>ชนิดหนา ภาษาจีนขนาดตัวอักษร 16 พอยท์ ชนิดหนา</u> ไว้กึ่งกลาง หน้ากระดาษ
3.	ชื่อผู้เขียนบทความ	<u>ระบุชื่อผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย (ถ้ามี) ทุกคนทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ</u> ขนาดตัวอักษร 16 พอยท์ ภาษาจีน ขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ไว้ชิด ด้านขวาน้ำกระดาษ
4.	สังกัดผู้เขียนบทความ	<u>ระบุวุฒิการศึกษา ชื่อสถาบันการศึกษาหรือวุฒิการศึกษา ตำแหน่งทาง</u> <u>วิชาการ สถานที่ทำงาน e-mail</u> ขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ภาษาจีน ขนาด ตัวอักษร 8 พอยท์ ไว้ที่เชิงอรรถท้ายหน้า
5.	บทคัดย่อ	บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษมีความยาว <u>ไม่เกิน 300 คำ และอยู่</u> <u>ภายใน 1 ย่อหน้าเท่านั้น</u>
6.	คำสำคัญ	ระบุคำสำคัญ 3-6 คำทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไว้ท้ายบทคัดย่อ

ที่	หัวข้อ/ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
7.	เนื้อหา	• หัวข้อใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาดตัวอักษร 16 พอยท์ ชนิดหนา ภาษาจีนขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ชนิดหนา วางไว้ชิดขอบซ้ายส่วนรายละเอียดใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาดขนาดตัวอักษร 16 พอยท์ ธรรมดา ภาษาจีนขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ชนิดธรรมดา • การเขียนบทความแต่ละประเภทมีรายละเอียดดังนี้ 1. บทความวิจัย ประกอบด้วย 1.1 บทนำ 1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย 1.3 สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี) 1.4 วิธีดำเนินการวิจัย - ประชากร - เครื่องมือ - การเก็บรวบรวมข้อมูล - การวิเคราะห์ข้อมูล 1.5 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย 1.6 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย 1.7 รายการอ้างอิง 2. บทความวิชาการ ประกอบด้วย 2.1 บทนำ 2.2 เนื้อเรื่อง 2.3 บทสรุป 2.4 รายการอ้างอิง
8.	ตารางและกราฟ (ถ้ามี)	ตารางที่แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล ต้องเรียงลำดับตาราง หากตารางมีการขึ้นหน้าใหม่ต้องระบุชื่อตารางเสมอ เช่น ตารางที่ 1 ชื่อตาราง..... ตารางที่ 1 ชื่อตาราง..... (ต่อ) ตารางที่ 2 ชื่อตาราง..... ตารางที่ 2 ชื่อตาราง..... (ต่อ)
9.	รูปภาพ	รูปภาพประกอบในเนื้อหาบทความต้องมีความคมชัด มีการระบุ ลำดับภาพ และที่มา ได้ภาพทุกภาพ ภาพที่ 1 ชื่อภาพ ที่มา: ผู้แต่ง (ปี)

รูปแบบเขียนการอ้างอิงในเนื้อหาและรายการอ้างอิง

1. การอ้างอิง

การอ้างอิงเป็นการนำข้อมูลจากการศึกษา ค้นคว้า เอกสาร ตำรา และงานวิจัย รวมถึงแหล่งอ้างอิงทางอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นหลักฐานในการสนับสนุน และระบุที่มาของเนื้อหาที่นำมาอ้างอิงอย่างชัดเจน ซึ่งแบ่งเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

1.1 การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (in-text citation)

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาใช้ระบบนาม-ปี ซึ่งระบุแหล่งที่มาของเนื้อหาเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องโดยใช้วงเล็บแทรกในส่วนต้นประโยค ท้ายประโยค หรือในเนื้อหา หากเป็นการอ้างอิงเนื้อหาบางส่วนให้ระบุเลขหน้า โดยการอ้างอิงแทรกในเนื้อหานี้จะปรากฏด้วยในส่วนท้ายเล่ม (รายการเอกสารอ้างอิง) โดยในกรณีที่ผู้เขียนเป็นชาวต่างประเทศให้ขึ้นต้นด้วย นามสกุล และตามด้วยชื่อย่อ

1.2 การเขียนเชิงอรรถ (Footnote)

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ได้กำหนดการเขียนเชิงอรรถไว้ โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1.2.1 เชิงอรรถโยง (Gross-Reference) คือ การเขียนเพื่อเชื่อมโยงเนื้อหาให้ผู้อ่านสามารถดูหรืออ่านเพิ่มเติมเพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

1.2.2 เชิงอรรถเสริมความหรืออธิบาย (Content Footnote) คือ การเขียนเสริมความที่เป็นข้อความอธิบาย ขยายความเพิ่มเติมจากเนื้อหาของรายงานบางตอนที่คิดว่าจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายขึ้น หรืออาจเป็นการให้คำนิยามศัพท์เฉพาะ

2. รายการอ้างอิง

รายการอ้างอิงเป็นการรวบรวมเพื่อระบุถึงแหล่งที่มาและเป็นการแสดงจริยธรรมทางวิชาการของผู้เขียน รวมทั้งใช้ในการติดตามข้อมูลหากมีผู้ที่สนใจจะศึกษาเรื่องนั้นต่อ ดังนั้นวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี จึงได้กำหนดการอ้างอิงและรายการอ้างอิงเพื่อให้เป็นแนวทางเดียวกันทั้งฉบับ โดยใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ APA 7th edition

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา

1. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่งคนเดียว

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุล/(ปีที่พิมพ์,/หน้า) Last Name/(Year,/pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุล,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Last Name,/Year,/pp.)
ขจีรัตน์ ดวงดาว (2555)	(ขจีรัตน์ ดวงดาว, 2555)
ขจีรัตน์ ดวงดาว (2555, หน้า 24)	(ขจีรัตน์ ดวงดาว, 2555, หน้า 24)
ขจีรัตน์ ดวงดาว (2555, หน้า 24-31)	(ขจีรัตน์ ดวงดาว, 2555, หน้า 24-31)
ขจีรัตน์ ดวงดาว (2555, หน้า 24-27, 31)	(ขจีรัตน์ ดวงดาว, 2555, หน้า 24-27, 31)
Adam (2010)	(Adam, 2010)
Adam (2010, p. 14)	(Adam, 2010, p. 14)
Adam (2010, pp. 14-18)	(Adam, 2010, pp. 14-18)
Adam (2010, pp. 14, 18-20)	(Adam, 2010, pp. 14, 18-20)

2. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่ง 2 คน

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุลคนที่ 1/และคนที่ 2/(ปีที่พิมพ์,/หน้า) Last Name 1/and/Last Name 2/(Year,/pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุลคนที่ 1/และคนที่ 2,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Last Name 1/&/Last Name 2,/Year,/pp.)
กนกกร ทิพย์ชัย และสุณี ไทธนา (2554)	(กนกกร ทิพย์ชัย และสุณี ไทธนา, 2554)
กนกกร ทิพย์ชัย และสุณี ไทธนา (2554, หน้า 45)	(กนกกร ทิพย์ชัย และสุณี ไทธนา, 2554, หน้า 45)
กนกกร ทิพย์ชัย และสุณี ไทธนา (2554, หน้า 45-50)	(กนกกร ทิพย์ชัย และสุณี ไทธนา, 2554, หน้า 45-50)
Drucker and Keegan (2009)	(Drucker & Keegan, 2009)
Drucker and Keegan (2009, p. 156)	(Drucker & Keegan, 2009, p. 156)
Drucker and Keegan (2009, pp. 156-159)	(Drucker & Keegan, 2009, pp. 156-159)

3. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่ง 3 คน

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุลคนที่ 1,/คนที่ 2/และคนที่ 3/(ปีที่พิมพ์,/หน้า) Last Name 1,/2,/and/3/(Year, pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุลคนที่ 1,/คนที่ 2/และคนที่ 3,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Last Name 1,/2,/and/3,/Year,/pp.)
คณิศร เมธิกุล, นิตดา คมคาย และกิ่งแก้ว ทวีชัย (2553)	(คณิศร เมธิกุล, นิตดา คมคาย และกิ่งแก้ว ทวีชัย, 2553)
คณิศร เมธิกุล, นิตดา คมคาย และกิ่งแก้ว ทวีชัย (2553, หน้า 16-22)	(คณิศร เมธิกุล, นิตดา คมคาย และกิ่งแก้ว ทวีชัย, 2553, หน้า 16-22)
Abeles, Morgan, and Saltvit (1992)	(Abeles, Morgan, & Saltvit, 1992)
Abeles, Morgan, and Saltvit (1992, pp. 23-25)	(Abeles, Morgan, & Saltvit, 1992, pp. 23-25)

4. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่ง 4-5 คน

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุลคนที่ 1,/.../และคนที่ 5/(ปีที่พิมพ์,/หน้า) Last Name 1,/.../and/Last Name 5/(Year,/pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุลคนที่ 1,/...และคนที่ 5,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Last Name 1,/.../&/Last Name 5,/Year,/pp.)
กมลศรี สมใจ, ธาริณี บุญยสิทธิ์, มณฑา ทองอุไร, วันดี เข้มจิรา และจิราพร จรแก้ว (2555, หน้า 187-193)	(กมลศรี สมใจ, ธาริณี บุญยสิทธิ์, มณฑา ทองอุไร, วันดี เข้มจิรา และจิราพร จรแก้ว, 2555, หน้า 187-193)
Durbin, Cornor, Martin, Jerard, Dick, and Santum (2005, pp. 35-38)	(Durbin, Cornor, Martin, Jerard, Dick, & Santum, 2005, pp. 35-38)

5. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่ง 6 คน หรือมากกว่า

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุลคนที่ 1/และคณะ/(ปีที่พิมพ์,/หน้า) Last Name 1/et al./(Year,/pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุลคนที่ 1/และคณะ,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Last Name 1/et al./Year,/pp.)
ศรีสุภา รัตนา และคณะ (2550, หน้า 9-21)	(ศรีสุภา รัตนา และคณะ, 2550, หน้า 9-21)
Green et al. (2009, pp. 44-47)	(Green et al., 2009, pp. 44-47)

6. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่ผู้แต่งใช้นามแฝง

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อนามแฝง/(ปีที่พิมพ์,/หน้า)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อนามแฝง,/ปีที่พิมพ์,/หน้า)
ทมยันตี (2540, หน้า 49-53)	(ทมยันตี, 2540, หน้า 49-53)
Omega (2002, p. 51)	(Omega, 2002, p. 51)

7. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่ผู้แต่งมีบรรดาศักดิ์ ยศ หรือฐานันดรศักดิ์

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ บรรดาศักดิ์ ยศ/ชื่อ-สกุล/(ปีที่พิมพ์,/หน้า)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (บรรดาศักดิ์ ยศ/ชื่อ-สกุล,/ปีที่พิมพ์,/หน้า)
พล.ต. ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (2524, หน้า 14-15)	(พล.ต. ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2524, หน้า 14-15)
คุณหญิงแม้นมาส ขวลิต (2525, หน้า 9)	(คุณหญิงแม้นมาส ขวลิต, 2525, หน้า 9)

8. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่ผู้แต่งมีสมณศักดิ์

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อสมณศักดิ์/(ปีที่พิมพ์,/หน้า)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อสมณศักดิ์,/ปีที่พิมพ์,/หน้า)
พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (2552, หน้า 8-12)	(พระพรหมมิ่งคลาจารย์, 2552, หน้า 8-12)

9. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหางานที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งหรือชื่อบรรณาธิการ

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ “ชื่อบทความ”/(ปีที่พิมพ์,/หน้า)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (“ชื่อบทความ”/,ปีที่พิมพ์,/หน้า)
“สหรัฐอเมริกา กับเวียดนาม” (2530, หน้า 3)	(“สหรัฐอเมริกา กับเวียดนาม”, 2530, หน้า 3)
“Instruction in Junior” (1987, pp. 57-58)	(“Instruction in Junior”, 1987, pp. 57-58)

10. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหางานที่ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุล/(ม.ป.ป./,หน้า) Last Name/(n.d./,pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุล,/ม.ป.ป./,หน้า) (Last Name,/n.d./,pp.)
คมทวน คันธนู (ม.ป.ป., หน้า 18)	(คมทวน คันธนู, ม.ป.ป., หน้า 18)
Daly (n.d., pp. 25-26)	(Daly, n.d., pp. 25-26)

11. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาจากบทสัมภาษณ์

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุล/(การสื่อสารส่วนบุคคล,/วัน/เดือน/ปี) Name/(personal communication,/M/D,/Y)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุล,/การสื่อสารส่วนบุคคล,/วัน/เดือน/ปี) (Name,/personal communication,/M/D,/Y)
ยุพิน เตชะมณี (การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 พฤษภาคม 2557)	(ยุพิน เตชะมณี, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 พฤษภาคม 2557)
C.M. Nyamboga (personal communication, March 19, 2006)	(C.M. Nyamboga, personal communication, March 19, 2006)

12. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาจากข้อมูลที่ถูกอ้างถึงในเอกสารอื่น

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุล/(ปี,/อ้างถึงใน/ชื่อ-สกุล,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) Last Name/(as cited in/Last Name,/Year,/pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุล,/ปี,/อ้างถึงใน/ชื่อ-สกุล,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Last Name/as cited in/Last Name,/Year,/pp.)
กุลธิดา ท้วมสุข (2554, อ้างถึงใน อุษณีย์ ศรีสารคาม, 2555, หน้า 10)	(กุลธิดา ท้วมสุข, 2554 อ้างถึงใน อุษณีย์ ศรีสารคาม, 2555, หน้า 10)
Miller (1982, อ้างถึงใน ณรงค์ ป้อมบุปผา, 2526, หน้า 4-6)	(Miller, 1982 อ้างถึงใน ณรงค์ ป้อมบุปผา, 2526, หน้า 4-6)
Maslow (1984, as cited in Wilson, 1988, pp. 15-18)	(Maslow, 1984 as cited in Wilson, 1988, pp. 15-18)

13. การอ้างอิงราชกิจจานุเบกษา

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อกฎหมาย/(ปี)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อกฎหมาย,/ปี)
พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 (2562)	(พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562, 2562)

หมายเหตุ

- เอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่าสองแหล่งข้อมูล ให้เขียนเรียงตามลำดับตัวอักษร และค้นด้วย ;
- กรณีที่ไม่มีวันที่เผยแพร่ปรากฏ ให้ใส่ ม.ป.ป. หรือ n.d.
- การอ้างอิงราชกิจจานุเบกษาท้ายข้อความในเนื้อหานี้ ให้ใช้ชื่อย่อกฎหมายและตามด้วยปี

รูปแบบรายการอ้างอิง

1. หนังสือทั่วไป

- ภาษาไทย ชื่อ/สกุล/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ/(ครั้งที่พิมพ์)/สำนักพิมพ์.
- ภาษาอังกฤษ Author, A. A. (Year)./Title of the book/(Edition ed.)/Publisher.
- ตัวอย่าง สุทธิ ชัตติยะ และวิไลลักษณ์ สุวจิตตานนท์. (2554). แบบแผนการวิจัยและสถิติ (พิมพ์ครั้งที่ 2). ประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525 (พิมพ์ครั้งที่ 6). ราชบัณฑิตยสถาน.
- Wonnacott, T. H., & Wonnacott, R. J. (1969). *Introductory Statistics* (5th ed.). John Wiley and Sons.
- American Library Association. (1963). *Let's Read Together: Books for Family Enjoyment*. American Library Association.

หมายเหตุ กรณีผู้แต่งไม่เกิน 20 คน ให้ใส่ชื่อทุกคน

หากผู้แต่งมากกว่า 20 คน ให้ ชื่อ นามสกุล^{คนที่1}, ชื่อ นามสกุล^{คนที่2}, คนที่3, คนที่4, คนที่5, คนที่6, คนที่7, คนที่8, คนที่9, คนที่10, คนที่11, คนที่12, คนที่13, คนที่14, คนที่15, คนที่16, คนที่17, คนที่18, คนที่19, และชื่อ นามสกุล^{คนสุดท้าย}.(ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ/(พิมพ์ครั้งที่)/สำนักพิมพ์. URL (กรณีเป็นออนไลน์)

1.1 หนังสือแปล

- ภาษาไทย ชื่อ/สกุล/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่องหนังสือภาษาต้นฉบับ/[ชื่อหนังสือภาษาไทย]/(พิมพ์ครั้งที่)/สำนักพิมพ์.
- ตัวอย่าง เจมส์ อาร์. โดติ. (2562). *Into the Magic Shop* [เราทุกคนล้วนมีร้านเวทมนตร์อยู่ในใจ]. อมรินทร์บุ๊คส์.

2. บทความในหนังสือรวมเรื่อง/เอกสารการสอน

- ภาษาไทย ชื่อ/สกุล/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก.)/ชื่อหนังสือ/(หน้า/เลขหน้า)/สำนักพิมพ์.
- ภาษาอังกฤษ Author, A. A. (Year)./Title of the chapter./In Editor/(Eds.)/Title of the book/(pp./xx-xxx)/Publisher.
- ตัวอย่าง จุลพรรณ พยาฆรานนท์. (2548). ศิลปกรรมในพระพุทธศาสนา. ใน สุวรรณี สันต์ธนะวณิช (บ.ก.), *ศาสนศิลป์ในชุมชนธนบุรี* (หน้า 69-90). มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- Druxman, R. (2003). Designing Opportunities for Learning. In Norton, P., & Wiberg K.M. (Eds.), *Teaching with Technology* (pp. 17-41). Thomson Wadsworth.

3. บทความในวารสาร

แบบเล่ม

- ภาษาไทย ชื่อ/สกุล/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร,/ปีที่(ฉบับที่)/หน้า/เลขหน้า.
- ภาษาอังกฤษ Author, A. A./(Year)/Article title./Journal name,/Volume(Issue),/pp./xx-xxx.
- ตัวอย่าง วัฒนะ จุฑะวิภาต. (2556). ผ้าทอกับชีวิตคนไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 6(2), หน้า 103-126.

Carter, J. S., Corra, M., Carter, S. K., & McCrosky, R. (2014). The Impact of Place? A Reassessment of the Importance of the South in Affecting Beliefs about Racial Inequality. *The Social Science Journal*, 51(1), pp. 12-20.

แบบออนไลน์

- ภาษาไทย ชื่อ/สกุล/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร,/ปีที่(ฉบับที่)/หน้า/เลขหน้า./URL
- ภาษาอังกฤษ Author, A. A./(Year)/ Article title./Journal name,/Volume(Issue),/pp./xx-xxx./URL
- ตัวอย่าง จักรพันธ์ พรหมฉลวย. (2565). กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 5(1), หน้า 8-23. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/human_dru/article/view/252323

4. เอกสารรายงานการประชุมทางวิชาการ

- ภาษาไทย ชื่อ/สกุล/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ใน/ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก.)(ถ้ามี)/ชื่อหัวข้อการประชุม/(หน้า/เลขหน้า)/สถานที่.
- ภาษาอังกฤษ Author, A. A./(Year)./Title./In/ Editor /(Ed. หรือ Eds.),/Conference Name/(pp./xx-xxx)./Location.
- ตัวอย่าง ธวัชพล คงน้อย, ศกร คุณวุฒิฤทธิธิน, ธนาทิพย์ สุวรรณโสภี และอภิญญา หิรัญวงษ์. (2552). ปัจจัยที่มีอิทธิพลและสหสัมพันธ์ระหว่างปริมาณและคุณภาพน้ำเชื้อพ่อพันธุ์โคนมที่เลี้ยงดูในเขตภาคกลางของประเทศไทย ใน *เรื่องเต็มการประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 47: สาขาสัตว (หน้า 182-190).* มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Katz, I., Gabayan, K., & Aghajan, H. (2007). A multi-touch surface using multiple cameras. In J. Blanc-Talon, W. Philips, D. Popescu, & P. Scheunders (Eds.), *Lecture notes in computer science: Vol. 4678. Advanced concepts for intelligent vision systems* (pp. 97-108). Springer-Verlag.

5. วิทยานิพนธ์

5.1 วิทยานิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิปริญญาโทและวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกฉบับที่พิมพ์ไม่ได้ตีพิมพ์

ภาษาไทย ชื่อ/สกุล/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อวิทยานิพนธ์/[วิทยานิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิปริญญาโทฉบับที่พิมพ์ไม่ได้ตีพิมพ์ หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาเอกฉบับที่พิมพ์ไม่ได้ตีพิมพ์]/ชื่อมหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ Author, A. A./(Year)./Thesis Name/[Unpublished Doctoral Dissertation or Unpublished master's thesis]./University.

ตัวอย่าง อัครพล นิยมรัตน์. (2554). แบบจำลองการจัดการความรู้สำหรับการบ่มเพาะธุรกิจใน มหาวิทยาลัยในประเทศไทย [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Prapat Pawinan. (2005). *Appropriate Tree Species and Techniques for Direct Seeding for Forest Restoration in Chiang Mai and Lamphun Provinces* [Unpublished Master's Thesis]. Chiangmai University.

5.2 วิทยานิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิปริญญาโทและวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกฉบับที่หาได้จากเว็บไซต์

(ไม่อยู่ในฐานข้อมูลเชิงพาณิชย์)

ภาษาไทย ชื่อ/สกุล/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อวิทยานิพนธ์/[วิทยานิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิปริญญาโท หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาเอกฉบับที่หาได้จากเว็บไซต์]/ชื่อเว็บไซต์./URL

ภาษาอังกฤษ Author, A. A./(Year)./Thesis Name/[Doctoral dissertation or Master's thesis]./Website Name./URL

ตัวอย่าง ทศพร โพธิ์เนียม. (2559). การผลิตแผ่นขึ้นไม้อัดจากต้นธูปฤๅษีและการประยุกต์ใช้ สำหรับงานประดิษฐ์ [วิทยานิพนธ์คหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี]. RMUTT. <http://www.repository.rmutt.ac.th/dspace/bitstream/123456789/2956/1/RMUTT-154583.pdf>

อัครพล นิยมรัตน์. (2554). แบบจำลองการจัดการความรู้สำหรับการบ่มเพาะธุรกิจใน มหาวิทยาลัยในประเทศไทย [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่]. CMU. <http://cmuir.cmu.ac.th/jspui/handle/6653943832/21384>

5.3 วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตจากฐานข้อมูล เชิงพาณิชย์

- ภาษาไทย ชื่อ/สกุล/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อวิทยานิพนธ์/(หมายเลข UMI หรือ เลขลำดับอื่น ๆ)/
[วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต หรือวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,
ชื่อมหาวิทยาลัย]/ชื่อฐานข้อมูล.
- ภาษาอังกฤษ Author, A. A./(Year)./Thesis Name/(UMI Number or Other Serial
Number)/[Doctoral Dissertation or Master's thesis,
University]/Database Name.
- ตัวอย่าง Becker, J. C. (2013). *Landscape-level influences on community
composition and ecosystem function in a large river ecosystem*
(Publication No. 3577776) [Doctoral dissertation, Graduate Council of
Texas State University-San Marcos]. ProQuest Dissertations and
Theses Global.

6. บทความในนิตยสารหรือหนังสือพิมพ์

แบบตีพิมพ์เป็นรูปเล่ม

- ภาษาไทย ชื่อ/สกุล/(ปี,/วัน/เดือน)/ชื่อคอลัมน์/ชื่อหนังสือพิมพ์/หน้า/เลขหน้า.
- ภาษาอังกฤษ Author, A. A./(Year,/Month/Day)/Column Name./Newspaper Name./p./xx.
- ตัวอย่าง ไตรรัตน์ สุนทรประภัสสร. (2560, 8 พฤศจิกายน). อนาคตจีน-อเมริกา. *เดลินิวส์*, หน้า 6.
Kington, J. (2005, December 23). East Timor's Search for Justice. *Bangkok
Post*, p. 12.

แบบออนไลน์

- ภาษาไทย ชื่อ/สกุล/(ปี,/วัน/เดือน)/ชื่อคอลัมน์/ชื่อหนังสือพิมพ์/URL
- ภาษาอังกฤษ Author, A. A./(Year,/Month/Day)/Column Name./Newspaper Name./URL.
- ตัวอย่าง นิตการุณย์ มิ่งรุจิราลัย. (2563, 2 กันยายน). โอกาสในวิกฤติที่อยู่อัน. *ไทยรัฐออนไลน์*.
<https://www.thairath.co.th/news/foreign/1921920>

7. ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง ประกาศ ของหน่วยงาน ที่ไม่ได้จัดทำเป็นรูปเล่ม

- ภาษาไทย ชื่อหน่วยงาน/(วัน/เดือน/ปี)/ชื่อประกาศ.
- ตัวอย่าง มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (22 เมษายน 2551). ระเบียบมหาวิทยาลัยรามคำแหงว่าด้วย
ความมั่นคงปลอดภัยของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พ.ศ. 2551.

8. ราชกิจจานุเบกษา

- ภาษาไทย ชื่อกฎหมาย/(วัน/เดือน/ปี)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่มที่/ตอนที่/หน้า/เลขหน้าที่ใช้อ้างอิง.
ตัวอย่าง ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการในมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
(12 ตุลาคม 2542). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 116 ตอนพิเศษ 79 ง, หน้า 17-18.

9. เอกสารโบราณ

- ภาษาไทย ชื่อเรื่อง/[ประเภทของเอกสาร]./(ปีที่สร้าง)./ลักษณะเส้นหรือรายละเอียดของเอกสาร
(ถ้ามี)./ชื่อหน่วยงานที่เป็นเจ้าของ./เลขที่เอกสาร.
ตัวอย่าง กฎกระทรวงกลาโหมให้แก่พระยานครศรีธรรมราช จ.ศ. 1173 [กระดานเพลา]. (จ.ศ.
1173). อักษรไทย, ภาษาไทย, เส้นดินสอ. หอสมุดแห่งชาติ, เลขที่ 15 หมวด
จดหมายเหตุ กท.ร.2.
ความทรงจำเรื่องกรุงเก่าเสียแล้วเจ้าตากมาตั้งเมืองธนบุรี [หนังสือสมุดไทยดำ]. (จ.ศ.
1129). อักษรไทย, ภาษาไทย, เส้นขาว. หอสมุดแห่งชาติ, เลขที่ 28 หมวด
จดหมายเหตุ ธบ.

10. พระไตรปิฎก

- ภาษาไทย ชื่อพระไตรปิฎก/เล่มที่/(ปีที่พิมพ์)./สำนักพิมพ์.
ตัวอย่าง สุตตขุ. ขุททกปาฐมมปทคาถา สุตตนิปาตา เล่มที่ 25. (2537). มหามกุฏราชวิทยาลัย.

11. เว็บไซต์

- ภาษาไทย ชื่อ/สกุลผู้เขียน/(ปีที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./ชื่อเว็บไซต์./URL
ภาษาอังกฤษ สกุล/อักษรย่อชื่อผู้เขียน/(ปีที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./ชื่อเว็บไซต์./URL
ตัวอย่าง วิศรุต สันมาแอ. (2563). เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ มะเขือเทศ. สถาบันวิจัย
พืชสวน. <http://www.doa.go.th/hort/?p=18779>
Rebecca Blood. (2000). *Weblogs: A History And Perspective*. Rebecca's
Pocket. http://www.rebeccablood.net/essays/weblog_history.html

12. โซเชียลมีเดีย

12.1 Facebook

ภาษาไทย ชื่อผู้โพสต์. (ปี,/วัน/เดือน). เนื้อหาของโพสต์ 20 คำแรก. [Video or Image attached]. Facebook. URL.

ตัวอย่าง วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. (2568, 18 กรกฎาคม). วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีปรับค่าพิจารณาบทความและค่าสมาชิก [Image attached]. Facebook. <https://www.facebook.com/photo?fbid=507549064955180&set=a.198968442479912>

12.2 Instagram

ภาษาไทย ชื่อผู้โพสต์ [username]. (ปี,/วัน/เดือน). เนื้อหาของโพสต์ 20 คำแรก. [Photograph]. Instagram. URL.

ตัวอย่าง New Zealand Police [newzealandpolice]. (2019, November 15). *Class of 2019 // Wellington dogsection [paw prints emoji] #fridayfloop* [Photograph]. Instagram. https://www.instagram.com/p/B43CL_-J9pN/

13. YouTube หรือ Streaming Video

ภาษาไทย ชื่อ Username./ (ปี,/วัน/เดือน)./ชื่อเรื่องคลิปวิดีโอ/[Video]./URL

ภาษาอังกฤษ Username Uploader. (Year,/Month/Day)./Title of Work/[Video]./YouTube.URL

ตัวอย่าง human DRU. (2564, 25 พฤษภาคม). ผลการดำเนินงานโครงการ U2T คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=3KOkdLZc1DQ>

14. สารานุกรมหรือพจนานุกรม

ภาษาไทย ชื่อ/สกุล./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/ใน/ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก.) ถ้ามี/ ชื่อสารานุกรมหรือพจนานุกรม/(เล่มที่,/หน้า)/สำนักพิมพ์./URL(ถ้ามี)

ภาษาอังกฤษ Author, A. A./ (Year)./Subtitle of the Encyclopedia Article./In/Editor / (Ed. หรือ Eds.)/Subtitle of the Encyclopedia/(Vol./pp./xx-xxx)/ Publisher Name.

ตัวอย่าง สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2542). โนรา. ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ (เล่ม 8, หน้า 3871-3911). มุขนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทยธนาคารไทยพาณิชย์
Keränen, L. (2014). Biopreparedness and biosecurity. In T. L. Thompson (Ed.), *Encyclopedia of health communication* (Vol. 1, pp. 113-116). SAGE Reference.

เอกสารอ้างอิง

มหาวิทยาลัยนเรศวร. (2565). *การเขียนบรรณานุกรม รูปแบบ APA 7th*. <https://www.nupress.grad.nu.ac.th/การเขียนบรรณานุกรม/>

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย. (2563). *คู่มือการเขียนเอกสารอ้างอิงและบรรณานุกรม APA 7th edition มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย*. <http://eng.rmutsv.ac.th/engineeri/sites/default/files/u761/5.3%20คู่มือเขียนเอกสารอ้างอิงและบรรณานุกรม-APA.pdf>

วรวิทย์ จันทร์สุวรรณ. (2565). *การเขียนอ้างอิงแบบ APA 7th*. https://web.rmutp.ac.th/woravith/?page_id=1840

ห้องสมุดสถาบันการพยาบาลศรีสวรินทิรา สภากาชาดไทย. (2563). *รูปแบบการเขียนบรรณานุกรม APA 7th edition*. <https://lib.stin.ac.th/wp-content/uploads/ข้อมูล/คู่มือ/รูปแบบการเขียนบรรณานุกรม-APA-7.pdf>

*** สามารถส่งบทความออนไลน์ได้ที่ ***

https://so02.tci-thaijo.org/index.php/human_dru